

วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์

Journal of MCU. Haripunchai Review

ISSN: 2672-9792 (Online)

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2567

Vol.8 No.2 April – June 2024

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยสาขาวิชา ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การบริหารการศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวที แลกเปลี่ยนของนักวิชาการทั้งภายในและภายนอก และเพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลาง ของมหาวิทยาลัย

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ต้องเป็นภาษาไทย จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียน บทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ใน วารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ของวารสาร ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่านต่อบทความ ที่มีความเชี่ยวชาญในเฉพาะด้าน ตามบรรณานุกรมและความคิดเห็น ที่ปรากฏในบทความวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นบรรณานุกรมของความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ วารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์

เจ้าของ

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 192 หมู่ ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105 <http://lpn.mcu.ac.th/lpn/>

กองบรรณาธิการวารสาร

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์
ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ บุญรัตน์
กำหนดเผยแพร่ : ปีละ 4 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม - ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน-ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม)

คณะกรรมการกองบรรณาธิการ

พระครูสิริสุตตานุยุต,ดร.รศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูโกวิทธรรมวาทิ,ดร.ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ อุเทน ปัญโญ	มหาวิทยาลัยนอร์ท เชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนันทธรณ์ ขาวงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล เครือแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การบริหาร การศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์,ดร.
 พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศาสตราจารย์,ดร.
 พระครูโสภณปริยัติสุธี, รองศาสตราจารย์ ดร.
 พระครูสิริสุตตานุยุต, รองศาสตราจารย์.ดร
 รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม
 รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง
 รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
 รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
 รองศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์
 รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง
 รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สิงอุดม
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรินทร์ ณ วันนา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไกรสร แสนวงศ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรกรณ์ มหากันธา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรปรัชญ์ คำพงษ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาเดช อุปนันท์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรวิชญ์ วงษ์สอาด

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

สาขาวิชาศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์,
 การบริหารการศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.ยศ สันตสมบัติ
 รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดา จงแก้ววัฒนา
 รองศาสตราจารย์ ดร.บุญลือ เผือกผ่อง
 รองศาสตราจารย์ ดร.ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์
 รองศาสตราจารย์ สมหมาย เปรมจิตต์
 รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
 รองศาสตราจารย์ สิรินกร กาญจนสุนทร
 รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวคนธ์ สุดสวัสดิ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังธรรม
 รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
 รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นณพงศ์ วงศ์ณาศรี
 รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงใจ บุญกุศล
 รองศาสตราจารย์ ดร.เชลลอรอดคอย
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ ภักดี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนันท์ธ ขาวงาม
 รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระธรรม เนียมน้ำเพชร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อธิปัตย์ บุญเหมาะ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล เครือแสง
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติธนต์ ญาณพิสิษฐ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกลักษณ์ เพียสา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออก

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยบูรพา
 นักวิชาการอิสระ
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
 นักวิชาการอิสระ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
 มหาวิทยาลัยเนชั่น
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
 นักวิชาการอิสระ
 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีฐาน

แห่งสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

พิสูจน์อักษร

ดร.นฤพันธ์ สมเจริญ

พระมหาอรรถพล นริสโร

ดร.ปิ่นปัทม์ เหลืองพิทักษ์

ดร.จันทร์สม์ ตาปูลิง

ออกแบบปก ภาพ/ศิลปกรรม:

นายกฤษดากรณ์ กองเงิน

สำนักงาน : ศูนย์บัณฑิตศึกษา อาคาร 2 ชั้น 2 วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน 192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง
อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163

เผยแพร่โดย : วารสาร มจร.ศรีบุญชัยปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัย
สงฆ์ลำพูน (ออนไลน์)

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนเมษายน - มิถุนายน พ.ศ.2567 จำนวน 30 บทความ คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

เสรี ปินชัย ชาลี ภักดี และ พระมหาสกุณ มหาวิโร, ผศ.ดร. วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน พบว่า การพัฒนารูปแบบระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อการกระบวนการพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน จำแนกตามรายด้าน พบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

พระครูโกวิทธรรมวาทิ (อุดร แสงแก้ว) ไพรินทร์ ณ วันนา เสน่ห์ ใจสิทธิ์ นฤพันธ์ สมเจริญ และจันทร์สม์ ตาบุลึง วิจัยเรื่อง พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ ในยุคสังคมวิถีชีวิตใหม่ พบว่า การพัฒนาชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนบนเว็บไซต์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และการเผยแพร่ชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ พบว่า เผยแพร่ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาการพื้นฐาน และการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์

พระค่าน้อย จนทสโร (จันทร์จาง), พระครูโกวิทธรรมวาทิ (อุดร แสงแก้ว) วิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของฆราวาสที่บรรลุลหฺมในพระพุทธศาสนา พบว่า สภาพแวดล้อมที่ทำให้ฆราวาสบรรลุลหฺมในพระพุทธศาสนา พบว่า สภาพแวดล้อมภายใน คือฆราวาสที่บรรลุลหฺมได้ต้องไม่มีกรรมหนัก ไม่มีกิเลส ไม่มีวิบาก และต้องมีศรัทธา มีฉันทะ และมีปัญญา ส่วนสภาพแวดล้อมภายนอกที่ทำให้ฆราวาสบรรลุลหฺม คือ ด้านการเมืองและกฎหมาย ในสมัยพุทธกาล ไม่มีกฎหมายในการห้ามการนับถือศาสนา จึงเป็นการง่ายที่ฆราวาสจะเข้าถึงพระพุทธศาสนา และด้วยมีเศรษฐกิจที่ดีที่ช่วยส่งเสริมให้มีเวลาแสวงหาทางแห่งปัญญารวมถึงสังคมและวัฒนธรรม แม้จะถูกอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ครอบงำ แต่พระพุทธองค์พยายามที่จะปฏิวัติและปฏิรูปและมุ่งเน้นด้านความรู้และความประพฤติที่จะเป็นตัวกำหนดวรรณะบุคคล ไม่ใช่เพราะชาติตระกูลหรือถิ่นกำเนิด และความรู้อย่าง ความประพฤติ วิธีปฏิบัติของบุคคลเท่านั้นที่ทำให้ฆราวาสบรรลุลหฺมได้

ปานิสรา เทพรักษ์, สหทยา วิเศษ, พระครูโสภณปริยัติสุธี วิจัยเรื่อง บทบาทผู้ประกอบการท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันของตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า การประยุกต์หลักพรหมวิหารช่วยส่งเสริมบทบาทผู้ประกอบการท้องถิ่น คือ หลักเมตตา ผู้ประกอบการท้องถิ่นส่งเสริมกิจกรรมการสร้างคุณค่า เช่น กิจกรรมสืบชะตา ปลูกป่า หลักกรุณา ผู้ประกอบการท้องถิ่นใส่ใจและช่วยเหลือเพื่อลดปัญหาไฟป่าและหมอกควัน เช่น การชิงเผา การทำแนวกันไฟ หลักมูหิตตา ผู้ประกอบการท้องถิ่นพลอยยินดีกับสมาชิกปฏิบัติงานได้ดี เช่น การให้รางวัล การยกย่อง และหลักอุเบกขา ผู้ประกอบการท้องถิ่นมีใจเป็นกลาง เช่น การปรับ การลงโทษผู้กระทำความผิด

ศิริพร สุทะปา, ไกรสร แสงวงศ์ วิจัยเรื่อง การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า แนวทางการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง พบว่า 1) ด้านสัปปริยสังเสระ การแสวงหาแหล่งความรู้ ค้นหาผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เข้าใจบริบท ปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร นำเข้าสู่กระบวนการจัดการความรู้ได้ 2) ด้านสัทธัมมัสสวนะ การทำความเข้าใจให้ถูกต้องกับข้อมูล เปิดใจรับฟังผู้ที่ให้ความรู้ ลดทิฐิมานะ ถามเมื่อสงสัย จดบันทึก รับความรู้อย่างเต็มที่ 3) ด้านโยนิโสมนสิการ การนำความรู้มาพิจารณาไตร่ตรอง วิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง และ 4) ด้านธัมมานุธัมมปฏิบัติ การนำความรู้มาปฏิบัติให้ถูกหลักอย่างเต็มสติกำลัง ปฏิบัติจริงให้เกิดความชำนาญ มีการติดตามผลและนำไปปรับปรุงอยู่เสมอ

ขวัญสุดา สุทธิแสน, วรปรัชญ์ คำพงษ์, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ วิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน พบว่า ปัญหาอุปสรรค คือ ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ์และรายได้น้อย ข้อเสนอแนะคือ ควรส่งเสริม การดำเนินการเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้ประชาชนมีเกิดความเข้าใจและดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

พระอิสระ ภูริวฑฒโน, สหทยา วิเศษ, พระเมธีวชิรคุณ,รศ.ดร. วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทฤษฎีปาณิภรณ์ธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการทั้ง 3 ด้าน พบว่า (1) ด้านจักขุมากำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายอย่างชัดเจน (2) ด้านวิจิโร จัดโครงการอบรมเพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญให้กับตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชา (3) ด้านนิสสยสัมปัน กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบการสื่อสารองค์กร และการสื่อสารทางสังคม

พระธรรมาภรณ์ กิตติธรรมเมธี (จินดา), สหทยา วิเศษ, พระครูโสภณปริยัติสุธี วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 ในตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง พบว่า แนวทางการส่งเสริมมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด-2019 ใน ตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ได้แก่หลักอริยสัจ 4 ประกอบไปด้วย 1) ทุกข์ การที่ประชาชนหน่วยงานต่าง เข้ามาสืบหาข้อมูลเกี่ยวกับโรคโควิด-2019 ที่กำลังระบาดภายในพื้นที่ของตนเอง ใน

การหาปัญหาของโรคโควิด-2019 โดยการประชุมเพื่อปรึกษาหารือ ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเต็มที่ 2) สมุทัย การที่ประชาชน หน่วยงานต่าง เข้ามาสืบหาสาเหตุหรือต้นตอเกี่ยวกับโรคโควิด-2019 ที่กำลังระบาดภายในพื้นที่ของตนเอง โดยการนำของสาธารณะสุขประจำอำเภอ และหน่วยงานเทศบาลเป็นหลัก 3) นิโรธ โดยการจัดการประชุมสืบหาวิธีการแก้ไขปัญหา ในการแก้ไขและป้องกันการแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นอย่างเต็มที่ ตลอดถึงการลงพื้นที่ต่าง ๆ 4) มรรค คือ การที่ประชาชน หน่วยงานต่าง นำวิธีการแก้ไขปัญหามาปรับใช้ในพื้นที่ต่าง ๆ ตามสถานการณ์นั้น ๆ นำมาประเมินผลและปรับแก้ไขตามข้อผิดพลาด เพื่อปิดช่องโหว่ไม่ให้มีข้อผิดพลาดอีก และยังสามารถนำมาเป็นบทเรียนในครั้งต่อไป เพื่อประโยชน์ของพื้นที่ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

อนุสรณ์ เสาร์คำ วิจัยเรื่อง การบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา ดังนี้ ด้านการป้องกัน โดยการจัดหาช่องทางที่ง่ายและสะดวกในการติดต่อสื่อสาร ด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยมีการกำหนดรูปแบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุมให้ครบทั้ง 4 ช่องทาง ประกอบด้วย On Ground On Line On Air On Site ด้านการปลูกฝัง โดยการจัดกิจกรรมเสริมทักษะประสบการณ์ที่เน้นการลงมือปฏิบัติให้เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตประจำวันรวมถึงการหลีกเลี่ยงจากภัยต่างๆให้แก่ นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และการนำกระบวนการวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้เพื่อพัฒนานวัตกรรมด้านการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ด้านการปราบปราม โดยการกำหนดแนวทางใน การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรณีที่ต้องมีการดำเนินการตามกฎหมาย

ศศิประภา คำผั่น , สิทธิชัย มูลเขียน วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหาร การศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้บุคลากรร่วมกันทำงานเป็นทีม ควรสร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นคุณค่าของนวัตกรรม ควรส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาและนำกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มาใช้ในการจัดการความรู้และการพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและการพัฒนาบุคลากร และควรกำหนดกลยุทธ์และทิศทางการพัฒนาองค์กรอย่างชัดเจน

พระมหาชัยวัฒน์ ปัญญาวิโร, พระครูวิจิตตศาสนาท, ผศ. ดร. , พระมหาสกล มหาวิโร, ผศ.ดร. วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1) เป้าหมายของรูปแบบ 2) องค์ประกอบ ได้แก่ หลักสูตรและการนำไปใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นหลักอริยสัจ การวัดผลและประเมินผล ผู้สอนและการจัด

ทรัพยากรสนับสนุน แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการและการนิเทศ และ3)การขับเคลื่อนรูปแบบไปสู่เป้าหมาย ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของผู้สอนและผู้บริหาร

พระครูสุวิธานันทคุณ (นันทกิจ) วิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์ความตายตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา พบว่า หลักไตรสิกขาสามารถระงับตัวกู ของกู ได้แก่ 1.ละอิตตาด้วยศีล (ตายด้วยศีล) ทำได้โดยการรักษาสารวัตรในศีล ซึ่งทำให้เข้าสภาวะของนิพพานได้ชั่วคราว เพราะจิตปราศจาก ราคะ โทสะ และโมหะ 2.ละอิตตาด้วยสมาธิ (ตายด้วยสมาธิ) ได้แก่ อานาปานสติปัฏฐาน 4 วิธี กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน พิจารณาอุลมหายใจเข้าไม่ให้สตินั้นหลุดจากลมหายใจ เวนยานุปัสสนาสติปัฏฐาน พิจารณาสุขเวทนาที่เกิดขึ้นตามไตรลักษณ์ คือให้เห็นเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่มีอะไรควรยึดมั่นถือมั่น 3.ละอิตตาด้วยปัญญา (ตายด้วยปัญญา) เมื่อเกิดสภาวะที่เป็นไปตามลำดับแห่งทวิวิสุทธิ สามารถมองเห็นและแยกอุปทานได้ทำให้เกิดความรู้ที่สัจจะว่าสรรพสิ่งเป็นอนัตตา จนสามารถทำลายอิตตาได้อย่างหมดจด

อินทกร สิทธิวงศ์, พระครูวิฑิตศาสนาทรร, ผศ.ดร., ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์ วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า คณะผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดนโยบายการจัดวิจัยในชั้นเรียนให้ชัดเจน อำนวยความสะดวกให้กับครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน มีการสร้างคู่มือการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อให้มีรูปแบบเดียวกัน ต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและนำงานวิจัยในชั้นเรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์

พระครูปริยัติวัชรคุณ วิจัยเรื่อง ศึกษาการบำรุงบิฑามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอภูกระดัง จังหวัดเลย พบว่า ด้านท่านเลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ ควรทำให้บุตรธิดาเข้าใจว่าการดูแลเอาใจใส่ต่อบุพการี ด้านทำกิจของท่าน ให้คำแนะนำการดำเนินกิจการต่าง ๆ ด้านการดำรงวงศ์สกุล ทำได้โดยส่งเสริมกิจกรรมที่มีประโยชน์ ด้านความประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก โดยการจัดกิจกรรมทางศาสนา ด้านเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน เช่น จัดกิจกรรมทำบุญกุศลในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น

ชัยสิทธิ์ ตั้งแปล วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมให้เป็นองค์แห่งนวัตกรรม ควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้ชุมชนทางวิชาชีพ (PLC) ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนานวัตกรรม ควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นำสิ่งใหม่ ๆ หรือสร้างนวัตกรรมใหม่ ควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรจัดทำข้อตกลงในการพัฒนางานตามมาตรฐานวิชาชีพ (PA) ที่มุ่งเน้นการใช้นวัตกรรมในการปฏิบัติงาน และผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและจุดเน้นของสถานศึกษาที่ชัดเจน และสร้างบรรยากาศให้ทุกคนในองค์กรเห็นความสำคัญของนวัตกรรม

เมษทิวา แก้วยา, พระครูวิทิศานุสาทร, ผศ.ดร., พศิน แดงจวง วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อพบว่า สภาพปัจจุบันการพัฒนสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1)การสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2)ความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ 3)การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4)การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยี และ5)การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผลการประเมินและพัฒนารูปแบบ พบว่า หลังใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูมีค่ามากกว่าก่อนใช้รูปแบบและความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ อยู่ในระดับมาก

จตุพร เพ็ชรพูล เอกลักษณ์ เพียสา และพรเทพ เสถียรนพแก้ว วิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาวิชาชีพครู ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

มนต์รินทร์ ศิริโชติทวี (วิชัย) วิจัยเรื่อง การจัดการปัญหาคนว่างงานวิฤพุทธเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1)อุทฺฐานสัมปทาการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ว่างงานและประสานงานกับสถานประกอบการ 2)อารักขสัมปทา พัฒนาศักยภาพของผู้ว่างงาน โดยอาศัยทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นฐาน 3)กัลยาณมิตตตา สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและ4)สมชีวิตา ให้ความรู้การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย

อภิวัฒน์ เลิศสงคราม, วัลนิกา ฉลากบาง, บุญมี ก่อบุญ วิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร พบว่า การประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พบว่าทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว 3) การมีความคิดสร้างสรรค์ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 5) การทำงานเป็นทีม และ 6) การมีจินตนาการ โดยทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

กนกพร หงษ์สอง, สัจวาร วังแจ่ม, ทศนีย์ บุญมาภิ, สุรศักดิ์ สุทธสิริ วิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน เขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า แนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน คือ ผู้บริหารควรเพิ่มการจัดอบรมให้บุคลากรได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจัดหลักสูตร มีการกำหนดบทบาทให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรับผิดชอบในการนิเทศกำกับดูแล ประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ จัดทำรายงานการนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง มอบหมายบุคลากรนำข้อมูลมาปรับปรุง พัฒนาระบบการบริหารจัดการหลักสูตร ให้มี

ความทันสมัยอยู่เสมอ สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคม

กนกพร พงศ์ดา วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักทฤษฎี 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล นครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านกายภาพ การส่งเสริมการออกกำลังกายต่อเนื่อง ด้านศิลปวัฒนธรรม การส่งเสริมพุทธจริยธรรมในการปฏิบัติตน ด้านจิตตภาวนา การสนับสนุนการฝึกฝนจิตใจและการสร้างแรงจูงใจที่ดี ด้านปัญญาภาวนา การสนับสนุนการเรียนรู้ที่ทันสมัย

เบญจวรรณ จาริ, ธีระภัทร ประสมสุข, เสกชัย ชมภูษ, จันทระฉาย ยมสูงเนิน วิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า แต่ละด้านมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ด้านการมีผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเอง ครูผู้สอนและนักเรียน ให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร

อำพร ดัชญาวัตร วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า สภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครูทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่ควรจะเป็นทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า ภาพรวมมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ .216 และองค์ประกอบนำไปหาแนวทางการพัฒนา ได้แก่ การระบุปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหา และการสะท้อนผลการแก้ปัญหา

วิมลวรรณ ชาวฟู วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาทธรรม ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า 1) ฉันทะการทำให้เกิดใจรักด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกในการสนับสนุนศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง 2) วิริยะการหมั่นเพียรด้วยการสนับสนุนอยู่เป็นประจำต่อเนื่อง 3) จิตตะตั้งใจสนับสนุนด้วยการสร้างความรับผิดชอบร่วม 4) วิมังสาการทบทวนผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญา สะท้านพ่าย, พระครูประวิตรวรานุกุต, พูนชัย ปันธิยะ วิจัยเรื่อง การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา : อทินนาทานยุคดิจิทัล พบว่า การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา (ลิขสิทธิ์) ซึ่งเป็นความผิดอาญาและแพ่งจำนวน 9 ฐาน จากการวิเคราะห์พบว่า กรณีเป็นคดีศาลละเมิดเป็นอทินนาทาน กรณีที่เป็นภิกษุถ้าละเมิดแล้วความเสียหายมีค่าเกินกว่า 5 มาสกาเป็นปาราชิก แต่ถ้าความเสียหายมีค่าต่ำกว่า 5 มาสกา ไม่เป็นปาราชิกแต่อาจเป็นอาบัติอุลลัจจัย เป็นต้น

พระอนุสรณ์ กิตติวณโณ, พระวุฒิชัย ขนติพล, อภิชา สุขจิน ศึกษาเรื่อง สัปหระ : พิธีกรรมกับชีวิตหลังความตาย พบว่า สังคมในอดีตมีความเชื่อและความขาดกลัวในเรื่องของความ

ตายอยู่อย่างไร ความเชื่อเหล่านั้นยังมีอิทธิพลและถูกถ่ายทอดมาจนถึงสังคมในยุคปัจจุบัน เห็นได้จากกระแสของภาพยนตร์ เรื่อง “สัปเหร่อ” ที่ผ่านมา ซึ่งได้เปิดโลกทัศน์ให้กับสังคมไทยเป็นวงกว้าง และได้สร้างมุมมองแง่คิดเกี่ยวกับการมีอยู่ของชีวิต การดำเนินชีวิต และชีวิตหลังความตาย จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้สังคมนำไปเชื่อมโยงและตีความหมายไปต่างๆ นานาให้เข้ากับบริบทของสังคมร่วมสมัย อาทิเช่น มองว่า “สัปเหร่อ” คือ “Soft Power” บ้าง “Events Soft Power” บ้าง “นักส่งวิญญาณ” บ้าง หรือแท้จริงแล้ว “สัปเหร่อ” เป็นแค่เพียงประเพณีและวัฒนธรรมทางความเชื่อของสังคมเท่านั้น

จุมพล สุธะตะ ศึกษาเรื่อง ลักษณะเด่นของผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมังคลาจารย์ พบว่า ผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมังคลาจารย์ มีโครงสร้างที่สมบูรณ์ตามองค์ประกอบของวรรณกรรมอัตถวัญ มีลักษณะเด่นของการนำเสนอเนื้อหาที่เหมือนกัน 7 วิธี คือ 1) การวิเคราะห์ คำศัพท์ 2) การอธิบายคำศัพท์ด้วยคัมภีร์ที่เกี่ยวข้อง 3) การขยายความ 4) การจำแนกประเภท 5) การอ้างอิง 6) การประมวลข้อมูลจากคัมภีร์ต่างๆ และ 7) การประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่น่ามาอ้างอิง มีลักษณะเด่นของผลงาน

ชลิตา นาคสุด ศึกษาเรื่อง การสร้างสัมพันธภาพระหว่างข้าราชการตำรวจกับประชาชนด้วยหลักสังคหัตถุธรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0 พบว่า 1) การให้ใจในความเสียสละ (ทาน) ทุ่มเทร่างกายใจเพื่อมุ่งสร้างสังคมแห่งสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมนั้น ๆ 2) การจัดการสื่อสาร (ปิยวาจา) ประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจในข้อมูล สารสนเทศต่าง ๆ อย่างเหมาะสม จริงจัง จริงใจ และถูกต้อง 3) การช่วยเหลือ (อตถจริยา) คำจุนและเข้าไปแก้ไขปัญหให้กับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง และไม่หวังสิ่งตอบแทน และ 4) การทำงานด้วยความเป็นกลาง (สมานัตตตา) ไม่เลือกข้าง ไม่เลือกกลุ่ม โดยมองประชาชนเป็นกัลยาณมิตรที่สามารถทำงานร่วมกับข้าราชการตำรวจได้อย่างดี ภายใต้ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงไทยแลนด์ 4.0

วิรกานต์ ชัยสิริสุวรรณ ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขที่พึงประสงค์ของสังคมไทย พบว่า 1.การได้มาซึ่งรัฐมนตรีต้องมาจากเสียงส่วนใหญ่ของแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ 2.มีวุฒิการศึกษาเกี่ยวกับแพทย์หรือความเข้าใจในระบบการทำงานทางการแพทย์เป็นอย่างดี 3.มีภาวะผู้นำเชิงการแพทย์แผนไทยและแผนปัจจุบัน 4.รักษากฎหมายมีความยุติธรรมและเสมอภาค 5.มองผลประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง และ 6.มีวิสัยทัศน์และนโยบายทางแพทย์ที่กว้างไกล

พระครูโกวิทบุญเขต, พระครูประกาศปัญญาธ, พระใบฎีกาธวัชชัย จรณธมโม, อำนาจ ทาปิน ศึกษาเรื่อง มรรค: จริยธรรมการบริหาร พบว่า หนึ่งในบริบทของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประเทศในปัจจุบัน คือ การทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้ประเทศต้องสูญเสียงบประมาณอย่างมากมายมหาศาล และเป็นเหตุที่ทำให้ประเทศต้องติดกับดักประเทศกำลังพัฒนามาช้านาน ต้นเหตุดังกล่าวส่งผลมาจากปัญหาจริยธรรมแทบทั้งสิ้นจึงส่งผลให้ไม่สามารถควบคุมประสิทธิภาพการบริหารได้ถึงแม้จะมีมาตรการควบคุมในรูปแบบกฎหมายตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต่าง

ๆ หรือองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบประเมินผล ก็ยังไม่สามารถลดอัตราการกระทำความผิดทางจริยธรรมได้ ซึ่งมีปรากฏตามข่าวและสื่อสังคมออนไลน์ทุกวัน ความรุนแรงขึ้นอยู่กับฐานของการกระทำความผิดนั้น ๆ จนกลายเป็นประเด็นทางสังคมที่ได้รับความสนใจเพราะเหตุที่เกิดความเสียหายกับประเทศโดยบุคลากรของรัฐ

พระมหาเอกพล ชุตินฺธโร (มุลโลก) , ไพรินทร์ ณ วันนา ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในยุค New Normal พบว่า 1.การเปลี่ยนแปลงและปรับตัวด้านการศึกษาให้มีวิทยาการ วิจัยและนวัตกรรมแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อการยอมรับของสังคมโลก และ 2.การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวด้านการเผยแผ่ธรรมะโดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาในรูปแบบการทำงานเชิงออนไลน์และนวัตกรรมการสื่อสารต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น แม้ว่ารูปแบบการเปลี่ยนแปลงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในยุค New Normal จะมีหลากหลายแต่ผู้เขียนจะนำเสนอไว้เพียง 2 ประเด็นเท่านั้นเพราะเห็นว่าทั้ง 2 ประการนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อโลกในปัจจุบันที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันและเกื้อกูลต่อบทบาทการทำงานของพระสงฆ์ในยุคใหม่

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนห์ ใจสิทธิ์)

บรรณาธิการวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

เมษายน - มิถุนายน พ.ศ.2567

สารบัญ

วัตถุประสงค์	ก
กองบรรณาธิการ	ข
ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ	ข
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	ค
บทบรรณาธิการ	จ
สารบัญ	จ

บทความวิจัย :

หน้า

- การพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน
เสรี ปินชัย ซาลี ภัคดี และพระมหาสกุล มหาวิโร, ผศ.ดร. 1-15
- พุทธนวัตกรรมการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนว
สติปัฏฐานทั้งสี่ ในยุคสังคมวิถีชีวิตใหม่
พระครูโกวิทธรรมภาณี (อุดร แสงแก้ว) ไพรินทร์ ณ วันนา เสน่ห์ ใจสิทธิ์ 17-31
นฤพันธ์ สมเจริญ และจันทร์สม์ ตาปูลิง
- ศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของฆราวาสที่บรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนา
พระค่าน้อย จนทสาโร (จันทร์จาง), พระครูโกวิทธรรมภาณี (อุดร แสงแก้ว) 32-47
- บทบาทผู้ประกอบการท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันของตำบลพิชัย อำเภอ
เมือง จังหวัดลำปาง 48-62
ปาณิสรา เทพรักษ์, สหทัยา วิเศษ, พระครูโสภณปริยัติสุธี
- การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย 63-77
ศิริพร สุทะปา, ไกรสร แสงวงศ์
- การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอ
เชียงกลาง จังหวัดน่าน 78-91
ขวัญสุดา สุทธิแสน, วรปรัชญ์ คำพงษ์, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ
- ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอแม่
ฮ่อง จังหวัดเชียงใหม่ 92-105
พระอิสสระ ภูริพัฒน์, สหทัยา วิเศษ, พระเมธีวชิรคุณ, รศ.ดร.
- การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 ในตำบลหลวงเหนือ อำเภอ
งาว จังหวัดลำปาง 105-118
พระธรรมาภรณ์ กิตติธรรมเมธี (จินดา), สหทัยา วิเศษ, พระครูโสภณปริยัติสุธี
- การบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 119-132
อนุสรณ์ เสงี่ยมคำ
- ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนใน
กลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 133-148
ศศิประภา คำผั่น, สิทธิชัย มูลเขียน
- การพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้ 149-164

เข้าถึงพระไตรปิฎกตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

พระมหาชัยวัฒน์ ปัญญาวิชโร, พระครูวิทิศศาสนาทร, ผศ. ดร. , พระมหาสกุลมหาวิโร, ผศ.ดร.

ศึกษาวิเคราะห์ความตายตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา

165-176

พระครูสุวิธานันท์คุณ (นันท์กิจ)

แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

177-190

อินทกร สิทธีวงศ์, พระครูวิทิศศาสนาทร, ผศ.ดร., ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์

ศึกษาการบำรุงบิฑามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

191-204

พระครูปริยัติวัชรคุณ

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

205-219

ชัยสิทธิ์ ตั้งแปล

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ

220-235

เมษทิพา แก้วยา, พระครูวิทิศศาสนาทร, ผศ.ดร., พศิน แดงจวง

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียน

235-248

จตุพร เพ็ชรพล เอกลักษณ์ เพียสาและพรเทพ เสถียรนพแก้ว

การจัดการปัญหาคนว่างงานวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

249-264

มนต์รินทร์ ศรีโชติทวี (วิชัย)

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร

265-280

อภิวัฒน์ เลิศสงคราม, วไลนิภา ฉลากบาง, บุญมี ก่อบุญ

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน เขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

281-295

กนกพร หงษ์สอง, สังวาร์ วังแจ่ม, ทศนีย์ บุญมาภิ, สุรศักดิ์ สุทธิลธิ์

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน เขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

281-295

กนกพร หงษ์สอง, สังวาร์ วังแจ่ม, ทศนีย์ บุญมาภิ, สุรศักดิ์ สุทธิลธิ์

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	312-325
<i>กนกพร พงศ์ดา</i>	
ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2	326-341
<i>เบญจวรรณ จาริ, ธีระภัทร ประสมสุข, เสกชัย ชมภูษ, จันทรา ยมสูงเนิน</i>	
แนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	296-311
<i>อำพร ตัญญาวัตร</i>	
ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาทธรรม ของเทศบาลตำบลโม่้งค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน	342-257
<i>วิมลวรรณ ชาวฟู</i>	
การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา : อทินนาทานยุคดิจิทัล	358-373
<i>ปรัชญา สะท้านพ่าย, พระครูประวิตรวราวุฒ, พูนชัย ปันธิยะ</i>	
บทความวิชาการ :	
สัปหระ : พิธีกรรมกับชีวิตหลังความตาย	374-383
<i>พระอนุสรณ์ กิตติคุณ, พระวุฒิชัย ขนดีพล, อภิชา สุขจีน</i>	
ลักษณะเด่นของผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมงคลอาจารย์	384-399
<i>จุมพล สุยะดี</i>	
การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างข้าราชการตำรวจกับประชาชนด้วยหลักสังคมศาสตร์ในยุคไทยแลนด์ 4.0	400-414
<i>ชลิดา นาคสุด</i>	
คุณลักษณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขที่พึงประสงค์ของสังคมไทย	414-426
<i>วิรกานต์ ชัยสิริสุวรรณ</i>	
มรรค: จริยธรรมการบริหาร	427-436
<i>พระครูโกวิทบุญเขต, พระครูประภาตปัญญาธร, พระใบฎีกาธวัชชัย จรณธมโม,</i>	
<i>อำนาจ ทาปิน</i>	
การเปลี่ยนแปลงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในยุค New Normal	437-447
<i>พระมหาเอกพล ชุตินธโร (มุลโลก) , ไพรินทร์ ณ วันนา</i>	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์	448-460
<i>วารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์</i>	

การพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน

Model Development of an Internal Quality Assurance System of Wat Chiang Yuen Municipal School

เสรี ปินชัย Seri Pinchai

ชาลี ภัคดี Chalee Pakdee

พระมหาสกุณ มหาวิโร, ผศ.ดร. Phramaha Sakun Mahaviro, Asst. Prof. Dr.

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

seri.p1826@gmail.com

Haripunchai Review 02/04/2024

Haripunchai Review 26/05/2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน การวิจัยและพัฒนา (R&D) กลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น จำนวน 45 คน เครื่องมือได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ และแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอผลโดยพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) บุคลากรทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการประกันคุณภาพการศึกษา มีการแต่งตั้งคณะทำงาน มีการกำหนดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา แต่ยังคงขาดการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการที่ชัดเจน
- 2) การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน 6 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาและเตรียมการ 2) การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา 3) การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ 4) การตรวจสอบ และทบทวน 5) การพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐาน 6) การเตรียมการรับการประเมินจากองค์กรภายนอก

3) ผลการนำรูปแบบระบบการประกันคุณภาพภายในไปใช้ทั้ง 6 ด้าน ครูทุกคนมีความมั่นใจมากขึ้น ได้รับการนิเทศอย่างต่อเนื่อง มีความมั่นใจมีความพร้อมให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

4) ผลการประเมินความพึงพอใจของการพัฒนารูปแบบระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อกระบวนการพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน จำแนกตามรายด้าน พบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, ระบบประกันคุณภาพภายใน, โรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน.

Abstract

This research aimed to develop the model for an internal quality assurance system of Wat Chiang Yuen Municipality School. This study was a research and development (R&D), the target group totaled 45 people. Research tools included observations, interviews, quizzes and questionnaire by collecting both quantitative and qualitative data. Statistics used in data analysis, including content analysis, mean, and standard deviation and presentation the results by description.

The research results indicated that

1) All personnel had knowledge, understanding and realizing the importance and necessity of educational quality assurance by having appointment of working group, determination of the educational quality assurance, but there was still a lack of clear participation in every system.

2) The model development of an internal quality assurance of Wat Chiang Yuen Municipal School consisted of 6 steps as follows: 1) study and preparation 2) educational quality assurance planning 3) implementing the educational quality assurance plan 4) Check and review 5) Development and improvement of standards 6) Preparation for evaluation from external organizations.

3) As a result of using the internal quality assurance system model on all 6 aspects, all teachers had more confidence, received continuous supervision, confident and ready for the Office of Standards Certification and Educational Quality Assessment.

4) The satisfaction assessment results of the development model of the internal quality assurance system of Wat Chiang Yuen Municipal School found that the mean and standard deviation of satisfaction of those involved with the process of developing the internal quality insurance system model of Wat Chiang Yuen Municipal School classified by aspect, it was found that overall there was the highest level of satisfaction.

Keywords: Model development, Internal Quality Assurance System, Wat Chiang Yuen Municipality School.

บทนำ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมา (ช่วงปี พ.ศ. 2552 – 2559) พบว่าประเทศไทยประสบความสำเร็จหลายด้าน และยังมีหลายด้านที่เป็นปัญหาเช่นกัน เช่น ด้านโอกาสทางการศึกษา ถึงแม้ว่ารัฐมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาค่อนข้างมาก ส่งผลให้ประชากรในวัยเรียน รวมทั้งเด็กด้อยโอกาสและผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้น แต่ยังเข้าเรียนได้ไม่ครบทุกคนและมีปัญหาการออกกลางคันอยู่บ้าง ด้านคุณภาพการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาก และต่ำกว่าหลายประเทศในแถบเอเชียและด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการใช้จ่ายงบประมาณทางการศึกษานับเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบการจัดการที่ต้องได้รับการปรับปรุง เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาและลดภาระงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษา ซึ่งได้รับค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ แต่ใช้จ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาครูค่อนข้างน้อย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560:8) นอกจากนี้ยังพบว่าการประเมินคุณภาพการศึกษา ยังไม่สะท้อนผลการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง เป็นการประเมินที่เน้นเอกสาร และรายงานทำให้เป็นการเพิ่มภาระให้กับสถานศึกษาและครู ควรให้ความสำคัญกับการประเมินเพื่อพัฒนา

การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ การประเมินการทำงานจากสภาพจริง เน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีกลไกการปฏิบัติที่เอื้อต่อการดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับและเกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (นุภาพร ศรีฤทธิ์, 2565 : 249) ดังนั้น การที่สถานศึกษาต้องให้ความเชื่อมั่นต่อสังคมว่าจะจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้จะเป็นหลักประกันว่า ผู้รับบริการจะได้รับสิ่งที่ดีที่สุดตามมาตรฐานที่กำหนดซึ่งก็คือ การประกันคุณภาพและมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ กระบวนการพัฒนาคุณภาพต้องอาศัยระบบประกันคุณภาพเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษานั้นเอง (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563) โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษานั้นมีปัจจัยที่หลากหลาย ภายใต้เครื่องมือที่ใช้ในการขับเคลื่อนที่ชัดเจนเหมาะสม ซึ่งคุณภาพการศึกษาสามารถสะท้อนผ่านการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษานั้น ๆ จึงต้องมีการบริหารจัดการให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำในสถานศึกษาเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเป็นเจ้าของระบบร่วมรับรู้ยอมรับและ ลงมือทำงานตามขั้นตอน ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมดำเนินและเกิดทีมที่เข้มแข็ง (ไพรวล จันทรรัตนา. 2552 : 3)

สำหรับระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน จังหวัดเชียงใหม่ มีกรอบการดำเนินการดังนี้ คือ 1) จัดระบบโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียน ให้รับรองการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 2) กำหนดเกณฑ์การประเมินเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ของกระทรวง เป้าหมาย ความสำเร็จขององค์กรหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 3) วางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา 4) ดำเนินงานการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 5) ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพภายในและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา 6) ประสานงานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ 7) ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินการศึกษาและปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553 ให้ครบถ้วน ครุควรพัฒนาตนเองด้านวิธีการที่หลากหลาย สถานศึกษาควรกระตุ้น ส่งเสริมให้คณะครูทุกคนเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพ

ภายในสถานศึกษา เพื่อจัดทำวิจัยในชั้นเรียนหรือวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนการสอนหรือพัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามสภาพปัญหาของแต่ละชั้นเรียน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

จากความสำคัญของการดำเนินการประกันคุณภาพของสถานศึกษาและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้น จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะรองผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาทุกด้าน มีความรับผิดชอบโดยตรงต่อการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน ร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความสนใจต่อการพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเพื่อดำเนินการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงานด้านการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ด้านการปรับปรุง การดำเนินงาน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างเต็มศักยภาพ ตลอดจนให้ประสบความสำเร็จ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนอย่างแท้จริงสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และกำหนดกรอบกิจกรรมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน
3. เพื่อนำรูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืนไปใช้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน
4. เพื่อประเมินความพึงพอใจของการพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Research and Development; R&D) โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน เครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 9 คน พนักงานครูและบุคลากรโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน จำนวน 27 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 45 คน

เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1.แบบสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามแบบไม่มีโครงสร้างเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน 2.แบบบันทึกการประชุม ได้แก่ แบบบันทึกผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมของการพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน 3. แบบทดสอบ ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในรูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน 4.แบบสอบถามกระบวนการรูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน ด้วยการ SWOT, FOCUS GROUP และ 5.แบบประเมินความพึงพอใจของ การพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การศึกษาแนวทฤษฎีจากตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จากนั้นนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับมาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด โดยกำหนดโครงสร้างคำถาม 6 ด้าน ได้แก่ การศึกษาและเตรียมการ การวางแผน การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ การพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐาน และการเตรียมการรับการประเมินจากองค์กรภายนอก เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบปรับปรุงคัดเลือกให้เหมาะสม และวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยใช้สูตร IOC พบว่าแบบสัมภาษณ์มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติที่ใช้ ได้แก่ การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบทดสอบ การหาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ร้อยละส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนข้อมูลคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหา(content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน ด้วยการวิจัยและพัฒนาประกอบด้วย 4 ประเด็นโดยแสดงผลได้ตามลำดับ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและกำหนดกรอบกิจกรรมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน พบว่า 1) ไม่มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพของงาน 2) ไม่มีผลสรุปความสำเร็จตามเป้าหมายทั้งในระดับหน่วยงานและระดับ

แผนพัฒนา 3) ไม่มีผลการประเมินความสำเร็จตามเป้าหมายของการดำเนินงาน และ4) ไม่มีการจัดทำฐานข้อมูล เครื่องมือสำหรับการประเมินความสำเร็จ ทั้งด้านผู้เรียนด้านครูและด้านผู้บริหาร จาก การสังเกตสัมภาษณ์การสอบถาม และการสำรวจ ปรากฏผลตามกรอบการศึกษา คือ บุคลากรทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการประกันคุณภาพ การศึกษาได้ข้อมูลในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพ มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เสียสละ พยายามทั้งร่างกายแรงใจและเวลา ในการร่วมมือกันทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน 6 ขั้นตอน 1) การศึกษาและเตรียมการ คือ การฝึกอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจ การยอมรับและการตระหนักในคุณค่าความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา 2) การวางแผนด้วย ประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษา การจัดทำมาตรฐานคุณภาพการศึกษา การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนการจัดทำแผนปฏิบัติการ และการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานของหมวด ฝ่ายและรายบุคคล 3)การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ การประชุมชี้แจงและการ มอบหมายหน้าที่ การพัฒนาบุคลากร การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและนิเทศกำกับติดตาม ประเมินผล 4) การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นขั้นการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย ขั้นเตรียมการ ขั้นตรวจสอบ ขั้นสรุปและขึ้นรายงานประกอบด้วยการประชุมกำกับติดตามและประเมินผลโดยมีเป้าหมาย 5) การ พัฒนาและปรับปรุงมาตรฐาน เป็นขั้นตอนการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานตัวบ่งชี้และมาตรฐานการ ปฏิบัติงาน ที่ไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนปฏิบัติงานและตามบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ได้รับ มอบหมาย และ6) การเตรียมการรับการประเมินจากองค์กรภายนอกเป็นขั้นตอนที่มีการเตรียมการ 3 ด้าน คือ การสร้างความเข้าใจให้กับครูและบุคลากร และการเตรียมการด้านเอกสารกลยุทธ์ที่ใช้ ในการพัฒนาการ คือ การนิเทศ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การนำรูปแบบระบบการประกันคุณภาพภายในไปใช้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน พบว่า 1) ด้านการศึกษาและการเตรียมการ ใช้ กิจกรรมการดำเนินงาน การทำกิจกรรม การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ การพัฒนากระบวนการจัดการ เรียนรู้ การวางแผนในการจัดการเรียนรู้ การเตรียมความพร้อมเพื่อการพัฒนาผลงานเข้าสู่การเลื่อน ตำแหน่ง หรือเลื่อนให้ได้รับวิทยฐานะต่าง ๆ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการทำงาน ตลอดทั้งสร้างสื่อ คู่มือ

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 2) ด้านการวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันวางแผนการพัฒนางานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนแต่ละฝ่ายที่ปรับปรุงจากฉบับเดิมให้มีความทันสมัย 3) ด้านการนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ (1) ผลการดำเนินการประชุม ผู้เข้าร่วมประชุม มีความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองดี การมีส่วนร่วมจะช่วยให้พัฒนาโรงเรียนได้ดีขึ้น (2) การมอบหมายงาน มีการประชุมมอบหมายงานโดยมีเป้าหมายเพื่อให้กลุ่มบุคลากรทุกคนรับผิดชอบภาระงานตามความรู้ความสามารถ 4) ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา พบว่า ครูและนักเรียนได้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และได้ให้ข้อตกลงพร้อมกันในการดำเนินงานแก้ปัญหาจะไม่หยุดชะงัก ผู้อำนวยการสถานศึกษาให้ขวัญและกำลังใจในการทำงานแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาและเชื่อมั่นว่าทุกปัญหาจะต้องได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นได้ 5) ด้านการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานการศึกษา พบว่า มาตรฐานด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวิจัยและนวัตกรรมของครูและนักเรียนที่ประชุมตกลงกันว่าในสภาพของการเปลี่ยนแปลงสังคมและวิทยาการด้านต่าง ๆ และ 6) ด้านการเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก พบว่า ทำให้ครูให้ความร่วมมือในการดำเนินงานประกันคุณภาพศึกษามากขึ้น มีความชัดเจนมากขึ้นในการจัดเตรียมเอกสาร ข้อมูลสารสนเทศและร่องรอยการปฏิบัติงาน ครูมีผลงานที่สะท้อนผลการนิเทศได้ในระดับดี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจของการพัฒนารูปแบบระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อกระบวนการพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน จำแนกตามรายด้าน พบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการนำแผนการประกันคุณภาพภายในไปใช้ การพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานการศึกษา ด้านการตรวจสอบทบทวนคุณภาพภายในของสถานศึกษา ด้านการเตรียมการประเมินจากองค์กรภายนอกด้านการวางแผนการประกันคุณภาพภายในไปใช้ และด้านการศึกษาและเตรียมการตามลำดับ และระดับการมีส่วนร่วมของผลการประเมินความพึงพอใจของการพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน เปรียบเทียบก่อนและหลังการพัฒนาผู้รอบแบบสอบถาม จำนวน 27 คน พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในพัฒนารูปแบบ

ประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน ของบุคลากรก่อนมีการพัฒนานั้น บุคลากรมีความพึงพอใจ ระดับปานกลาง หลังพัฒนามีความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการพัฒนารูปแบบระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืนมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและกำหนดกรอบกิจกรรมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพภายใน ไม่มีผลการประเมินความสำเร็จตามเป้าหมายของการดำเนินงาน ไม่มีการจัดทำฐานข้อมูล เครื่องมือสำหรับการประเมินความสำเร็จ ทั้งด้านผู้เรียน ด้านครูและด้านผู้บริหาร ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็งโดยมีผลการประเมินคุณภาพภายในที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และมีการกำหนดวิธีการดำเนินงานกิจกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาสอดคล้องกับผลสรุปการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2557 : 32) พบว่า โรงเรียนพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน มีผลการประเมินอิงเกณฑ์ระดับคุณภาพดี แต่การพัฒนาตามข้อเสนอแนะไม่เป็นระบบ จึงไม่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนมีความตระหนักชัดเจนสอดคล้องกับภิญโญ ประภาศวุฒิสาร (2559) พบว่า การดำเนินงานตามข้อปฏิบัติของตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพระดับการศึกษาปฐมวัยมี 8 แนวทาง ดังนี้ 1) บริหารสถานศึกษาด้วยวงจรบริหารคุณภาพ 2) เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา 3) สนับสนุนให้ครูได้พัฒนาความสามารถของตนเอง 4) พัฒนาระบบการนิเทศภายใน 5) สร้างวัฒนธรรมที่ดีขององค์กร 6) จัดอบรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา 7) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และ 8) พัฒนาครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับสุพรรณรดี ศรีปิตเนตร (2563) พบว่า สถานศึกษาต้องวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา อุปสรรคของโรงเรียนโดยใช้มาตรฐานและตัวชี้วัดของสถานศึกษาและของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งการพัฒนาในแต่ละด้านต้องกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของแต่ละกิจกรรมในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้ถูกต้องและชัดเจนตามมาตรฐานที่กำหนดสอดคล้องกับนันทวิ ชมเดือน (2565) พบว่า ปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ใน

ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การติดตามผลการดำเนินงาน, การส่งรายงานการประเมิน, และดำเนินการตามแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน สำหรับรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน พบว่า จากผลการพัฒนารูปแบบระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาล วัดเชียงยืนที่ พบว่า ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ การศึกษาและเตรียมการ การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ การตรวจสอบ และ ทบทวนคุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา การพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐาน และการเตรียมการรับการประเมินจากองค์กรภายนอก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืนมีผู้บริหารและบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ เข้าใจการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้รับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา โดยผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานอย่างเป็นระบบ สร้างวัฒนธรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีกับองค์กรสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ (2556) พบว่าโมเดลของระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีความเหมาะสม สอดคล้องกับชนิตา พลายแก้ว (2562) พบว่า 1) ระดับทักษะการบริหารอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วยทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านการประเมินผล ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านการเป็นผู้นำทักษะด้านการศึกษา ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ตามลำดับ 2)ระดับการดำเนินงานตามมาตรฐานการประกันคุณภาพ อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 ผลการนำรูปแบบระบบการประกันคุณภาพภายในไปใช้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน พบว่า จากการใช้แนวทางการอบรมเชิงปฏิบัติการ ผลการดำเนินการฝึกอบรมการศึกษา และการเตรียมการประกันคุณภาพ มีผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม จำนวน 27 คน เป็นบุคลากรโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน โดยจัดการฝึกอบรมที่ห้องโสตทัศนศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน บุคลากรเข้าร่วมได้รับความรู้จากวิทยากรและแนวคิดรูปแบบวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา บุคลากรทุกคนตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา มีความเข้าใจในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรที่ได้รับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจและความตระหนักต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพิ่มมากขึ้น รวมถึงอาจเป็นเพราะครูมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างเกิด

ประสิทธิผล และมีความเข้าใจในการดำเนินให้ตรงตามมาตรฐานของสถานศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง ครูส่งเสริมการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้เรียน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับผลการวิจัยสุพัตรา แซ่ซุ่น (2566) พบว่า ระดับปัจจัยของโรงเรียนระดับยอดเยี่ยมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนระดับยอดเยี่ยมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ได้แก่ ปัจจัยด้านครูและด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001สอดคล้องกับผลการวิจัยของสาวตรี ไชยสมบัติ (2552) พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยใช้กลยุทธ์ประชุมเชิงปฏิบัติการ การมอบหมายงาน การกำกับติดตามและประเมินผล ทำให้โรงเรียนมีการประชุมคุณภาพการศึกษาทุกด้าน ซึ่งครอบคลุมมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สอดคล้องกับบุปผา ทองน้อย (2557) พบว่า 1) รูปแบบการบริหารจัดการสู่งานประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียน ดำเนินการพัฒนาโดยยึดกระบวนการตามวงจร PDCA นำมาประยุกต์ใหม่ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ความเป็นมา แนวคิด หลักการ ความรู้และความเข้าใจของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีคุณภาพและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและผลการประเมินความพึงพอใจของบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องที่นำรูปแบบการบริหารจัดการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ไปทดลองใช้พบว่าอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจของบุคลากรต่อผลการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน พบว่า จากผลการศึกษาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อรูปแบบระบบการประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน จำแนกตามรายด้าน ที่พบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสอดคล้องกับสุวรรณี พุ่มแห้ว (2562) พบว่า รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้านคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1 มีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษามีหน้าที่หลักในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพเพื่อออกไปรับใช้สังคม การนำระบบประกันคุณภาพภายในที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่สอดคล้อง

กับณิรณัฐ ทองเต็ม (2551) พบว่า เจตคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของครูระดับมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครนายก โดยภาพรวมและด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบ/ ประเมิน และด้านการพัฒนา/ปรับปรุงอยู่ในระดับดี

องค์ความรู้ใหม่

จากข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสถานศึกษา จากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงาน ระบบประกันคุณภาพภายใน จากการสะท้อนปัญหา จากบุคลากรในสถานศึกษา จากการสัมภาษณ์ซึ่งเป็น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครอง พนักงานครูและบุคลากรโรงเรียนเทศบาล วัดเชียงยืน มีข้อค้นพบที่สำคัญดังภาพ

แผนภาพที่ 1 การพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน

จากการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนกำหนดเป็นกิจกรรมหลักในการพัฒนาและกำหนดกิจกรรมย่อยแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและเตรียมการ เป็นขั้นตอนที่จะต้องพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา คือ การฝึกอบรม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ การยอมรับและการตระหนักในคุณค่าความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาให้แก่ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนและแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน กำหนดบทบาทหน้าที่ การสร้างทีมงาน การพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา ในการพัฒนา คือ ประชุมเชิงปฏิบัติการโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครู บุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ ความสามารถในการจัดทำ ข้อมูลพื้นฐานการศึกษา การจัดทำมาตรฐานคุณภาพการศึกษา การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การจัดทำแผนปฏิบัติการ และการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานของหมวดฝ่ายและรายบุคคล ตลอดจนการฝึกปฏิบัติงานด้านกิจกรรมการเรียนการสอน รูปแบบ เทคนิค วิธีการสอน

ขั้นตอนที่ 3 การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนา คือ การประชุมชี้แจงและการมอบหมายหน้าที่ปฏิบัติโดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่นและชุมชนเกี่ยวกับแผนดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาการพัฒนาบุคลากร จัดสิ่งอำนวยความสะดวกและนิเทศกำกับ ติดตาม ประเมินผล

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นขั้นการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย ขั้นเตรียมการ ขั้นตรวจสอบ ขั้นสรุปและขึ้นรายงาน กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา คือ การประชุมกำกับติดตามและประเมินผลโดยมีเป้าหมาย เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติงานของครู บุคลากรทางการศึกษาว่าเป็นไปตามแผนหรือไม่เพียงใด และสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันทีในระหว่างดำเนินการและมีข้อมูลสารสนเทศจากผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 5 การพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐาน เป็นขั้นตอนการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานตัวบ่งชี้และมาตรฐานการปฏิบัติงาน กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา คือ ประชุมเชิงปฏิบัติการโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรทุกคนทุกฝ่าย ได้ร่วมกันปรับปรุงมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ที่ไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนปฏิบัติงานและตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง

ขั้นตอนที่ 6 การเตรียมการรับการประเมินจากองค์กรภายนอกเป็นขั้นตอนที่มีการเตรียมการ 3 ด้าน คือ การสร้างความเข้าใจให้กับครูและบุคลากร และการเตรียมการด้านเอกสารกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาการ คือ การนิเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อแนะนำและชี้แจงให้ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษามีความเข้าใจในการเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก

สรุป และข้อเสนอแนะ

การพัฒนารูปแบบระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืนในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบประเด็นเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1) ครูจะต้องมีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์หรือการประสานงานที่ดี จึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง

2) การนำข้อมูลสารสนเทศ ร่องรอยของการบันทึก และการเก็บรวบรวมเอกสารที่เป็นปัจจุบันจะส่งผลดีในการนำผลงานไปใช้ในการพิจารณาเลื่อนตำแหน่ง การพิจารณาเงินรางวัลที่เกิดขึ้นกับองค์กร และที่สำคัญผลจากการปฏิบัติในครั้งนี้มีประโยชน์ต่อลูกหลาน นักเรียนในชุมชน

3) ควรการจัดทำและวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษาแล้วทุกคนต้องร่วมมือกัน เสียสละเวลา กายและแรงใจจะทำงานนั้นประสบผลสำเร็จและใช้เทคโนโลยีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งต่อไปควรจัดการศึกษางานพัฒนาบุคลากรในการจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนางานสารสนเทศเพื่อศึกษานำเทคโนโลยีมาใช้อย่างเป็นระบบ

2) การทำวิจัยในชั้นเรียนที่เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการและเกิดประโยชน์ขึ้นจริงกับนักเรียน

3) ระบบงานประกันคุณภาพการศึกษา การวางแผน และการปฏิบัติการถือว่าเป็นหัวใจหลักเปรียบเสมือนการทำงานต้องอาศัยความสามัคคีในหมู่คณะเป็นสำคัญ ทีมงานคือ สิ่งจำเป็น เพราะฉะนั้นแล้วการบริหารงานในสถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายให้มากยิ่งขึ้น

References

ชนิตา พลายแก้ว. (2562). ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา

- ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ธิพานัน ประภาศวุฒิสาร.(2559). แนวทางการดำเนินงานตามข้อปฏิบัติของตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพระดับการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนอนุบาลวุฒิสารศึกษาจังหวัดเพชรบุรี. *การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต* สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณิรณัฐ ทองเต็ม. (2551). *การศึกษาเจตคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ของครูระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก* . มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นริศ เชื้ออ่ำ. (2556). การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ท-กรุงเทพ.
- นุภาพร ศรีฤทธิ์.(2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *Journal of Modern Learning Development*. 7 (4), 249-264.
- นันทวดี ชมเดือน.(2565). รูปแบบการพัฒนาคูณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก. *สารนิพนธ์การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- บุปผา ทองน้อย.(2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสู่งานประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 39. *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ไพรวล จันทรัตน์. (2552). ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการให้บริการของธนาคารออมสินสาขาจังหวัดสงขลา. *ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตมหาบัณฑิตสาขาพัฒนาสังคม*. คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2560). *มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บางกอกบล็อก.

- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2563). *แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ. 2563*. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2557). *มาตรฐานการศึกษา ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร :ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพรรณรดี ศรีปัตเนตร.(2563). การศึกษาปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. *วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุพัตรา แซ่ซิ่น. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนระดับยอดเยี่ยมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. *สารนิพนธ์ การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุวรรณี พุ่มแห้ว. (2562). รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้านคุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู. *วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ :กรุงเทพมหานคร.
- สาวิตรี ไชยสมบัติ. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา. *วิทยานิพนธ์วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

**พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน
ตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ ในยุคสังคมวิถีชีวิตใหม่**

**Buddhism innovation E-learning English media for the Vipassana meditation
retreat according to Satipatthāna Sutta
in new normal society**

พระครูโกวิทธรรมวาที (อุดร แสงแก้ว) Phrakhu Kovit Attawate (Udon Saengkaew)

ไพรินทร์ ณ วันนา Phairin Na Wanna

เสนห์ ใจสิทธิ์ Sanae Jaisit

นฤพันธ์ สมเจริญ Nareupan Somcharoen

จันทร์สม์ ตาปูลิง Chantaras Tapuling

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

udornmculp@gmail.com, phairin.na@mcu.ac.th, saman.ta@mcu.ac.th,

yanissaro_17@hotmail.co.th, Ping_26_01@hotmail.com

Haripunchai Review 18/05/2023

Haripunchai Review 11/06/2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ 2) พัฒนาหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ให้เป็นรูปแบบภาษาอังกฤษ 3) พัฒนาชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ และ 4) เผยแพร่ชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ และเชิงปฏิบัติการ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูปหรือคน ทำการวิเคราะห์แบบอุปนัย การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ใช้กลุ่มทดลองปฏิบัติการคือ นิสิตระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน จำนวน 15 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ พบว่า ขั้นเริ่มปฏิบัติ โดยจะกำหนดอิริยาบถ 4 ซึ่งเป็นอิริยาบถใหญ่ คือ การยืน เดิน นั่ง และนอน อย่างมีสติ ก่อนการปฏิบัติวิปัสสนาควรทำจิตให้สงบก่อนโดยปฏิบัติสมถะกัมมัฏฐานก่อน
2. การพัฒนาหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ให้เป็นรูปแบบภาษาอังกฤษพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. การพัฒนาชุดความรู้พุทธวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนบนเว็บไซต์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก
4. การเผยแพร่ชุดความรู้พุทธวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ พบว่า เผยแพร่ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาการพื้นฐาน และการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์

คำสำคัญ : พุทธวัตกรรม, สื่ออิเล็กทรอนิกส์, วิปัสสนากัมมัฏฐาน, สติปัฏฐานสี่, วิถีชีวิตใหม่

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study the principles of Vipassana meditation according to the principles The four foundations of mindfulness 2) Develop the principles for practicing Vipassana meditation according to the four foundations of mindfulness into an English format. 3) Develop an innovative Buddhist knowledge set using English e-learning media for practicing meditation according to the four foundations of mindfulness. The Four Foundations of Satipatthana and 4) Publish a set of innovative Buddhist knowledge on e-learning media in English for the practice of Vipassana meditation according to the Four Foundations of Satipatthana. It is qualitative research. and workshop Use in-depth interviews with 20 key informants or people to conduct inductive analysis. action research The experimental group was used. Undergraduate students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lamphun Sangha College, 15 monks/person

The research results found that

1. Principles of Vipassana meditation practice based on the four principles of mindfulness. It was found that the beginning stage of practice It specifies 4 postures, which are the main postures, namely standing, walking, sitting, and lying down mindfully. Before practicing Vipassana, the mind should be calmed by practicing Samatha meditation first.

2. The development of the principles of Vipassana meditation and the four mindfulness principles into an English format was found to be at a high level overall.

3. The development of innovative Buddhist knowledge sets using English e-learning media for the practice of Vipassana meditation according to the four principles of mindfulness was found to be at a high level overall. Satisfied with the teaching format on the website Overall it is at a high level.

4. Dissemination of innovative Buddhist knowledge sets, e-learning media in English for the practice of Vipassana meditation, the four principles of mindfulness. It was found that it was disseminated through meditation teaching activities. and the practice of Vipassana meditation at Lamphun Sangha College and disseminate knowledge through online media

Keywords: Buddhism innovation, E-learning, Vipassana meditation, Satipaṭṭhāna Sutta, New normal

บทนำ

หลังจากที่องค์การอนามัยโรคประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคระบาดร้ายแรง เนื่องจากการแพร่ระบาดที่กระจายไปในหลายประเทศทั่วโลกแล้วนั้น หนึ่งในวิธีการรับมือกับการระบาดคือ Social distance หรือการเพิ่มระยะห่างระหว่างกันในสังคม เพื่อป้องกันการระบาดจากคนสู่คน สำหรับประเทศไทยนั้น กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดมาตรการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนด้วยมาตรการเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับผู้อื่น สวมหน้ากากอนามัยหรือผ้าตลอดเวลา ให้มีการล้างมือบ่อยๆ โดยจัดให้มีจุดบริการเจลล้างมือให้เพียงพอ มีการตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายก่อนเข้าใช้บริการสถานที่ต่าง ๆ เพื่อคัดกรอง

ผู้ใช้บริการที่อาจป่วย และมีการตรวจหาเชื้อโควิดเพื่อส่งต่อการรักษา(กรมควบคุมโรค, 2564) จากสถานการณ์นี้ส่งผลให้พฤติกรรมของมนุษย์เปลี่ยนไปอย่างมากในวิถีชีวิตต่าง ๆ มีการพึ่งพาตัวเองเพิ่มมากขึ้น เปลี่ยนวิถีชีวิตตัวเองไปอยู่กับธรรมชาติเพิ่ม และเพื่อให้สามารถอยู่ให้รอดและปลอดภัยมนุษย์เลือกติดต่อผ่านออนไลน์แทนซึ่งส่งผลให้การเดินทางลดน้อยลง รวมถึงด้านจิตใจ ผู้คนจะคำนึงถึงการมีความสุขกับตัวเองมากขึ้นด้วยข้อจำกัดที่ไม่สามารถออกไปไหนได้(ฉกาจ ชลายุทธ์, ออนไลน์)

หลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่ เป็นหลักการฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริง หรือการเจริญปัญญา หรืออีกนัยหนึ่ง กรรมฐาน คือ อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งงานเจริญภาวนา ที่ตั้งแห่งงานทำความเพียรฝึกอบรมจิต วิธอบรมจิต(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546 : 70) หลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่ จึงเป็นแนวทางการพัฒนาจิตที่ยั่งยืนในพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่นี้ เป็นการมีสติกำหนดพิจารณากาย เวทนา จิต และธรรม เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ปรากฏข้อความว่า วิปัสสนา หมายถึง การกำหนดรู้ หรือการทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ โดยครบถ้วน รอบด้าน เมื่อพิจารณาในรายละเอียด สติ คือ ความระลึกรู้ อารมณ์ที่เป็นฝ่ายดี ยับยั้งมิให้จิตตกไปในทางชั่ว หรือความระลึกได้ที่รู้ทันอารมณ์อันเป็นฝ่ายดี **ปัฏฐาน** คือ ความตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์ ดังนั้น สติปัฏฐานก็ คือ ความตั้งมั่นในการระลึกรู้อารมณ์ที่เป็นฝ่ายดี มีความหมายโดยเฉพาะถึงอารมณ์อันเป็นที่ตั้งมั่นแห่งสติ 4 ประการ ประกอบด้วย กาย เวทนา จิต ธรรม เพื่อให้มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชมาและโทมนัสเสียได้ในโลก(ที.ม. (ไทย) 10/289/222-224).

จากสถานการณ์ความเลวร้ายของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นี้ ผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางเพื่อการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสอนและถ่ายทอดวิธีปฏิบัติให้กับบุคคลในสถานการณ์ที่ไม่ปกตินี้ ดังนั้น จึงต้องการพัฒนาชุดความรู้จากหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในแนวสติปัฏฐานสี่เป็นภาษาอังกฤษในชื่อชุด “พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานในแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ในยุคสังคมวิถีชีวิตใหม่” เพื่อใช้เป็นสื่อกลางและเผยแพร่ให้กับผู้ที่สนใจได้ฝึกปฏิบัติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่

2. เพื่อพัฒนาหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ให้เป็นรูปแบบภาษาอังกฤษ
3. เพื่อพัฒนาชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่
4. เพื่อเผยแพร่ชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นกระบวนการพัฒนาชุดความรู้ “พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่” แล้วนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการศึกษา ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและกลุ่มทดลอง

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงตามคุณสมบัติด้านความเชี่ยวชาญที่สอดคล้องกับงานวิจัย จำนวน 20 รูป/คน ประกอบด้วย 1) พระสงฆ์สามเณร จำนวน 3 รูป/คน 2) พระสงฆ์และผู้นำการปฏิบัติ จำนวน 14 รูป/คน 3) นักวิชาการ จำนวน 3 รูป/คน
2. กลุ่มทดลอง ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ นิสิตระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ภาควิชาภาษาอังกฤษทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จำนวน 15 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้แบ่งเครื่องมือวิจัยออกเป็น 3 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) ชุดความรู้ อิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ ซึ่งเป็นรูปแบบของเว็บไซต์ 3) แบบประเมินผล ทั้งแบบประเมินชุดความรู้ แบบประเมินรูปแบบการสอนบนเว็บ และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งชุดความรู้และแบบประเมินผลได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง เนื้อหาของเครื่องมือ และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคณะผู้วิจัย การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาความรู้และกิจกรรมของชุดความรู้พุทธรวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่

1. การวิจัยในเชิงเอกสารวิเคราะห์ สังเคราะห์ หลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่จากการวิเคราะห์เอกสารเชิงเนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มุ่งเน้นการวิเคราะห์จากแบบประเมินผลจากการใช้ชุดความรู้ พุทธรวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ในรูปแบบการสอนบนเว็บ ผู้ศึกษาได้สร้างแบบประเมินโดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale ซึ่งจะมีข้อคำถามแบบประมาณค่าที่ใช้วัด 5 ระดับ (Rating Scale) เมื่อได้ทราบถึงเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละระดับ พร้อมทั้งความหมายของค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธรวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ ในยุคสังคมวิถีชีวิตใหม่” สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 หลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ พบว่า เป็นการสอนให้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับกัมมัฏฐาน ศีการูปธรรมก่อนนามธรรม ด้วยการเดิน นั่ง นอน ให้ความรู้เกี่ยวกับไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) สร้างความเข้าใจเบื้องต้นถึงอริยสัจ 4 หาคำตอบของความทุกข์ โดยการปฏิบัติต้องฝึกสติและใช้สติพิจารณาให้รู้เท่าทันในกาย เวทนา จิต และธรรม การรู้เท่าทันอารมณ์ ใช้สติเป็นประธาน กำหนดระลึกถึงสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ในผู้ที่ไม่เคยปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานให้ปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานก่อน เพื่อทำให้สงบ รูปแบบการสอนหลักปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ โดยการปฏิบัติในขั้นตอนเบื้องต้น ให้เตรียมความพร้อมทางร่างกาย และจิตใจ คือ ตัดสิ่งที่เกี่ยวข้องและภาระทุกอย่างจากนั้นมีการให้ความรู้ของวิปัสสนา

ตามแนวสติปัฏฐาน 4 การปฏิบัติในขั้นเริ่มปฏิบัติ โดยจะกำหนดอิริยาบถ 4 ซึ่งเป็นอิริยาบถใหญ่ คือ การยืน เดิน นั่ง และนอน อย่างมีสติ ให้กำหนดการนั่งสมาธิ กำหนดปัจจุบันความเกิดดับของรูปนาม สิ่งที่จะได้ คือ ไตรสิกขา อริยมรรค 8 ญาณ 16 โพธิปักขิยธรรม 37

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พัฒนาหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ให้เป็นรูปแบบภาษาอังกฤษ พบว่า การพัฒนาหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ให้เป็นรูปแบบภาษาอังกฤษ ประกอบด้วยด้วยกระบวนการ 7 ขั้นตอน คือ

1) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data) การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่เป้าหมายสำคัญคือเพื่อให้เกิดความหลุดพ้น เป็นทางที่มุ่งสู่มรรคผลแห่งนิพพาน โดยยึดหลักปฏิบัติตามที่ปรากฏในมหาสติปัฏฐานสูตร คือ ยุบ-พอง กำหนดอิริยาบถ 4 ซึ่งเป็นอิริยาบถใหญ่ คือ การยืน เดิน นั่ง และนอนอย่างมีสติ ส่วนการสอบอารมณ์เป็นการติดตามความก้าวหน้าและประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติ บางสำนักปฏิบัติไม่ได้มีการสอบอารมณ์แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติที่ไม่เข้าใจได้ซักถามแทน

2) การสร้างกรอบแนวคิดนวัตกรรม (Conceptual to Innovation) เป็นกระบวนการในการสร้างกรอบแนวคิดหลังจากที่ได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ ซึ่งพบว่า เป็นหลักปฏิบัติเพื่อหลุดพ้นจากความทุกข์ มุ่งสู่ผลแห่งนิพพาน โดยใช้ปัญญาเข้าไปรู้แจ้งรูปนาม ไตรลักษณ์ อริยสัจ มรรค ผล นิพพาน ผู้วิจัยจึงได้สร้างกรอบแนวคิดเพื่อพัฒนาหลักสูตรการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่คือ ควรใช้หลักปฏิบัติตามที่ปรากฏในมหาสติปัฏฐานสูตร คือ กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน และธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน และใช้รูปแบบการปฏิบัติที่ได้รับความนิยมในประเทศไทยคือ ยุบ-พอง ตามแนวทางของพระธรรมมังคลาจารย์ วิ.(พระอาจารย์ทอง สิริมงคล) อดีตเจ้าอาวาสวัดพระธาตุศรีจอมทอง วรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวบรวมเนื้อหา ปรับปรุงให้เป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยในรูปแบบภาษาไทย

3) การสร้างต้นแบบนวัตกรรม (Create to Prototype) รูปแบบวิธีการสอนหลักปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ที่เหมาะสมกับสภาวะการณ์ของโรคระบาดนั้น แบ่งกลุ่มผู้ปฏิบัติเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ผ่านการฝึกปฏิบัติเบื้องต้นมาแล้ว กับกลุ่มที่ไม่เคยฝึกปฏิบัติ ซึ่งในผู้ที่เคยปฏิบัติธรรมแล้วและสามารถปฏิบัติเองได้ในที่พักอาศัยของตนเอง แต่หากไม่เข้าใจสามารถติดต่อผ่านช่องทางสื่อสารกับพระวิปัสสนาจารย์เพื่อรับคำแนะนำได้ แต่ในกลุ่มที่ไม่เคยปฏิบัติสามารถศึกษาผ่านช่องทางออนไลน์ตามที่แต่ละสำนักได้เปิดสอนไว้ ซึ่งการศึกษาผ่านช่องทางออนไลน์นี้ จึงเป็น

วิธีการที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ที่กำลังเผชิญกับภาวะโรคระบาด ดังนั้น การสร้างต้นแบบนวัตกรรม (Create to Prototype) ในการพัฒนาหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่เป็นฉบับภาษาอังกฤษ จึงมีองค์ประกอบและรายละเอียดของเนื้อหา โดยตัดการขึ้นกรรมฐาน และการสอบอารมณ์ออก

4) การประเมินผลต้นแบบนวัตกรรม (Create to Prototype) พบว่า การประเมินผลชุดความรู้ หลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ ในรูปแบบภาษาอังกฤษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเพื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเป็นไปได้ รองลงมาคือ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความมีประโยชน์ ตามลำดับ ซึ่งจากผลดังกล่าวสรุปได้ว่า ชุดความรู้หลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ ในรูปแบบภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์การประเมินผล สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนาชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ พบว่า เป็นการสร้างชุดความรู้สำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ในรูปแบบภาษาอังกฤษแล้ว ในขั้นตอนการพัฒนาชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่นี้ จะเป็นกระบวนการพัฒนานวัตกรรมขั้นตอนที่ 4 คือพัฒนาต้นแบบนวัตกรรม (Model Development) และขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงแก้ไขนวัตกรรม (Improvement)

1) การพัฒนาต้นแบบนวัตกรรม (Model Development) เป็นการพัฒนาและออกแบบเว็บไซต์ E-Learning ซึ่งพัฒนาขึ้นตามข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์รูปแบบวิธีการสอนหลักปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ในรูปแบบเว็บไซต์ โดยออกแบบเว็บไซต์ให้มีรายละเอียดภาพการปฏิบัติในอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ส่วนที่เป็นภาพจากชุดความรู้ทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และส่วนที่เป็นภาพจากวีดิทัศน์ ทั้งนี้ ได้พัฒนาเว็บไซต์ให้มีความถูกต้องของเนื้อหา มีการสื่อสารแบบ 2 ทาง (two way Communication) และสร้างให้มีความน่าสนใจ สวยงาม สามารถใช้งานได้ง่าย มีเนื้อหาที่ครบถ้วน มีข้อความเชิญชวนในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน มีรูปประกอบที่จะใช้เป็นจุดดึงดูดความน่าสนใจนำไปสู่การปฏิบัติ โดยผู้วิจัยได้พัฒนาต้นแบบนวัตกรรมซึ่งเป็นการพัฒนาและออกแบบเว็บไซต์ E-Learning โดยการออกแบบและพัฒนาบทเรียนบนเว็บจะเริ่มดำเนินการพัฒนาบทเรียน ซึ่งมีการเขียนบท (scripts) หรือ storyboard คือเอกสารที่แสดงรายละเอียดของหน้าจอทุกหน้าจอ หรือทุกๆ เว็บเพจ ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้อ่าน ดูและศึกษา หรือ

ได้รับฟังเมื่อเข้าสู่บทเรียนเมื่อผู้สอนเขียนบทเรียนเรียบร้อยแล้ว จะนำทไปเป็นต้นแบบ เพื่อเขียนโปรแกรม จากนั้นสร้างงานกราฟิก เสียง และวีดิทัศน์ประกอบบทเรียน (graphic design, audio and video) ช่วยทำให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น องค์ประกอบของกราฟิก โปรแกรมนำเสนอ เสียง และวีดิทัศน์ประกอบบทเรียนบนเว็บซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จากนั้นเป็นการเขียนโปรแกรมสร้างบทเรียนบนเว็บ (programming) การทดสอบโปรแกรม (quality control, alpha test) และการประเมินเพื่อพัฒนาบทเรียน (formative evaluation) เป็นกิจกรรมสุดท้ายของขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมต่อไป

2. การปรับปรุงแก้ไขนวัตกรรม (Improvement) เป็นการประเมินผลรูปแบบการสอนบนเว็บของพุทธรวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ โดยผู้เชี่ยวชาญประเมิน จำนวน 5 คน เป็นการประเมินผลใน 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านความเหมาะสม (2) ด้านความถูกต้อง (3) ความมีประโยชน์ (4) ความเป็นไปได้ พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการสอนบนเว็บของพุทธรวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเพื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเป็นไปได้ รองลงมาคือ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความมีประโยชน์ ตามลำดับ จากผลสรุปนี้จึงนำเว็บไซต์ไปใช้ในการทดลองกับกลุ่มทดลองได้

การทดลองใช้รูปแบบการสอนบนเว็บของพุทธรวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ โดยการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการ ผ่านช่องทางของหน่วยงานวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน สถานปฏิบัติธรรมแสงแก้ววรรณธรรมสถาน ซึ่งจากการประชาสัมพันธ์ผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการจำนวน 15 รูป/คน มีการประชุมชี้แจงรายละเอียดถึงที่มาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย และชี้แจงเงื่อนไขตามหลักจริยธรรมการวิจัยให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เข้าใจและลงลายมือชื่อรับรองในหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้ มีการผู้เข้าร่วมโครงการทดลองเข้าใช้โปรแกรมการเรียนรู้ออนไลน์ของเว็บไซต์ E-Learning ผ่านลิงค์คิวอาร์โค้ด โดยผู้เข้าร่วมทดลองฝึกปฏิบัติธรรมตามหลักสูตรในเว็บไซต์ E-Learning โดยเริ่มขั้นตอนฝึกปฏิบัติการไหว้ การกราบ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ และการนอนสมาธิ

2) หลังจากกลุ่มทดลองได้ใช้ชุดพุทธรวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่แล้ว ได้ทำการประเมินผลรูปแบบการสอนบนเว็บไซต์ผล

การวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนบนเว็บไซต์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเพื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนบนเว็บไซต์ จึงสามารถนำเว็บไซต์ไปใช้ในการเผยแพร่สู่สาธารณะได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เผยแพร่ชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ พบว่า

1) การเผยแพร่โดยการอบรมถ่ายทอดความรู้เชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยทำการเผยแพร่ในชั่วโมงการเรียนการสอนวิชา ธรรมฐาน ของทุกระดับชั้นในวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และเผยแพร่ในกิจกรรมการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เพื่อให้นิสิตรู้และเข้าใจวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน การเผยแพร่ในครั้งนี้ ใช้วิทยากร จำนวน 3 ท่าน โดยผู้วิจัยได้กล่าวถึงที่มาและความสำคัญของการสร้าง ชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ และประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัยและประโยชน์ที่ผู้ฝึกวิปัสสนากรรมฐานจะได้รับ จากนั้น ได้เชิญชวนให้นิสิตเข้าสู่ระบบการใช้งานของเว็บไซต์ และได้อธิบายถึงองค์ประกอบของเว็บไซต์และชุดความรู้ต่าง ๆ บนเว็บไซต์ ให้นิสิตได้เข้าไปเรียนรู้ และตอบข้อซักถามของผู้ที่ไม่เข้าใจ เมื่อนิสิตเข้าใจและได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นแล้ว อาจารย์ประจำวิชา ธรรมฐานทำการสอนภาคปฏิบัติโดยให้นิสิตฝึกทำ พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเพื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และพบว่าด้านที่มีระดับความพึงพอใจสูงสุด คือ ด้านความพึงพอใจด้านสถานที่/ระยะเวลา รองลงมาคือ ด้านความพึงพอใจด้านวิทยากร และด้านความพึงพอใจด้านการนำความรู้ไปใช้ ตามลำดับ

2) เผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์ จากการใช้ประโยชน์ของนวัตกรรมนี้ ผู้วิจัยได้เผยแพร่เว็บไซต์ซึ่งเป็นชุดความรู้ของพุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ ในช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ เว็บไซต์ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน, เฟสบุ๊ก (Facebook) และไลน์ (Line) ของผู้วิจัย รวมถึงเว็บไซต์ที่ให้บริการฟรีในการเผยแพร่ข้อมูลโดยผู้ที่สนใจสามารถเข้าสู่ระบบผ่านช่องทาง <https://buddhisminnovation.wixsite.com/buddhism-innovation>, <https://inskr u.com/ profile/167578>

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ ในยุคสังคมวิถีชีวิตใหม่ มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1) หลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ มีเป้าหมายสำคัญคือเพื่อให้เกิดความหลุดพ้น เป็นทางที่มุ่งสู่มรรคผลแห่งนิพพาน การปฏิบัติในแบบสติปัฏฐานตามที่ปรากฏในมหาสติปัฏฐานสูตร จัดเป็นหลักสัมมาสติ คือกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน และธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน และการปฏิบัติในขั้นเริ่มปฏิบัติ โดยจะกำหนดอิริยาบถ 4 ซึ่งเป็นอิริยาบถใหญ่ คือ การยืน เดิน นั่ง และนอน อย่างมีสติ ให้กำหนดการนั่งสมาธิ กำหนดปัจจุบันความเกิดดับของรูปนาม สิ่งที่จะได้ คือ ไตรสิกขา อริยมรรค 8 ญาณ 16 โพธิปักขิยธรรม 37 ดังนั้น ก่อนการปฏิบัติวิปัสสนาควรทำจิตให้สงบก่อนโดยปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานก่อน เพื่อให้เกิดจิตเกิดความสุข สงบ มีสมาธิ จนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติในขั้นวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พระมหาปราโมทย์ วิริยธมฺโม,ดร. (2559) พบว่าเน้นไปที่การทำให้จิตสงบ (สมถะ) และรู้แจ้งความจริง (วิปัสสนา) กรรมฐานจึงมี 2 อย่างคือ สมถะและวิปัสสนา สมถะคือ การเพ่งอารมณ์ให้จิตเป็นเอกัคคตา ส่วนวิปัสสนาคือ การใช้สติและสัมปชัญญะรู้แจ้งความเป็นไตรลักษณ์ของขันธห้าในฐานะของสรรพสิ่งในลักษณะของรูป-นาม อารมณ์สมถกรรมฐานมี 40 มีกสิณ เป็นต้น ส่วนวิปัสสนามีอารมณ์พิจารณา 6 มีขันธ 5 เป็นต้น

2) การพัฒนาหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ให้เป็นรูปแบบภาษาอังกฤษ โดยสร้างเป็นคู่มือที่มีองค์ประกอบ 2 ส่วนสำคัญ คือ ส่วนของภาคทฤษฎีและส่วนของภาคปฏิบัติ ในส่วนทฤษฎีกล่าวถึง หนทางในการดับทุกข์ คือมรรค ผล นิพพาน ใช้สติพิจารณากำหนดรู้ถึงอาการที่ปรากฏทาง กาย(กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน) เวทนา(เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน) จิต(จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน) และธรรม(ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน) ส่วนภาคปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในแนวสติปัฏฐาน 4 มีพิธีขึ้นกรรมฐาน และมีแบบฝึกหัดการปฏิบัติวิปัสสนาการยืน การเดินจงกลม การนั่งสมาธิ ทั้งนี้ การแบ่งคู่มือเป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหา ก่อนการฝึกปฏิบัติและเพื่อให้มีความเหมาะสมต่อระยะเวลาในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พระเสริมพร แก้วมะ และศรัณย์ ธิติลักษณ์ (2560) พบว่า หลักสูตรครูสมาธิใช้ระยะเวลาในการเรียน 6 เดือน โดยแบ่งเป็นภาคทฤษฎีซึ่งเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติสมาธิและภาคปฏิบัติ โดยการเดินจงกรมและนั่งสมาธิ และจากการพัฒนาหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้ง

สี่ให้เป็นรูปแบบภาษาอังกฤษ เพื่อใช้สำหรับการสอนให้แก่ชาวต่างชาติและชาวไทยในรูปแบบออนไลน์ เพื่อที่ผู้สนใจจะได้เรียนได้โดยสะดวก ทั้งนี้ การที่จะสร้างหลักสูตรการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานให้เหมาะสมสำหรับการสอนชาวต่างชาตินั้น

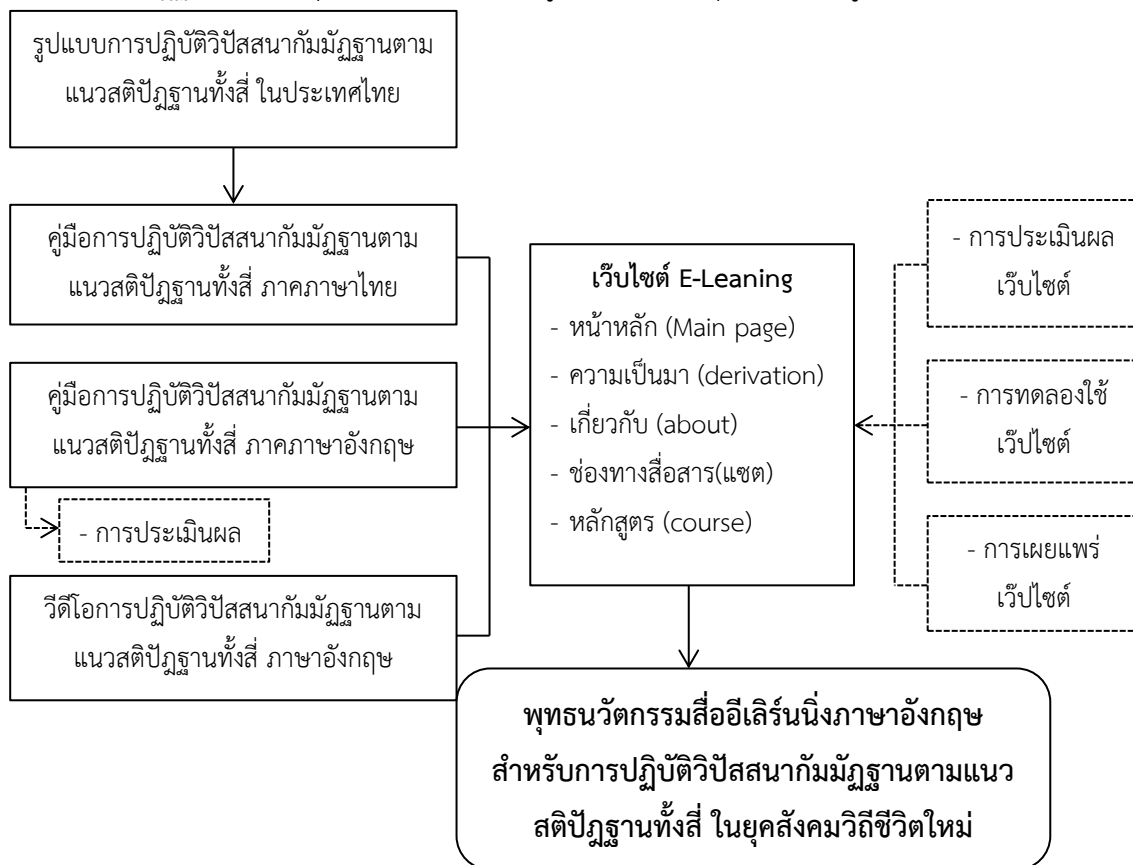
3) การพัฒนาชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ เป็นการพัฒนาและออกแบบเว็บไซต์ E-Learning เพื่อใช้เป็นช่องทางถ่ายทอดความรู้ในการปฏิบัติวิปัสสนา ซึ่งเว็บไซต์จะมีเนื้อหาของหลักสูตรที่เป็นชุดความรู้ประกอบด้วย คู่มือการปฏิบัติวิปัสสนา และวิดีโอการปฏิบัติในอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ซึ่งเว็บไซต์ E-Learning นี้ จะเป็นการจัดการเรียนที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนหรือผู้ปฏิบัติสามารถเข้าถึงเนื้อหาบทเรียนได้ตลอดเวลา โดยผู้ปฏิบัติและผู้สอนหรือวิปัสสนาจารย์ไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียนเดียวกันและในเวลาพร้อมๆ กันเสมอไป ดังนั้น การใช้เว็บไซต์ E-Learning เพื่อการสอนและการเรียนจึงเกิดความสะดวกและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และจากการทดลองใช้รูปแบบการสอนบนเว็บของพุทธนวัตกรรมสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนว สติปัฏฐานทั้งสี่พบว่า กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนบนเว็บไซต์ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน สะท้อนได้ว่า ความเป็นอิสระในการเรียนโดยการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งไม่ถูกบังคับให้เรียนรู้ จะเป็นสิ่งที่จูงใจให้ผู้เรียนหรือผู้ปฏิบัติวิปัสสนามีความรู้สึกไม่ถูกบังคับ และผ่อนคลายในการเรียนด้วยตนเอง และด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวไกลไร้ขีดจำกัดจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นหาข้อมูลได้ด้วยความสะดวกและรวดเร็วสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พนิดา หนูทวี พบว่า นักศึกษามีความต้องการในการใช้งาน e-learning ในการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากทุกรายการ ส่วนอาจารย์มีความต้องการในการใช้งาน e-learning ในการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด

4) การเผยแพร่ชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ เป็นการนำนวัตกรรมไปใช้โดยการเผยแพร่ผ่านการอบรมถ่ายทอดความรู้เชิงปฏิบัติการ ในกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา กรรมฐาน และกิจกรรมการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์ การเผยแพร่นี้ เป็นกระบวนการที่นำนวัตกรรมไปใช้คนในสังคมที่กำลังเดือดร้อนทั้งทางกายและทางใจจากผลกระทบของโรคระบาดโควิด-19 เป็นการชี้แนะแนวทางการฝึกสติอยู่กับตัวเอง ให้เกิดความสุข หากพบปัญหาให้แสวงหาหนทางหรือทางเลือกด้วยกระบวนการรู้คิด ไตร่ตรองอย่างเป็นระบบ สำหรับการปฏิบัติ

วิปัสสนาอาจต้องใช้เวลาในการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจ การยอมรับ การตระหนักรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่แท้จริง

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ ในยุคสังคมวิถีชีวิตใหม่” ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยค้นพบขั้นตอนในการพัฒนาพุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ โดยเริ่มจากการศึกษารูปแบบการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ และสังเคราะห์ความรู้และออกแบบคู่มือการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ในภาคภาษาไทย และออกแบบคู่มือเป็นภาคภาษาอังกฤษ โดยแบ่งเป็น

2 ส่วน คือภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จากนั้นทำการประเมินผลคู่มือ และทำการสร้างเป็นวิดีโอเพื่อนำไปเผยแพร่บนเว็บไซต์

การสร้างเว็บไซต์ ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบให้มีหน้าหลัก (Main page) มีเนื้อหาความเป็นมา (derivation) ของการวิจัย มีวัตถุประสงค์การสร้างเว็บไซต์ ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อเรื่องที่วิจัยและชื่อของทีมวิจัย รวมถึงที่ปรึกษาโครงการวิจัย มีหลักสูตร (course) ประกอบด้วยคู่มือการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และวิดีโอภาพการปฏิบัติในอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ทั้งนี้ ได้มีการประเมินผลเว็บไซต์ผ่านกระบวนการทดลองการใช้เว็บไซต์และทำการปรับปรุงให้สมบูรณ์ และนำไปเผยแพร่เว็บไซต์ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ ได้แก่ เว็บไซต์ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน, เฟสบุ๊ค (Facebook) และไลน์ (Line) ของผู้วิจัย รวมถึงเว็บไซต์ที่ให้บริการฟรีในการเผยแพร่ข้อมูล ซึ่งสามารถเข้าสู่ระบบได้ผ่านลิงค์<https://buddhisminnovation.wixsite.com/buddhism-innovation> งานวิจัยนี้ จึงเกิดประโยชน์ต่อการชี้แนะแนวทางในการฝึกสติอยู่กับตัวเอง ไม่ฟุ้งซ่านไปกับสิ่งที่มากระทบ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ เป้าหมายสำคัญคือเพื่อให้เกิดความหลุดพ้น เป็นทางที่มุ่งสู่สมรรถผลแห่งนิพพาน โดยยึดหลักปฏิบัติตามที่ปรากฏในมหาสติปัฏฐานสูตร คือกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน และธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน รูปแบบการปฏิบัติที่ได้รับความนิยมในประเทศไทยคือ ยุบ-พอง และนำไปพัฒนาเป็นหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ให้เป็นรูปแบบภาษาอังกฤษ และนำไปพัฒนาเป็นชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ ในรูปแบบเว็บไซต์ E-Learning เพื่อใช้เป็นช่องทางการถ่ายทอดความรู้ในการปฏิบัติวิปัสสนา ซึ่งเว็บไซต์จะมีเนื้อหาของหลักสูตรที่เป็นชุดความรู้ ประกอบด้วย คู่มือการปฏิบัติวิปัสสนา และวิดีโอการปฏิบัติในอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ซึ่งเว็บไซต์ E-Learning นี้ จะเป็นการจัดการเรียนที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนหรือผู้ปฏิบัติสามารถเข้าถึงเนื้อหาบทเรียนได้ทุกเวลา โดยผู้ปฏิบัติและผู้สอนหรือวิปัสสนาจารย์ไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียนเดียวกัน และในเวลาพร้อมๆ กันเสมอไป ทั้งนี้ หากผู้ปฏิบัติเกิดข้อสงสัยสามารถแจ้งผ่านช่องทางการสื่อสารได้ตลอดเวลาด้วยความสะดวก การเผยแพร่ชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ เป็นการนำนวัตกรรมไปใช้โดยการเผยแพร่ผ่านการอบรมถ่ายทอดความรู้เชิงปฏิบัติการ ในกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา ธรรมฐาน และกิจกรรมการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน

ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์ การเผยแพร่นี้ เป็นกระบวนการที่นำนวัตกรรมไปใช้คนในสังคมที่กำลังเดือดร้อนทั้งทางกายและทางใจจากผลกระทบของโรคระบาดโควิด-19 เป็นการชี้แนะแนวทางการฝึกสติอยู่กับตัวเอง ให้เกิดความสุข

ข้อเสนอแนะ ภาครัฐ ควรส่งเสริมกิจกรรมด้านการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อช่วยคลายความเครียดในสถานการณ์ของโรคระบาดโดยใช้นวัตกรรมจากการวิจัยนี้ และควรสนับสนุนงบประมาณให้กับสถาบันทางศาสนา สถาบันการศึกษา รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมหรือสร้างหลักสูตร แหล่งเรียนรู้ในระบบออนไลน์ของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อเผยแพร่ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยในระยะสั้น ยังไม่ครอบคลุมในการติดตามผลด้านสุขภาพจิตระยะยาวหลังการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน

References

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2564). “แนวทางปฏิบัติเพื่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สำหรับประชาชนทั่วไปและกลุ่มเสี่ยง”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [https://ddc.moph.go.th/\[9 มิถุนายน 2565\]](https://ddc.moph.go.th/[9 มิถุนายน 2565]).
- ฉกาจ ชลายุทธ์. (2563). “ผลของ COVID 19 ที่เปลี่ยน 6 เรื่องหลักพฤติกรรมสังคมโลก”, CREATIVE TALK, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [https://creativetalklive.com/after-covid19/\[22 พฤศจิกายน 2563\]](https://creativetalklive.com/after-covid19/[22 พฤศจิกายน 2563]).
- พนิดา หนูทวี. (2560). ความต้องการในการใช้งาน e-learning ในการเรียนการสอนของนักศึกษาและอาจารย์ระดับมหาวิทยาลัย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี. ปีที่ 11 ฉบับที่ 24 (มกราคม – เมษายน): 33.
- พระมหาปราโมทย์ วิริยธมฺโม,ดร., (2559). “การปฏิบัติและการสอบอารมณ์กรรมฐานตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทยสมาชิกอาเซียน”. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส.
- พระเสริมพร แก้วมะ และศรัณย์ ธิติลักษณ์. (2560). “ผลของการปฏิบัติสมาธิที่มีต่อบทบาทภาวะผู้นำกรณีศึกษา : ผู้เรียนหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ”. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2560 (28 เมษายน 2560).
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของฆราวาสที่บรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนา

An analytical study of the environment of fully enlightened layman in Buddhism

พระคัมภีร์ จันทสโร (จันทร์จาง) Phra Kumnoi Candasaro (Janjang)

พระครูโกวิทธรรมวาทิ, ผศ.ดร. Asst. Prof. Dr. Phrakhu Kovit Attawate

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

kumnoimcu@gmail.com, udornmculp@gmail.com

Haripunchai Review 27/09/2023

Haripunchai Review 29/11/2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ความเป็นมาของฆราวาสที่บรรลุนิพพานที่ปรากฏในพระไตรปิฎก และ 2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ทำให้ฆราวาสบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) การบรรลุนิพพาน เป็นกระบวนการเจริญปัญญาเพื่อรู้แจ้งอริยสัจ 4 และตรัสรู้ธรรม ประเภทของการบรรลุนิพพาน แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ โสตาบัน สกทาคามี อนาคามี และอรหนต์ ในครั้งพุทธกาล มีฆราวาสที่บรรลุนิพพานดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อาทิ พระเจ้าสุทโธทนะ พระเจ้าพิมพิสาร อนาถบิณฑิกเศรษฐี นางวิสาขา มหาอุบาสิกา จิตตคหบดี และอุคคตเศรษฐีฆราวาส แต่ละบุคคลมีลักษณะการบรรลุนิพพานแต่ละประเภทแตกต่างกันไปตามบุญบารมีที่สั่งสมมาแต่อดีตชาติและปัจจุบันชาติที่บรรลุนิพพานส่วนหลักธรรมที่ทำให้บรรลุนิพพาน ประกอบด้วย หลักอริยสัจ 4 และหลักสังโยชน์

2) สภาพแวดล้อมที่ทำให้ฆราวาสบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนา พบว่า สภาพแวดล้อมภายในคือฆราวาสที่บรรลุนิพพานได้ต้องไม่มีกรรมหนัก ไม่มีกิเลส ไม่มีวิบาก และต้องมีศรัทธา มีฉันทะ และมีปัญญา ส่วนสภาพแวดล้อมภายนอกที่ทำให้ฆราวาสบรรลุนิพพาน คือ ด้านการเมืองและกฎหมาย ในสมัยพุทธกาล ไม่มีกฎหมายในการห้ามการนับถือศาสนา จึงเป็นการง่ายที่ฆราวาสจะเข้าถึงพุทธศาสนา และด้วยมีเศรษฐกิจที่ดีที่ช่วยส่งเสริมให้มีเวลาแสวงหาทางแห่งปัญญารวมถึงสังคมและ

วัฒนธรรม แม้จะถูกอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ครอบงำ แต่พระพุทธองค์พยายามที่จะปฏิวัติและปฏิรูปและมุ่งเน้นด้านความรู้และความประพฤติที่จะเป็นตัวกำหนดวรรณะบุคคล ไม่ใช่เพราะชาติตระกูลหรือถิ่นกำเนิด และความรู้ความประพฤติ วิถีปฏิบัติของบุคคลเท่านั้นที่ทำให้ฆราวาสบรรลุธรรมได้

คำสำคัญ : บรรลุธรรม, ฆราวาส, หลักธรรม, อริยสัจ 4, หลักสังโยชน์.

Abstract

The research study titled "An Analytical Study of the Environment of Fully Enlightened Layman in Buddhism" aims to address two main objectives: 1) to study the historical emergence of fully enlightened laymen as depicted in the Tipitaka, and 2) to analyze the environmental conditions conducive to the attainment of enlightenment among layman in Buddhism Content analysis.

The research findings reveal that

1) The process of attaining enlightenment is a cultivation of wisdom for understanding the Four Noble Truths and realizing the Dhamma. This attainment is classified into four categories: Sotapanna, Sakadagami, Anagami, and Arahant. In the time of Buddha, there were laymen who achieved these stages of enlightenment as described in the Tipitaka. Such individuals included King Suddhodana, King Bimbisara, Anathapindika, Visakha Upasika, Cittagahapati upasaka, and Ugga householder. Each individual's path to enlightenment varied based on their past and present karmic conditions and their commitment to the main principles, which include the Four Noble Truths and Samyojana principles.

2) Regarding the analysis of the environmental factors conducive to the attainment of enlightenment, it was found that the internal environment required for a layman to attain enlightenment includes abstaining from heavy karma, desire, and retribution, while cultivating saddhā, chanda, and paññā. The external environmental factors include the political and legal aspects. In the Buddha's time, there were no laws restricting religious practices, making it easier for laymen to access Buddhism.

Additionally, a favorable economic environment supported the pursuit of knowledge, along with societal and cultural aspects. Despite the influence of superstitious beliefs, the Buddha aimed to reform and emphasize knowledge and conduct as determinants of one's spiritual progress, irrespective of one's lineage, caste, or place of birth. It is the combination of knowledge and conduct, the individual's way of life that enables laymen to attain enlightenment.

Keywords: Achieve Dharma, layman, principle, the Four Noble Truths, Samyojana principles.

บทนำ

พระพุทธศาสนาถือว่าสรรพสัตว์ทั้งปวงมีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนกันหมดเป็นสามัญลักษณะที่ทุกสิ่งจะต้องได้รับเสมอเหมือนกัน แต่ว่ามนุษย์ได้รับการยอมรับว่าเป็นสัตว์ประเสริฐเพราะสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองให้อยู่เหนือธรรมชาติได้ สามารถฝึกฝนได้ และต้องฝึก แม้แต่จะเป็นพระพุทธเจ้าได้ก็เพราะการฝึก จึงมีหลักการสำคัญที่ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐด้วยการฝึก (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540, หน้า 13.)

เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาคือการบรรลุธรรมถึงพระนิพพาน เป็นสภาวะที่รู้แจ้งแทงตลอดในอริยสัจ 4 ทำให้เข้าใจเรื่องของชีวิตอันตกอยู่ในกฎแห่งไตรลักษณ์ ซึ่งได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ผู้ที่ได้บรรลุธรรม ท่านเรียกว่า พระอริยบุคคล การที่จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยบุคคลนั้น ต้องอาศัยหลักธรรมหลายประการประกอบกัน ตามหลักพุทธศาสนาเถรวาทมีการปฏิบัติเพื่อดำเนินไปสู่การบรรลุธรรม กำหนดเป็นแนวทางใหญ่ๆ ไว้ 2 ทางนั้น คือ ผู้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบของจิต หรือเพื่อความสงบของกิเลสเป็นความหลุดพ้นได้อย่างชั่วคราวเรียกว่า สมถกัมมัฏฐาน ผู้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสิ้นไปแห่งอาสวกิเลส โดยเห็นตามความเป็นจริงในขั้น 5 พิจารณาขั้น 5 จนเห็นไตรลักษณ์ คลายอุปาทาน ปล่อยาวความยึดมั่นในขั้น 5 ถึงความสิ้นไปแห่งอาสวกิเลสได้อย่างสิ้นเชิงเรียกว่า วิปัสสนากัมมัฏฐาน ใน 2 แนวทางนี้มีจุดมุ่งหมายต่างกันแต่อาจจะเป็นเครื่องสนับสนุนกันได้ อริยบุคคลหรือการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนานั้นมีลำดับขั้นหรือประเภทที่แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ (พระมหาสมเด็จ สมจารี, 2559: 151-165.) 1. พระโสดาบัน หมายถึง ผู้เข้าถึงกระแสธรรม 2. พระสกิทาคามี แปลว่า ผู้กลับมาเพียงครั้งเดียว ที่เรียกว่า “ผู้กลับมาเพียงครั้งเดียว” 3. พระอนาคามี

แปลว่า ผู้ไม่มาเกิดอีก 4. พระอรหันต์ คือ ผู้สำเร็จธรรมวิเศษสูงสุดในพระพุทธศาสนา พระอริยบุคคลชั้นสูงสุด สามารถละสังโยชนได้ครบ 10 ประการ

แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะสนับสนุนการออกบวชเป็นพระภิกษุเป็นอุดมเพศ มีเป้าหมายมุ่งตรงเพื่อการกระทำให้ถึงที่สุดแห่งกองทุกข์ ดังปรากฏในพระดำรัสประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทาว่า “เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด” (วิ.ม. (ไทย) 4/18/25.) และจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระองค์ทำให้มีผู้ออกบวชตามและบรรลุนิพพานในระดับต่างๆ จนถึงพระอรหันต์เป็นจำนวนมาก ต่อมาได้มีการอุปสมบทให้แก่สตรี เรียกว่า ภิกษุณี ด้วยทรงมีพระเมตตาในเหตุผลว่า “มาตุคามออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในธรรมวินัยที่ตลาดประกาศไว้ สามารถทำให้แจ้งโสดาปัตติผล สกิทาคามีผล อนาคามีผล หรืออรหันต์ผล” (วิ.จ. (ไทย) 7/402/314.) ได้ ต่อมาทั้งพระภิกษุและภิกษุณีต่างเป็นกำลังหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นเหตุให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรือง

แต่จากคัมภีร์พระไตรปิฎกเถรวาทพบว่า การบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนานั้นไม่ได้มีเฉพาะแต่พระภิกษุและภิกษุณีเท่านั้น ยังมีอุบาสกอุบาสิกาที่ครองเพศฆราวาสแต่ได้บรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีตั้งแต่ระดับโสดาบันจนถึงพระอรหันต์ เช่น กรณีของสันตติมหาอำมาตย์ ซึ่งเป็นอำมาตย์ในกรุงสวตถิ แคว้นโกศล ได้บรรลุนิพพานชั้นอรหันต์ขณะที่เป็นฆราวาส (ขุ.ธ.อ. (ไทย) 1/2/3/113.) กรณีของพระเจ้า สุทโธทนะได้สดับรับฟังพระธรรมเทศนา ทรงเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้บรรลุนิพพานในพรรษาที่ 5 ของพระพุทธเจ้า (ขุ.อป.อ. (ไทย) 9/1/388.) กรณีของนางวิสาขามหาอุบาสิกาที่ได้บรรลุนิพพานขณะอายุได้ 7 ขวบ เป็นต้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่า แม้เพศฆราวาสจะไม่จัดเป็นอุดมเพศ แต่ก็สามารถบรรลุนิพพานตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงขั้นสูงคืออรหันต์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทได้ ซึ่งไม่มีความแตกต่างจากการออกบวชเป็นพระภิกษุหรือภิกษุณี ฆราวาสที่ถือว่าเป็นเพศที่คับแคบสามารถบรรลุนิพพานได้อย่างไร อะไรคือความแตกต่างของการบรรลุนิพพานระหว่างฆราวาสและนักบวช ประกอบกับแนวคิดเรื่องฆราวาสบรรลุนิพพานเป็นประเด็นที่กำลังได้รับความสนใจทั้งในฝ่ายเถรวาทและมหายาน เพราะมีฆราวาสอ้างตนว่าเป็นผู้บรรลุนิพพาน สร้างความสงสัยแก่พุทธศาสนิกชนในยุคปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของฆราวาสที่บรรลุนิพพานที่ปรากฏในพระไตรปิฎก รวมทั้งวิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมที่ทำให้ฆราวาสบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและสัมมาปฏิบัติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของฆราวาสที่บรรลุนิพพานในพระไตรปิฎก
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ทำให้ฆราวาสบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย งานวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research)
2. เป้าหมาย การวิจัยเอกสารนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาความเป็นมาของฆราวาสที่บรรลุนิพพานที่ปรากฏในพระไตรปิฎก และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ทำให้ฆราวาสบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) จากพระไตรปิฎก อรรถกถา ปกรณ์วิเศษ และรวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการประมวลเอกสารจะนำข้อมูลทั้งหมดมาศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ เรียบเรียงและเขียนงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ทำให้ฆราวาสบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนา พบว่าการบรรลุนิพพานของเหล่าพุทธสาวกในพระพุทธศาสนาเป็นไปตามเหตุปัจจัยของแต่ละบุคคลซึ่งคือสภาพแวดล้อมที่ทำให้บรรลุนิพพานในขั้นตอนที่แตกต่างกัน ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ทำให้ฆราวาสบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนา ดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เป็นเครื่องกั้นในการบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนา

ในพระไตรปิฎก ได้ระบุถึงบุคคลที่สามารถบรรลุนิพพานได้ และอภัพบุคคล คือ บุคคลที่ไม่สามารถบรรลุนิพพานได้ บุคคลที่ไม่สามารถบรรลุผลได้นั้น เพราะไม่มีธรรมเป็นเครื่องกั้น ธรรมที่เป็นเครื่องกั้นในการบรรลุผล ประกอบด้วย 1) กรรม คือ การกระทำความอันเป็นอนันตริยกรรม 5 ประการ มีการฆ่าบิดา มารดา เป็นต้น เพราะการทำอนันตริยกรรม อันเป็นกรรมที่กั้นการบรรลุผลในชาตินั้น แม้จะฟังมาก อบรมปัญญาเท่าไรก็ไม่สามารถบรรลุผลได้ 2) กิเลส คือ ความเป็นผู้มีความเห็นผิด เช่น ไม่เชื่อเรื่องกรรมและผลของกรรม เป็นต้น ความเห็นผิดที่เป็นกิเลสนี้เองที่เป็น

เครื่องกั้นการบรรลุ มรรคผล ไม่สามารถบรรลุได้ จึงเป็นอภัพพสัตว์ เพราะด้วยอำนาจกิเลส 3) วิบาก คือ ปฏิสนธิจิต คือ การเกิด บุคคลที่เกิดมาด้วยปฏิสนธิจิตที่ไม่ประกอบด้วยปัญญา ก็ไม่สามารถบรรลุ มรรคผลได้ 4) ไม่มีศรัทธา ความเป็นผู้ไม่มีศรัทธา คือ ไม่มีศรัทธาในพระพุทธเจ้า พระธรรมและ พระสงฆ์ ไม่มีศรัทธาในกุศลธรรมทั้งหลาย เพราะไม่ได้อบรม สะสมมาในอดีตชาติ จึงทำให้ไม่สามารถ บรรลุ มรรคผลได้ 5) ไม่มีฉันทะ ความเป็นผู้ไม่มีฉันทะ หมายถึง ไม่มีฉันทะ ความพอใจใคร่ที่จะฟังพระ ธรรม อบรมปัญญา ไม่มีฉันทะในการเจริญกุศลธรรมทั้งหลายในอดีต จึงไม่สามารถบรรลุ มรรคผลได้ 6) มีปัญญาทรม คือ ไม่มีปัญญา ความเป็นผู้มีปัญญาทรม คือ ไม่มีปัญญา เพราะไม่ได้สะสมปัญญา มาในอดีต จากพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ เมื่อไม่ได้สะสมปัญญามาก็ย่อมทำให้ไม่สามารถบรรลุธรรมได้

ส่วนภพบุคคลก็ตรงกันข้าม คือ สามารถบรรลุ มรรคผลได้ เพราะไม่มีธรรม 6 ประการตามที่ กล่าวมาเป็นเครื่องกั้น เพราะไม่มีการทำอนันตริยกรรม ไม่มีความเห็นผิด และเกิดด้วยวิบากที่ ประกอบด้วยปัญญา เป็นผู้มีศรัทธาในพระรัตนตรัยและกุศลธรรมทั้งหลายเป็นผู้มีฉันทะในการอบรม ปัญญาและมีปัญญาที่สะสมก็สามารถบรรลุธรรมได้

สรุปได้ว่า ผู้ที่จะบรรลุธรรมได้นั้น ต้องไม่มีคุณสมบัติในหลัก 6 ข้อ คือ เป็นผู้ที่มีกรรม มีกิเลส มีวิบาก ไม่มีศรัทธา ไม่มีฉันทะ และมีปัญญาทรม ในทางกลับกัน บุคคลที่ไม่ถูกอุปสรรคเหล่านี้ ขัดขวางและมีศรัทธา เจตจำนง และปัญญามีศักยภาพ ก็จะสามารถบรรลุธรรมได้ ดังนั้น การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมที่ทำให้ฆราวาสบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ตามหลักธรรม 6 ประการนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ทำให้ฆราวาสบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนา พบว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ทำให้ฆราวาสบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยแบ่งเป็น สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของฆราวาส วิเคราะห์ได้ดังนี้

สภาพแวดล้อมภายในที่ทำให้ฆราวาสบรรลุธรรม

วิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านกรรม ลักษณะของกรรม บุคคลที่ไม่สามารถบรรลุ มรรคผลได้นั้น เนื่องจากมีกรรมหนัก หรืออนันตริยกรรม ซึ่งจัดเป็นครุกรรม หรือกรรมหนัก กรรมในฐานะ เป็นกฎทางศีลธรรม เรียกว่า กฎแห่งกรรม เมื่อมนุษย์มีการกระทำดียอมทำให้ได้รับผลดี เมื่อกระทำ ชั่วยอมทำให้ได้รับผลชั่ว กรรมและผลของกรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก มีเหตุมีผลพระพุทธเจ้า ทรงตรัสรองรับการให้ผลของกรรมว่า “บุคคลทว่านพิกเช่นไร ย่อมได้ผลเช่นนั้น” (ส.ส. (ไทย) 15/903/317).) การที่จะหมดกรรม คือ ไม่ทำกรรมชั่ว ทำกรรมดี และทำกรรมดีให้ยิ่งขึ้น คือ แม้แต่

กรรมดีก็เปลี่ยนให้ดีขึ้นจากระดับหนึ่งไปอีกระดับหนึ่ง... กรรมไม่หมดด้วยการชดใช้กรรม แต่หมดด้วยการพัฒนากรรม คือ ปรับปรุงตัวให้ทำกรรมที่ดียิ่งขึ้น ๆ จนพ้นขั้นของกรรมไปถึงขั้นทำแต่ไม่เป็นกรรม คือ ทำด้วยปัญญาที่บริสุทธิ์ ไม่ถูกครอบงำหรือชักจูงด้วย โลภะ โทสะ โมหะ จึงจะเรียกว่า พันกรรม (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, 2545, 116.)

สภาพแวดล้อมด้านกรรมที่ทำให้ฆราวาสบรรลุนิพพาน พบว่า ฆราวาสที่บรรลุนิพพาน ไม่มีการกระทำความผิดในขั้นอนันตริยกรรม คือ มาตุฆาต (ฆ่ามารดา) ปิตุฆาต (ฆ่าบิดา) อรหัตตฆาต (ฆ่าพระอรหันต์) โลหิตุปบาท (มีจิตประทุษร้ายพระพุทธรูปเจ้าจนถึงยังพระโลหิตให้ห้อด้วยจิตคิดร้าย) และสังฆเภท (ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน) แต่มีกรรมจากการฆ่าสัตว์ในอดีตชาติของพระเจ้าพิมพิสาร ในชาติที่เป็นพราหมณ์ผู้หุนหันพลันแล่น และได้ชดใช้กรรมในชาติที่เกิดเป็นพระเจ้าศิริธรรม ผู้ซึ่งไม่เต็มพระทัยที่จะลงโทษทัณฑ์ประชาชนของพระองค์ และได้สละราชสมบัติด้วยเหตุที่ไม่ต้องการลงโทษผู้อื่น ในชาติภูมิที่บรรลุนิพพาน พระเจ้าพิมพิสารมิได้กระทำความผิด แต่ได้กระทำความดี หมั่นให้ทาน รักษาศีล จนพระพุทธรูปศรีรัตนวงศา 4 พระเจ้าพิมพิสารได้เจริญวิปัสสนาพิจารณาตามและได้บรรลุนิพพานในที่สุด ดังนั้น ผู้ที่ดำรงสถานะเป็นฆราวาสหากไม่กระทำความผิด ถึงขั้นอนันตริยกรรม ย่อมมีโอกาสที่จะบรรลุนิพพานได้

สภาพแวดล้อมด้านกิเลส ประเภทของกิเลสตามพฤติกรรมหรือตามอาการที่ทำให้จิตวิปริตผิดปกติ ออกเป็น 3 ตระกูล คือ (1) กิเลสตระกูลโลภะ หมายถึง กิเลสประเภทที่ทำให้จิตเกิดอาการ เช่น หิว กระหายหรือทะยานอยาก หวงแหน ชอบสะสม เห็นแก่ตัว ตลอดจนความยึดมั่น ถือมั่นในตัวตน (2) กิเลสตระกูลโทสะ หมายถึง กิเลสประเภทที่ทำให้จิตเกิดอาการ เช่น เคืองแค้น ไม่ชอบอารมณ์ชอบความขบถขบถตลอดจนการมองโลกในแง่ร้าย โทสะนั้นมีความดุร้าย กิเลสประเภทนี้เรียกว่า กิเลสตระกูลโทสะ อาจเป็นเพราะโทสะเป็นกิเลสที่เด่นและมีผลกระทบต่องจิตอย่างรุนแรง (3) กิเลสตระกูลโมหะ หมายถึง กิเลสประเภทที่ทำให้จิตเกิดอาการ เช่น ลุ่มหลง มัวเมา เบาปัญญา โมหะมีความมืดของจิตเป็นลักษณะ หรือมีความไม่รู้เป็นลักษณะ มีความไม่แทงตลอดเป็นรส (พระมหาวิริยธัมม วรรินโท, 2561: 73.)

สภาพแวดล้อมด้านกิเลสที่ทำให้ฆราวาสบรรลุนิพพาน กิเลสที่ประกอบด้วย โลภะ (หวงแหน ชอบสะสม เห็นแก่ตัว ตลอดจนความยึดมั่น) โทสะ (ความไม่ชอบ ความโกรธ) โมหะ (ลุ่มหลง มัวเมา เบาปัญญา) อันเป็นสิ่งที่ขัดขวางการประกอบความเพียร อันจะนำไปสู่การบรรลุนิพพาน จากการศึกษา ฆราวาสที่บรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนา พบว่า ฆราวาสที่บรรลุนิพพานทั้งหลาย ประกอบด้วยพระ

เจ้าพิมพิสาร อนาคตบิณฑิกเศรษฐี นางวิสาขา จิตตคหบดี และอุคคหเศรษฐี ได้ขจัดกิเลสออกเสียจากตนให้สิ้นไป ด้วยการลดโลภะจากการถวายทาน ดังตัวอย่างกรณีของ จิตตคหบดี ที่ในอดีตชาติ จิตตคหบดีเกิดเป็นนายพราน เมื่อพบกับพระกัสสปพุทธเจ้า ได้ถวายอาหารและดอกไม้แก่พระพุทธเจ้า เขาทำกุศลจนตลอดชีวิตบังเกิดในเทวโลก ในสถานที่เกิดก็มีฝนดอกไม้ทิพย์ตกลงตามพื้นที่ประมาณแค่หัวเข่า ทั้งตนเองก็ประกอบด้วยยศยิ่งกว่าเทวดาองค์อื่นๆ เขาเวียนว่ายอยู่ในเทวตาและมนุษย์พุทธรันดรหนึ่ง ในชาติภูมิบรรลุลุทธิสมัยพระพุทธเจ้าโคดม จิตตคหบดีเกิดศรัทธาเลื่อมใสพระมหานามะจึงนิมนต์ไปฉันที่บ้าน และได้ฟังธรรมเทศนา เจริญวิปัสสนาจนได้บรรลุโสดาบัน ในกรณีของ นางวิสาขาและอุคคหเศรษฐี ก็เช่นเดียวกัน นางเป็นสตรีที่เป็นเลิศในการถวายทานมาหลายยุคหลายสมัย ซึ่งอาจเป็นอุปนิสัยนำส่งให้บังเกิดมาในครอบครัวที่มีพื้นฐานฐานะที่ดี ในการบรรลุลุทธิของนางนั้นถือว่านางเป็นบุคคลที่สามารถบรรลุลุทธิได้แต่เยาว์วัย การเป็นผู้หมั่นในการถวายทาน สร้างวัด ทำบุญนั้นวิเคราะห์ได้ว่า เป็นบุคคลที่ละความโลภได้แล้ว จึงเป็นเหตุ ส่งผลให้สามารถบรรลุลุทธิได้

สภาพแวดล้อมด้านวิบาก การบรรลุลุทธิ ใน “นิพพานกถา” นิพพาน หมายถึง สภาพที่ดับทุกข์ คือ วนเวียนของกิเลส กรรม และวิบากเมื่อวนเวียนกิเลสถูกตัดให้ขาดลงด้วย อรหัตตมรรคแล้ว กรรมที่กระทำไว้ในภพนี้ และภพก่อนจะเป็นอโหสิกรรมไป ภพใหม่ก็ไม่ปรากฏอีก ตามที่กล่าวมานี้ วัฏฏะทั้ง 3 ก็จะสงบไป ดังนั้น ลักษณะของนิพพาน จึงเป็นความสงบจากวัฏฏทุกข์ เป็นสันติสุขอันยอดเยี่ยม นิพพาน ว่าโดยปริยายแห่งเหตุ คือ การเข้าถึง มี 2 คือ (1) สอุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่เป็นไปกับด้วยขันธ 5 คือ วิบากและกัมมชรูป ที่เหลือจากกิเลสทั้งหลาย ได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่ (2) อนุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่ไม่มีขันธ 5 คือ วิบากและกัมมชรูปเหลืออยู่ ได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ปรินิพพาน

สภาพแวดล้อมด้านวิบากที่ทำให้ฆราวาสบรรลุลุทธิ วิบากนั้น เมื่อวนเวียนกิเลสถูกตัดให้ขาดลงด้วย อรหัตตมรรคแล้ว กรรมที่กระทำไว้ในภพนี้ และภพก่อนจะเป็นอโหสิกรรมไป ภพใหม่ก็ไม่ปรากฏอีก ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า ฆราวาสที่บรรลุลุทธิได้นั้น หมดสิ้นจากวิบาก การหมดสิ้นจากวิบากคือการเจือจางวิบากในแต่ละชาติภพจนหมดและสร้างบุญกุศลเพิ่มพูนจึงจะบรรลุลุทธิได้ ดังที่ พระเจ้าพิมพิสารที่อดีตชาติเป็นผู้หุนหันพลันแล่นและได้กระทำความบาป จนเกิดใหม่ขอใช้วิบากและบรรลุลุทธิในชาติภพต่อมา

จากการศึกษาอดีตชาติของฆราวาสทั้งของ นางสุชาดา จิตตคหบดี และอนาถบิณฑิกเศรษฐี ล้วนพบว่า มีการสั่งสมบุญกุศลอย่างยิ่งยวด มีความปรารถนาที่จะเป็นเลิศ ล้วนประกอบแต่

กรรมดี ให้วิบากหมดสิ้นไป และได้บรรลุธรรมในชาติภพต่อมา ดังนั้น ขรवासที่ไม่มีวิบากสามารถ บรรลุธรรมได้

สภาพแวดล้อมด้านศรัทธา ศรัทธา แปลว่า ทรงไว้พร้อม หรือ ความเชื่อ คือ มีความเชื่อมั่นในประโยชน์จากสิ่งที่กระทำอยู่ เมื่อมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของงานนั้น งานที่กำลังทำจะมีความก้าวหน้า และพัฒนาจนประสบผลสำเร็จสูงสุด เมื่อได้ฟังธรรมจากสัตบุรุษบ่อยๆ จะมีความเชื่อที่มีเหตุผล คือ (1) ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อมั่นว่าพระพุทธเจ้าตรัสธรรมวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า แต่ละบุคคลสามารถเข้าถึงภูมิธรรมแห่งความหลุดพ้นได้เพราะการฝึกฝนตนเองจนบริสุทธิ์หลุดพ้นได้ (2) กัมมสัทธา เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง การกระทำโดยมีเจตนาย่อมเป็นกรรมความชั่ว หรือความดีที่ทำแล้วย่อมมีผล (3) วิปากสัทธา เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้ว ต้องมีผล และผลทุกอย่างย่อมมาจากเหตุ ไม่มีผู้สร้างผู้ดลบันดาล และ(4) กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน แต่ละคนย่อมต้องเสวยวิบากกรรม เป็นไปตามการกระทำของตน ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาต้องการพัฒนาอินทรีย์ให้แก่กล้าขึ้นไปเรื่อย ๆ เมื่อศรัทธาตั้งมั่นอย่างแก่กล้าแล้ว จะส่งผลหนุนเนื่องให้อินทรีย์อื่นๆ ตั้งมั่นและแก่กล้าขึ้นตามไปด้วย (ธมมกร แชนฟอง, 2560 หน้า 30-31.) พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับศรัทธา ว่าเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นในการเชื่อมโยงไปสู่การบรรลุธรรมถึงนิพพาน

สภาพแวดล้อมด้านศรัทธาที่ทำให้ขรवासบรรลุธรรม การบรรลุธรรมของขรवासล้วนเกิดจากความศรัทธาเชื่อปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อมั่นว่าพระพุทธเจ้าตรัสธรรมวินัยด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางให้เข้าถึงภูมิธรรมแห่งความหลุดพ้นได้ ดังที่ นางวิสาขา มีความเชื่อและศรัทธาต่อพระพุทธเจ้า จึงได้ไปฟังธรรมเทศนาแล้วบรรลุด้วยธรรมอนุปปิณฑา ในกรณีของอุคคหเศรษฐี ที่ท่านได้ตั้งปัญหาถามพระพุทธเจ้าว่า อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยทำให้สัตว์บางพวกนิพพาน บางพวกไม่นิพพาน เมื่อได้ฟังคำอธิบายแล้วเกิดความเลื่อมใส ต่อมาได้ฟังพระธรรมเทศนาเรื่องอนุปปิณฑาและอริยสัจ ตั้งใจปฏิบัติธรรม เจริญวิปัสสนากรรมฐาน ไม่นานก็ได้บรรลุโสดาปัตติผล ภายหลังได้บำเพ็ญเพียรปฏิบัติธรรมต่อ ก็ได้บรรลุอนาคามีผล ขณะเดียวกัน ขรवासท่านอื่นๆ เพราะมีศรัทธาจึงเกิดการนำตนเองไปสู่การพบพระพุทธเจ้า เพราะหาไม่มีศรัทธาเป็นเบื้องต้น ก็จะไม่แสวงหาหนทางที่จะนำพาตนเองไปถึงพระพุทธเจ้าและมีโอกาสฟังธรรมและบรรลุธรรมนั้นได้ ดังนั้น ขรवासที่มีความศรัทธาเป็นที่ตั้ง ย่อมสามารถเป็นผู้บรรลุธรรมได้

สภาพแวดล้อมด้านฉันทะ พระพุทธศาสนาถือว่า ฉันทะเป็นหัวข้อธรรมที่สำคัญมากที่สุด ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสว่า “ธรรมทั้งปวง [หมายถึง ชั้น 5] มีฉันทะเป็นมูล” หมายความว่า ฉันทะเป็นรากเหง้า เป็นต้นตอ เป็นจุดเริ่มต้น หรือเป็นต้นเค้าของธรรมทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นธรรมฝ่ายชั่ว (อกุศลธรรม) ธรรมฝ่ายดี (กุศลธรรม) และธรรมฝ่ายกลางๆ (อัพยากรธรรม) จึงนับว่ามีความหมายกว้างขวาง ครอบคลุมความอยากทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว ความอยากจึงมิใช่มีความหมายเฉพาะที่เป็นกิเลสเท่านั้น แม้ความอยากในฝ่ายดีก็มี เช่นอยากทำดี อยากทำบุญ หรืออยากเข้าถึงพระนิพพาน เป็นต้น (อานาจ ยอดทอง, 2557: 5-6.)

สภาพแวดล้อมด้านฉันทะที่ทำให้ร้าวาสบรรลุธรรม ธรรมฉันทะที่เป็นกุศล เป็นฝ่ายดีงาม ความรักธรรม หรือความใฝ่ธรรม เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ร้าวาสบรรลุธรรม ดังที่การมีธรรมฉันทะ ความใคร่เพื่อจะทำเพื่อความเป็นเลิศ ของอนาถบิณฑิกเศรษฐี ในอดีตชาติ ย้อนไปเมื่อแสนกัป ในสมัยนั้นมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งพระนามว่าพระเจ้าปทุมุตตระพุทธเจ้า ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีได้เกิดเป็นกุลบุตรของผู้มีสกุลในเมืองหังสวดี ท่านได้ไปฟังธรรมจากพระบรมศาสดาได้เห็นพระบรมศาสดาทรงสถาปนาอุบาสกท่านหนึ่งไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะผู้เป็นเลิศกว่าอุบาสกทั้งหลายด้านการถวายทาน เป็นเหตุให้ท่านอยากเอาอย่างบ้างจึงเร่งสั่งสมบุญกุศลอย่างย่งยวด ด้วยการเลี้ยงพระถวายภัตตาหารเป็นสังฆทานโดยมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นประมุขตลอด 7 วัน แล้วตั้งความปรารถนาว่า ความปรารถนาอย่างอื่นไม่ต้องการเลยต้องการตำแหน่งอันเลิศอย่างนี้อย่างเดียว ทำอย่างนี้เมื่อละสังขารจากชาตินั้นแล้วไปบังเกิดในสวรรค์จนกระทั่งถึงเวลากัลงมาสร้างบารมีบนโลกมนุษย์อีก ท่านเวียนว่ายตายเกิดอยู่ใน 2 ภูมิคือ เทวโลก และมนุษย์โลกเท่านั้น ในช่วงตลอดแสนกัปที่ผ่านมาไม่ไปท่องเที่ยวเลย (อง.เอกก.อ. (ไทย) 1/2/59-61.) ในภพภูมิที่บรรลุธรรม อนาถบิณฑิกเศรษฐีได้เกิดเป็นชาวเมืองสาวัตถี เป็นบุตรของสมณเศรษฐี เดิมชื่อสุทัตตะ เพราะเป็นผู้มีจิตเมตตาชอบทำบุญให้ทานแก่คนยากจนอนาถา เมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาเรื่อง อนุปปกัปปิกถาและอริยสัจ 4 ท่านได้ตั้งใจปฏิบัติธรรมเจริญวิปัสสนากรรมฐาน พิจารณาตามพระธรรมเทศนาไม่นานก็ได้บรรลุโสดาปัตติผล (วิ.จุ. (ไทย) 7/305/115.) ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ความมีฉันทะ หมั่นมุ่งทางกุศลของอนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้ส่งผลให้บรรลุธรรมในที่สุด

สภาพแวดล้อมด้านปัญญา ปัญญาแปลว่าความรู้ทั่ว ปรีชาหยั่งรู้ เหตุผล ความรู้เข้าใจ ชัดเจน ความรู้เข้าใจยังแยกได้ในเหตุผลดั่ง คุณโทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์เป็นต้น และรู้ที่จะจัดแจง จัดสรร จัดการดำเนินการทำให้ลุล่วงพ้นจากปัญหา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต),

2559) ปัญญาที่เกิดขึ้นจากการฟังสัทธรรมจากสัตบุรุษ เป็นเหตุทำให้ได้กัมมัฏสกาญาณ (อภ.วิ. (ไทย) 35/793/509.) อันเป็นญาณที่เป็นไปโดยอนุโลมแก่การหยั่งรู้ร้อยสี่ 4 ปัญญาเช่นนี้เรียกว่า “สุตมยปัญญา” ปัญญาที่เกิดขึ้นเพราะการฟัง

การเกิดขึ้นของปัญญาตามหลักของพระพุทธศาสนาเกิดได้ 3 ทางคือ (1) สุตมยปัญญา หมายถึง ปัญญาที่เกิดจากการฟัง ได้แก่ ปัญญาที่เกิดจากการฟังมาจากผู้อื่น เช่น การศึกษาเล่าเรียนจากครู จากการอ่านหนังสือ ในพุทธพจน์ระบุว่า “ฟังด้วยดี ย่อมได้ปัญญา” (ส.ส. (ไทย) 15/845/213.) (2) จินตามยปัญญา หมายถึง ความรู้ที่สำเร็จจากการใช้ความคิดวิเคราะห์ มีกระบวนการของการคิดที่เป็นระบบ (พระมหาไพจิตร อดุลมณโณ, 2565: 462-463.) และ(3) ภวานามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการภาวนา ได้แก่ ปัญญาของผู้ที่จะก้าวเข้าสู่หลักของการปฏิบัติตามหลักการทางพุทธศาสนา ด้วยการเจริญสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐานอย่างถูกต้องตามวิธีการเจริญ และปัญญาที่เกิดจากประสบการณ์ตรงอันเป็นผลมาจากการลงมือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้เข้าใจชีวิตมากขึ้นตามความเป็นจริงว่า สิ่งทั้งปวง ล้วนเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ตามความเป็นจริงของกฎธรรมชาติ ไม่ยึดมั่นถือมั่นให้เกิดทุกข์ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก” (ส.ส. (ไทย) 15/80/85.) ดังนั้น จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา เพราะปัญญาจะเป็นตัวคอยกำกับการไปสู่จุดหมาย ปัญญานำไปสู่การปฏิบัติของการเจริญวิปัสสนาญาณให้บรรลุมรรคผลแห่งนิพพาน

สภาพแวดล้อมด้านปัญญาที่ทำให้ฆราวาสบรรลุธรรม ฆราวาสธรรมที่มีปัญญาเป็นเบื้องต้น จะสามารถบรรลุธรรมได้ เพราะการบรรลุธรรมต้องใช้ปัญญาในการพิจารณาไตร่ตรอง วิเคราะห์ จนเข้าใจอย่างถ่องแท้และนำไปปฏิบัติจึงจะได้มรรคผล ดังที่ พระเจ้าพิมพิสารได้ ฟังธรรมเทศนาจากพระพุทธเจ้าที่ตรัสร้อยสี่ 4 เรื่องความจริงของสรรพสิ่งให้สดับ พระเจ้าพิมพิสารและบริวารได้เจริญวิปัสสนาพิจารณาตามพระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง ในที่สุดเกิดความรู้แจ้งเห็นชัดในสรรพสิ่งว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดย่อมมีความดับไปเป็นธรรมดา” พระองค์และบริวาร 11 นพุตได้บรรลุโสดาปัตติผล (วิ.ม. (ไทย) 4/60/73.) และกรณีของอนาถบิณฑิกเศรษฐี ที่ได้ถามปัญหาข้องใจกับพระพุทธเจ้า ได้ฟังคำอธิบายแล้วเกิดความเลื่อมใส ต่อมาได้ฟังพระธรรมเทศนาเรื่องอนุปปาฟิกาและร้อยสี่ 4 ท่านได้ตั้งใจปฏิบัติธรรมเจริญวิปัสสนากรรมฐาน พิจารณาตามพระธรรมเทศนาไม่นานก็ได้บรรลุโสดาปัตติผล (วิ.จ. (ไทย) 7/305/115.) จิตตคบติ ก็เช่นเดียวกัน เพื่อได้ฟังเรื่องสหายตนวิงศ์ ซึ่งเป็นธรรมเทศนาเกี่ยวกับการพิจารณาอายตนอย่างละเอียด ท่านเจริญวิปัสสนาพิจารณาตามธรรมเทศนา ก็ได้บรรลุโสดาบันเป็นพระอริยบุคคลขั้นต้นในพระพุทธศาสนา ปัญญาทั้งหลายที่ฆราวาสมีในภพชาติที่บรรลุ

ธรรม ล้วนแต่เป็นการสั่งสมปัญญาจากในอดีตชาติ จนถึงเวลาที่เหมาะสม ผลแห่งปัญญามีมากพอ จึงได้บรรลุดรรณดังกล่าว ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีปัญญาเมื่อได้ฟังธรรมเทศนาแล้ว จะเข้าใจ นำไปปฏิบัติ ก็จะมีบรรลุนิพพานได้

วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่ทำให้ฆราวาสบรรลุดรรณ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมด้านการเมืองและกฎหมาย สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม วิเคราะห์ได้ดังนี้

สภาพแวดล้อมด้านการเมืองและกฎหมาย ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งสิทธิเสรีภาพ พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้ว่าธรรมที่พระองค์ทรงค้นพบจากการตรัสรู้นั้น ไม่ได้เป็นไปเพื่อคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นไปเพื่อทุกคน และพระองค์ก็ไม่ได้บังคับให้ใครมาเชื่อในศาสนาของพระองค์แต่ทรงเป็นผู้แนะนำชี้ทางที่ถูกต้องให้เท่านั้น ส่วนใครจะทำตามหรือไม่ย่อมมีสิทธิเสรีภาพที่จะเลือกเอง โดยก่อนที่จะเห็นด้วยหรือไม่กับคำสอนนั้นๆ ต้องคิดพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบด้วยตนเองเสียก่อน ดังคำสอนที่ปรากฏในกาลามสูตร ส่วนในเรื่องของความเสมอภาคพระพุทธเจ้าทรงเชื่อมั่นว่าทุกคนสามารถบรรลุดรรณได้ไม่ว่าเป็นชายหรือหญิง เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ (วีระชัย ยศโสธร, 2565: 247.)

สภาพแวดล้อมด้านการเมืองและกฎหมายที่ทำให้ฆราวาสบรรลุดรรณ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านการเมืองและกฎหมายในสมัยพุทธกาล ทำให้ทราบว่าไม่มีกฎหมายในการห้ามการนับถือศาสนา ขณะเดียวกัน จากการที่พระพุทธเจ้าเป็นวรรณะกษัตริย์ มีบิดาเป็นประมุข การเผยแพร่พระพุทธศาสนาจึงไม่ถูกขัดขวางจากทางการ ดังนั้น จึงเป็นการง่ายที่ฆราวาสจะเข้าถึงพุทธศาสนาด้วยการมีเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนา และในผู้ที่มีปัญญา ประพฤติดี สั่งสมบุญกุศลในหลายภพชาติย่อมสามารถบรรลุดรรณได้ และการที่พระเจ้าพิมพิสารผู้เป็นกษัตริย์เองมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา จึงเป็นกำลังสำคัญที่ช่วยผลักดันให้ฆราวาสท่านอื่นๆ ได้รับอานิสงส์ให้เข้าใจพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น สภาพแวดล้อมทางการเมืองและกฎหมายจึงไม่ใช่เหตุขัดขวางการบรรลุดรรณของฆราวาส ขณะเดียวกัน กลายเป็นโอกาสให้กับฆราวาสที่จะได้นับถือพระพุทธศาสนา

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ลักษณะสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจในสมัยพุทธกาลพบว่า พระพุทธศาสนาจะทรงเน้นหนักให้ผู้ปกครองบ้านเมืองหันมาใส่ใจต่อปัญหาเรื่องการกินการอยู่ของประชาชน แต่จะต้องให้ความใส่ใจ คือ การพัฒนาทางด้านจิตใจ เพราะชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยส่วน 2 ส่วน คือ ร่างกายกับจิตใจ พระพุทธศาสนาถือว่าจิตใจเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดและสมควรได้รับการพัฒนาควบคู่กันไปด้วย (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2566.) ดังนั้น สะท้อนได้ว่า

พระพุทธเจ้ามองการพัฒนาเศรษฐกิจมีความสำคัญ การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจกับการพัฒนาจริยธรรม และศีลธรรมควบคู่กันไป เพราะชีวิตมนุษย์มีองค์ประกอบของร่างกายและจิตใจ

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่ทำให้ฆราวาสบรรลุนิพพาน จากการวางระบบการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจพร้อมกับการแก้ไขปัญหาด้านจริยธรรม คุณธรรมของบุคคล เป็นการแก้ไขปัญหาด้านร่างกายและจิตใจไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้บุคคลมีความสมบูรณ์ทั้งทางกายและทางใจ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การมีความพร้อมทั้งทางกายและใจนั้น ย่อมมีความสุขสงบเกิดขึ้น เมื่อบุคคลมีความสุขสงบ ย่อมแสวงหาคนทางแห่งปัญญา ซึ่งคือทางหลุดพ้นจากทุกข์ ดังนั้น การที่ฆราวาสมีเวลาและโอกาสที่เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อฟังพระธรรมเทศนา ทำให้เชื่อได้ว่า มีความสำคัญกับการแสวงหาปัญญาเพื่อความหลุดพ้น ดังเช่น อนาถบิณฑิกเศรษฐี ที่ยังดำเนินธุรกิจเป็นผู้บำรุงพระสงฆ์และสงเคราะห์คนอนาถาอย่างไม่มีใครอื่นเทียบเท่า และนางวิสาขาอุบาสิกา ที่เกิดมาในครอบครัวที่มีพื้นฐานฐานะที่ดี ตระกูลเศรษฐีเมืองภัททิยะ แคว้นอังคะ มีเศรษฐกิจส่วนบุคคลที่ดีที่สามารถจัดสรรความพลั่งพร้อมเพื่อการบำรุงรักษาอุปลัมภพระพุทธศาสนา

สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ลักษณะสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมในสมัยพุทธกาล พบว่า สังคมชนชั้น (วรรณะ) ในสมัยนั้นก็คงมีอยู่ ขนวรรณะกษัตริย์ถือว่าเป็นชนชั้นสำคัญในยุคนั้น สภาพสังคมในสมัยนั้นถูกอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ครอบงำไว้ พระพุทธองค์พยายามที่จะปฏิวัติและปฏิรูปสังคมจากแนวความเชื่อที่ผิดพลาดนี้ โดยชี้แจงเหตุผลที่แท้จริงของความเป็นมนุษย์มากกว่าไปยึดติดกับหลักการลัทธิศาสนาที่มีอยู่ในยุคนั้นแนวคำสอนของพระพุทธเจ้าจึงมีทั้งปฏิวัติ ปฏิรูปคล้อยตาม และคงไว้ในสิ่งที่ดีงามและถูกต้องแต่โดยเฉพาะเรื่องวรรณะ (ชนชั้น) ของศาสนาพราหมณ์แล้ว พระพุทธเจ้าทรงปฏิวัติถึงขั้นเด็ดขาด พระองค์ทรงปฏิเสธความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องที่ว่าพราหมณ์ถือว่าวรรณะตนเท่านั้นเป็นวรรณะขาวแล้วดูถูกคนวรรณะอื่นว่าเป็นวรรณะดำ (ที.ปา. (ไทย) 11/51/88.) ท้ายพระสูตรพระองค์ได้ตรัสสรุปพระธรรมเทศนา โดยมุ่งไปที่ความรู้และความประพฤติเท่านั้นที่จะเป็นตัวกำหนดวรรณะบุคคลไม่ใช่เพราะชาติตระกูลหรือถิ่นกำเนิด (วิระชัย ยศโสธร, 2555.)

สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้ฆราวาสบรรลุนิพพาน

จากข้อศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพิจารณาได้ว่า แม้ไว้ในระบบสังคมและวัฒนธรรมในสมัยพุทธกาล มีการแบ่งชั้นวรรณะและถูกครอบงำด้วยชนชั้นสูงอย่างพราหมณ์ พระพุทธเจ้าเป็นผู้ปฏิวัติและปฏิรูปสังคมจากแนวความเชื่อที่ผิดพลาดนี้มาโดยตลอด นั่นอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่

สนใจในพระพุทธศาสนาได้หลักหนีจากระบบชั้นนี้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากผู้ที่บรรลุนิพพานแล้ว อาทิ พระเจ้าพิมพิสาร นางวิสาขา จิตตคหบดี อุคคหเศรษฐี อนาถบิณฑิกเศรษฐี ก็ล้วนเป็นผู้มีมั่งมี แต่ได้บรรลุนิพพานด้วยการสั่งสมบารมีในหลายภพชาติ ดังนั้น สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมในสมัยพุทธกาลที่พระพุทธเจ้ามุ่งเน้น คือความรู้และความประพฤติเท่านั้นที่จะเป็นตัวกำหนดวรรณะบุคคลไม่ใช่เพราะชาติตระกูลหรือถิ่นกำเนิด และความรู้ความประพฤติ วัฏปฏิบัติของบุคคลเท่านั้นที่ทำให้ฆราวาสบรรลุนิพพานได้

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษานี้ ทำให้ได้ข้อค้นพบใหม่ที่เป็นองค์ความรู้ คือ ฆราวาสที่บรรลุนิพพานได้นั้น ต้องไม่มีกรรมหนักจากอดีตชาติ ละกิเลส ไม่มีวิบาก ขณะเดียวกันต้องมีศรัทธาในพระพุทธองค์ และมีฉันทะ พร้อมทั้งปัญญาที่จะใช้พิจารณาหนทางแห่งความหลุดพ้น ทั้งนี้ จากการศึกษาฆราวาสที่บรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยพระเจ้าพิมพิสาร อนาถบิณฑิกเศรษฐี นางวิสาขา จิตตคหบดี และอุคคหเศรษฐี ทำให้ทราบว่า มีระดับของการบรรลุนิพพาน 4 ระดับ คือ โสดาบัน สกทาคามี อนาคามี และอรหนต์ ซึ่งผู้บรรลุนิพพานจะบรรลุในแต่ละระดับตามการปฏิบัติในการสั่งสมบารมีของแต่ละบุคคล และจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่ส่งผลให้ฆราวาสบรรลุนิพพานนั้น ทำให้ทราบว่า ในอดีตกาลมีปัจจัยทั้งภายใน คือ ลักษณะตัวบุคคลและปัจจัยภายนอก คือ การเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เกี่ยวพันต่อการบรรลุนิพพานของฆราวาส

สรุปและข้อเสนอแนะ

การบรรลุนิพพาน หมายถึง กระบวนการเจริญปัญญาเพื่อรู้แจ้งอริยสัจ 4 และตรัสรู้ธรรม การบรรลุนิพพาน มี 4 ประเภท คือ 1) ระดับโสดาบัน 2) ระดับสกทาคามี 3) ระดับอนาคามี ในครั้งพุทธกาลมีฆราวาสที่บรรลุนิพพานดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อาทิ พระเจ้าพิมพิสาร อนาถบิณฑิกเศรษฐี นางวิสาขามหาอุบาสิกา จิตตคหบดี อุคคหเศรษฐีฆราวาส และพระเจ้าสุทโธทนะ แต่ละบุคคลมีลักษณะการบรรลุนิพพานแต่ละประเภทแตกต่างกันไปตามบุญบารมีที่สั่งสมมาแต่อดีตชาติและปัจจุบันชาติที่บรรลุนิพพาน โดยหลักธรรมที่ทำให้บรรลุนิพพาน ประกอบด้วยหลักสังโยชน์และหลักอริยสัจ 4

สภาพแวดล้อมที่ทำให้ฆราวาสบรรลุนิพพาน มีทั้งสภาพแวดล้อมภายใน คือ สภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่ได้กระทำไว้ คือ กรรม กิเลส วิบาก ศรัทธา ฉันทะ และปัญญา ส่วนสภาพแวดล้อมภายนอกที่ทำให้ฆราวาสบรรลุนิพพาน คือ (1) สภาพแวดล้อมด้านการเมืองและกฎหมาย ในสมัย

พุทธกาล ไม่มีกฎหมายในการห้ามการนับถือศาสนา จึงเป็นการง่ายที่ฆราวาสจะเข้าถึงพุทธศาสนา ด้วยการมีเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนา และในผู้ที่มีปัญญา ประพฤติดี สัมบูรณ์คุณในหลายภพชาติย่อมสามารถบรรลุธรรมได้ (2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ พระพุทธเจ้ามองการพัฒนาเศรษฐกิจมีความสำคัญ การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจกับการพัฒนาจริยธรรมและศีลธรรมควบคู่กันไป เพราะชีวิตมนุษย์มีองค์ประกอบของร่างกายและจิตใจ การมีความพร้อมทั้งทางกายและใจนั้น ย่อมมีความสุขสงบเกิดขึ้น เมื่อบุคคลมีความสุข สงบ ย่อมแสวงหาคนทางแห่งปัญญา ซึ่งคือทางหลุดพ้นจากทุกข์ ดังนั้น การที่ฆราวาสมีเวลาและโอกาสที่เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อฟังพระธรรมเทศนา ทำให้เชื่อได้ว่า ให้ความสำคัญกับการแสวงหาปัญญาเพื่อความหลุดพ้น ดังนั้น การมีฆราวาสที่สามารถบรรลุธรรมได้ในสมัยพุทธกาลย่อมแสดงได้ชัดว่า มีสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่ดีที่ช่วยส่งเสริมให้มีเวลาแสวงหาทางแห่งปัญญา ดังเช่น อนาคตบัณฑิตยเศรษฐี และนางวิสาขาอุบาสิกา (3) สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม สภาพสังคมในสมัยพุทธกาลถูกอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ครอบงำไว้ได้เป็นส่วนใหญ่ พราหมณ์จึงเป็นกลุ่มวรรณะที่กุมอำนาจทางด้านความคิด การศึกษา การเมือง สังคม การปกครองและเศรษฐกิจ รวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมไว้ พระพุทธองค์พยายามที่จะปฏิบัติและปฏิรูปสังคมจากแนวความเชื่อที่ผิดพลาดนี้ พระองค์ได้ตรัสสรุปพระธรรมเทศนา โดยมุ่งไปที่ความรู้และความประพฤติเท่านั้นที่จะเป็นตัวกำหนดวรรณะบุคคลไม่ใช่เพราะชาติตระกูลหรือถิ่นกำเนิด ดังนั้น ฆราวาสที่บรรลุธรรม อาทิ พระเจ้าพิมพิสาร นางวิสาขา จิตตคหบดี อุคคหเศรษฐี อนาคตบัณฑิตยเศรษฐี ก็ล้วนเป็นผู้มีมั่งมี แต่ได้บรรลุธรรมด้วยการสั่งสมบารมีในหลายภพชาติ ดังนั้น สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมในสมัยพุทธกาลที่พระพุทธเจ้ามุ่งเน้น คือความรู้และความประพฤติเท่านั้นที่จะเป็นตัวกำหนดวรรณะบุคคลไม่ใช่เพราะชาติตระกูลหรือถิ่นกำเนิด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) ควรส่งเสริมให้ฆราวาสได้มีโอกาสปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพื่อการบรรลุธรรม
- 2) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ฆราวาสได้ฟังพระธรรมเทศนาเพื่อให้เกิดปัญญานำไปสู่การบรรลุธรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

- 1) ควรศึกษาวิเคราะห์การบรรลุธรรมของภิกษุณีในพระพุทธศาสนา
- 2) ควรศึกษาใกล้เคียงกับกระบวนการบรรลุธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท

เอกสารอ้างอิง

- ธมกร แซ่ฟอง. (2561). “ศึกษาการบรรลุธรรมของผู้ปฏิบัติในทิวภูมิ”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). *การสร้างสรรคปัญหาเพื่อเพื่อนาคตของมนุษยชาติ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2545). *เชื้อกรรม รู้กรรม แก่กรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิกจำกัด.
- พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม. (2565). “ศรัทธากับปัญญา: วิเคราะห์มุมมองในพุทธปรัชญาเถรวาท”. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน): 462-463.
- พระมหาวีรวิชญ์ วรินโท. (2561). “กิเลสตามหลักพระพุทธศาสนา”. *วารสาร มจร บาลีศึกษายุทธ* *โฆสปริทรรศน์*. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน): 73.
- พระมหาสมเจต สมจारी. (2559). “ศึกษาบัณฑิตเพื่อกับการบรรลุธรรมขั้นสูงในพุทธศาสนาเถรวาท”. *วารสารศึกษาศาสตร์ มจร*. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม): 151-165.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2566). *เศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงพุทธ: การจัดการความขัดแย้งผ่านมิติการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.mcu.ac.th/article/detail/440>[6 สิงหาคม 2566].
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีระชัย ยศโสธร. (2565). “การเมืองการปกครองในแนวพระพุทธศาสนา”. *วารสารวิชาการธรรม* *ทรรศน์*. ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มีนาคม): 253 - 254.
- อำนาจ ยอดทอง. (2557). “ศึกษาวิเคราะห์ความอยากในฐานะเป็นบ่อเกิดของความขัดแย้ง”. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม - กุมภาพันธ์): 5-6.

บทบาทผู้ปกครองท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันของตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

Role of Local Governon in Preventing and Solving the Smog Problem in Phichai
Subdistrict, Mueang District, Lampang Province

ปานิสรา เทพรักษ์ Panisara Theprak

สหทัย วิเศษ Sahathaya Wises

พระครูโสภณปริยัติสุธี Phrakhrusophonprariyatsuthee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Phrayao Campus, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

paniasara.the@mcu.ac.th

Haripunchai Review 15/05/2023

Haripunchai Review 29/11/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาหมอกควันในตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 2) ศึกษาบทบาทผู้ปกครองท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันของตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันจากการประยุกต์ตามหลักพรหมวิหาร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 คนและวิเคราะห์เนื้อหาแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัญหาหมอกควันมีอยู่ 2 สาเหตุ ได้แก่ (1) การกระทำของมนุษย์ที่เข้าไปเก็บของป่าล่าสัตว์ และเผาไร่เตรียมการเพาะปลูก และ (2) จากธรรมชาติที่มีความร้อนสูงและกิ่งไม้เสียดสีกันจนลุกเป็นไฟป่า ซึ่งปัญหาหมอกควันส่งผลกระทบต่อสุขภาพ คุณภาพอากาศ ภาวะโลกร้อน และระบบนิเวศเปลี่ยนแปลง

2) บทบาทผู้ปกครองท้องถิ่น ได้แก่ (1) บทบาทตามอุดมคติ ปฏิบัติหน้าที่แทนชุมชนโดยรับนโยบายภาครัฐมาปฏิบัติ (2) บทบาทที่เป็นจริง การปฏิบัติงานจริงเพื่อแก้ไขปัญหาและป้องกันไม่ให้

เกิดไฟป่าหมอกควัน (3) บทบาทที่ควรปฏิบัติ ไม่ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่จนทำให้งานไม่บรรลุเป้าหมาย

3) การประยุกต์หลักพรหมวิหารช่วยส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองท้องถิ่น คือ หลักเมตตา ผู้ปกครองท้องถิ่นส่งเสริมกิจกรรมการสร้างคุณค่า เช่น กิจกรรมสืบชะตา ปลูกป่า หลักกรุณา ผู้ปกครองท้องถิ่นใส่ใจและช่วยเหลือเพื่อลดปัญหาไฟป่าและหมอกควัน เช่น การชิงเผา การทำแนวกันไฟ หลักมุทิตา ผู้ปกครองท้องถิ่นพลอยยินดีกับสมาชิกปฏิบัติงานได้ดี เช่น การให้รางวัล การยกย่อง และหลักอุเบกขา ผู้ปกครองท้องถิ่นมีใจเป็นกลาง เช่น การปรับ การลงโทษผู้กระทำผิด

คำสำคัญ: บทบาท, ผู้ปกครองท้องถิ่น, ป้องกันและแก้ไข, หมอกควัน

Abstract

The purposes of this research were 1) to examine the situation of smog problem at Phichai Subdistrict, Mueang District, Lampang Province; 2) to explore the role of local governor in preventing and resolving the smog problem at Phichai Subdistrict, Mueang District, Lampang Province; and 3) to propose the guideline for promoting the role of local governor in preventing and resolving smog problem according to the *Brahmavihāra*. This study was a qualitative research method using in-depth interviews with 25 key informants and descriptive content analysis.

The result revealed that:

1) The causes of smog from forest fires can be divided into two causes, including (1) from the human actions that hunter-gatherer and burning the farm in preparation for planting; and (2) from nature of extreme heat and branches rub against each other to be the forest fires. The smog problem had affected to health, air quality, global warming, and ecosystem changes.

2) The roles of local governor in preventing and resolving the smog problem found that (1) the ideal roles: the local governor had the role in performing duties, the community representation to receive government policies to implement; (2) the realistic role: the local governor had actually done for solving and protecting of forest

fires and smog; and (3) the performed roles: the local governor did not perform duties that prevented them from achieving their goals.

3) The application of the **Brahmavihāra** (sublime states of mind) to promote the role of local governor in preventing and resolving the smog problems found that: Loving-kindness (**Mettā**), the local governor should promote the value activities such as; Buddhist tree renewal and reforestation; Compassion (**Karuṇā**) was the local governor who must pay attention and help for reducing the smog problems such as, preying on burning and make a fire barrio; Sympathetic joy (**Muditā**) was the local governor should be delighted when subordinates work well, such as rewarding and recognizing; and Equanimity (**Upekkhā**) was the local governor that must be neutral minds such as fines and punishments for offenders.

Keywords: Role, Local Governon, Preventing and Solving, Smog Problem

บทนำ

สภาวะหมอกควันในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยเฉพาะในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายนของทุกปีถือเป็นช่วงวิกฤตของปัญหาหมอกควัน เป็นผลจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ จากการศึกษาเอกสาร พบว่า สาเหตุของการเกิดหมอกควันในประเทศไทย มี 2 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การเผาป่า เพื่อขยายพื้นที่ทำกินและจากความเชื่อที่ว่า การเผาป่าจะทำให้เกิดเห็ดบางประเภท และทำให้พืชผักเจริญเติบโตได้ดี การเผาพื้นที่ทางการเกษตรหลังการเก็บเกี่ยว ประการที่ 2 ปัญหาหมอกควันที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น ความแห้งแล้ง ความร้อนสูง การเผาไหม้ลุลกลามจากพื้นที่อื่นๆ ธนากรแห่งประเทศไทย (2564) ได้กล่าวถึงปัญหาหมอกควันส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนทำให้เกิดโรคต่างๆ ได้แก่ โรคทางเดินหายใจ โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคตาอักเสบ และโรคผิวหนัง สุดท้ายส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ จังหวัดลำปางถือเป็น 1 ใน 9 จังหวัดภาคเหนือที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาหมอกควัน โดยความรุนแรงของปัญหาหมอกควันเกิดขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2551 ที่พบว่าจำนวนประชาชนเป็นโรคหอบหืด โรคภูมิแพ้ทางอากาศและโรคทางเดินหายใจ

จากสถานการณ์ไฟไหม้ป่า ในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ในปี 2563 ปรากฏว่าเกิดไฟป่าบนดอยพระบาท-ดอยฝรั่ง ตำบลพิชัย ส่งผลกระทบมายังพื้นที่บ้านไร่พัฒนา หมู่ 7 ตำบลพิชัย ผู้นำ

ร่วมกับคนในชุมชนได้ร่วมกันทำกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควันไฟป่า โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จึงเกิดกลุ่มอาสาสมัครป่า และทำโครงการ “อาสาสมัครป่าพระยาแช่ สดใสไร้หมอกควัน” โดยจัดทำแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควัน ที่สามารถแก้ไขปัญหามอกควันได้ตรงกับสาเหตุของปัญหา ได้แก่ ไฟป่า การเผาหญ้าข้างถนน การเผาขยะ การเผาวัสดุจากทางการเกษตร เป็นต้น โดยมีการดำเนินกิจกรรมการตั้งจุดตรวจสกัดเฝ้าระวัง ลาดตระเวนยาม การสร้างหอคอยสังเกตการณ์ การจัดทำแนวกันไฟ การจัดทำฝายชะลอน้ำ การสร้างฝายบกชะลอตะกอนดิน/หลุมขมนครก การปลูกป่าในพื้นที่เพื่อเก็บกักน้ำให้อยู่กับดินเก็บดินให้อยู่กับป่า เป็นต้น เพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้ดิน ป่าไม่มีความอุดมสมบูรณ์ สร้างความยั่งยืนสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติแก่ป่าไม้ สร้างอากาศที่ดีๆ ให้กับชาวลำปาง(สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2563)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงความสนใจที่ศึกษา บทบาทผู้ปกครองท้องที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควันของตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ในพื้นที่ของบ้านไร่พัฒนาหมู่ที่ 7 เช่น บทบาทของผู้ปกครองท้องที่ในการทำงานกับประชาชนในพื้นที่ บทบาทการทำงานกับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้ใหญ่วัยเป็นผู้มีบทบาทในการเป็น “ผู้ประสาน” ระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหามอกควันอย่างยิ่ง โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสามารถขยายผลให้กับผู้ที่สนใจในศึกษาเรื่องบทบาทผู้ปกครองท้องที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหามอกควันในตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาบทบาทผู้ปกครองท้องที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควันของตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองท้องที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควันของตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยการประยุกต์ตามหลักพรหมวิหาร 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีการวิจัย การศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) คณะผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ การศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล จากหนังสือ บทความ ตำรา เอกสารต่างๆ รวมไปถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันจังหวัดลำปาง

1.2 การลงพื้นที่ (Field work) ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม คณะผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น โดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

2. พื้นที่การวิจัย การศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นพื้นที่บ้านไร่พัฒนาหมู่ที่ 7 ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เพราะเป็นพื้นที่ใกล้เคียงกับจุดที่เกิดปัญหาหมอกควัน

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มพนักงานผู้ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควัน และกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่หมู่บ้านไร่พัฒนาหมู่ที่ 7 มีจำนวน 25 คน โดยการใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

4. เครื่องมือในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) ใช้วิธีตีความสร้างข้อสรุป ข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัญหาหมอกควันในตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า เนื่องด้วยลักษณะภูมิประเทศและลักษณะอากาศพื้นที่ของจังหวัดลำปางที่เป็นแอ่งคล้ายกัน กะทะ เอื้อต่อการสะสมหมอกที่ปกคลุมในพื้นที่ ทำให้อากาศร้อนอบอ้าวเกือบตลอดปี ฤดูร้อนอากาศร้อนจัด แห้งแล้ง และสภาพปัญหาหมอกควันในตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เกิดขึ้นช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายนของทุกปี ซึ่งมีพื้นที่ถูกเผาไหม้บริเวณบนดอยพระบาท-ดอยฝรั่ง ตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง เป็นบริเวณกว้าง แนวไฟกระจายหลายจุดจนส่งผลกระทบต่อหลายพื้นที่ในลำปางและพื้นที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะบ้านไร่พัฒนา หมู่ 7 ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ที่เป็นเขตติดต่อดอยพระบาท

ปัญหาหมอกควันเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ จากกิจกรรมการเก็บหาของป่า ล่าสัตว์ และเผาไร่ ซึ่งการจุดไฟเพื่อให้พื้นป่าโล่ง เดินสะดวกในระหว่างการเดินทางผ่านป่าตอนกลางคืน และจุดเพื่อกระตุ้นการงอกของเห็ดและพืชพันธุ์ต่างๆ รวมถึงการเผาป่าเพื่อไล่ตัวมดแดงออกจากรัง รวมถึงไล่ผึ้งหรือไล่แมลงในขณะที่อยู่ในป่า รวมถึงการเผาเพื่อทำการเกษตรกรรมในการกำจัดวัชพืช หรือเศษซากพืชที่และการกลั่นแกล้งของชุมชน แกล้งจุด อาจเกิดจากความคึกคะนอง หรือประชาชนในพื้นที่มีปัญหาความขัดแย้งกัน

ปัญหาหมอกควันที่เกิดจากธรรมชาติ ซึ่งเกิดจากไฟป่าที่เกิดขึ้นเองในสภาพอากาศที่แห้งแล้ง มีความร้อนสูง ไม่มีพื้นที่ป่าชุมชน ไฟป่า กิ่งไม้เสียดสีกันจนลุกไหม้ โดยลมเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้ไฟป่าลุกลามไปทั่ว เป็นต้น

ปัญหาหมอกควันส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่มีภูมิคุ้มกันต่ำ เช่น ผู้สูงอายุ เด็กเล็ก และผู้ป่วยโรคระบบทางเดินหายใจ และสร้างความเสียหายต่ออาคารบ้านเรือน สร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชน บดบังทัศนวิสัยต่อการคมนาคมและขนส่ง การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพของอากาศ ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศเพิ่มสูงขึ้น และระบบนิเวศที่ขาดความสมดุล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 บทบาทผู้ปกครองท้องที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควันพม่า

บทบาทตามอุดมคติ ผู้ปกครองท้องที่ (ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน) มีบทบาทเป็นตัวแทนนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่ที่ถูกกำหนดตามระเบียบ กฎหมาย แล้วผู้ปกครองท้องที่รับนโยบายมาตรการ มาปฏิบัติ สานต่อ หรือทำหน้าที่แทนในชุมชนของตน โดยปฏิบัติหน้าที่ตามที่ถูกกำหนดไว้

บทบาทที่เป็นจริง ผู้ปกครองท้องที่ได้อำนาจปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหามอกควัน ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยและช่วยป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาไฟป่าหมอกควัน อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่ประสบปัญหาจากไฟป่าหมอกควันและปฏิบัติตามคำสั่งและรายงานผลการปฏิบัติงานให้ทางราชการได้รับทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน

บทบาทที่ควรปฏิบัติ ผู้ปกครองท้องที่ (ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน) ที่ควรปฏิบัติงานตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย แต่ยังไม่ได้กระทำหรือบทบาทในกฎหมายหรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้ ผู้ปกครองท้องที่บางครั้งไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตาม

บทบาทตนเอง ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ และเกิดอุปสรรคจนทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้จนกระทั่งการหมดวาระปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันของตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า

แนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองท้องถิ่น ด้วย “เมตตา” ส่งเสริมผู้ปกครองท้องถิ่นให้ตระหนักถึงคุณค่า/ความสำคัญในชุมชน/ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน นำปัญหาที่เกิดขึ้นมาช่วยบรรเทาแก้ไขให้ดีขึ้น ผู้ปกครองท้องถิ่นที่ดูแลเอาใจใส่ชุมชน และคอยช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน เช่น การปลูกจิตสำนึกของประชาชน การประชาสัมพันธ์ ธรรมชาติการเผาทุกชนิด การปลูกป่าทดแทน การบวชป่า เป็นต้น

แนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองท้องถิ่น ด้วย “กรุณา” ผู้ปกครองท้องถิ่นจะต้องใส่ใจต่อปัญหาไฟป่าและหมอกควันที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยต้องมีความรู้ความสามารถในการแสดงภาวะผู้นำได้อย่างเหมาะสม มีความคิดที่จะช่วยเหลือชุมชน ลงมือทำช่วยเหลือ เพื่อบรรเทาปัญหาไฟป่าและหมอกควันให้ลดลง เช่น เผาติดตาม สังเกตการณ์ มีการทำแนวกันไฟ เพื่อป้องกันเวลาไฟไหม้เกิดขึ้นจะได้ไม่ลุกลามไปพื้นที่อื่น มีการลาดตระเวน เพื่อเป็นการป้องปรามผู้บุกรุก และบุคคลในหมู่บ้าน หรือชุมชนอื่นๆ ที่จะเข้ามากระทำผิดในพื้นที่ป่า เป็นต้น

แนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองท้องถิ่น ด้วย “มิตตา” ผู้ปกครองท้องถิ่นหรือผู้นำของชุมชนไม่ว่าจะเป็น องค์กร หน่วยงาน หมู่บ้าน ชุมชน เมื่อผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานได้ดีเกิดประโยชน์พลอยยินดี ให้คำชื่นชม ยกย่อง รวมไปถึงการมอบขวัญกำลังใจ มอบรางวัลให้ เช่น เพิ่มกำลังใจ=หมู่บ้านใดลดการเผาได้ มีการมอบธงสัญลักษณ์ไว้ว่ามีเกณฑ์การประเมินผ่าน เป็นการเพิ่มกำลังใจให้ชุมชน หมู่บ้านได้มีส่วนร่วมช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันต่อไป

แนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองท้องถิ่น ด้วย “อุเบกขา” ผู้ปกครองท้องถิ่นต้องมีใจเป็นกลาง ไม่มีอคติ ไม่เอนเอียง เมื่อมีผู้กระทำความผิด ผ่าฝืน ต้องได้รับบทลงโทษตามสมควร เช่น การจัดตั้ง กฎ กติกา ข้อบังคับใช้ในชุมชน ใส่ใจต่อความเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน เช่น จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครหมู่บ้านไร้พัฒนาหมู่ที่ 7 ช่วยดูแลรักษาความปลอดภัยพื้นที่ป่า เอาผิดกับผู้บุกรุกเข้าไปทำลายพื้นที่ป่า เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทผู้ปกครองท้องที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันของตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” ดังนี้

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 สภาพปัญหาหมอกควันในตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เกิดขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายนของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงของความกดอากาศสูงปกคลุมพื้นที่ภาคเหนือตอนบน จนเกิดการสะสมฝุ่นละอองต่ำจากหมอกควันที่เกิดจากไฟป่า อีกทั้งพื้นที่ จังหวัดลำปางมีลักษณะทางภูมิประเทศที่เป็นแอ่งกระทะเอื้อต่อการสะสมหมอกที่ปกคลุมในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของเสถียรพงศ์ เครืออินแก้ว (2566) ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาหมอกควันในภาคเหนือมักจะเกิดขึ้นในช่วงฤดูหนาวก่อนเข้าสู่ฤดูร้อนซึ่งเป็นช่วงที่สภาพอากาศนิ่งเนื่องจากความกดอากาศสูงทำให้ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่ถูกพัดพาขึ้นสู่บรรยากาศระดับสูง การเกิดหมอกควันมาจากสาเหตุ 2 ประการ คือ 1) ปัญหาหมอกควันที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ โดยส่วนใหญ่เกิดจากกิจกรรมการเก็บหาของป่า ล่าสัตว์ และเผาไร่ หรือจุดเพื่อกระตุ้นการงอกของเห็ด หรือกระตุ้นการแตกใบใหม่ หรือจุดเพื่อไล่ตัวมดแดงออกจากรัง เผาไร่ทางการเกษตร 2) ไฟป่าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เกิดจากสภาพอากาศที่แห้งแล้ง มีความร้อนสูง ไม่มีพื้นที่ป่าชุ่มชื้น ฟ้าผ่า กิ่งไม้เสียดสีกัน การลุกไหม้ในตัวเองของสิ่งมีชีวิต มีลมเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้ไฟป่าลุกลาม ภูเขาไฟระเบิด ก้อนหินกระเทปกัน เป็นต้น ไฟป่าเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการลดลงของพื้นที่ป่าอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับความเห็นของพิเชษฐ์ เอกปาน (2566) พบว่า ช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม ลักษณะขณะภูมิประเทศทางภาคเหนือเป็นแอ่งที่ราบ ทำให้มีข้อจำกัดในการระบายอากาศและฝุ่นละออง และช่วงเกิดการสะสมปริมาณฝุ่นละอองมากจนเกินมาตรฐานของคุณภาพอากาศที่กรมควบคุมมลพิษกำหนด สอดคล้องกับความเห็นของชุมพล กาจย (2566) พบว่า ผลกระทบจากหมอกควัน ซึ่งผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ประสบกับหมอกควันมากจะได้รับผลกระทบทางด้านสุขภาพ เนื่องจากการรับสารพิษโดยการหายใจนั้นอาจมีทั้งที่มีอาการเฉียบพลันในลักษณะเป็นปัญหาต่อทางเดินหายใจโดยเฉพาะในเด็ก และมีโอกาสเป็นโรคเรื้อรัง โดยเฉพาะผู้ที่มีภูมิต้านทานต่ำ เช่น ผู้สูงอายุ เด็กเล็ก และผู้ป่วยโรคระบบทางเดินหายใจ อาจเป็นมะเร็งในอนาคตรวมทั้งทำให้เกิดความเสียหายต่ออาคารบ้านเรือน เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน บดบังทัศนวิสัยและเป็นอุปสรรคต่อการคมนาคมและขนส่ง ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศป่าไม้

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 บทบาทผู้ปกครองท้องที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน ได้แก่ ภาระหน้าที่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่เมื่อบุคคลใดได้เข้าไปมีสถานภาพหนึ่ง ๆ แล้วย่อมแสดงบทบาทตามสถานภาพนั้น ๆ ความคาดหวังต่อพฤติกรรมสิทธิและหน้าที่โดยทั่วไปบทบาทมีความสำคัญยิ่งต่อสมาชิก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีสถานะและมีบทบาทเป็นผู้แทนประชาชน เป็นผู้นำของชุมชน เนื่องจากไม่ได้มีสถานะเป็นข้าราชการของรัฐเต็มตัว สอดคล้องกับการศึกษาของพรชัย เทพปัญญา (2560) พบว่า บทบาทเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมาย เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะของผู้ใหญ่บ้าน โดยเขตการปกครองที่ใหญ่ที่สุด คือ มณฑลเทศาภิบาล รองลงมาคือจังหวัดต่างๆ โดยแต่ละจังหวัดแบ่งเขตการปกครองออกเป็น อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ตามลำดับ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือแกนนำชุมชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นมีตัวแทนในการแพร่ข้อมูลข่าวสารและคำสั่งของทางราชการไปสู่ราษฎร ขณะเดียวกันก็เป็นผู้นำข่าวสารและความต้องการของราษฎรมาสู่ทางราชการ และปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่เพื่ออำนวยความสะดวกและความสงบเรียบร้อยแก่ประชาชน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเป็นตัวแทนนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นหัวหน้าชุมชน ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาไฟป่าหมอกควันในหมู่บ้าน สอดคล้องกับความเห็นของสมพร สติเน (2566) พบว่า บทบาทผู้ปกครองท้องที่มีสถานะเป็นผู้แทนประชาชน เป็นผู้นำของชุมชน ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของชุมชน โดยที่ผู้แทนของชุมชน หมู่บ้าน รับนโยบาย มาตรการ จากภาครัฐ มาลงมือทำจริงในพื้นที่ของตนและอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายหน่วยงานที่สนับสนุนและคนในชุมชนเอง สอดคล้องกับความเห็นของมานิต อุ่นเครือ (2566) พบว่า บทบาทตามอุดมคติ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน เป็นบทบาทที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคมไว้ มีขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งหน่วยงานหรือองค์กรเป็นผู้กำหนด ที่ถูกกำหนดไว้ตามระเบียบ กฎหมาย ผู้ปกครองท้องที่เป็นตัวแทนนายอำเภอ รับนโยบาย มาตรการ มาปฏิบัติ สานต่อ หรือทำหน้าที่แทนในชุมชนของตน บทบาทที่เป็นจริง เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจจะเป็นบทบาทหน้าที่ที่สังคมคาดหวัง หรือบทบาทที่ตนคาดหวัง บทบาทที่ผู้ปกครองท้องที่(ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) ได้ลงมือทำจริง ปฏิบัติจริง มีหน่วยงาน เครือข่ายต่างๆ เข้ามาสนับสนุนจริง มีประชาชน คนในชุมชนเข้ามาให้มาร่วมมือเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันในพื้นที่ โดยที่ผู้แทนของชุมชน หมู่บ้าน ได้รับนโยบาย มาตรการ จากภาครัฐ มาลงมือทำจริงในพื้นที่ของตนและอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายหน่วยงานที่สนับสนุนและคนในชุมชนเอง เช่น การลงพื้นที่ชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน ลงพื้นที่ทำการ

ทำเนียบกันไฟ การจัดตั้งจุดสกัด หอคอยเฝ้าระวัง การจัดเวรยามออกลาดตระเวน การจัดสร้าง ซ่อมฝ่ายชลนํ้ากึ่งถาวร แบบผสมผสาน, การทำฝายบก, ขุดหลุมขนมครก, การปลูกป่า เป็นต้น บทบาทที่ควรปฏิบัติ เป็นบทบาทกำหนดไว้เป็นกฎหมายหรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้ การที่ผู้ดำรงตำแหน่งผู้ปกครองท้องถิ่นที่บางครั้งไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทตนเอง ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ และเกิดอุปสรรคจนทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ จนกระทั่งการหมดวาระปฏิบัติงาน บทบาทผู้ปกครองท้องถิ่นที่เป็นความคาดหวังสำคัญของสมาชิกในชุมชน

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 แนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน โดยการประยุกต์ตามหลักพรหมวิหาร 4 พรหมวิหาร 4 หมายถึง ธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ ผู้ไม่มัวหมองในศีล ในธรรม ในวินัย คือพรหมวิหาร เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา จะให้เกิดผลเป็นประโยชน์ได้จริงจะต้องทำให้คุ้นใจ คือ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับใจด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของเนตรชนก โพธารามิก (2561) พบว่า ความหมายของพรหมวิหาร 4 เป็นคำภาษาบาลี แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ มี 4 ข้อ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นธรรมหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนา องค์ประกอบของพรหมวิหาร 4 คุณสมบัติของพระพรหม และคุณสมบัติของมนุษย์ที่ปฏิบัติแล้ว ก็สามารถทำให้มนุษย์มีคุณสมบัติเทียบเท่าพรหม คุณสมบัติของพระพรหม คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา อย่างไรก็ตามแล้วควรเข้าใจองค์ประกอบของพรหมได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาอัสกรณฺ์ แดงดี (2565) พบว่า พรหมวิหาร 4 หรือ พรหมวิหาร มีองค์ประกอบอยู่ 4 ประการ ได้แก่ 1) เมตตา ควรใช้หลักเหตุผลและใช้หลักฐาน 2) กรุณา คือการลงมือช่วยเหลือ ควรช่วยเหลือกันในการทำงาน 3) มุทิตา แสดงความยินดีชมเชยให้กำลังใจ เมื่อปฏิบัติงานดีขึ้นหรือประสบความสำเร็จ 4) อุเบกขา มีความยุติธรรมกับผู้ปฏิบัติงานทุกคนเท่าเทียมกัน, ต้องทำตัวเป็นกลาง ไม่เข้าข้างคนของตนเอง, ไม่เข้าข้างคนผิด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของลิขิตา เฉลิมพลโยธิน (2560) พบว่า เมตตา มีความปรารถนาให้ครูทุกคนมีความสามัคคีกันในการทำงานโดยการให้ทำกิจกรรมร่วมกัน กรุณา มีการจัดระเบียบและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานให้คำแนะนำเมื่อมีปัญหาให้โอกาสผู้ที่ทำงานผิดพลาดได้ปรับปรุงตนเอง มุทิตา จัดโครงการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานโดยส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงาน อุเบกขา พิจารณาความดีความชอบอย่างยุติธรรม เช่น ประเมินผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่การรับผิดชอบงานตามความรู้ความสามารถ

ของบุคลากร สอดคล้องกับการศึกษาของธวัชชัย ตรีวรชัย (2561) พบว่า ภาวะผู้นำของ ผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ด้านเมตตา ให้ความรักความปรารถนาต่อผู้ร่วมงานอย่างแท้จริง อุทิศตนให้กับองค์กร ด้านกรุณา ช่วยเหลือ แนะนำเมื่อเพื่อนร่วมงานมีทุกข์อย่างเต็มใจและเต็มความสามารถที่จะช่วยได้ ด้านมุทิตา การสนับสนุนและส่งเสริมให้ขวัญกำลังใจ และแสดงความยินดีอย่างจริงใจ, ด้านอุเบกขา ให้ความยุติธรรมในการบริหารงานทุกด้านเน้นย้ำความซื่อสัตย์สุจริต ตรวจสอบได้ รวมถึงปฏิบัติหน้าที่ ให้ยึดกฎระเบียบเหมาะสม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จะเห็นได้ว่า ปัญหาหมอกควันเกิดจากไฟไหม้พื้นที่ป่าเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เช่น กิจกรรมการเก็บหาของป่า ล่าสัตว์และเผาไร่ ฯลฯ และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่อยู่ในสภาพ

อากาศที่แห้งแล้ง มีความร้อนสูงและมีลมที่ช่วยให้เกิดไฟฟ้าลุกลามไปทั่ว และมีผลกระทบต่อมนุษย์และระบบนิเวศวิทยา

ผู้ปกครองท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญช่วยป้องกันและแก้ปัญหาหมอกควันเป็นภารกิจถ่ายโอนจากกรมป่าไม้มาสู่ท้องถิ่น และเป็นผู้แทนชุมชนในการรับนโยบาย มาตรการ จากภาครัฐลงสู่การปฏิบัติการจริงในพื้นที่ และต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนและเครือข่ายหน่วยงานช่วยให้การสนับสนุน โดยผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้นำชุมชนและเป็นตัวแทนนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อช่วยดูแล รักษาความสงบ ความปลอดภัยและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาไฟป่าหมอกควัน รวมถึงเป็นผู้ประสานหรืออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาไฟป่าหมอกควัน

การส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองท้องถิ่นตามหลักพรหมวิหารจะช่วยลดปัญหา ความขัดแย้ง ความเดือดร้อนและผลกระทบจากปัญหาไฟป่าและหมอกควัน โดยแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองท้องถิ่น ด้าน“เมตตา” ผู้ปกครองท้องถิ่นจะต้องเห็นความสำคัญ/ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อนำมาสู่การวางแผน กำหนดนโยบาย และลงมือปฏิบัติ เพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ด้าน“กรุณา” ผู้ปกครองท้องถิ่นจะต้องช่วยเหลือชุมชนหรือลงมือปฏิบัติร่วมกันชุมชน เช่น เฝ้าติดตามสังเกตการณ์ มีการทำแนวกันไฟ เพื่อป้องกันเวลาไฟไหม้เกิดขึ้นจะได้ไม่ลุกลามไปพื้นที่อื่น ด้าน“มุทิตา” เพิ่มขวัญและกำลังใจ เช่น หมู่บ้านลดการเผาองได้ มีการมอบธงสัญลักษณ์ไว้ให้ว่ามีเกณฑ์การประเมินผ่าน เป็นการเพิ่มกำลังใจให้ชุมชน ด้าน “อุเบกขา” ผู้ปกครองท้องถิ่นจะต้องเคารพกฎ กติกา ข้อบังคับใช้ในชุมชน ยอมรับฟังความคิดเห็นและใส่ใจต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควัน และควรแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานจะทำให้ผู้ปกครองท้องถิ่นเป็นผู้นำอย่างสมบูรณ์อย่างแท้จริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัญหาหมอกควันเกิดจากไฟไหม้พื้นที่ป่าเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เช่น กิจกรรมการเก็บหาของป่า ล่าสัตว์และเผาไร่ ฯลฯ และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่อยู่ในสภาพอากาศที่แห้งแล้ง มีความร้อนสูงและมีลมที่ช่วยให้เกิดไฟฟ้าลุกลามไปทั่ว สามารถสรุปได้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง สถานการณ์ไฟไหม้ป่าเกิดในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายนของทุกปี โดยสาเหตุแบ่งเป็น 2 สาเหตุ ได้แก่ (1) จากการกระทำของมนุษย์ที่เข้าไปเก็บของป่า ล่าสัตว์ และเผาไร่เพื่อเตรียมการเพาะปลูก และ (2) จากธรรมชาติในสภาพอากาศแห้งแล้ง ความร้อนสูง ฟ้าผ่า กิ่งไม้

เสียดสีกันและลามเป็นปัจจัยที่ทำให้ไฟป่าลุกลาม ซึ่งปัญหาหมอกควันได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพชุมชนและระบบนิเวศ

ประการที่สอง ผู้ปกครองท้องถิ่นที่มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่แทนนายอำเภอและเป็นตัวแทนของชุมชน รับนโยบายภาครัฐมาปฏิบัติหรือทำหน้าที่แทนในชุมชน และปฏิบัติงานตามที่ถูกกำหนดไว้ ผู้ปกครองท้องถิ่นได้ลงมือปฏิบัติกระทำจริง ลงพื้นที่แก้ไขปัญหามอกควัน ดูแลรักษาความสงบ ความปลอดภัยและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาไฟป่าหมอกควัน ผู้ปกครองท้องถิ่นที่บางครั้งไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทตนเอง ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ และเกิดอุปสรรคจนทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้จนกระทั่งการหมดวาระปฏิบัติงาน

ประการที่สาม การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควัน พบว่า หลักเมตตา คือ การส่งเสริมผู้ปกครองท้องถิ่นให้ตระหนักถึงคุณค่าชุมชน และนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาช่วยบรรเทาแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น หลักกรุณา คือ ผู้ปกครองท้องถิ่นจะต้องใส่ใจต่อปัญหาไฟป่าและหมอกควัน โดยจะต้องช่วยเหลือด้วยการลงมือปฏิบัติ เพื่อบรรเทาปัญหาไฟป่าและหมอกควันให้ลดลง หลักมุทิตา เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานได้ดีเกิดประโยชน์แก่องค์กร หน่วยงาน หมู่บ้าน ชุมชน ผู้ปกครองท้องถิ่นที่ควรพลอยยินดี ให้คำชื่นชม ยกย่อง มอบรางวัลให้เป็นขวัญกำลังใจ และหลักอุเบกขา ผู้ปกครองท้องถิ่นต้องมีใจเป็นกลาง เที่ยงธรรม ไม่มีอคติ ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง เมื่อมีผู้กระทำความผิด ผ่าฝืน ต้องได้รับบทลงโทษตามสมควร เป็นไปตามกฎกติกา ข้อบังคับใช้ในชุมชน

ส่วนข้อเสนอแนะสามารถจำแนก ได้แก่ 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ 1.1) ควรมีมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิดจากการเผาป่าอย่างเคร่งครัด 1.2) ควรมีนโยบายสร้างจิตอาสาในการป้องกันและแก้ไขหมอกควัน 1.3) ควรมีนโยบายให้เกิดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควัน 2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 2.1) มีกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อปลูกจิตสำนึกชุมชนให้งดเว้นจากการเผาทุกชนิด 2.2) คนในชุมชนเองควรมีส่วนร่วมในปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควัน 2.3) ควรมีการสร้างภาคีเครือข่ายในทุกระดับเพื่อช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควัน 3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย คือ 3.1) ควรศึกษาสถานการณ์ปัญหามอกควันในพื้นที่ของตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปางหรือจังหวัดอื่นๆ ที่มีปัญหามอกควัน 3.2) ควรศึกษาบทบาทผู้ปกครองท้องถิ่นเพื่อสร้างกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควัน 3.3) ควรศึกษามาตรการและ

นโยบายเพื่อลด ละ เลิกเผา เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควัน 3.4) ควรมีการศึกษาภาค
เครือข่ายที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการป้องกันและแก้ไขปัญหามอกควัน 3.5) ควรศึกษา
หลักธรรมที่ช่วยสร้างจิตสำนึกแก่บทบาทผู้ปกครองท้องถิ่นเพื่อช่วยแก้ปัญหาของชุมชน

References

- ชุมพล กาจย. (2566). หัวหน้าด้านสาธารณสุข สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ลำปาง. 4 กุมภาพันธ์.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2564. *ปัญหามอกควันภาคเหนือกับแนวคิด Sandbox CMU Model*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Pages/-256303LocalEconomy.aspx> [28 มิถุนายน 2564].
- เนตรชนก โพธารามิก. (2561). พรหมวิหารกับคุณค่าในสังคมไทย. *วารสารศิลปการจัดการ*. 2 (1), 4.
- พรชัย เทพปัญญา. (2560). การพัฒนาศักยภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 12 (2), 162-183.
- พระมหาอัสภรณ์ แดงดี. หลักพรหมวิหาร 4 กับคุณค่าของคนในสังคมไทย. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 8 (1), 150-151.
- พิเชษฐ์ เอกปาน. (2566). หัวหน้าฝ่ายป้องกันและปฏิบัติการ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดลำปาง. *สัมภาษณ์*. 3 กุมภาพันธ์.
- ภารกิจการส่งเสริมระบบการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์. (2564). [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.tsri.or.th> [27 กันยายน 2564].
- มานิต อุ่นเครือ. (2566). นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. *สัมภาษณ์*. 2 กุมภาพันธ์.
- รัชดาภรณ์ บุญสาระวัง และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า จังหวัดลำปาง. *รายงานวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย ส.ก.ว (ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น)*.
- ลิขิตา เฉลิมพลโยธิน และคณะ. (2560). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาองค์การโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*. 11 (26), 62-171.

สมพร สติแน. (2566). ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. *สัมภาษณ์*. 2 กุมภาพันธ์.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2563). โครงการอาสาสมัครป่าพระยาแช่ สดใสไร้หมอกควัน. *รายงานการวิจัย*. (ลำปาง : กลุ่มอาสาสมัครป่า).

เสถียรพงศ์ เครืออันแก้ว. (2566). ผู้ใหญ่บ้านไร่พัฒนาหมู่ที่ ๗ ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. *สัมภาษณ์*. 4 กุมภาพันธ์.

การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhist Integrative Knowledge Management of Nakhon Lampang Buddhist
College Under Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ศิริพร สุทะปา Siriporn Suthapa

ไกรสร แสงวงศ์ Asst. Prof. Dr.Kraisorn Sanvong,

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Lamphun Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

nattytoktok@gmail.com

Haripunchai Review 20/04/2024

Haripunchai Review 25/06/2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง 2.ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักคุณธรรม 4 กับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง 3.เสนอแนวทางการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง จำนวน 162 รูปหรือคน เครื่องมือคือ แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหาข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ระดับความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักคุณธรรม 4 กับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มีความสัมพันธ์เชิงบวก พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับสูงมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก
- 3) แนวทางการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง พบว่า 1) ด้านสัปปุริสสังเสาะ การแสวงหาแหล่งความรู้ ค้นหาผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เข้าใจบริบท

ปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร นำเข้าสู่กระบวนการจัดการความรู้ได้ 2) ด้านสัทธัมมัสสนะ การทำความเข้าใจให้ถูกต้องกับข้อมูล เปิดใจรับฟังผู้ที่ให้ความรู้ ลดทิฐิมานะ ถามเมื่อสงสัย จดบันทึก รับความรู้อย่างเต็มที่ 3) ด้านโยนิโสมนสิการ การนำความรู้มาพิจารณาไตร่ตรอง วิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง และ 4) ด้านธัมมานุธัมมปฏิบัติ การนำความรู้มาปฏิบัติให้ถูกหลักอย่างเต็มสติกำลัง ปฏิบัติจริงให้เกิดความชำนาญ มีการติดตามผล และนำไปปรับปรุงอยู่เสมอ

คำสำคัญ : การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ, วุฒิธรรม, วิทยาลัยสงฆ์

Abstract

This research has the following objectives: 1) to study the opinions level on knowledge management at Nakhon Lampang Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2) to study the relationship between Vuddhīdhamma (virtues conducive to growth) and knowledge management of Nakhon Lampang Buddhist College, and 3) to provide guidelines for Buddhist integrative knowledge management. This study is mixed-method research; (1) quantitative research of which data was collected using a questionnaire from the research sample, 162 college students from Nakhon Lampang Buddhist College, and was analyzed by descriptive and inferential statistics by Pearson product-moment correlation coefficient analysis, and (2) qualitative research using in-depth interviews with 12 key informants. The obtained data was analyzed by synthesizing the content corresponding to the research objectives and will be presented further.

The research results were:

1. the level of opinions of students towards each knowledge management at Nakhon Lampang Buddhist College, overall, was at a high level; namely, knowledge identification, knowledge access, learning, knowledge creation and acquisition, knowledge sharing, knowledge organizing, and knowledge codification and refinement.

2. the relationships between Vuddhīdhamma and knowledge management are positive and at very high levels; namely, on Sappurisarīseva ($r = 0.820^{**}$), on Saddhammasavanā ($r = 0.821^{**}$), on Yonisomanasikāra and Dhammānuddhammapatipatti ($r = 0.854^{**}$), overall, the relationship is at a very high level ($R = 0.858^{**}$).

3. the guidelines for Buddhist integrative Knowledge management of Nakhon Lampang Buddhist College are (1) Sappurisaṃseva : searching for sources of knowledge and people with expertise, creating the learning surrounding, understanding the conditions and problems that occur in the organization for the knowledge management process (2) Saddhammasavana : creating right understanding about the information, having opened-mind to learn any knowledge from communicators for increasing knowledge in many dimensions and reducing ego while listening for reasoning, as well as asking when in doubt. This includes recording new knowledge and practicing to gain complete knowledge, (3) Yonisomanasikāra: reflecting, considering and analyzing new knowledge deeply (4) Dhammānudhammapatipatti: practicing the knowledge correctly with the best intelligence to create expertise by investigating and evaluating the results as well as regular improving.

Keyword: Buddhist integrative Knowledge Management, Vuddhīdhamma, Buddhist College, Management , Vuddhi-dhamma principles

บทนำ

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้หน่วยงานสามารถปรับตัวได้ในยุคปัจจุบัน ที่หลายๆ สิ่งรอบตัวเปลี่ยนแปลง รับมือกับปัญหาเดิม ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน โดยทรัพยากรบุคคล (Man) ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถขับเคลื่อนภารกิจของหน่วยงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เนื่องจากบุคลากรแต่ละคนย่อมมีองค์ความรู้เฉพาะตนอยู่ เพียงแต่องค์ความรู้นั้นๆ ยังไม่ถูกดึงออกมาจัดเก็บอย่างเป็นระบบ และถูกนำไปใช้ปฏิบัติ ดังนั้น การพัฒนาการจัดการความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถกระตุ้นการพัฒนาตนเองของบุคลากรในหน่วยงานให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาการปฏิบัติงานให้ก้าวทันตามกระแสสังคมในปัจจุบัน

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้านเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพเพื่อให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข ปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงของการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งการปฏิรูประบบราชการ และการปฏิรูปการศึกษาซึ่งมีเป้าหมายที่มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เป็นกลไกขับเคลื่อนให้สถาบันศึกษาก้าวไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ใช้เกณฑ์ประเมินของสำนักงานคณะกรรมการ

อุดมศึกษา (สกอ.) เป็นหลัก การกิจหลักที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปฏิบัติมี 4 ประการ คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัยการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม (สำนักมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557 : 11). วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยได้รับการประเมินอยู่ 2 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับหลักสูตร (2) ระดับวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งในระดับวิทยาลัยสงฆ์ มีองค์ประกอบอยู่ทั้งหมด 5 องค์ประกอบ การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ถือเป็นอีกหนึ่ง เกณฑ์มาตรฐานในตัวบ่งชี้ที่ 5.1 การบริหารเพื่อการกำกับติดตามผลลัพธ์ตามพันธกิจ กลุ่มสถาบัน และเอกลักษณ์ของคณะ วิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ ในองค์ประกอบที่ 5 การบริหารจัดการ ได้ให้ส่วนงานค้นหา แนวปฏิบัติที่ดีจากความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล ทักษะของผู้มีประสบการณ์ตรง และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ตาม ประเด็นความรู้ อย่างน้อยครอบคลุมพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิตและด้านการวิจัย จัดเก็บอย่างเป็นระบบ โดยเผยแพร่ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรและนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานจริง (สำนักงานคณะกรรมการ อุดมศึกษา, 2560 : 129). วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง เป็นหนึ่งส่วนงานภายใต้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย ที่จะต้องดำเนินการตามนโยบายของมหาวิทยาลัยในด้านประกันคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับ หลักสูตร และในระดับวิทยาลัยสงฆ์ โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทุกรอบปีการศึกษาและนำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในไปใช้ปรับปรุง พัฒนาคุณภาพของส่วนงาน จากการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ระดับ วิทยาลัยสงฆ์ พบว่า หลายๆปีการศึกษาที่ผ่านมา ในส่วนของเกณฑ์มาตรฐานข้อที่ 5 เรื่องของการจัดการ ความรู้ วิทยาลัยสงฆ์นครลำปางยังไม่บรรลุข้อนี้ และมีจุดที่ควรพัฒนาที่คณะกรรมการผู้ตรวจประเมิน คุณภาพภายใน ได้ให้แนวทางในด้านของแนวปฏิบัติที่ดีจากความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลและแหล่งเรียนรู้อื่นๆ สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในวิทยาลัยสงฆ์นครลำปางที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ พบว่า บุคลากร ภายในวิทยาลัยสงฆ์นครลำปางยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ จึงเป็นสาเหตุ ที่ทำให้การประเมินคุณภาพการศึกษาในด้านนี้ไม่บรรลุ และการดำเนินงานยังขาดประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการความรู้ในวิทยาลัยสงฆ์นครลำปางเป็นอย่างยิ่ง จึงมีความ สนใจที่จะศึกษาการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง โดยการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการ สะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อพัฒนาระบบการจัดการ ความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ตามหลักคุณธรรม 4 ที่ถือเป็นขุมทรัพย์ทางปัญญาที่พระพุทธเจ้าทรง มอบไว้เป็นมรดกทางธรรม เพื่อใช้เป็นหลักวิชาในการดำเนินชีวิตด้านการศึกษาหาความรู้ทั้งทางโลกและทาง ธรรม เมื่อนำมาบูรณาการกับการจัดการความรู้ ย่อมเกิดการพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ อัน

จะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่เกิดประสิทธิภาพได้อย่างสูงสุดพร้อมทั้งเกิดกระบวนการเรียนรู้ของบุคลากรในวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักคุณธรรม 4 กับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- ประชากร ได้แก่ นิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 270 รูปหรือคน
- กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 162 รูปหรือคน จากสูตรของ Taro Yamane ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคลากรวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง จำนวน 12 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็นกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มบุคลากรสายวิชาการ และกลุ่มบุคลากรสายปฏิบัติการ

เครื่องมือการวิจัย

- เชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม, ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, ความรู้ความเข้าใจและการนำไปใช้กับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ตามหลักคุณธรรม 4 และความคิดเห็น ข้อเสนอแนะการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง โดยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.920

- เชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม สถิติพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้อธิบายถึงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) การวิเคราะห์เชิงสถิติอนุมาน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เป็นค่าที่วัด เพื่อทดสอบสมมติฐาน เนื่องจากระดับของตัวแปรที่ใช้เป็นระดับอันตรรกะ และสามารถคำนวณได้ทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตาม 3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตารางโดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยสังเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน โดยแสดงผลได้ตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปดังนี้ 1. ด้านการบ่งชี้ความรู้ พบว่าวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีการจัดการความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ พบว่าวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีการจัดการความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3. ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ พบว่าวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีการจัดการความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4. ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่าวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีการจัดการความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 5. ด้านเข้าถึงความรู้ พบว่าวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีการจัดการความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 6. ด้านแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่าวิทยาลัยสงฆ์นคร

ลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีการจัดการความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 7. ด้านการเรียนรู้ พบว่าวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีการจัดการความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักคุณธรรม 4 กับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากระดับความสัมพันธ์ระหว่างหลักคุณธรรม 4 กับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำข้อมูลเชิงสถิติมาใช้ในการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ **สมมติฐานที่ 1** ความสัมพันธ์ระหว่างหลักคุณธรรม 4 กับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีความสัมพันธ์เชิงบวก โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูง **สมมติฐานที่ 2** ความสัมพันธ์ระหว่างหลักคุณธรรม 4 กับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ด้านสัปปุริสสังเสาะ อยู่ในระดับสูงมาก **สมมติฐานที่ 3** ความสัมพันธ์ระหว่างหลักคุณธรรม 4 กับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ด้านสัทธัมมัสสนะ อยู่ในระดับสูงมาก **สมมติฐานที่ 4** ความสัมพันธ์ระหว่างหลักคุณธรรม 4 กับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ด้านโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับสูงมาก **สมมติฐานที่ 5** ความสัมพันธ์ระหว่างหลักคุณธรรม 4 กับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ด้านธัมมานุฉินปฏิบัติ อยู่ในระดับสูงมาก **สมมติฐาน** ความสัมพันธ์ระหว่างหลักคุณธรรม 4 กับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก กล่าวคือ การจัดการความรู้ที่สามารถสร้างกระบวนการรวบรวมและจัดเก็บความรู้ เพื่อนำออกมาถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ รวมถึงการเปิดใจพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ย่อมส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ นำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ จึงยอมรับสมมติฐาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สรุปแนวทางในการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้สัมภาษณ์จำนวน 12 รูปหรือคน เกี่ยวกับการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำแนกเป็นรายด้านดังนี้ **ด้านการบ่งชี้ความรู้** พบว่า การบ่งชี้ความรู้ จำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรในวิทยาลัยสงฆ์นครลำปางควรรับทราบร่วมกันถึงเป้าหมายในการพัฒนาองค์กร การวางโครงสร้างบทบาทหน้าที่ เพื่อดำเนินงานไปตามกรอบทิศทางที่กำหนดไว้ ผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญเพื่อเป็น

ผู้สร้างแนวทาง และบรรยากาศที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตร ไม่มีอคติ พร้อมทั้งจะกระตือรือร้นที่จะค้นหาองค์ความรู้ **ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้** พบว่า การสร้างและแสวงหาความรู้ จะต้องค้นหาจากทั้งภายในและภายนอก รวมถึงจะต้องมีการส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรได้มีความรู้ อาทิเช่น การอบรม สัมมนา การศึกษาดูงานต่างๆ เพื่อให้เป็นผู้ที่เชี่ยวชาญในสายงานที่ตนเองปฏิบัติ นำไปสู่การพัฒนาตนเองจากผู้ที่เป็นแค่ผู้เรียนรู้ กลายเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อไปได้ **ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ** พบว่า การวางโครงสร้างเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ เป็นการบริหารความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อาจจัดเก็บเป็นในรูปแบบคู่มือปฏิบัติงาน หรือเอกสารเผยแพร่ต่างๆ รวมถึงในระบบคอมพิวเตอร์ และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการติดตามผลการใช้งานความรู้ และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลการจัดการความรู้ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อจัดหมวดหมู่ความรู้อย่างเป็นระเบียบ ง่ายและสะดวกต่อการเรียกใช้ข้อมูล **ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้** พบว่า การกำหนดรูปแบบเอกสาร เพื่อให้รูปแบบมีมาตรฐาน ใช้ภาษาเดียวกัน จะทำให้บุคลากรสามารถเข้าใจถึงความรู้ได้ง่าย และสามารถจัดการความรู้ไปทิศทางเดียวกัน เนื้อหาความรู้จะต้องได้รับการกลั่นกรอง พิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบ ปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปถ่ายทอด โดยอาจมีการทดลองใช้ความรู้ก่อนเพื่อหาข้อบกพร่องของความรู้ เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น **ด้านการเข้าถึงความรู้** พบว่า การสร้างช่องทางในการเผยแพร่ความรู้ เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างง่ายและสะดวก มีหลากหลายช่องทาง จะทำให้เป็นการเปิดโอกาสให้สามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างเป็นอิสระ และนำความรู้ไปปฏิบัติให้ถูกหลักควรจะมีระบบฐานข้อมูลการจัดการความรู้ที่แบ่งหมวดหมู่ความรู้อย่างชัดเจน และสามารถเก็บสถิติการเข้าถึงความรู้ เพื่อให้ง่ายต่อการติดตามการใช้งานความรู้ และจะทำให้ทราบว่าความรู้ใด ควรเก็บรักษา และความรู้ใดควรกำจัดออกไป **ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้** พบว่า การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้สามารถทำได้หลายวิธีการ ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบเอกสาร คู่มือปฏิบัติงาน ความรู้เหล่านี้ถือเป็นความรู้ชัดแจ้งที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สิ่งหนึ่งที่เราควรมีคือความรู้และประสบการณ์จากตัวบุคคล ความรู้เหล่านี้จะต้องถูกดึงออกมาจากตัวบุคลากรให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นโดยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง เช่น การสอนงานระบบพี่เลี้ยง ระบบข้ามสายงาน หรือการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อการนำความรู้ไปปฏิบัติให้ถูกหลัก และนำไปพัฒนางาน พัฒนางองค์กรต่อไป **ด้านการเรียนรู้** พบว่า กระบวนการเรียนรู้ควรถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของงาน การนำความรู้ไปใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ประสบการณ์ใหม่ หมุนเวียนไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่างๆ **ด้านสัปปุริสสังสวะ** การแสวงหาแหล่งความรู้ ค้นหาผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ เข้าใจบริบทและปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร สามารถนำเข้าสู่กระบวนการจัดการความรู้ สร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความเป็นกัลยาณมิตร และสามารถพัฒนาตนเองให้สามารถเป็นผู้มีความรู้ได้

ด้านสัมพันธไมตรี การทำความเข้าใจให้ถูกต้องกับข้อมูล เปิดใจให้พร้อมที่จะรับฟังความรู้จากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้หลากหลายมิติ ลดทิฐิมานะ ถามเมื่อเกิดข้อสงสัย จัดบันทึกความรู้ รวมถึงการทดลองปฏิบัติ ก็จะสามารถรับความรู้ได้อย่างเต็มที่ **ด้านนโยบายนิเทศการ** การนำความรู้มาพิจารณาไตร่ตรอง วิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ถูกต้อง ติดตามผลการดำเนินการ เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นต่อไป และ**ด้านธรรมาภิบาลปฏิบัติ** การนำความรู้มาปฏิบัติให้ถูกต้อง โดยกระทำอย่างเต็มกำลังและสติปัญญา นำความรู้ไปปฏิบัติจริงให้เกิดความชำนาญ และสามารถนำไปถ่ายทอดต่อผู้อื่นได้ มีการติดตามผลการดำเนินงานและนำไปปรับปรุงอยู่เสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลวิจัยข้อที่ 1 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของวิทยาลัย สงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากผลการวิจัยพบว่า มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก หลักกระบวนการจัดการความรู้ คือ ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการเรียนรู้ ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสาวิตรี สกลเศรษฐ์ (2561) พบว่า กระบวนการจัดการความรู้ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ การค้นหา/บ่งชี้ความรู้ การสร้างและการแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้คือ การประเมินผล การสร้างแรงจูงใจต่อบุคลากร กระบวนการจัดการความรู้ที่เป็นระบบ และการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาที่พบคือปัญหาด้านกระบวนการจัดการความรู้ ได้แก่ การจัดหมวดหมู่ข้อมูล การบันทึกจัดเก็บข้อมูล การปรับปรุงฐานข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อเสนอแนะ คือควรมีการรวบรวมข้อมูลและจำแนกประเภทอย่างเป็นระบบ รวมทั้งปรับปรุงข้อมูลองค์ความรู้ให้เป็นปัจจุบัน โดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วย อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมแลกเปลี่ยน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินิดา หมดเบญจมาน (2562) พบว่า เพื่อพัฒนาการดำเนินงานในมิติต่างๆ ให้มีแนวโน้มการพัฒนาที่สูงขึ้น ได้ออกแบบองค์ความรู้สำหรับบุคลากรแต่ละกลุ่มผ่านการเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีที่มีอยู่ภายในและภายนอกองค์กร และการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นสื่อกลางในการจัดเก็บองค์ความรู้ เพื่อเพิ่มทักษะและขีดความสามารถให้กับตนเองที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ การแบ่งปันความรู้ร่วมกัน รวมถึงการนำความรู้ที่เกิดจาก

การพัฒนาช่วยสร้างผลงานสร้างสรรค์ ผลงานนวัตกรรม และสร้างรายได้ให้กับองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตร 4 กับการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกตามรายด้าน พบว่า ด้านสัปปุริสสังเสวะ ด้านสัทธัมมัสสนะ รองลงมาคือด้านธัมมานุสรมมาปฏิบัติ และรองลงมาคือด้านโยนิโสมนสิการ ในส่วนของหลักสูตร 4 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรัช พันชมภู และคณะ (2561) พบว่า การนำหลักสูตร 4 ไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ก่อนการเรียนรู้ นักเรียนควรแสวงหาท่านผู้รู้และแหล่งความรู้อื่นๆ ขอความเมตตาท่านได้ถ่ายทอดความรู้ให้พร้อม น้อมรับด้วยจิตหาเหตุผลกฎวิธีปฏิบัติตามคำสอนของท่าน ในขณะที่เรียนรู้ควรตั้งใจ เคารพเชื่อฟังและสอบถามท่านเมื่อไม่เข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดณ ปัญญาวิรัตน์ (2560) พบว่า 1. สภาพทั่วไปของการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบนมีการใช้หลักการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมและวงจรควบคุมคุณภาพเดิมมี เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จด้านการพัฒนาการจัดการความรู้ ซึ่งขึ้นอยู่กับหลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม และเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการความรู้ โดยมหาวิทยาลัยใช้กระบวนการจัดการความรู้ 7 ประการ ส่วนการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้กับกระบวนการจัดการความรู้มีการนำหลักธรรมเข้ามาใช้อย่างหลากหลาย เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรค และสนับสนุนแนวทางในการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัย 2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยและการบริหารองค์กรเพื่อพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้พบว่ามีปัจจัย 4 ด้านที่มีความสัมพันธ์กันสูง เรียงตามลำดับ คือ ปัจจัยด้านการเรียนรู้ ปัจจัยด้านการเข้าถึงความรู้ ปัจจัยด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ และปัจจัยด้านการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ 3. รูปแบบการพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธเพื่อการบริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า การพัฒนาการจัดการความรู้มีกระบวนการ 4 ด้าน ที่โดดเด่น คือ 1) กระบวนการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้วยหลักปรัโตโมสและวุฑฒิธรรม 4 2) กระบวนการเข้าถึงความรู้ ด้วยหลักจักร 4 3) กระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยหลักกัลยาณมิตร 7 และ 4) กระบวนการการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ปัจจัยทั้ง 4 เป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน

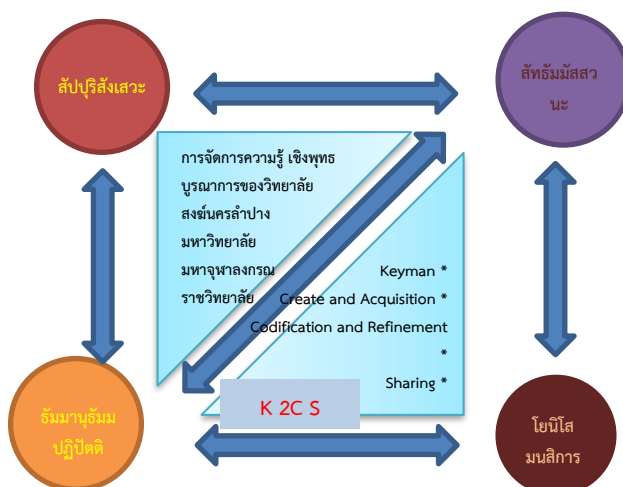
อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การวิเคราะห์การนำเสนอแนวทางการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านสัปปุริสสังเสวะ การแสวงหาแหล่งความรู้ การวิจัยพบว่า วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มี

การใช้หลักคุณธรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก แสดงให้เห็นว่า การค้นหาผู้ที่มีองค์ความรู้ ผู้ที่มีความเข้าใจในบริบทและปัญหาที่เกิดขึ้นสำคัญมาก เพราะเป็นผู้ที่จะขับเคลื่อนเข้าสู่กระบวนการจัดการความรู้ รวมถึงการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนของทีมงาน นำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพิทยา ปิยฉนโณ (แจ่มจรัส) (2565) พบว่า การพัฒนาปัญญานั้น เริ่มต้นจากมีความศรัทธาเลื่อมใสในบุคคลนั้นแล้วเข้าไปใกล้เพื่อต้องการศึกษาและเรียนรู้ โดยมีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยที่เกิดร่วมกันในสัมมาทิฐิ คือ ปรโตโฆสะ (เสียงจากผู้อื่นที่คอยกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก) และกัลยาณมิตร (มีมิตรดี) เมื่อมีความเห็นที่ถูกต้องแล้วก็เข้าไปขอความรู้หรือฟังคำสอนจากสัตบุรุษ ด้านสัทธัมมัสสนะ การทำความเข้าใจให้ถูกต้องกับข้อมูลสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูธรรมจริยา (ศิลาศิลป์) (2560) พบว่า การสอนแบบบรรยาย การสาธิต และการสอนแบบปฏิบัติจริงและการสอนแต่ละวิธีจะใช้หลักคุณธรรมเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอน คือ 1) สัมปรีชสังเสวะ (คบสัตบุรุษ) การคบคนดีมีความสามารถโดยผู้วิจัยสรรหาครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านมาทำการสอนถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน 2) สัทธัมมัสสนะ (ฟังธรรม) การฟังคำสอนครูบาอาจารย์ให้ชัดเจนเมื่อเราได้พบครูดีแล้วสิ่งสำคัญอันดับที่สองก็คือตั้งใจฟังคำสั่งสอนของท่าน วิธีการนี้ จะใช้การประเมินจากครูผู้สอน 3) โยนิโสมนสิการ (ไตร่ตรองธรรม) การไตร่ตรองคำครูบาอาจารย์ให้ลึกซึ้งซึ่งจะใช้การประเมินจากครูผู้สอน ว่านักเรียนสามารถบอกเล่าได้ตรงตามเนื้อหา และตอบคำถามได้ครบถ้วน 4) อัมมานุอัมมปฏิบัติ (ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม) การทำตามครูบาอาจารย์ให้ครบสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุรินทร์ สุนนโท (จุใจเวทย์) และคณะ (2559) พบว่า 1) หลักการและทฤษฎีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธสถานศึกษา จัดสภาพในทุก ๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการและส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิตให้สามารถกิน อยู่ ดู ฟังเป็นมีวัฒนธรรมแสงปัญญา ทั้งนี้การจัดสภาพจะส่งเสริมให้เกิดลักษณะของปัญญาดูธรรม 4 ประการ 2) องค์ประกอบปัจจัย และพุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ การบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธองค์ประกอบ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านกายภาพ ปัจจัยด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ปัจจัยด้านการเรียนการสอนปัจจัยด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ 3) แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ (1) ด้านกายภาพ การสรรหางบประมาณเป็นเรื่องสำคัญที่ควรมีกระบวนการวางแผนที่ดี (2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถิพุทธ ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา และโดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (3) ด้านการเรียนการสอน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรของโรงเรียน เป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียน โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการการเรียนการสอน แต่เป็นการทำให้ดู อยู่ให้เห็น ผู้เรียนก็จะเรียนรู้และจดจำได้ง่ายกว่าการสอนในชั้นเรียน แต่

การเรียนการสอนเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องให้ดำเนินไปตามหลักสูตรที่กำหนด (4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ การแสดงใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสและมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันด้วยความจริงใจ จะเป็นการสร้างบรรยากาศและการปฏิสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงการแสดงความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน (5) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ อาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย มีมุมมอง ทักษะคิด วิสัยทัศน์ และเป้าหมายที่ชัดเจน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้านธรรมาภิบาลปฏิบัติ การนำความรู้มาปฏิบัติให้ถูกหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาทัก มีฉลาด และคณะ(2564) พบว่า หลักภูมิธรรมควรนำมาบูรณาการเพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม การผลิตและจัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มตามศักยภาพ ผู้ปกครอง ครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องตามหลักการมีส่วนร่วม โดย บูรณาการกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นศาสตร์สมัยใหม่จะทำให้การมีส่วนร่วมมีความเข้มแข็ง และจะส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำองค์ความรู้จากการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ไปพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการของวิทยาลัยสงฆ์นครลำปางได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้ **1. K- Keyman ค้นหาผู้รู้ ผู้ดำเนินการ** คือ การค้นหาผู้ที่มีองค์ความรู้ ผู้ดำเนินการ รวมถึงการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ดำเนินการจัดการความรู้ให้ชัดเจน โดยมีการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่สำหรับการจัดการความรู้ให้ชัดเจน เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยผู้รู้จะต้องมีความเข้าใจในบริบทและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่พัฒนาที่แท้จริง **2. C- Create and Acquisition สร้างและแสวงหาความรู้** คือ การค้นหาแหล่งความรู้ เมื่อทราบเป้าหมายของการจัดการความรู้ โดยหารูปแบบ เทคนิคต่างๆ ในการรวบรวมความรู้ ทั้งจากภายในและภายนอก รวมถึงรักษาความรู้เดิม โดยกำจัดความรู้ที่ไม่ได้ใช้แล้วออกไป เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ความรู้ ทั้งนี้ ผู้ใช้ความรู้จะต้องมีความตั้งใจในการรับความรู้อย่างเปิดใจ เพื่อให้สามารถเข้าถึงความรู้ที่รับได้อย่างแท้จริง **3. C- Codification and Refinement ประมวลและกลั่นกรองความรู้** คือ การพิจารณาไตร่ตรองถึงความรู้ให้มีความถูกต้อง มีการปรับปรุงรูปแบบของเอกสารความรู้ให้เป็นมาตรฐาน ใช้ภาษาเดียวกัน ปรับปรุงเนื้อหาให้มีความสมบูรณ์ ก่อนนำไปเผยแพร่ รวมถึงผู้ใช้ความรู้จะต้องมีการทบทวนความรู้ที่ได้รับ พิจารณาไตร่ตรองให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ก่อนนำความรู้ไปใช้งาน **4. S- Sharing แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้** คือ ขั้นตอนสำคัญของการจัดการความรู้อีกกระบวนการหนึ่ง เพราะความรู้จะเกิดประโยชน์ก็ต่อเมื่อมีการนำไปแลกเปลี่ยน แบ่งปัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ประสบการณ์ใหม่ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ทำได้หลายรูปแบบทั้งรูปแบบเอกสาร ฐานข้อมูลความรู้ เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน ระบบพี่เลี้ยง หรือระบบข้ามสายงาน ก็สามารถกระทำได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะความรู้ที่เผยแพร่ เมื่อเกิดการเรียนรู้หรือนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติให้ถูกหลัก ก็จะนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งของงาน องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นก็จะสามารถใช้หมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การพัฒนาบุคลากร พัฒนางาน พัฒนางองค์กร

สรุป และข้อเสนอแนะ

- 1) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อการดำเนินการจัดการความรู้ และวางนโยบายเพื่อขับเคลื่อนการจัดการความรู้ให้สำเร็จ ควรมีแผนการจัดการความรู้ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนา มหาวิทยาลัย พันธกิจของมหาวิทยาลัย แผนพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจน
- 2) วิทยาลัยสงฆ์นครลำปางควรสร้างระบบฐานข้อมูลการจัดการความรู้ นำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย แบ่งหมวดหมู่ความรู้ให้ครอบคลุมตามพันธกิจ รวมถึงมีการเก็บสถิติการใช้ความรู้แต่ละเรื่องเพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจในการรักษา กำจัดความรู้ต่อไป
- 3) วิทยาลัยสงฆ์นครลำปางควรมีกิจกรรมกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความเป็นกัลยาณมิตร ลดทิฐิ พร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ มีการจัดอบรมเพิ่มความรู้เฉพาะ

ทางในการปฏิบัติงาน รวมถึงการเพิ่มความรู้ทักษะในด้านการดำเนินการจัดการความรู้ ทั้งนี้ควรหาเทคนิคแนวทางในการหาความรู้ใหม่ๆ ที่ทันต่อยุคสมัย สถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อนำมาปฏิบัติงาน รวมถึงการนำกระบวนการ PDCA มาประยุกต์ใช้

References

- กมลพรรณ เพชรน้ำ. “การจัดการความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกกระบวน และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพาน ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงราย”. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*. 4 (1). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. “การบูรณาการหลักคุณธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม”. *วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ*. 10(12), 82.
- นพดล ปัญญาวิรัตน์. (2560). “การพัฒนาการจัดการความรู้เชิงพุทธเพื่อการบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในเขตภาคเหนือตอนบน”. *ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุตธรรมาธิปโย (ศิลาศิลป์). (2560). “การพัฒนารูปแบบโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตามหลักคุณธรรม”. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระมหาทัพยา ปิยวงโณ (แจ่มจำรัส). (2565). “กระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลักคุณธรรม”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุนันท์ สุนนโท (รุจิเวทย์). “พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ”. *วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (ฉบับพิเศษ)*. 5(2), 31-32.
- ไพรัช พื้นชมภู. “รูปแบบการนำหลักคุณธรรม 4 ไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อความเจริญของงานแห่งปัญญา”. *วารสารวิชาการธรรมทัศน์*. 18(2), 154.
- วินิดา หมดเบ็ญหมาน. (2562). “การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ โดยใช้ KMMM”. *สารนิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สาวิตรี สกลเศรษฐ. (2561). “การจัดการความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาวิทยาการจัดการ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557). คู่มือการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา ฉบับปีการศึกษา 2557. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2557. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์.

การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชน
อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

Community Development According to the Sufficiency Economy Philosophy of
community Development Office the Chiangklang District, Nan Province

ขวัญสุดา สุธธิแสน Khwansuda sutthisaen

วรปรัชญ์ คำพงษ์ Worapat Khumpong

เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง Kiattisak Suklueang

วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติฯ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College

mooview.1106@gmail.com

Haripunchai Review 12/06/2023

Haripunchai Review 25/07/2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และนำเสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 395 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอยะบง จังหวัดน่าน พบว่า เพศ อายุ รายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนการศึกษา อาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ปัญหาอุปสรรค คือ ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ์และรายได้น้อย ข้อเสนอแนะคือ ควรส่งเสริม การดำเนินการเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้ประชาชนมีความเข้าใจและดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

คำสำคัญ : การพัฒนาชุมชน; หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstracts

The objectives of this research were: 1. To study the level of community development according to the sufficiency economy philosophy of Chiang Klang District Community Development Office, Nan Province. Personal factors 3. Study problems, obstacles, and present community development guidelines according to the Sufficiency Economy Philosophy of Chiang Klang District Community Development Office, Nan Province. The quantitative research used the survey research method with a sample of 395 people. The data were analyzed by finding frequency, percentage, mean, standard deviation. t-test, f-value, one-way analysis of variance and qualitative research by analyzing documents and in-depth interviews with 9 key informants or people. Data were analyzed by content analysis techniques in context.

The research findings were as follow; 1. The level of community development according to the sufficiency economy philosophy of Chiang Klang District Community Development Office, Nan Province was at a high level overall. Chiang Klang District, Nan Province, it was found that sex, age, income were different, had no different opinions, while education and occupation were different, had different opinions. Statistically significant at the 0.05 level. 3. Problems and obstacles are that most people lack

knowledge and understanding of the Sufficiency Economy Philosophy. Land for living without title documents and low income The suggestion is to promote the implementation of the Sufficiency Economy Philosophy and create a network of cooperation for people to understand and lead a self-sufficient life.

Keywords: Community Development; Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

ความเหลื่อมล้ำและยากจนของคนในชนบทเป็นปัญหาจากที่ดินทำกินซึ่งเป็นปัญหารากฐานที่สำคัญของชีวิต เมื่อคนจนไม่มีที่ดินทำกินหรือแม้กระทั่งเกษตรกรที่มีที่ดินทำกิน แต่ไม่สามารถสร้างความมั่นคงในชีวิตทั้งในอาชีพและรายได้ ซึ่งมีสาเหตุมาจากคุณภาพดิน แหล่งน้ำ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ตลอดจนเงื่อนไขปัจจัยที่ทำให้คนยากจนไม่สามารถรักษาที่ดินทำกินไว้ได้ ส่งผลให้มีการอพยพจากชนบทเข้าสู่ตัวเมือง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ซึ่งปัญหาความยากจนของประชาชนนี้เป็นปัญหาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ทรงให้ความสำคัญในการแก้ไข ปัญหาความยากจนของประชาชนตลอดมา จนก่อให้เกิดเป็นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญาที่พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต แก่พสกนิกรชาวไทย ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระองค์ทรงมี พระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาเป็นเวลากว่า 30 ปี และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้รอดพ้นจากวิกฤต และให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และ ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2550: 6)

เศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไว้ในหนังสือ “ใต้เบื้องพระยุคลบาท” พระองค์ทรงรับสั่งเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และประโยคหนึ่งที่ทรงอธิบายว่าหัวใจของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือคำว่า “พอ” คุณจะมีชีวิตที่ตั้งอยู่บนมาตรฐานความพออย่างไร ความพอ ก็คือ คำว่า “พอประมาณ” ความพอประมาณพระองค์ขยายความต่อไปอีก พอประมาณ คือ พอแต่ จำเพาะตัวเองที่หากินได้อย่างมีเหตุผล ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จึงไม่ต้องไปเบียดเบียนคนอื่นเขา เน้นอนมาตรฐานแต่ละคนไม่เหมือนกัน ไม่ใช่ทุกคนจะให้เหมือนกันหมด นั่นก็ไม่ใช่ชีวิตจริง บางคน มาตรฐานมีสมบัติเท่ากันอะไรก็โชคดีไป มาตรฐานก็อยู่แค่นี้อีกคนกินแต่

เงินเดือนจริง ๆ มาตรฐานก็อยู่ แค่นี้แต่ทุกคนต้องมีมาตรฐานเส้นระดับพอดีของตัวเอง คือ ต้องสร้างมาให้ได้แล้วยึดตรงนั้นเป็นหลัก ซึ่งทางพระพุทธศาสนาก็สอนเรื่องทางสายกลาง มัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลาง ไม่หย่อน ไม่ ตึงเกินไป เหมาะสมแต่ละคน (สุเมธ ดันติเวชกุล, 2544: 303)

หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรัสได้รับการสานต่อและรณรงค์กันมาอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่ควรศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อขยายผลสู่การปฏิบัติ คือ ทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ 1 ประการ ทิวฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรม 4 ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยการประโยชน์สุข อง.อฎฎก. (ไทย) 23/144/289. ประกอบด้วย 1) อุฏฐานสัมปทา การถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ มีความขยันหมั่นเพียรในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีสติในการใช้ชีวิต หาแนวทางที่ดีในการปฏิบัติงาน 2) อารักขสัมปทา การถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ การรู้จักถนอมใช้จ่ายอย่างประหยัดและใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย 3) กัลยาณมิตตตา การคบคนดีเป็นมิตร คือ การคบหากับมิตรที่มีความปรารถนาดีต่อเรา ไม่หาประโยชน์ และคบผู้ที่จะส่งเสริมให้ชีวิตเราดียิ่งๆขึ้นไป 4) สมชีวิตา การมีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ การรู้จักประมาณตนเอง มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อกำหนดรายรับและรายจ่ายให้พอเหมาะพอประมาณ ซึ่งหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาชุมชนเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลเพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่และมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้มีความเสมอภาคกัน โดยภารกิจข้างต้น กระทรวงมหาดไทยจึงไว้วางใจมอบหมายภารกิจให้กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากกระบวนการพัฒนาชุมชนมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปฏิบัติงานตามหลัก ความพอประมาณ ความมีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ด้วยการใช้ความรู้ ความชอบธรรมและคุณธรรม ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองบนความพอเพียง โดยบูรณาการการทำงานร่วมกันในทุกกรมและรัฐวิสาหกิจ โดยเฉพาะกรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (กรมการพัฒนาชุมชน, 2562: 10)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านความพอประมาณ 2) ด้านความมีเหตุผล 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 4) ด้านเงื่อนไขความรู้ และ 5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม โดยภาพรวมและในแต่ละด้านประชาชนมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด มีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา ปรับปรุง

และเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความ “อยู่เย็น เป็นสุข” ของประชาชนในชุมชนอย่างยั่งยืน รวมถึงเป็นการทบทวนถึงการดำเนินงานที่ได้ดำเนินงานที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ซึ่งผลของการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอื่น ๆ ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน ให้เป็นชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน จำนวน 27,434 คน และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 395 คน ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารในพื้นที่ ผู้บริหารของหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้นำชุมชน นักวิชาการพระพุทธศาสนา นักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 รูปหรือคน เลือกโดยวิธีเจาะจง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจาก กลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน จำนวน 395 คน วิเคราะห์ประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง

(Structured In-depth interview Script) จากการศึกษาจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาโดยใช้หลักการตีความเพื่อให้ได้ข้อสรุป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test และ LSD และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามนำมาตีความและเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการอภิปรายผลแบบพรรณนาความ (Descriptive Interpretation)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 ผลการศึกษาการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน พบว่า

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน โดยภาพรวม

(n=395)

การพัฒนาชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความพอประมาณ	3.95	0.31	มาก
2. ด้านความมีเหตุผล	3.94	0.27	มาก
3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี	4.01	0.38	มาก
4. ด้านเงื่อนไขความรู้	4.01	0.19	มาก
5. ด้านเงื่อนไขคุณธรรม	4.09	0.20	มาก
โดยรวม	4.00	0.20	มาก

จากตารางที่ 1 การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี อยู่ในระดับมาก

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 ด้านเงื่อนไขความรู้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 ด้านเงื่อนไขคุณธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09

ผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

ตารางที่ 2 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตัวแปรต้น	t-test	F-test	Sig.	ผลการศึกษา	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	1.870	-	0.260	-	✓
อายุ	-	0.345	0.793	-	✓
การศึกษา	-	2.402*	0.049	✓	-
อาชีพ	-	2.618*	0.035	✓	-
รายได้	-	3.329*	0.006	✓	-

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศและอายุต่างกัน มีผลให้ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีผลให้ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน โดยภาพรวมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัยข้อที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน พบว่า

ตารางที่ 3 สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
คนในชุมชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ควรส่งเสริม ช่วยเหลือ และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชาวบ้านได้มีความรู้และความเข้าใจ
ประชาชนในพื้นที่มีรายได้น้อย	ควรส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ให้ความรู้ในการประกอบอาชีพให้กับชุมชน เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับชุมชน
ขาดการรวมกลุ่มเพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์	ควรจัดตั้งกลุ่มกับหน่วยงานหรือพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองและขยายการขายสินค้าและบริการให้เพิ่มมากขึ้น

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ได้แก่ คนในชุมชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนในพื้นที่มีรายได้น้อย และขาดการรวมกลุ่มเพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ได้แก่ ควรส่งเสริม ช่วยเหลือ และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชาวบ้านได้มีความรู้และความเข้าใจ ควรส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ให้ความรู้ในการประกอบอาชีพให้กับชุมชน เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับชุมชน และควรจัดตั้งกลุ่มกับหน่วยงานหรือพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองและขยายการขายสินค้าและบริการให้เพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน พบว่า การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน จากผลการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่า สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ได้มีการดำเนินงานครอบคลุมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 5 ด้าน อันได้แก่ 1) ด้านความ

พอประมาณ มีการส่งเสริมให้มีการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมายึดถือเป็นแนวทางในการใช้ชีวิตประจำวันและให้คนในชุมชนรู้จักประมาณรายได้ของตนเอง 2) ด้านมีเหตุผล ได้ใช้หลักความมีเหตุผลในการพิจารณาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความรอบคอบ ถูกต้องตามหลักกฎหมาย มีเหตุผลในการพิจารณาการจัดโครงการแต่ละโครงการขึ้นในชุมชน โดยคำนึงถึงเหตุผลความคุ้มค่าและความจำเป็น 3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักพึ่งตนเอง โดยการปลูกฝังความคิดเรื่องความขยัน อดออม และอดทน โดยได้มีการประชุมร่วมกันกับคนในชุมชนเพื่อหาทางและแนวทางการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน และจัดโครงการส่งเสริมและพัฒนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มั่นคงและยั่งยืน 4) ด้านเงื่อนไขความรู้ ได้มีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลผลิตจากความรู้และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำเกษตร การจักสานและแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาอย่างเหมาะสม และ 5) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ได้มีการพัฒนาชุมชนโดยนำหลักธรรมาภิบาลมาบริหารให้มีความสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมและสร้างคุณธรรมโดยการปลูกฝังการลดละเลิกอบายมุข มีการพัฒนาและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมอันดีงามและควรค่าแก่การรักษาของชุมชนเพื่อสร้างอัตลักษณ์ชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนพพร ญาณสมปนฺโน (แก้วคง) (2561) พบว่า การบริหารการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลโพธาราม อำเภอดำรงวิทยารพช. จังหวัดชัยนาท สสำรวจความคิดเห็นของประชาชน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระหมื่น ธิรจิตโต (สีทน) (2561) พบว่า การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเอะ อำเภอดงเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

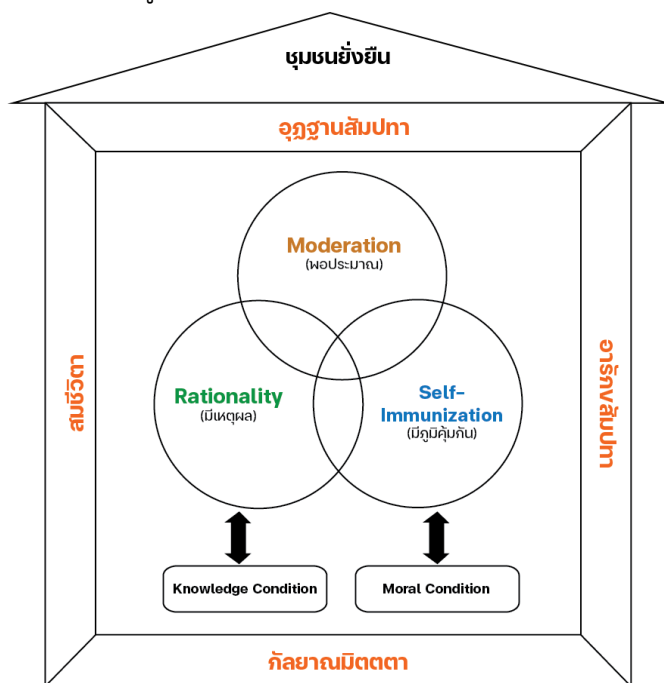
อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ รายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วน การศึกษา อาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชนตามหลัก

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ตามข้อจำกัดทางสติปัญญา และข้อจำกัดทางความถนัดของบุคคล จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพุดมสรณ์ ปญญาวิโร (สมบุญ) (2557) พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลหมอ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรวพรรณ เจริญวัย (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลบ้านแม่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของเทศบาลบ้านแม่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน จังหวัดน่าน พบว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ดินทำกินส่วนมากไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครอง มีรายได้น้อย หางานได้ ยากขึ้น เนื่องจากได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ขาดวินัยในการออม รายได้น้อย รายจ่ายมาก หน่วยงานภายนอกเข้ามาฝึกอบรมแล้วไม่มีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการอื่นๆ และมีตลาดรองรับสินค้าในการจัดจำหน่ายผลผลิตของคนในชุมชนไม่เพียงพอ และข้อเสนอแนะ พบว่า ควรส่งเสริม ช่วยเหลือ และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชาวบ้านได้มีความรู้และความเข้าใจ ในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น ควรส่งเสริมให้มีเครือข่ายความร่วมมือด้านต่างๆ ในระดับหมู่บ้าน และควรส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ให้ความรู้ในการประกอบอาชีพให้กับชุมชน เพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ส่งเสริมให้ชาวบ้านทำบัญชีครัวเรือน จัดหาที่ดินสาธารณะหรือที่ดินในหมู่บ้านให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ เพื่อสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชน มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการต่างๆ และประชาสัมพันธ์ตลาดชุมชนเกี่ยวกับผลผลิตของชาวบ้าน จัดตั้งกลุ่มกับหน่วยงานหรือพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองและขยายการขายสินค้าและบริการให้กว้างมากขึ้นและเพื่อเรียกร้องให้เกิดการแก้ไขปัญหาการขาดผลผลิตที่ตกต่ำ

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง “การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน” ซึ่งผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ความรู้ คือ “Sustainable Community Model” ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน” ทำให้ผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยคือ “Sustainable Community Model” รายละเอียด ดังนี้

1. ชุมชนที่ประชาชนที่อาศัยอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของทางสายกลาง มีความพอประมาณ (Moderation) มีเหตุผลร่วมกัน (Rationality) มีภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดี (Self-Immunization) ตลอดจนมีความรู้ (Knowledge Condition) และคุณธรรมในการดำรงชีวิต (Moral Conditions) มีทักษะชีวิตที่หลากหลายเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต และพร้อมรับมือสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม ภูมิอากาศ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2. การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการใช้ในการใช้ชีวิตประจำวัน คือ หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ 4 ประกอบด้วย 1) อุฏฐานสัมปทา คือ การขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เกียจคร้าน หมั่นพัฒนาตัวเองอยู่เป็นประจำ 2) อารักขสัมปทา คือ การรู้จักรักษาทรัพย์สินที่หามาได้จากการทำงาน 3) กัลยาณมิตตตา คือ การเลือกคบคนดี เพราะเขาเหล่านั้นจะชักจูงเราไปในทิศทางที่ดี 4) สมชีวิตา คือ การมีความเป็นอยู่ที่เหมาะสม ใช้จ่ายแต่พอดี ตามกำลังทรัพย์ ซึ่งหลักธรรมจะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนให้สงบ มีสติ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ไม่ก้าวข้ามเข้าไปในวังวนอบายมุขต่างๆ ปฏิบัติตนอยู่ในศีล ในธรรม และปฏิบัติตนเป็นคนดีในสังคม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การดำเนินชีวิตในสังคมบริโภคนิยม เป็นการใช้ชีวิตที่เกี่ยวกับการใช้จ่ายซื้อสินค้า การท่องเที่ยว การเสพเครื่องอำนวยความสะดวก ความบันเทิง ใช้สินค้าและบริการ การบริโภคสิ่งต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองจนเกินความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต อันส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาต่างๆ จากการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้การดำเนินชีวิตในสังคมด้วยความพอเพียงตามความจำเป็น มีเหตุผลในการใช้จ่าย อันจะส่งผลให้เกิดความคุ้มกันในการดำรงชีวิตในระดับต่างๆ

จากผลการวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ควรส่งเสริมสนับสนุนให้คนในชุมชนเป็นทั้งผู้รับและผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่กับเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบผสมผสานซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.2 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ควรปลูกฝังค่านิยมให้ประชาชนใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง เป็นคนดีและมีคุณธรรม เพื่อเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

1.3 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ควรส่งเสริมให้มีการเรียนรู้การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และเรียนรู้ หลักการพึ่งพาตนเองเพื่อลดค่าใช้จ่ายในภาคการเกษตรและครัวเรือน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1. ผู้บริหารและบุคลากรของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลางควรมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ นำเอาองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอได้ รวมถึงสามารถปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างแก่บุคลากรในองค์กรและคนในชุมชน

2.2 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ควรมีการบริหารงานและพัฒนาโดยใช้ต้นทุนของชุมชนเป็นหลัก มีงบประมาณส่งเสริม สนับสนุนอย่างพอเพียง มีการติดตามผลการปฏิบัติงาน มีเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้คำแนะนำได้และรวมถึงมีการประเมินงานในการทำกิจกรรมต่างๆ

2.3 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ควรสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ให้กับประชาชนสำหรับการใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ เหมาะสม คุ่มค่าเพียงพอตามความต้องการพื้นฐานในชีวิตประจำวัน และใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง

3.2 ควรมีการศึกษาถึงแนวทางในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ในการบริหารงานองค์กร เพื่อก่อให้เกิดแนวทางในการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในมิติอื่นๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ประวัติความเป็นมาของคนในชุมชน เป็นต้น

3.4 ควรทำการศึกษาวิจัยการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชนอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

References

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2562). *การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความสุขให้ชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็ง.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจพอเพียง.

- พระนพพร ญาณสมปนฺโน (แก้วคง). (2561). การบริหารการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เทศบาลตำบลโพธาราม อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดน่าน. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพุทธสรณ์ ปณฺณวชิโร (สมบุญ). (2557). บทบาทผู้นำผู้ใหญ่บ้านในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลหม้อ อำเภอบางบาล จังหวัดสุรินทร์. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระหมื่น ธีรจิตโต (สีทน). (2561). การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหนองเอะ อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดน่าน. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แพรวพรรณ เจริญวัย. (2560). การส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลบ้านแม่ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2544). *ใต้เบื้องพระยุคลบาท*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.

**ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศุติยาปาปนิกรรมของพระสังฆาธิการ
อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่**

**The Leadership In Governance According To Dutitapapanikadhamma
Of Sangha Administrators In Maeae On District, Chiang Mai Province**

พระอิสสระ ภูริวฑฒโน Phra Issara Phuriwatthano

สหัทยา วิเศษ Sahathaya Wises

พระเมธีวชิรคุณ,รศ.ดร. PhraMetheewachirakhun, Assoc. Prof.Dr.

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตพระยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Master of Political Science, Phrayao Campus, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

isarakhanhkan@gmail.com

Haripunchai Review 27/05/2024

Haripunchai Review 25/06/2024

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการปกครองของพระสังฆาธิการ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศุติยาปาปนิกรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ 3) นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศุติยาปาปนิกรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 27 รูป/คน ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ พระสงฆ์สามเณร กลุ่มชุมชนหรือพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบพรรณนา

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1) การปกครองของพระสังฆาธิการ พบว่า นำหลักกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน มาปกครอง เช่น ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตที่อาศัยอยู่ในวัดให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย สนับสนุนการศึกษา อบรม และสั่งสอนพระธรรมวินัย สร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เป็นต้น

2) ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศุติยาปาปนิกรรมของพระสังฆาธิการ ทั้ง 3 ด้าน พบว่า (1) ด้านจักขุมา ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีการวางแผนเชิง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะสงฆ์ (2) ด้านวิธูโร มีภูมิรู้ทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นผู้ มีประสบการณ์การทำงาน Z3) ด้านนิสสัยสัมปัน มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้ฝ่าย แต่ละฝ่าย พึ่งพาอาศัยได้

3) แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการทั้ง 3 ด้าน พบว่า (1) ด้านจักขุมา กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายอย่างชัดเจน (2) ด้านวิธูโร จัดโครงการอบรมเพื่อเพิ่มความ เชื่อวชาญให้กับตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชา (3) ด้านนิสสัยสัมปัน กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบ การสื่อสารองค์กร และการสื่อสารทางสังคม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การปกครอง, พระสังฆาธิการ.

Abstracts

The research aims to 1) study the governance of the Sangha Administrator, Mae On District, Chiang Mai Province 2) study the administrative leadership according to the principles of Dutiyapapanikdhamma of the Sangha Administrator, Mae On District, Chiang Mai Province 3) present guidelines for strengthening Administrative leadership according to the principles of Second Papanikdhamma of the Sangha, Mae On District, Chiang Mai Province This is a qualitative research by interviewing 27 key informants/people, consisting of monks. novice monks Community groups or Buddhists in the area and descriptive content analysis

The results revealed that:

1) Governance of the Sangha. It was found that the principles of monastic administration in all 6 areas were used to govern, such as governing and monitoring the monks and lay people who are or reside in the temple to follow the Dhamma and Vinaya. It is engaged in the study, training, and teaching of the Dhamma and Discipline. Create a place to facilitate the performance of merit-making, etc.

2) Administrative leadership according to the principles of the Sangha's Dutiyapāṇikāra in all three aspects. It was found that: 1) In the Chakkuma aspect, leaders must have a broad vision, a careful thought process and strategic planning. Developing the Sangha 2) Vithuro has knowledge in managing Sangha affairs. Be a

person with work experience 3) in the field of social welfare Have the ability to communicate and coordinate with each department. Dependable

3) Guidelines for strengthening the administrative leadership of the Sangha in all three areas. It was found that 1) the Chakkhuma side clearly defined visions and goals; 2) the Vithuro side organized training projects to increase expertise for themselves and subordinates 3) in the area of nissayasampan Set guidelines for developing corporate communication systems and social communication.

Keywords: leadership, Governance, The Sangha Administrator

บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคแบ่งเขตการปกครองออกไปเป็นภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล แต่ละระดับมีเจ้าคณะเป็นผู้ปกครองดูแล (พระเทพปริยัติสุธี, 2545 : 16) ภาวะผู้นำตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ยึดถือปฏิบัติ เรียกว่าหลักทศุติยาปณิธิธรรม ประกอบด้วย 1) จักขุมา 2) วิฐุโร และ 3) นิสสัยสัมปันโน โดยผู้นำจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและทักษะต่างๆ (อง.ตัก. (ไทย) 20/20/163) ซึ่งปัจจุบันพระสังฆาธิการบางส่วนมีอายุพรรษาสูงวัย มีปัญหาสุขภาพหรือมีประสบการณ์และความสามารถในการบริหารจัดการคณะสงฆ์น้อย ขาดความรู้และความเข้าใจพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชและคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตนอย่างลึกซึ้ง (พระครูสุตธรรมพิทักษ์, 2558) การปกครองคณะสงฆ์อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ (พระธรรมโกศาจารย์, 2559 : 34) เป็นพื้นที่ที่มีจำนวนพระสังฆาธิการในพื้นที่ปกครองจำนวน 26 วัด โดยมีรูปแบบการปกครองจากคณะสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการผู้ปกครองระดับเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงความสนใจที่ศึกษาภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศุติยาปณิธิธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ ในพื้นที่ของอำเภอแม่ฮ่องสอน ได้นำหลักกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน มาปกครอง (พระครูมงคลคีลวงค์, 2526 : 53) เช่น ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตที่อาศัยอยู่ในวัดให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย สนับสนุนการศึกษา อบรม และสั่งสอนพระธรรมวินัย สร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เป็นต้น ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศุติยาปณิธิธรรมของพระสังฆาธิการ การ

บริหารจัดการและการปกครอง แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศตยาภิบาล
 ธรรมของพระสังฆาธิการ โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสามารถขยายผลให้กับผู้ที่สนใจในศึกษา
 เรื่องภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศตยาภิบาลนิพนธ์ของพระสังฆาธิการ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปกครองของพระสังฆาธิการ อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศตยาภิบาลนิพนธ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอ
แม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศตยาภิบาลนิพนธ์
ของพระสังฆาธิการ อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัย การศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธี
 การศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) คณะผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวม
 ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ การศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล จากหนังสือ บทความ ตำรา
 เอกสารต่างๆ รวมไปถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการอำเภอแม่
 ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 2 พื้นที่การวิจัย มุ่งเน้นพื้นที่อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ตำบลออน
 เหนือ ตำบลออนกลาง ตำบลบ้านสหกรณ์ ตำบลห้วยแก้ว ตำบลทาเหนือ ตำบลแม่ทา

ขั้นตอนที่ 3 คณะผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดย
 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

โดยการใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการ
 วิจัย ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์สามเณรภายใต้การปกครองของพระสังฆาธิการ กลุ่มพระสังฆาธิการระดับเจ้า
 คณะอำเภอและเจ้าคณะตำบล กลุ่มชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีจำนวน 27 รูป/คน

เครื่องมือ

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์นี้

๑. การปกครองของพระสังฆาธิการ อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่
๒. ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่ เช่น

- ภาวะผู้นำด้านด้านวิสัยทัศน์
- ภาวะผู้นำด้านจัดการดี
- ภาวะผู้นำด้านมีมนุษยสัมพันธ์

๓. แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่

พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรง และความถูกต้องของเนื้อหา ตลอดจนความชัดเจน ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ รูป/คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของคำถามจากผู้เชี่ยวชาญ โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) ใช้วิธีตีความสร้างข้อสรุป ข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 บทบาทของพระสังฆาธิการ อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสงบเรียบร้อย การอยู่ร่วมกันแบบพี่น้อง และมีความเคารพนับถือกัน ให้ความเคารพตามลำดับอาวุโส และตามลำดับการปกครอง 2) ด้านความเจริญงอกงาม พระภิกษุสงฆ์ได้ออกมาปฏิบัติหน้าที่เกื้อกูลแก่พุทธศาสนิกชนหรือบุคคลทั่วไป เพื่อพัฒนาทางด้านจิตใจ นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาขัดเกลาจิตใจของพระพุทธศาสนิกชน 3) ด้านความสามัคคีปรองดอง ความประพฤติสุจริตตั้งงามถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำลายหมู่คณะ มีความเห็นใจกัน มีความเป็นมิตรกัน หรือการช่วยเหลือกันซึ่ง

1.1 การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่

ด้านการปกครอง ปกครองตามหลักมหาคณะ ปกครองด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ปกครองเป็นไปตามระเบียบตามลำดับ

ด้านการศึกษา เน้นย้ำให้ทุกวัดส่งเคราะห์ดูแลพระภิกษุและสามเณรที่อยู่ในปกครองให้ได้รับการศึกษา

ด้านการเผยแผ่ แสดงธรรมทุกวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แสดงธรรมจากหน่วยงานของรัฐรวมไปถึงกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่จัดโดยคณะสงฆ์

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มอบทุนการศึกษาแก่เด็กในระบบโรงเรียนของรัฐและเอกชน การสร้างหรือซ่อมแซมอาคารของสถานศึกษา มอบทุนสงเคราะห์ มอบทุนอาหารกลางวันแก่นักเรียน ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การเรียน ยานพาหนะ และจัดสรรสถานศึกษาที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยทางธรรมชาติทั้งในด้านของเครื่องนุ่งห่ม เครื่องดื่ม ยารักษาโรค ที่พักพิง จัดตั้งให้มีโรงงาน หรือชักชวนพุทธศาสนิกชน ร่วมกันบริจาคทรัพย์ หรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ

ด้านการสาธารณูปการ เน้นหลัก 5 ส สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย มีการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ให้ถูกต้องเหมาะสมตามระเบียบคณะสงฆ์

1.2 การบริหารจัดการและการปกครองของพระสังฆาธิการ อำเภอมะเอน ได้นำหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้านมาปกครอง โดยปกครองเป็นลำดับขั้น การปกครองคณะสงฆ์ทุกลำดับขั้นจะต้องประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและประพฤติปฏิบัติอยู่ภายใต้กฎของมหาเถร

ผลการวิจัยข้อที่ 2 ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักพุทธยาปณิกธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่

ภาวะผู้นำด้านจักขุมา มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล เปิดกว้างรับสิ่งใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้น เรียนรู้สิ่งใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคม ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะสงฆ์

ภาวะผู้นำด้านวิริโร มีระเบียบระเบียบในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แต่ไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัย จัดโครงการอบรมเพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญให้กับตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชา

ภาวะผู้นำด้านนิสสัยสัมปณ ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้ฝ่ายแต่ละฝ่าย หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคนพึงพาอาศัยคน

อื่นได้ กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบการสื่อสารองค์กร และการสื่อสารทางสังคมมีภูมิรู้ทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศพิธยาภิธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอมะเอน จัหวัดเชียงใหม่ ได้แก่

ด้านจักขุมา (วิสัยทัศน์) สนับสนุนการศึกษาและการพัฒนาทักษะ สนับสนุนความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาและการอบรม วางแผนและจัดการอย่างมีความเชี่ยวชาญ สนับสนุนการเข้าถึงบริการสาธารณะที่เสมอภาคและมีคุณภาพสำหรับชุมชน และสร้างความเข้มแข็งและเป็นธรรม

ด้านวิธูโร (จัดการดี) สร้างสัมพันธภาพและความร่วมมือในชุมชน สื่อสารและสร้างความเข้าใจอย่างมีความเชี่ยวชาญเสริมสร้างความเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านงาน สามารถบริหารจัดการงานคณะสงฆ์

ด้านนิสสยสัมปัน (มีมนุษยสัมพันธ์) พัฒนาทักษะในการสื่อสารและใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและรับรู้และการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อชุมชน กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบการสื่อสารองค์กร และการสื่อสารทางสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศพิธยาภิธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอมะเอน จัหวัดเชียงใหม่” สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษา พบว่า ด้านความสงบเรียบร้อย อำเภอมะเอน จัหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ที่มีจำนวนพระสังฆาธิการในพื้นที่ปกครองจำนวน 26 วัด พระภิกษุสามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม สอดคล้องกับการศึกษาของพระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ (2565) พบว่า หลักคุณธรรม เป็นการเตรียมความพร้อม การปรับตัวในการปกครอง การบริหาร ในด้านความเจริญงอกงาม คือบทบาทที่พระภิกษุสงฆ์ได้ออกมาปฏิบัติหน้าที่เกื้อกูลแก่พุทธศาสนิกชนหรือบุคคลทั่วไป สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาอภิชาติ ชยเมธี (2566) พบว่า ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในยุคปัจจุบัน เป็นผู้นำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสืบสานพระพุทธศาสนา ด้านความสามัคคีปรองดอง คือมีระเบียบวินัย ไม่ทำลายหมู่คณะ มีความเห็นใจกัน มีความเป็นมิตรกัน การช่วยเหลือกันซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ปกครองตามหลักมหาคณะ ตามพระธรรมวินัย ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการแสดงธรรมทุกวันพระและวันสำคัญ

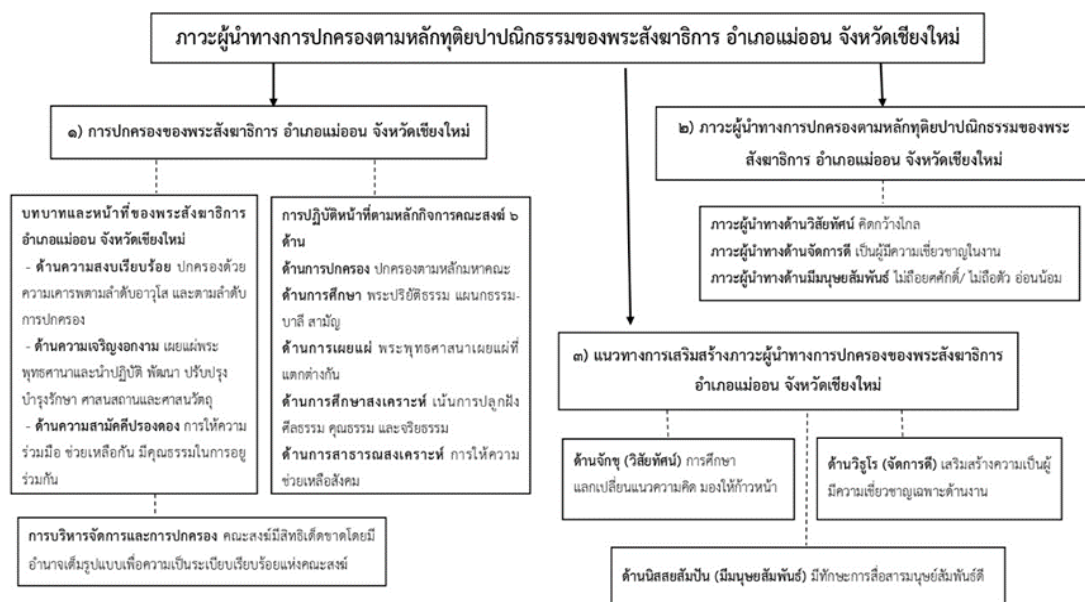
ทางพระพุทธศาสนา แสดงธรรมจากหน่วยงานของรัฐ ด้านการศึกษามอบเป็นทุนการศึกษาแก่เด็กในระบบโรงเรียนของรัฐและเอกชน ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ เป็นการให้ความช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ด้านสาธารณูปการ เน้นหลัก 5 ส สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย สอดคล้องกับการศึกษาของพระนันทย์ ถิรสุโข และคณะ (2564) พบว่า ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการมีทั้ง 6 ด้าน การบริหารจัดการและการปกครองของพระสังฆาธิการ อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ นำหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้านมาปกครอง โดยปกครองเป็นลำดับ ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และประเพณีปฏิบัติอยู่ภายใต้กฎของมหาเถรสมาคม สอดคล้องกับการศึกษาของพระครูวิชัยธรรมโสภณ และคณะ (2564) ภาวะผู้นำตามทฤษฎีของพระสงฆ์ พระสงฆ์ที่มีพรรษาและตำแหน่งมีความคิดเห็น แตกต่างกัน การบริหารจัดการและการปกครองแตกต่างกัน

อภิปรายผลวัตถุดิบประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำด้านจักขุมา (วิสัยทัศน์) คือ การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล ผู้นำมีประสบการณ์ ภาวะผู้นำทางด้านด้านวิจิโร เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในงานเฉพาะด้าน มีภูมิรู้ทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ มีระบบระเบียบในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ภาวะผู้นำด้านนิสยสัมปัน (มีมนุษยสัมพันธ์) ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้ฝ่ายแต่ละฝ่าย ดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้ สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาวัฒน์ชัย ชยวฑฒโน (2565) พบว่า ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้าง เชี่ยวชาญในงาน และมีมนุษยสัมพันธ์

อภิปรายผลวัตถุดิบประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ หลักทฤษฎีปาปณิกสูตร มี 3 ประการ คือ 1) ด้านจักขุมา คือ มีปัญญามองการณ์ไกล เป็นผู้ฉลาดสามารถในการวางแผนและฉลาดในการใช้คน 2) ด้านวิจิโร คือ เป็นผู้มีความสามารถในการจัดการธุระต่างๆ มีประสบการณ์การทำงาน หรือกิจการทั้งปวงได้ดี 3) ด้านนิสยสัมปันโน คือ เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีกับเพื่อนร่วมงานและบุคคลอื่น สอดคล้องกับการศึกษาของจิตาภา เร่งมีศรีสุข (2560) พบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำตามหลักปาปณิกสูตร ด้านจักขุมา (วิสัยทัศน์) มีการกำหนดให้ชัดเจนว่าสิ่งใดที่เป็นวิสัยทัศน์หรือไม่ใช่วิสัยทัศน์ เพื่อการพัฒนาวิสัยทัศน์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของพระอภิรัตน์ ฐิตวิริโย และสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (2561) พบว่า คุณลักษณะการบริหารงานตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ

ด้านวิธูโร (จัดการดี) เสริมสร้างความเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านงาน และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สามารถบริหารจัดการงานคณะสงฆ์ รู้จักการวางแผนกลยุทธ์ สามารถนำความรู้ที่เป็นศาสตร์สมัยใหม่ บูรณาการมาใช้ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูใบฎีการุ่งศักดิ์ ปภาโส (2563) พบว่า ภาวะผู้นำเจ้าอาวาส ได้แก่ ด้านความเฉลียว ด้านความ กระตือรือร้น ด้านความรู้ ด้านความซื่อสัตย์และจริยธรรม แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำ ทางการปกครองของพระสังฆาธิการ ด้านนิสสัยสัมพันธ์ (มีมนุษยสัมพันธ์) เสริมสร้างการมีทักษะการ สื่อสารมนุษยสัมพันธ์ดี ทำงานได้กับคนทุกระดับชั้น สามารถสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้กับคน ทุกระดับชั้นโดยไม่ถือเนื้อถือตัวไม่รู้สีกว่าตนเองเหนือกว่าผู้อื่น สอดคล้องกับการศึกษาของพระครู วินัยธร บุลากร ฐานากโรและคณะ (2565) พบว่า ภาวะผู้นำกับการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาส ด้านการ เข้าสังคม โดยมีความสามารถในการให้บริการ อำนวยความสะดวก อย่างต่อเนื่อง มีคุณธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จะเห็นว่าภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศพิธราชธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอม่อน จังหวัดเชียงใหม่ อธิบายได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การปกครองคณะสงฆ์อำเภอม่อน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ที่มีจำนวนพระสังฆาธิการในพื้นที่ปกครองจำนวน 26 วัด โดยบทบาทของพระสังฆาธิการ อำเภอม่อน จังหวัดเชียงใหม่ มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความสงบเรียบร้อย อยู่ร่วมกันแบบพี่แบบน้อง และมีความเคารพนับถือกัน ให้ความเคารพตามลำดับอาวุโส และตามลำดับการปกครอง ด้านความเจริญงอกงาม พระภิกษุสงฆ์ได้ออกมาปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวแก่พุทธศาสนิกชนหรือบุคคลทั่วไป เพื่อพัฒนาทางด้านจิตใจ การเป็นที่พึ่งทางใจ ด้านความสามัคคีปรองดอง ไม่ทำลายหมู่คณะ มีความเห็นใจกัน มีความเป็นมิตรกัน หรือ การช่วยเหลือกันซึ่ง มีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน

พระสงฆ์และสามเณรจึงต้องการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง โดยมีรูปแบบการปกครองจากคณะสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการ ด้านการศึกษา คณะสงฆ์ให้ความสำคัญกับการศึกษาโดยเน้นย้ำให้ทุกวัดส่งเคราะห์ดูแลพระภิกษุและสามเณรที่อยู่ในปกครองให้ได้รับการศึกษา ด้านการเผยแผ่ แสดงธรรมทุกวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แสดงธรรมจากหน่วยงานของรัฐ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มอบทุนการศึกษาแก่เด็กในระบบโรงเรียนของรัฐและเอกชน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยทางธรรมชาติทั้งใน

ด้านของเครื่องนุ่งห่ม เครื่องดื่ม ยารักษาโรค จัดตั้งให้มีโรงงาน เป็นต้น ด้านการสาธารณสุข การสาธารณสุข เน้นหลัก 5 ส สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย

การบริหารจัดการและการปกครองของพระสังฆาธิการ อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ ได้นำหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้านมาปกครอง โดยปกครองเป็นลำดับขั้น

ประเด็นที่ 2 ภาวะผู้นำทางการปกครอง ด้านจักขุมา (วิสัยทัศน์) มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล ด้านวิธูโร (จัดการดี) มีระบบระเบียบในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เรียงลำดับเป็นขั้นเป็นตอน ด้านนิสสัยสัมปัน (มีมนุษยสัมพันธ์) มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้ฝ่ายแต่ละฝ่าย ดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทาง หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคน ฟังพาอาศัยคนอื่นได้

ประเด็นที่ 3 แนวทางการเสริมสร้าง ด้านจักขุมา (วิสัยทัศน์) กำหนดให้ชัดเจนว่าสิ่งใดที่เป็นวิสัยทัศน์หรือไม่ใช่วิสัยทัศน์ เพื่อการพัฒนาวิสัยทัศน์ให้ไปในทิศทางเดียวกัน และมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น แนว ด้านวิธูโร (จัดการดี) เสริมสร้างด้านความเป็นผู้มี ความเชี่ยวชาญด้านงาน และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สามารถบริหารจัดการงานคณะสงฆ์ สามารถนำความรู้ที่เป็นศาสตร์สมัยใหม่ บูรณาการมาใช้ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านนิสสัยสัมปัน (มีมนุษยสัมพันธ์) การมีทักษะการสื่อสารมนุษยสัมพันธ์ดี ทำงานได้กับคนทุกระดับชั้น สามารถสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้กับคนทุกระดับชั้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศุติยาปณิธิธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปได้ดังนี้ **ประการที่หนึ่ง** การปกครองของพระสังฆาธิการ อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านความสงบเรียบร้อย มีความเคารพนับถือกัน ให้ความเคารพตามลำดับอาวุโส ด้านความเจริญงอกงาม ทำหน้าที่ในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาขัดเกลาจิตใจ และด้านความสามัคคีปรองดอง ไม่ทำลายหมู่คณะ มีความเห็นใจกัน มีความเป็นมิตรกัน การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสุข **ประการที่สอง** ภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทศุติยาปณิธิธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านจักขุมา (วิสัยทัศน์) ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผล ด้านวิธูโร (จัดการดี) เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในงานเฉพาะด้าน มีภูมิรู้ทางการ

บริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านนิสสัยสัมปัน (มีมนุษย์สัมพันธ์) ผู้นำต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงาน **ประการที่สาม** แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการปกครองของพระสังฆาธิการ อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ด้านจักขุมา (วิสัยทัศน์) กำหนดให้ชัดเจนว่าสิ่งใดที่เปื้อนวิสัยทัศน์หรือไม่ใช้วิสัยทัศน์ เพื่อการพัฒนาวิสัยทัศน์ให้ไปในทิศทางเดียวกัน และมีประสิทธิภาพ ด้านวิรูโร (จัดการดี) พัฒนาความเป็นผู้มี ความเชี่ยวชาญด้านงาน และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สามารถบริหารจัดการงานคณะสงฆ์ ด้านนิสสัยสัมปัน (มีมนุษย์สัมพันธ์) การมีทักษะการสื่อสารมนุษย์สัมพันธ์ดี ยินดีที่จะช่วยเหลือทุกคน ทำงานได้กับคนทุกระดับชั้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาเถรสมาคมควรมีนโยบายด้านการพัฒนาศักยภาพด้านภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการให้ครอบคลุมพันธกิจของพระสงฆ์ทุกด้าน เพื่อให้คณะสงฆ์แต่ละจังหวัดนำไปเป็นนโยบายในการพัฒนาศักยภาพด้านภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรพัฒนาพัฒนาศักยภาพด้านภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา ศักยภาพและคุณสมบัติของพระสังฆาธิการ
2. ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการ รวมทั้งมีกระบวนการกำกับติดตามและ ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่
3. ควรส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการ
4. ควรมีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้พระสังฆาธิการพัฒนาศักยภาพทางด้านภาวะผู้นำของ ตนเองอยู่เสมอ
5. พระสังฆาธิการควรจัดให้มีการอบรมสัมมนา เพิ่มความรู้ความสามารถ ทักษะในงานด้าน ต่างๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้ทันกับการปกครองปัจจุบันของมหาเถรสมาคม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรศึกษาการปกครองของพระสังฆาธิการ อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่
2. ควรศึกษาภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางครั้งต่อไป
3. ควรศึกษาแนวทางการที่จะเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทฤษฎีปาปนิ กรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางครั้งต่อไป

4. การศึกษาเครือข่ายหรือหน่วยงานที่เข้ามาร่วมในการปกครองของพระสังฆาธิการอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่
5. การศึกษาภาวะผู้นำทางการปกครองตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมของพระสังฆาธิการตามหลักธรรมอื่นๆ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่หรือพื้นที่อื่น

References

- พระครูใบฎีการุ่งศักดิ์ ปภาโส (พลธร). (2563) ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานคณะสงฆ์วัดในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 16 (2), 1 - 11.
- พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ (สุเทพ ดีเยี่ยม). (2565). ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5 (2), 263 – 264.
- พระครูมงคลคีตวงศ์ (กุศล คนธโร) และคณะ. (2526). *พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย*.
- พระครูวิชัยธรรมโสภณ. ชาญชัย ฮวดศรี. สมควร นามสีฐาน และ พระมหาสุทิตล จิตตปญโญ (ภูนอก). (2564). ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองตามทรรศนะของพระสงฆ์ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู. *Journal of Modern Learning Development*, 6 (6), 185 – 196.
- พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม). (2558). *การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), (2545). *การคณะสงฆ์ และการศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), (2549). *พุทธวิถีการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระนฤนัย ธีรสุทธิ (เกิดแก้ว) พระครูอรุณสุตาลังการ และดิเรก นุ่นเกล้า. (2564). ศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค*, 8 (7), 405 – 416.
- พระปลัดนัฐพงศ์ ขนดีสมปนโน (หมื่นแก้ว) พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส และสุรศักดิ์ จันทลา. (2565). ภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Modern Learning Development*, 7 (3), 114 – 126.
- พระมหาวิวัฒน์ชัย ชยวฑฒโน. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 8 (2), 1 – 13.
- พระมหาอภิชาติ ชยเมธี (ถาวร). (2566). การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในยุคปัจจุบัน. *วารสารบรรลพการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์*. 4 (1), (มกราคม – มิถุนายน: 108 – 120.
- สุจิต กิ่งเกล้า. (2563). การบูรณาการหลักทฤษฎีปาปนิคธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรสาคร. *ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด-2019 ในตำบลหลวงเหนือ อำเภอองาว จังหวัดลำปาง

The Participation of Civil Society in Covid-2019 Prevention in Luang Nuea
Subdistrict, Ngao District, Lampang Province

พระธณวรัตน์ กิตติวรมณี (จินดา) Phra Tanavarad kidkivaramati (Jinda)

สหทัย วิเศษ Sahathaya Wises

พระครูโสภณปริยัติสุธี Phrakhrusophonprariyatsuthee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

6410204002@mcu.ac.th

Haripunchai Review 29/07/2024

Haripunchai Review 25/06/2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ใน ตำบลหลวงเหนือ อำเภอองาว จังหวัดลำปาง 2)เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในช่วยเหลือและป้องกันโรค-2019ใน ตำบลหลวงเหนือ อำเภอองาว จังหวัดลำปาง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด-2019 ใน ตำบลหลวงเหนือ อำเภอองาว จังหวัดลำปาง ตามหลักอริยสัจ 4 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการตอบแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนทั้งสิ้น 10 รูป/คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการตอบแบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหลวงเหนือ 6 หมู่บ้าน โดยการสุ่มตัวอย่างประชากร คัดสูตรของ Taro Yamane จำนวนประชากรทั้งสิ้น 354 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ Paired-Sample T Test

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ในตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก

2) ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด - 2019 ใน ตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง พบว่า เพศ การพบเชื้อโควิด อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่ต่างกัน มีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 4 ปัจจัย

3) แนวทางการส่งเสริมมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด-2019 ใน ตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ได้แก่หลักอริยสัจ 4 ประกอบไปด้วย 1) ทุกข์ การที่ประชาชน หน่วยงานต่าง เข้ามาสืบหาข้อมูลเกี่ยวกับโรคโควิด-2019 ที่กำลังระบาดภายในพื้นที่ของตนเอง ในการหาปัญหาของโรคโควิด-2019 โดยการประชุมเพื่อปรึกษาหารือ ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเต็มที่ 2) สมุทัย การที่ประชาชน หน่วยงานต่าง เข้ามาสืบหาสาเหตุหรือต้นตอเกี่ยวกับโรคโควิด-2019 ที่กำลังระบาดภายในพื้นที่ของตนเอง โดยการนำของสาธารณะสุขประจำอำเภอ และหน่วยงานเทศบาลเป็นหลัก 3) นิโรธ โดยการจัดการประชุมสืบหาวิธีการแก้ไขปัญหา ในการแก้ไขและป้องกันการแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นอย่างเต็มที่ ตลอดถึงการลงพื้นที่ต่าง ๆ 4) มรรค คือ การที่ประชาชน หน่วยงานต่าง นำวิธีการแก้ไขปัญหามาปรับใช้ในพื้นที่ต่าง ๆ ตามสถานการณ์นั้น ๆ นำมาประเมินผลและปรับแก้ไขตามข้อผิดพลาด เพื่อปิดช่องโหว่ไม่ให้มีข้อผิดพลาดอีก และยังสามารถนำมาเป็นบทเรียนในครั้งต่อไปเพื่อประโยชน์ของพื้นที่ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม , ภาคประชาสังคม , โรคโควิด-2019 , อริยสัจ 4.

Abstract

The study consisted of the following objectives: 1) to investigate the participation level of civil society in Covid-19 prevention in Luang Nuea Subdistrict, Ngao District, Lampang Province; 2) to compare the participation level of civil society in Covid-19 prevention in Luang Nuea Subdistrict, Ngao District, Lampang Province classified by personal factors; and 3) To present guidelines for the participation of civil society in the prevention of COVID-19 in Luang Nuea Sub-district, Ngao District, Lampang Province, according to Ariyasacca 4. It is a combined method of research, i.e.,

quantitative research. by answering the in-depth interview questionnaire. For a group of key informants, a total of 10 person and qualitative research were required. By answering the population questionnaire used in the research. Including people in the municipal area of Luang Nuea Subdistrict 6 villages by random population using the formula of Taro Yamane, the total population was 354 people. Statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and Paired-Sample T Test.

From the study, the following results are found:

1) The participation level of civil society in Covid-19 prevention in Luang Nuea Subdistrict, Ngao District, Lampang Province in all 4 aspects is overall at a high level ($\bar{x} = 4.41$).

2) From comparing the participation level of civil society in Covid-19 prevention in Luang Nuea Subdistrict, Ngao District, Lampang Province classified by personal factors, it is found that there is no difference in the participation of civil society among people with different Covid-10 infection, ages, educational levels, and occupations; therefore, the null hypothesis of 4 factors was rejected.

3) Guidelines for promoting participation of civil society in COVID-19 prevention in Luang Nuea Sub-district, Ngao District, Lampang Province, namely Ariyasacca 4 , consisting of 1. Dukkha: Suffering that people from various agencies come to find out about the COVID-19 disease that is spreading in their own area. To solve the problem of COVID-19 by meeting to discuss the problem fully 2. Samudaya: the fact that various agencies come in to investigate the cause or origin of the COVID-19 disease that is spreading within their own area, mainly led by the district public health and municipal agencies 3. Nirodha: by organizing a meeting to fully investigate the problem of solving and preventing the spread of the epidemic, as well as visiting various areas. 4. Magga: The path is that the people of various agencies apply solutions to problems in different areas. according to that situation to be evaluated and corrected according to the errors

In order to close the loophole, there will be no more mistakes, which can also be used as a lesson next time. for the benefit of self-space efficiency.

Keywords : Participation , Civil society , Covid-19 , Four Noble Truths.

บทนำ

จากสถานการณ์ที่สาธารณะประชาชนจีนเริ่มมีข่าวการแพร่ระบาดจากการติดเชื้อและเสียชีวิตของผู้ป่วยอันเนื่องมาจากสาเหตุของโรคไวรัสโคโรนา เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2562 เมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน โรคโควิด 19 (Covid-19) เป็นโรคติดเชื้อทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัสโคโรนา ทำให้เกิดไข้ ไอ และอาจมีปอดอักเสบ ทางสำนักงานสาธารณสุขเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ ได้ออกประกาศเป็นทางการพบโรคปอดอักเสบไม่ทราบสาเหตุ ต่อมาองค์การอนามัยโลกได้ออกประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นโรคระบาดใหญ่ทั่วโลก ได้ทยอยเป็นศูนย์กลางการระบาดและเป็นพื้นที่ ระบาดต่อเนื่องหรือระลอกใหม่ ซึ่งพบว่าการเกิดวิกฤติกลายพันธุ์ของเชื้อโควิด 19 เป็นสาเหตุของการแพร่กระจายที่รวดเร็วมากขึ้นแต่ผู้ป่วยหลายราย มาจนกลายเป็นข่าวใหญ่ไปทั่วโลกก่อให้เกิดกระแสความตื่นตัว ทำให้รัฐบาลในประเทศและประเทศต่าง ๆ ต้องหามาตรการเฝ้าระวังและป้องกันไม่ให้เชื้อไวรัสดังกล่าวหลุดลอดเข้ามาในประเทศของตน และต้องเฝ้าระวังมากขึ้น จนถึงระดับ 6 (กรมอนามัย, 19 สิงหาคม 2564)

ตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ได้พบผู้ติดเชื้อโควิดในช่วงเดือน พฤษภาคม 2563 โดยเป็นผู้ที่เดินทางมาจากพื้นที่เสี่ยง ได้ไปพบหมอเพื่อตรวจเชื้อ จนพบว่ามีเชื้อจึงได้ทำการรักษาและได้แจ้งไปยังผู้ใหญ่บ้านเพื่อทราบ และดำเนินการป้องกันและสำรวจไทม์ไลน์ของผู้ติดเชื้อ ทำให้ทางเทศบาลตำบลหลวงเหนือ มีการประชุมเร่งด่วนในการหารือเกี่ยวกับการแพร่ระบาด ได้แจ้งให้ประชาชนได้รับรู้และได้เชิญกลุ่มประชาสังคมในเขตตำบลหลวงเหนือ อันมีการนำของกลุ่มจิตอาสาพัฒนาอำเภองาว กลุ่มจิตอาสาตำบลหลวงเหนือ ชมรมข้าราชการอำเภองาว ชมรมรักอำเภองาว ชมรมพ่อค้าอำเภองาว ประชาชนและหน่วยทั้งภาครัฐ เช่น โรงพยาบาลงาว และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่าง ๆ ภายในพื้นที่มาร่วมประชุมปรึกษาหารือ ตลอดจนถึงแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมโรคประจำตำบลขึ้น ลงพื้นที่เชิงรุกในการตรวจสอบกลุ่มเสี่ยงและผู้เดินทางมาจากต่างจังหวัดและพื้นที่สีแดงด้วยร่วมมือกับกลุ่มอสม. ประชาคมหมู่บ้าน โดยหน่วยงานทางเทศบาลจะประสานงานกับกลุ่มประชาสังคมหมู่บ้าน โดยมีกำนันผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านร่วมกับ อสม.ประจำพื้นที่ในหมู่บ้าน เพื่อจัดตั้งศูนย์พักคอย 2 ระดับ (พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์

ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548, 5 มกราคม 2563) คือระดับกลุ่มผู้ที่มีความความเสี่ยงต่ำ ระดับกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง และ ยังมีมาตรการเร่งด่วน คือการตรวจเชื้อเชิงรุก โดยได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มจิตอาสาทั้งสองกลุ่มในการทำความสะอาดครั้งใหญ่ในสถานที่ต่าง ๆ และประการใช้มาตรการป้องกันโรค และมีการปรับแผนยุทธศาสตร์ป้องกันและควบคุมโรค มีรัดกุมยิ่งขึ้นทำให้ไม่พบผู้ติดเชื้อเพิ่มอีก

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ในตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ตลอดจนถึงเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในภาคประชาชนตามปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้กลุ่มประชาสังคมและประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขและป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) เพื่อนำเอาผลที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานป้องกัน ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ยังเป็นการลดอัตราเสี่ยงของคนติดเชื้อโควิดภายในชุมชนดังกล่าว เพื่อจะเป็นข้อมูลแนวทางในการศึกษาที่เป็นกรณีตัวอย่างในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการระบาดของโรค โดยใช้หลักธรรมอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบไปด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ซึ่งจะนำมาปรับใช้การแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด 19 (Covid-19) และช่วยให้เกิดภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน ตามเจตนารมณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ใน ตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในช่วยเหลือและป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ใน ตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ใน ตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ตามหลักอริยสัจ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ใน ตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง” ใช้รูปแบบผสมวิธี โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากร ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกในเรื่องภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ใน ตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ได้แก่ บุคลากรเทศบาลตำบลหลวงเหนือ จำนวน 1 คน บุคลากรทางการแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลงาว จำนวน 1 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตตำบลหลวงเหนือ จำนวน 1 คน กลุ่มประชาสังคมในตำบลหลวงเหนือ จำนวน 4 คน นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน และนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป

2) ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่เขตตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ที่มีอายุ 18 ปี บริบูรณ์ จำนวน 2,501 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน ได้กลุ่มตัวอย่าง 345 คน

เครื่องมือการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ในตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในวางแผน/การตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งคำถามลักษณะเป็นปลายเปิด

2) แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยเป็นแบบสอบถามที่มีความสอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมประชาสังคม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งรายละเอียดของแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลบางประการของผู้ตอบแบบสอบถาม คำตอบมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ในประเด็น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และการพบเชื้อโควิด ตอนที่ 2 “การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19)” โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถามใน 4 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ ดังนี้ (1) ด้านการมีส่วนร่วมในวางแผน/การตัดสินใจ (2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (4) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม/ประเมินผล และตอนที่ 3 การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถามใน 4 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ ดังนี้ (1) ทุกข์ (ปัญหา) (2) สมุทัย (ต้นสาเหตุ) (3) นิโรธ (การแก้ไขปัญหา) และ(4) มรรค (แนวทางการแก้ไขและติดตามประเมินผล) ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยการทดลองโดยใช้ Paired-Sample T Test

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

ผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ในตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ในตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง โดยองค์รวมทั้ง 4 ด้านมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านวางแผน/การตัดสินใจ

ผลการวิจัยข้อที่ 2 การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ในตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง โดยการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และการติดเชื้อโควิด ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	-	✓
การพบเชื้อ/ไม่พบเชื้อ	-	✓
อายุ	-	✓
ระดับการศึกษา	-	✓
อาชีพ	-	✓

จากตารางสรุปได้ว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และการติดเชื้อโควิด มีระดับการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยข้อที่ 3 การนำหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด-19 ในตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง โดยใช้หลักอริยสัจ 4 ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ของตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ในด้านทุกข์ เป็นการให้ประชาชนได้รับรู้ถึงโรคโควิด 19 (Covid-19) ว่าเป็นโรคระบาดที่พบว่าเชื้อรุนแรงมากกว่าปกติ และให้ประชาชนได้ยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยปัญญา ไม่ใช่ยอมจำนนกับปัญหา ซึ่งถือว่าเป็นปัญหา (ทุกข์) นั่นเอง

การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ของตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ในด้านสมุทัย เป็นการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อปรึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของโรคโควิด 19 (Covid-19) เกิดจากการแพร่เชื้อจากสัตว์สู่คนหรือเกิดจากการติดเชื้อจากการสัมผัสใกล้ชิดกัน ตลอดจนจนถึงการค้นหาการติดเชื้อในพื้นที่ของท่าน ซึ่งถือว่าเป็นการหาสาเหตุปัญหา (สมุทัย) นั่นเอง

การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ของตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ในด้านนิโรธ เป็นการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมการประชุมเพื่อปรึกษามาตรการควบคุมโรคโควิด 19 (Covid-19) ในชุมชนของท่านอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมการณรงค์ให้ประชาชนปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคโควิด 19 (Covid-19) ให้สอดคล้องกับบริบทของคนในชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นการหาแนวทางการแก้ไขปัญหา (นิโรธ) นั่นเอง

การมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ของตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ในด้านมรรค เป็นการให้ประชาชนได้มีการตรวจสอบทำความเข้าใจมาตรการควบคุมโรคโควิด 19 (Covid-19) ก่อนนำไปปฏิบัติตลอดจนถึงชี้แจงทำความเข้าใจข้อปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคโควิด 19 (Covid-19) ให้กับคนในชุมชน อีกทั้งเฝ้าระวังบุคคลที่เป็นกลุ่มเสี่ยงและการสังเกตอาการของตนเองอย่างสม่ำเสมอ และมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคโควิด 19 (Covid-19) ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในครั้งต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นการการแก้ไขปัญหา ติดตามและประเมินผล (มรรค) นั่นเอง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ของตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง จากสรุปผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอนำมา อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ประชาชนในหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง มีระดับ เรื่อง การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ของตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง โดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่า ประชาชนในหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด 19 (Covid-19) มาตรการควบคุมโรค ตลอดจนการเข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือกับภาครัฐ เอกชน เป็นต้น จึงเกิดการมีส่วนร่วมด้านวางแผนและการตัดสินใจในระดับที่มาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัฐกุล เสนารา (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด 19 ในอำเภอกู่เวียง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการตัดสินใจ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุม ด้านการดำเนินงาน ควรใช้โซเชียลมีเดียเพื่อแจ้งข่าวสาร ด้านการรับผลประโยชน์ ควรประชาสัมพันธ์การใช้แอปพลิเคชันหมอชนะและไทยชนะ ด้านการติดตามและประเมินผล ควรมีการชี้แจงข้อมูลที่ถูกต้องให้ประชาชนได้รับทราบ

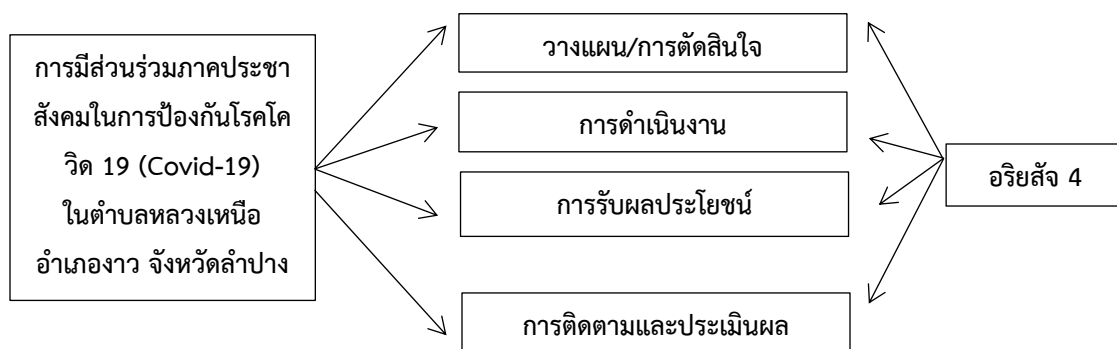
อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประชาชนในหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง มีการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ของตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าประชาชนในหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และการติดเชื้อโควิด มีระดับการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 หลักอริยสัจ 4 ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ของตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้าน สมุทัย ด้านมรรค ด้านนิโรธ และด้านทุกข์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักอริยสัจ 4 คือ หลักแนวคิดที่มุ่งเน้นให้เกิดการแก้ไขปัญหาและลงมือปฏิบัติ ติดตามผล รวมไปถึงการวิเคราะห์ผลเพื่อพัฒนาการแก้ไขปัญหาให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ โดยสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิศิษฐ์ ฤทธิ์บุญไชย (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง

“อริยสัจ 4 แนวทางแห่งการวิจัย” ผลการวิจัยพบว่า อริยสัจ 4 กับการแสวงหาความเป็นจริงในการวิจัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สำหรับนักวิจัยมือใหม่ ที่ไม่ทราบว่า จะเขียนวิจัยเรื่องอะไรดี ควรใช้หลักอริยสัจสี่มาทบทวนให้ดี ว่า “ปัญหา” ที่เราสนใจคือเรื่องอะไรและมันใช่ “ปัญหาที่แท้จริง” และนำมาเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ก่อนจะปิดท้ายด้วย การตกผลึกแห่งความคิดที่จะเกิดอันได้แก่ การดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และสรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ ตามลำดับ และและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เดช ยะมงคล (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศิลปะการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4” ผลการวิจัยพบว่า อริยสัจ 4 เป็นการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การคิดพิจารณางานที่ทำตามหลักอริยสัจนั้นเป็นการมองเหตุปัจจัยรอบด้านที่อิงอาศัยกัน เพื่อการแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิตให้มีความสุขสงบอย่างแท้จริง

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาทั้งผู้วิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยครั้งนี้เรื่อง การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ในตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง สามารถสรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แผนผังความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพทำให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ในตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ตามหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ 1) ด้านทุกข์ บ่งชี้ให้เห็นว่า ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม ประชาชน ได้มีความสนใจในปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตน ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนทุกคนได้รับรู้เกี่ยวกับปัญหาแล้วนำมาปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น ให้เกิดความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาอย่างมีชั้นเชิงมากขึ้น 2) ด้านสมุทัย บ่งชี้ให้เห็นว่า ทั้ง

ภาครัฐและภาคประชาสังคม ประชาชน ได้มีความสนใจในการสืบหาสาเหตุของปัญหาในพื้นที่ของตน ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุที่แพร่ระบาดอยู่ในพื้นที่ของตน แล้วนำมาปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดความรวดเร็วในสืบหาต้นตอของปัญหาอย่างมีชั้นเชิงมากขึ้น 3) ด้านนิรโทษ บ่งชี้ให้เห็นว่า ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม ประชาชน จะต้องได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับข้อปฏิบัติการป้องกันโรคที่ถูกต้องจากหน่วยงานภาครัฐ แล้วนำมาปรึกษาเกี่ยวกับการใช้นโยบายของรัฐในพื้นที่ของตน ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนทุกคนได้รับข้อปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันโรคอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนถึงภาคประชาสังคมได้ให้การสนับสนุนเกี่ยวกับเครื่องมืออุปกรณ์ป้องกันโรคให้กับประชาชน ทุกพื้นที่เพื่อเป็นการน้อมรับนโยบายของภาครัฐนำมาปรับใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น 4) ด้านมรรค บ่งชี้ให้เห็นว่า ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม ประชาชน ได้มีการติดตามผลของการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ของตน ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสถานการณ์การคลี่คลายถึงขั้นไหน ซึ่งส่งผลให้การประเมินสถานการณ์ว่า การแพร่ระบาดของโรคลดลงตลอดจนถึงพบจำนวนผู้ติดเชื้อที่น้อยลง และนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาต่อไปในครั้งต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมในการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ในตำบลหลวงเหนือ อำเภองาว จังหวัดลำปาง” ที่นำไปสู่การป้องกันและแก้ไขของการระบาดของโรคโควิด 19 (Covid-19) ของของภาคประชาสังคมกับภาครัฐ ดังนั้นรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจึงมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ที่จะนำไปใช้ได้จริง ทำให้ทราบถึงข้อมูลการเกิดของโรค และข้อมูลวิธีการป้องกันโรค เพื่อให้ประชาชนได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้นได้เป็นอย่างดี จึงสามารถสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมเป็นรูปแบบที่ดีมีประโยชน์ต่อการป้องกันและควบคุมโรคได้อย่างที่แท้จริง ตลอดจนรูปแบบนี้ไม่ยุ่งยากซับซ้อน สามารถนำไปใช้ปฏิบัติในสถานการณ์จริงและเป็นบทเรียนในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ภาคประชาสังคมในพื้นที่ที่มีการใช้หลักอริยสัจ 4 มาปรับใช้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 (Covid-19) อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น
- 2) ภาครัฐในพื้นที่ที่มีการเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมได้รับข่าวสาร ที่มาของโรค วิธีการป้องกันโรคโควิด 19 (Covid-19) ให้ถูกต้องและแม่นยำ ตลอดจนถึงการให้โอกาสประชาชนได้ออกความคิดเห็นในการป้องกันโรค เพื่อเป็นประโยชน์ต่อประชาชน

3) ภาคประชาสังคมในพื้นที่ที่มีการสนับสนุนหน้ากากอนามัย เจลแอลกอฮอล์สำหรับล้างมือ และเครื่องตรวจวัดอุณหภูมิ ให้กับชุมชนแต่ละพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน เพื่อใช้ประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมในชุมชน เพื่อเป็นการควบคุมการแพร่ระบาดในพื้นที่ที่มีการรวมตัวของประชาชนหนาแน่นมาก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ภาครัฐในพื้นที่ควรมีการทำแผนการประเมินสถานการณ์การแพร่ระบาดครั้งต่อครั้ง เพื่อเป็นบทเรียนและให้เผยแพร่แผนนี้ให้กับประชาชนได้ศึกษาในสถานการณ์ครั้งต่อไป ตลอดจนจนถึงนำไปรับใช้ให้สอดคล้องกับพื้นที่ของตน ทั้งในด้านของสังคมวัฒนธรรม การศึกษา และเศรษฐกิจ รวมไปถึงกิจกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่

2) ภาครัฐในพื้นที่ ควรมีการร่วมมือกันกับภาคประชาสังคมในการเฝ้าระวังประชาชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่ของตน โดยเฉพาะประชาชนที่เดินทางมาจากพื้นที่เสี่ยงต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศ

3) ภาครัฐในพื้นที่ ควรเปิดช่องทางในการให้ประชาชนได้เสนอแนะความคิดเห็นต่าง ๆ ต่อหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลในการป้องกันและควบคุมโรคโควิด 19 (Covid-19) ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนและบุคลากรเกิดความร่วมมือระหว่างกัน เป็นการเพิ่มโอกาสให้ประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วมอีกด้วย

References

- ชัยรัตน์ มาสอน ชาญชัย ฮวดศรี และ สุรพล พรหมกุล. 2565. “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Roi Kaensarn Academi.* ปีที่ 7 ฉบับที่ 1.
- เดช ยะมงคล. (2560). “ศิลปะการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจสี่”. *วารสารพุทธศิลปกรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.* 2 (2).
- เปรมศักดิ์ แก้วมรกต. (2560). “วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษาอำเภอกะทู้ จังหวัดสงขลา”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*
- พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาตราการเร่งด่วนในการป้องกัน วิกฤตการณ์จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19. ฉบับที่ 17559.

รัฐกุล เสนารา. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อมาตรการควบคุมโรคโควิด19 ใน
อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิศิษฐ์ ฤทธิ์บุญไชย. “อริยสัจ 4 แนวทางแห่งการวิจัย ”. วารสารสหวิทยาการวิจัยฉบับบัณฑิตศึกษา.
5 (1), (มกราคม-ธันวาคม 2559).

เอรารัตน์ ฤกษ์ชัย. (2563). การนํานโยบายป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ไปปฏิบัติ
กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

Administration of safety promotion in educational institutions,

Schools in Galyani Vadhana District Under Chiang Mai Primary

Educational Service Area Office 6

อนุสรณ์ เสาร์คำ Anusorn Saokum

มหาวิทยาลัยนอร์ท – เชียงใหม่

North-Chiang Mai University

anusorn_saokum@hotmail.com

Haripunchai Review 06/10/2023

Haripunchai Review 08/12/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 แบบผสมวิธีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ปีการศึกษา 2566 ทั้งหมด 10 โรงเรียน จำนวนทั้งหมด 182 คน ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 และแบบการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) การบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก
- 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา ดังนี้ ด้านการป้องกัน โดยการจัดหาช่องทางที่ง่ายและสะดวกในการติดต่อสื่อสาร ด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยมีการกำหนดรูปแบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุมให้ครบทั้ง 4 ช่องทาง

ประกอบด้วย On Ground On Line On Air On Site ด้านการปลูกฝัง โดยการจัดกิจกรรมเสริมทักษะประสบการณ์ที่เน้นการลงมือปฏิบัติให้เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตประจำวันรวมถึงการหลีกเลี่ยงจากภัยต่างๆให้แก่ นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และการนำกระบวนการวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้เพื่อพัฒนานวัตกรรมด้านการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ด้านการปราบปราม โดยการกำหนดแนวทางใน การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรณีที่ต้องมีการดำเนินการตามกฎหมาย

คำสำคัญ : การบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา , โรงเรียนในเขตกัลยาณิวัฒนา , สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 6.

Abstract

This research had the objective to study the administration of safety promotion in educational institutions, and to study guidelines for development administration to promote safety in educational institutions of schools in Galyani Vadhana District, Under Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6, the population groups are school administrators, teachers, and educational personnel in Galyani Vadhana District, Under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6, academic year 2023, total 182 people And 8 school administrators who provided in focus group discussion The tools are used to questionnaires and focus group discussions. Data were analyzed by frequency percentage mean, standard deviation, and content analysis.

The results revealed that:

1) Administration of safety promotion in education institution overall were at a high level.

2) Guidelines for development administration to promote safety in educational institution found that, the prevention, educational institutions should provide easy and convenient communication channel regarding educational institutions security and should establish communication and public relationship formats in 4 channels, On Ground, On Line, On Air, and On Site. The cultivation, educational institutions should organize activities to enhance skills and experiences that. Focus on hand-on activities

like to daily life, including avoid various dangerous for students, teachers, and educational personnel, and educational institutions, should use the quality cycle process (PDCA) to develop innovation in promotion safety in educational institutions towards excellence. The suppression side, educational institutions should establish agencies in case which legal action in required.

Keywords: Administration of Safety Promotion in Educational Institutions , Schools in Galyani Vadhana District , Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6.

บทนำ

การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การศึกษา หมายถึงการพัฒนาบุคคลให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การสร้าง ความปลอดภัยให้นักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะความปลอดภัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2564 : 7) เพื่อให้การจัดการศึกษาของชาติบรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมาย วิสัยทัศน์ และแนวคิด ของการจัดการการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ขึ้น โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ไว้ 6 ยุทธศาสตร์ โดยดิยุทธศาสตร์ที่ 1 เรื่องการจัดการศึกษาเพื่อความ มั่นคงของสังคม และประเทศชาติ ปัจจุบันภัยคุกคามต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน และประเทศชาติ มีความซับซ้อน และรุนแรงมากขึ้น อาทิ ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ยาเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ จากโรคอุบัติใหม่ ภัยจากไซเบอร์ เป็นต้น ความมั่นคงของชาติจึงมิได้ครอบคลุมเฉพาะมิติด้านการทหาร หรืออำนาจอธิปไตยเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมมิติต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ฯลฯ ซึ่งในแต่ละมิติล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา , 2560 : 94) กระทรวงศึกษาธิการได้มองเห็นภัยที่จะเกิดแก่นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ และส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกาย และจิตใจในหลายปีที่ผ่านมา เช่น ภัยจากการคุกคามทางเพศ ภัยจากการกลั่นแกล้งรังแก (Bully) รวมถึงภัยที่เกิดจากโรคอุบัติใหม่ ได้แก่ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) เป็นผลให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ และสวัสดิภาพชีวิตของนักเรียน ครู และบุคลากร ทางการศึกษา จึงมีการประกาศกระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบาย

และวาระเร่งด่วน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ข้อที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย (กระทรวงศึกษาธิการ , 2565 : ระบบออนไลน์)

จากสถานการณ์ และปัญหาในปัจจุบันมีปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาที่มากขึ้น ได้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำการศึกษาสำรวจข้อมูลด้านความปลอดภัย ซึ่งมีระดับความรุนแรงของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งมีสถิติที่เพิ่มมากขึ้นโดย (กรมสุขภาพจิต, 2562: ออนไลน์) ได้ระบุว่านักเรียนในประเทศไทยจำนวนที่โดนกลั่นแกล้งในโรงเรียนกว่า 600,00 คน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 40 ถือเป็นอันดับที่ 2 ของโลก รองจากประเทศญี่ปุ่น นอกจากนี้ (ธีร ภวังคนันท์, 2563: ระบบออนไลน์) เผยสถิติการล่วงละเมิดทางเพศ ตั้งแต่ปี 2556-2562 พบว่ามีทั้งหมด 1,186 เคส มากที่สุด คือ บุคคลอื่นกระทำกับเด็ก 482 เคส รองลงมา คือ เด็กกระทำกับเด็ก ด้วยกัน 464 เคส คนในครอบครัวทำกับเด็ก 135 เคส ครูและบุคลากรทางการศึกษากับเด็ก 105 เคส รวมไปถึงปัญหาด้านยาเสพติดในประเทศไทยจากข้อมูลของ จาการายการเจาะประเด็นข่าว ช่อง 7 HD (2564: ออนไลน์)

จากความสำคัญ และสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ความปลอดภัยของนักเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารการศึกษาของโรงเรียนเพราะนอกจากจะส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และปลอดภัยแล้ว ยังส่งผลทางตรงต่อการพัฒนาคุณภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน รวมถึงการสร้างใจกว้างใจ และเชื่อมั่นของผู้ปกครอง ซึ่งโรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนาส่วนใหญ่ ตั้งอยู่ในหมู่บ้านที่เป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) ที่มีพื้นที่เสี่ยงด้านความมั่นคง และปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จึงมีความจำเป็นต้องเตรียมพร้อมราษฎรให้มีความรู้ความสามารถในการป้องกันตนเองเบื้องต้น อีกทั้งเหตุการณ์ในพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา ในปัจจุบันยังมีความเสี่ยงเรื่องยาเสพติด โดยจะเห็นได้จากที่สำนักงานข่าวเชียงใหม่นิวส์ได้รายงานข่าวถึงนายอำเภอกัลยาณิวัฒนาจึงมีการจัดประชุมเข้ม เรื่องการป้องกันยาเสพติด สรุปรายการ และแนวทางการปฏิบัติร่วมกันได้ดังนี้ 1.ด้านการ 2.ด้านการปราบปราม 3.ด้านการบำบัดรักษา (เชียงใหม่ นิวส์ , 2565 : ออนไลน์) รวมไปถึงความเสี่ยนักเรียนในพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนาถูกล่อลวงไปค้าประเวณี จากข่าวเหตุการณ์ที่กลุ่มคนล่อลวงเด็กหญิงวัย 13 ปีจากหอพักในโรงเรียนที่เชียงใหม่ไปมอมเหล้าจนหมดสติ เพื่อหาหลักฐานเชื่อมไปถึงแก๊งค้าประเวณี ขณะที่จากการขยายผลพบว่า มีนักเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 5 โรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนาที่ถูกแก๊งนี้ล่อลวงไปค้าประเวณี (แนวหน้า , 2565 : ออนไลน์) โดยจากเหตุการณ์ดังกล่าวนายอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีการประชุม

ทุกหน่วยงาน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อขอความร่วมมือคุมเข้มป้องกันเด็กถูกล่อลวงค้าประเวณี และล่วงละเมิดทางเพศ จากเหตุการณ์ดังกล่าวนายอำเภอภักกลยาณิวัฒนา ได้มีข้อสั่งการดังนี้ ด้านการป้องกันเด็กนักเรียนในโรงเรียน หรือสถานศึกษาในสังกัดภาครัฐ หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงเรียนเอกชนในพื้นที่ หรือมูลนิธิ ที่มีหอพักทุกแห่ง ถือเป็นกลุ่มเสี่ยงสูง โดยเฉพาะเด็กนักเรียน ซึ่งผู้ปกครองนำมาฝากไว้ กับโรงเรียน กินนอนอยู่ในหอพักประจำของโรงเรียน ปัจจุบันมีโรงเรียน 15 แห่ง รวมนักเรียน 2,329 คน (ชาย 1,210 หญิง 1,192 คน และมีโรงเรียนที่มีหอพักประจำ 10 แห่ง รวมนักเรียน 396 (ชาย 164 หญิง 232 คน) และมีมูลนิธิ 2 แห่ง ขอให้ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ปกครองหอพักต้อง ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด หอพักที่ต้องมีความปลอดภัย มีการแบ่งแยก หอพักชาย-หญิง ชัดเจน มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้นักเรียน มีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษา จากเหตุการณ์ที่ได้กล่าวมาเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในโรงเรียน และเป็นไปตามนโยบายดังกล่าวผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษารวมไปถึงผู้ที่เกี่ยวข้องควรที่จะตระหนัก และให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอภักกลยาณิวัฒนา เพื่อคิดหาวิธีป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และนำไปสู่การสร้างแนวทางการพัฒนาการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอภักกลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอภักกลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอภักกลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนในอำเภอภักกลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ปีการศึกษา 2566 ทั้งหมด 182 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มจำนวน 8 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กูเกิ้ลฟอร์ม (Google Forms) ในการเก็บรวบรวม แบบสอบถาม โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบทุกข้อกลับมาจำนวน 182 คนแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ตามขอบข่ายความปลอดภัยในสถานศึกษา และมาตรการความปลอดภัยของสถานศึกษา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

2. แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 8 คน จากโรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยการนำประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดจากแบบสอบถามในแต่ละด้าน มากำหนดเป็นประเด็นการสนทนากลุ่ม จำนวน 3 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (μ) ของประชากร และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) นำเสนอในรูปแบบตาราง โดยนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติมาแปลผล

2. การวิเคราะห์การสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แล้วนำเสนอโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 การบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่าการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านคือ ด้านการ รongลงมาคือ ด้านการป้องกัน และด้านการปราบปรามอยู่ในระดับมากเท่ากันมีค่าเฉลี่ย ตามลำดับดังตารางนี้

รายการ	μ	σ	แปลผล
1.ด้านการป้องกัน	4.30	0.48	มาก
2.ด้านการปลูกฝัง	4.36	0.55	มาก
3.ด้านการปราบปราม	4.30	0.54	มาก
รวม	4.32	0.51	มาก

ผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า

ด้านการป้องกัน

สถานศึกษาควรจัดหาช่องทางที่ง่ายและสะดวกในการติดต่อสื่อสารด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยมีการกำหนดรูปแบบสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุมให้ครบทั้ง 4 ช่องทาง ประกอบด้วย 1) On Ground ได้แก่ การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ในหลากหลายรูปแบบ เพื่อนำไปเผยแพร่ โดยการจัดป้ายนิทรรศการ ทำเอกสารประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมรณรงค์ในวันสำคัญต่างๆ 2) On Line โดยการเผยแพร่สื่อประชาสัมพันธ์ทางสื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น Facebook, Line เป็นต้น 3) On Air โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านระบบเสียงตามสาย ทั้งในสถานศึกษา และชุมชน เพื่อให้เกิดระบบช่องทางการสื่อสารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 4) On Site โดยการจัดประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบอยู่เสมอ

ด้านการปลูกฝัง

สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมเสริมทักษะประสบการณ์ที่เน้นการลงมือปฏิบัติให้เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การหลีกเลี่ยงจากภัยต่างๆ ให้ แก่ นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยมีการสอดแทรกกิจกรรมด้านความปลอดภัยสถานศึกษาในกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ และควรนำกระบวนการวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้เพื่อพัฒนานวัตกรรมด้านการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โดยเริ่มจากการประชุมวางแผนการดำเนินงาน เพื่อสร้างความเข้าใจ ตลอดจนเป็นการระดมพลังร่วมกันหาวิธีการในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยแต่งตั้งคณะทำงานและมอบหมายให้คณะทำงานศึกษารายละเอียดการวิเคราะห์โอกาสและภัยคุกคามทั้งภายใน และภายนอกองค์กรอย่างละเอียด ติดตามตามการดำเนินงานของคณะทำงานเป็นระยะ และสรุปผลการดำเนินงานเพื่อดำเนินการปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

ด้านการปราบปราม

สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรณีที่ต้องมีการดำเนินการตามกฎหมาย รวมถึงสถานศึกษาควรกำหนดมาตรการในการดำเนินการทางวินัย และดำเนินการตามกฎหมายในกรณีที่เกิดเหตุการณ์กระทบกับความปลอดภัยของนักเรียนที่เกิดจากพฤติกรรมของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ ด้านการปลูกฝัง ด้านการป้องกัน และด้านการปราบปราม ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักถึงความสำคัญของความปลอดภัยในสถานศึกษา เพราะความปลอดภัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน และการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ขึ้นอยู่กับความสุขและการมีชีวิตที่ปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกอร อุ่นสถานนท์ (2563 : 1-2) ได้ทำการศึกษาการบริหารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1) ด้านการป้องกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีการประเมินนักเรียนรายบุคคล ด้านร่างกาย จิตใจสังคม สติปัญญา และความต้องการ การจัดทำแผนความปลอดภัยของสถานศึกษา และมีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอภักดีพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 6 ให้ความสำคัญต่อการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาด้านการป้องกัน ของนักเรียนรายบุคคล โดยมีการประเมินนักเรียนรายบุคคล ด้านร่างกาย จิตใจสังคม สติปัญญา และความต้องการ โดยใช้เครื่องมือวัด และประเมินนักเรียนรายบุคคลที่ครอบคลุมทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา อากาศเหลือง , สายชล จินใจ (ม.ป.ป : 1) พบว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับด้านความปลอดภัยของ นักเรียนโรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ พบว่า ด้านความปลอดภัยของ นักเรียนที่เป็นประเด็นปัญหาจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านภัยบุคคล (99%) ประกอบด้วย ติดเกมส์ออนไลน์ภัยไซเบอร์ ยาเสพติด การปล่อยปละละเลยทอดทิ้ง การพนัน การกลั่นแกล้งรังแก การทะเลาะวิวาท การล่อลวงลอบทำผิดทางเพศ การตั้งครกในวัยรุ่น ภาวะจิตเวช เอดส์ และ การไม่ได้รับความ เป็นธรรมจากระบบการศึกษา ตามลำดับ รวมไปถึงยังมีการจัดทำแผนความปลอดภัยของสถานศึกษา และมีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ ให้มีความปลอดภัยอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเวช พิมน้ำเย็น , งามนิตย์ ราชกิจ , พงศ์ ขุนสะอาด , วรัญญา ทวีสุข และ นันทน์ภัส เพ็ชรสุวรรณ (2560 : 25) พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมด้านความปลอดภัยในโรงเรียนโดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดี

2) ด้านการปลูกฝัง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกความตระหนักรู้และความเข้าใจด้านความปลอดภัยให้แก่ตนเอง ผู้อื่นและสังคม และการจัดกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจ และพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยให้แก่ นักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครอง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอภักดีพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ให้ความสำคัญถึงการเสริมสร้างจิตสำนึกความตระหนักรู้และความเข้าใจด้านความปลอดภัยให้แก่ นักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครอง ให้มีองค์ความรู้ ความเข้าใจ และนำไปพัฒนาเกี่ยวกับความปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพล นาเลาห์ (2565 : 1-7) พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมความปลอดภัยในสถานศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านการบริหาร และด้านวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3) ด้านปราบปราม ปลุกฝัง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ มีการช่วยเหลือ เยียวยา ฟ้นฟู จิตใจบุคคลผู้ประสบเหตุความไม่ปลอดภัย และการจัดการแก้ไขปัญหาคriminal เกิดเหตุความปลอดภัยในสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ได้ให้ความสำคัญกับการสิทธิของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาด้านการได้รับช่วยเหลือ เยียวยา ฟ้นฟู จิตใจ หลังประสบเหตุความไม่ปลอดภัย จึงมีการจัดการแก้ไขปัญหาคriminal เกิดเหตุความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยมีประสานเครือข่ายการมีส่วนร่วม หน่วยงาน องค์กร เพื่อให้การช่วยเหลือ เยียวยา ฟ้นฟู เพื่อให้ความช่วยเหลือได้ทันเหตุการณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติศร ดีปานธรรม (2561 : 155-156) พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 พบว่า

ด้านการป้องกัน คือ สถานศึกษาควรจัดหาช่องทางที่ง่ายและสะดวกในการติดต่อสื่อสารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยมีการกำหนดรูปแบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุมให้ครบทั้ง 4 ช่องทาง ประกอบด้วย 1) On Ground โดยการจัดป้ายนิเทศการ ทำเอกสารประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมรณรงค์ในวันสำคัญต่างๆ 2) On Line โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทางสื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น Facebook, Line เป็นต้น 3) On Air โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านระบบเสียงตามสาย ทั้งในสถานศึกษา และชุมชน เพื่อให้เกิดระบบช่องทางการสื่อสารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ 4) On Site โดยการจัดประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจให้นักเรียน ครู ผู้ปกครองนักเรียน และผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเวช พิมน้ำเย็น, งามนิตย์ ราชกิจ, พยงค์ ขุนสะอาด, วรวิฐยา ทวีสุข และ นันทน์ภัส เพ็ชรสุวรรณ (2560) พบว่า การจัดบริการด้านความปลอดภัยในโรงเรียนโดยรวมมีคุณภาพอยู่ใน ระดับดีเช่นกัน สิ่งที่โรงเรียนควรดำเนินการ ได้แก่ การจัดทำป้ายเตือนเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในสถานศึกษา การจัดน้ำดื่มให้ถูกสุขลักษณะและติดตั้งอย่างปลอดภัยต่อการใช้งาน การแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงนโยบาย

การจัดการความ ปลอดภัยในโรงเรียน และการจัดอบรมฝึกซ้อมป้องกันภัยพิบัติหรืออัคคีภัยเป็นประจำทุกปี

ด้านการปลูกฝัง คือ สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมเสริมทักษะประสบการณ์ที่เน้นการลงมือปฏิบัติให้เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การหลีกเลี่ยงจากภัยต่างๆให้รอบด้าน แก่ นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยมีการสอดแทรกกิจกรรมด้านความปลอดภัยสถานศึกษาในกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ และควรนำกระบวนการวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้เพื่อพัฒนานวัตกรรมด้านการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา อากาศเหลือง , สายชล จินใจ (ม.ป.ป) พบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัย ของนักเรียน (ภัยบุคคล) โรงเรียนบ้านปากน้ำปราณ (TEAMPRAN) ประกอบด้วย 1) กำหนดทีมทำงานร่วมกัน (T : team) 2) ประเมินสภาพปัญหา (E : estimate) 3) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ (A : appreciation) 4) วางแผน ให้ขับเคลื่อน (M : motivation) 5) การปฏิบัติการตามแผน (P : Planned Actions) 6) สะท้อนผลลัพธ์ (R : reflect) 7) ประเมินและติดตามผล (A : assess and monitor) และ 8) รายงานผลกับเครือข่าย (N : network report) มีความเหมาะสมของและความสอดคล้องของรูปแบบอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด

ด้านปราบปราม คือ สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรณีที่ต้องมีการดำเนินการตามกฎหมาย รวมถึงสถานศึกษาควรกำหนดมาตรการในการดำเนินการทางวินัย และดำเนินการตามกฎหมายในกรณีที่เกิดเหตุการณ์กระทบกับความปลอดภัยของนักเรียนที่เกิดจากพฤติกรรมของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติศร ดีปานธรรม (2561) พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ อันดับ 1 คือ ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุในสถานศึกษา อันดับ 2 คือ ด้านมาตรการป้องกัน และแก้ไขปัญหาทางสังคม อันดับ 3 คือ ด้านมาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุเกี่ยวกับ ภัยธรรมชาติ และอันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านมาตรการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพอนามัยของนักเรียน แสดงให้เห็นว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่ค่าเฉลี่ยแต่ละด้านน้อยกว่า 4 ทุกด้าน แสดงให้

เห็นว่า ทุกสถานศึกษามีการจัดการด้านความปลอดภัยอยู่ในระดับมากแต่ยังไม่ถึงมากที่สุด จึงควรมีการพัฒนา การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษาให้อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง “การบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาโรงเรียนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 6” ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำองค์ความรู้จากการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ไปพัฒนาการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาโรงเรียน ได้ดังต่อไปนี้

ด้านการป้องกัน สถานศึกษาควรจัดหาช่องทางที่ง่ายและสะดวกในการติดต่อสื่อสารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา โดยมีการกำหนดรูปแบบการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุมให้ครบทั้ง 4 ช่องทาง ประกอบด้วย 1) On Ground 2) On Line 3) On Air 4) On Site

ด้านการปลูกฝัง สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมเสริมทักษะประสบการณ์ที่เน้นการลงมือปฏิบัติให้เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตประจำวันรวมถึงการหลีกเลี่ยงจากภัยต่างๆให้แก่ นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และควรนำกระบวนการวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้เพื่อพัฒนานวัตกรรมด้านการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

ด้านการปราบปราม สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรณีที่ต้องมีการดำเนินการตามกฎหมาย รวมถึงสถานศึกษาควรกำหนดมาตรการในการดำเนินการทางวินัย และดำเนินการตามกฎหมายในกรณีที่เกิดเหตุการณ์กระทบกับความปลอดภัยของนักเรียนที่เกิดจากพฤติกรรมของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านการป้องกัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดหาช่องทางที่ง่ายและสะดวกในการติดต่อสื่อสารด้านความปลอดภัยของสถานศึกษาที่ครอบคลุมเพื่อให้เข้าถึง
2. ด้านการปลูกฝัง ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาตนเองด้านการส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

3. ด้านการปราบปราม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีบุคคลากร ในการดำเนินการประสานงานกับผู้ปกครองหรือดำเนินการแทนผู้ปกครอง คัดกรองนักเรียนให้อยู่ในความปลอดภัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา โรงเรียนในอำเภอแม่แจ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

ควรทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

ควรทำวิจัยเรื่อง การประเมินการดำเนินงานบริหารงานส่งเสริมความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

References

- กนกอร อุณสถานนท์ . (2563).การบริหารงานด้านความปลอดภัยของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 10(2), 1-2.
- กรมสุขภาพจิต. (2562). Stop Bullying หยุดการกลั่นแกล้ง ยุติความรุนแรงในสังคม. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล: <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30024> [10 ธันวาคม 2565]
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-2023/> [10 ธันวาคม 2565]
- กาญจนา อากาศเหลือ , สายชล จินใจ (ม.ป.ป). การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความปลอดภัยของนักเรียน(ภัยบุคคล)โรงเรียน บ้านปากน้ำปราณสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2. เอกสารเผยแพร่ทางวิชาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2.
- เจาะประเด็นข่าว 7HD (2564, ตีตรงจุด : ผบ.ตร. รับยาเสพติดยิ่งจับยิ่งเจอ. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://news.ch7.com/detail/526861> [10 ธันวาคม 2565]
- เชียงใหม่นิวส์.(2565, 11 ตุลาคม). นอภ.กัลยาณิวัฒนา ประชุมเข้มการป้องกันยาเสพติด. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.chiangmainews.co.th/social/2762399/> [14 ธันวาคม 2565]

- ธนพล นาเลาะห์. (2565). การจัดสภาพแวดล้อมความปลอดภัยในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. *วารสารวิชาการ สพฐ.* 11(1) 1-7.
- ธีร์ ภาวักนันท์. (2563). *สถิติ 7 ปี ล่วงละเมิดทางเพศนักเรียน ครูไม่มีสิทธิก้าวพลาด*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.thairath.co.th/scoop/1988528> [14 ธันวาคม 2565]
- แนวหน้า. (2565, 7 ธันวาคม). แฉแก๊งค์ก๊ากมลงเด็ก 5 รร. ผจก.บริษัทปล่อยกู้'สารภาพสิ้น ฟัน 3 ข้อหาหนัก. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.naewna.com/local/696789> [14 ธันวาคม 2565]
- สุเวช พิมน้ำเย็น , งามนิตย์ ราชกิจ , พยงค์ ขุนสะอาด , วรวิญญา ทวีสุข และ นันทน์ภัส เพ็ชรสุวรรณ. (2560). *การประเมินการจัดสภาพแวดล้อม และจัดบริการด้านความปลอดภัยในโรงเรียนสันติคีรีวิทยา อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. สหาคีสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย.* 6(2), 25.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยสถานศึกษา.* (ม.ป.ท. : ม.ป.พ.)
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579.* กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อดิศร ดีปานธรรม (2561). *การพัฒนารูปแบบจัดการด้านความปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.*

**ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนใน
กลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1**

Innovative Leadership in Educational Administration of School Administrators in Ton Pao
Sub-District School Group in Sankampaeng District Chiang Mai Province under
the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 1

ศศิประภา คำฝั้น Sasiprapa kumfum

สิทธิชัย มุลเขียน Sittichai Munkhian

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-Chiang Mai University

sasiprapakumfun@gmail.com

Haripunchai Review 06/10/2023

Haripunchai Review 08/12/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร จำนวน 62 คน และผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ด้านการใช้

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และด้านการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้บุคลากรร่วมกันทำงานเป็นทีม ควรสร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นคุณค่าของนวัตกรรม ควรส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาและนำกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มาใช้ในการจัดการความรู้และการพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและการพัฒนาบุคลากร และควรกำหนดกลยุทธ์และทิศทางการพัฒนาองค์กรอย่างชัดเจน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, การบริหารการศึกษา.

Abstract

The research on innovative leadership in educational management of school administrators in Ton Pao Sub-District, Sankampaeng District under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 1 aimed to study innovative leadership in educational management of school administrators and to study innovative leadership development guidelines in innovative leadership in educational management of school administrators in Ton Pao Sub-District, Sankampaeng District under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 1. The Survey research and qualitative research population was 62 school and 8 group discussion informants. The data collection tools were questionnaires and group discussions. The data were analyzed by the statistical methods of frequency, percentage, average, standard deviation, and content analysis.

The results revealed that ;

1) Innovative leadership in education management of school administrators, in overall, was at the highest level, and on a side-by-side basis, in descending order of average were as follows; transformational vision, teamwork, and innovative engagement, the use of information and communication technologies, innovative

creation skills, and the creation of an innovation organization were at the highest level, respectively.

2) Guidelines for the innovative leadership in education management of school administrators were as follows: school administrators should encourage, support, and develop personnel to work together as a team, should raise awareness of the value of innovation, should be encouraged to undergo the development and implementation of the PLC process in knowledge management and innovation development, including budget allocation, is sufficient in the development of information and communication technology infrastructure and personnel development, and should be clearly defined strategies and directions for organizational development.

Keywords : Innovative Leadership, Educational Management.

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้รัฐบาลมีการกำหนดนโยบายและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีการสร้างและใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ในด้านการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของประเทศอย่างรวดเร็วเช่นกัน รัฐบาลมีนโยบายกำหนดให้นักเรียนต้องมีทักษะที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 (สุวณิ อังวรากร, 2558 : 65) ส่งผลให้นวัตกรรมมีความสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ทักษะต่าง ๆ เกิดขึ้นกับนักเรียนและครูในสถานศึกษาดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการใช้นวัตกรรมในสถานศึกษา ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทางการศึกษา ครูและนักเรียนเลือกใช้นวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ใช้นวัตกรรมในการสร้างสื่อและการวัดประเมินผลครู และนักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ในการสร้างผลงาน สิ่งประดิษฐ์ สามารถสร้างหรือพัฒนานวัตกรรมที่มีประโยชน์ต่อตนเอง สถานศึกษา และประเทศชาติต่อไป

ปัจจุบันผู้บริหารจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เทคนิค วิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย และควรพัฒนาตนเองให้เกิดภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างรวดเร็ว ผู้นำสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิง

นวัตกรรม (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561: 130) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เวียงวิวรรณ ทำทูล (2557: 141) ที่ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาจะส่งผลต่อการเป็นองค์กรที่มีขีดความสามารถและสมรรถนะสูงในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านบรรยากาศแห่งองค์การ นวัตกรรม ด้านการบริหารความเสี่ยง ด้านการมีจริยธรรมและตรวจสอบได้ และด้านการมีวิสัยทัศน์ การเปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งผลต่อการเป็นองค์กรขีดสมรรถนะสูงของโรงเรียนได้ร้อยละ 80 การที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะสามารถนำความสามารถของตนในการโน้มน้าวหรือจูงใจให้บุคลากรในองค์การทำงานด้วยความเต็มใจ และยังประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้หรือพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่องค์การตั้งไว้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ที่ได้มุ่งเน้นเกี่ยวกับ “การพัฒนาคุณภาพทุนมนุษย์ ก้าวสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม” โดยนำสู่การกำหนดเป็นนโยบายและจุดเน้นในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยได้เป็นพื้นที่นำร่องในโครงการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมทางการศึกษา พัฒนา คิดค้นแนวทางหรือกระบวนการในการพัฒนาการจัดการศึกษา “1 โรงเรียน 1 นวัตกรรม 1 ครู 1 นวัตกรรม” เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้หรือพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งนวัตกรรมนั้นมีความสำคัญต่อการศึกษาหลายประการ การศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงจากระบบการศึกษาที่มีอยู่เดิม เพื่อให้ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านการศึกษาบางประการที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้นวัตกรรมมาประยุกต์ในระบบการบริหารจัดการด้านการศึกษาก็มีส่วนช่วยให้การใช้ทรัพยากรการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการรายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1, 2566 : ออนไลน์) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายังไม่มีการส่งเสริมนวัตกรรมทางการศึกษาเท่าที่ควร นวัตกรรมไม่มีความโดดเด่น ทันสมัย ที่จะสามารถนำไปเป็นตัวอย่างในการจัดการเรียนรู้หรือพัฒนาสถานศึกษาได้ และนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนยังไม่มีหลากหลาย อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ยังคงไม่เข้าใจถึงหลักและวิธีการจัดทำนวัตกรรม ซึ่งจะเห็นได้จากงานมหกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นวัตกรรมการศึกษา ปีการศึกษา 2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ได้จัดการประกวดนวัตกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชั้นที่ผ่านมา

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ส่งเข้าประกวดแข่งขันนั้นยังคงยึดติดนวัตกรรมที่อยู่ในรูปแบบของการวิจัยหรือโครงการอยู่เป็นจำนวนมาก จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมและเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 62 คน ปีการศึกษา 2566

ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม คือ ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ทั้งหมด 3 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรม รวมทั้งสิ้น 3 คน และครูที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 5 คน รวมผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มทั้งหมด 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบลตันเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

แบบสอบถาม แบบสอบถามที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาโรงเรียนในกลุ่มตำบลตันเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 มี 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม 2) ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม 3) ด้านการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม 4) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 5) ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง โดยลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบบสอบถามมีค่า IOC = 1.00 และค่าความเชื่อมั่น = 0.83

การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบลตันเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มตำบลตันเปา อำเภอสันกำแพง ทั้งหมด 3 โรงเรียน ซึ่งเป็นสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรม รวมทั้งสิ้น 3 คน และครูที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 5 คน รวมผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มทั้งหมด 8 โดยการกำหนดประเด็นการสนทนาจากคำถามข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่ละด้านจากแบบสอบถามจำนวน 5 ข้อ

ลักษณะเครื่องมือ ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับการสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบลตันเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 และตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบลตันเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ตามกรอบการสัมภาษณ์ โดยเขียนสรุปแบบบรรยายพรรณนา และข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล และ 2) การวิเคราะห์ผลของการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเขียนสรุปแบบบรรยายพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมากที่สุดและภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาต่ำสุด คือ ด้านการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ดังนี้

1) ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้บุคลากรร่วมกันทำงานเป็นทีม บูรณาการความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรรวมถึงชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และผู้บริหารสถานศึกษาควรกระตุ้นให้บุคลากรช่วยกันคิด ช่วยกันระดมสมอง มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นหรือตัดสินใจ ได้ร่วมกันกำหนด วางแผนงานและบทบาทหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน ในการสร้างนวัตกรรมในการบริหารจัดการสถานศึกษาตามบริบท รวมทั้งควรส่งเสริมให้บุคลากรได้สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ทำงานได้สำเร็จและบรรลุเป้าหมาย

2) ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรร่วมกันทำงานเป็นทีม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ โดยมีการบูรณาการความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายได้เป็นอย่างดี โดยในการดำเนินงานต่าง

ๆ นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะเปิดโอกาสและโน้มน้าวให้บุคลากรรวมถึงชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ตลอดจนกระตุ้นให้บุคลากรช่วยกันคิด ช่วยระดมสมอง มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นหรือตัดสินใจ

3) ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรชี้ให้บุคลากรได้เห็นถึงคุณค่าของนวัตกรรมที่มีต่อการพัฒนาโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนัก และได้สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น ควรส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น และการเข้ารับการพัฒนาคูตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำหนด แล้วใช้กระบวนการ PLC หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการจัดการความรู้และพัฒนา นวัตกรรมร่วมกัน และด้วยบริบทของโรงเรียนที่มีจำนวนครูไม่มากนัก ผู้บริหารสถานศึกษาควร จะทำให้บรรยากาศในการทำงานเป็นไปด้วยความใกล้ชิด ผู้บริหารเองก็ควรให้ความเป็นกันเองกับครู ทำให้ครูได้ผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียดในงานมากเกินไป เกิดมิตรภาพที่ดีในที่ทำงาน มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีน้ำใจ และมีมารยาทในการทำงานร่วมกัน

4) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีกำหนดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจ แผนกลยุทธ์และเป้าหมายการดำเนินงานสถานศึกษา ผู้บริหารควรชี้เห็นถึงความสำคัญของการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในสถานศึกษาทั้งในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมในสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมเพียงพอต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

5) ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีกำหนดกลยุทธ์ และทิศทางในการพัฒนาองค์กรอย่างชัดเจน โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์เป้าหมายขององค์กรที่ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามที่กำหนดไว้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบล ต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหาร

สถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบล ต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 2) ผลของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบล ต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบล ต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า

1) ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม พบว่า มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกระตุ้นให้บุคลากรเกิดการช่วยกันคิด ช่วยกันระดมสมอง โดยใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ทำงานได้สำเร็จและบรรลุเป้าหมายได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน ส่วนใหญ่มีการพัฒนาและสร้างสรรค์นวัตกรรมในการบริหารจัดการเป็นทีม โดยมีการบูรณาการจากหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อให้เกิดผลสำเร็จที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการวิเคราะห์ผลจากหลาย ๆ ด้านอย่างรอบคอบ เพื่อให้การร่วมกันทำงานเกิดประสิทธิภาพที่สูงขึ้น มีการสนับสนุนเปิดโอกาสให้บุคลากรมีการร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล อินทรรักษา และคณะ (2563 : 123) พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีการพัฒนาและสร้างสรรค์นวัตกรรมในการบริหารจัดการเป็นทีม โดยมีการบูรณาการจากหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อให้เกิดผลสำเร็จที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการวิเคราะห์ผลจากหลาย ๆ ด้านอย่างรอบคอบ เพื่อให้การร่วมกันทำงานเกิดประสิทธิภาพที่สูงขึ้น มีการสนับสนุนเปิดโอกาสให้บุคลากรมีการร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา กันธิณ และคณะ (2560 : 1840) พบว่า การมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระราชรัฐในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยังมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรของโรงเรียน และยังมีการจัดการประชุมร่วมกับครู เพื่อช่วยกันกำหนดจุดมุ่งหมาย บทบาท เพื่อสร้างภารกิจในการปฏิบัติงานตามความสามารถและความถนัด และผู้บริหารยังมีการส่งเสริมให้ครูมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ

ช่วยเหลือกันในการทำงานร่วมกัน

2) ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม พบว่า มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดนอกรอบ โดยไม่ยึดติดกับกรอบงานหรือวิธีการทำงานรูปแบบเดิม ๆ และสามารถสร้างทางเลือกใหม่ ๆ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและขับเคลื่อนการดำเนินงานได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีความคิดที่กว้างไกล คิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารและส่งเสริมกันคว่ากระตุ้นให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ มาบริหารจัดการเพื่อต่อยอดในการพัฒนาตามบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา กันถิ่น และคณะ (2560 : 1840) พบว่า โดยรวมพบว่าระดับภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประจักษ์ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 มีกระบวนการคิดวิเคราะห์งานอย่างเป็นระบบ มีการเปิดโอกาสและให้อิสระให้บุคลากรได้คิดและวางแผนการทำงานของตนเองอย่างสร้างสรรค์ โดยมีวิธีการกระตุ้นให้ครูมีทางเลือกที่หลากหลายในการพัฒนางานใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดนวัตกรรมต่าง ๆ ในการทำงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560 : 83) พบว่า โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน คิดกว้าง คิดไกล คิดอย่างสร้างสรรค์ มองสิ่งที่เกิดขึ้นต่างไปจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สามารถคิดได้อย่างรวดเร็ว รอบคอบ มุ่งการทำงานร่วมกันเป็นทีม ไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีมนุษยสัมพันธ์และทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงาน

3) ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม พบว่า มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดทิศทาง โครงสร้างองค์กรและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ในการพัฒนาองค์กรให้มุ่งสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ส่วนใหญ่ผู้บริหารสถานศึกษาได้ชี้ให้บุคลากรได้เห็นถึงคุณค่าของนวัตกรรมที่มีต่อการพัฒนาโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนัก และได้สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล อินทรรักษา และคณะ

(2563 : 124) พบว่า การสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่สามารถสร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ในทุก ๆ ฝ่ายงาน เมื่อได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในการพัฒนาเพื่อสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ มีพื้นที่ได้พบปะเพื่อพูดคุยสื่อสารกัน ส่งเสริมให้มีการแบ่งปันความรู้ ความคิดใหม่ ๆ เพื่อผลักดันให้เกิดการจัดการความรู้ในองค์กรอย่างจริงจัง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา กันถิน และคณะ (2560 : 1840) พบว่า การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรม โดยรวมพบว่าระดับภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระราชรัฐเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 มีการสร้างบรรยากาศในการสร้างองค์กรนวัตกรรม โดยรับรู้ถึงศักยภาพของโรงเรียนตนเอง ผู้บริหารมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในการอำนวยความสะดวกในการทำงาน มีการสนับสนุนให้ครูหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและสร้างความรู้ให้กับตนเอง อีกทั้งสถานศึกษายังมีการสรรหาอุปกรณ์เครื่องมือให้กับผู้เรียนได้เข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างสะดวก

4) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมเพียงพอต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงการสร้างสรรค่นวัตกรรมในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ส่วนใหญ่สามารถใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อเพิ่มความสามารถในการทำงานให้กับสถานศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างครู และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560 : 89) พบว่า โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างสร้างสรรค์ มีความรู้เรื่องเครื่องมือสมัยใหม่สำหรับการจัดการศึกษา มีความกระตือรือร้น ตลอดจนเปิดใจให้กว้างสำหรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ มีทัศนคติที่ดีในการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความเข้าใจพื้นฐานของระบบเทคโนโลยี เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาองค์กรได้อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล อินทรรักษา และคณะ (2563 : 124) พบว่า ส่วนใหญ่เป็นมีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างสร้างสรรค์ มีความถนัดและกล้าที่จะลองเรื่องใหม่ ๆ เพื่อเป็นตัวช่วยในการบริหารจัดการ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมี

การใช้เทคโนโลยีเพื่อความสะดวกและรวดเร็วสอดคล้องกับยุคสมัยแห่งการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนให้บุคลากรในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพโดยใช้การติดต่อสื่อสารแบบสองทาง

5) ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง พบว่า มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ เป้าหมายขององค์กรที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงจากสภาพปัจจุบันไปสู่การสร้างนวัตกรรมในองค์กร เพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 มีการกำหนดวิสัยทัศน์สร้างแรงจูงใจสูงด้วยความเชื่อส่วนบุคคล มีความมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน การให้ความสำคัญกับค่านิยม อุดมการณ์ของโรงเรียนจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา มุ่งเน้นสู่นวัตกรรมใหม่ ๆ ศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560 : 79) พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ สร้างแรงจูงใจสูงด้วยความเชื่อส่วนบุคคล มีความมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน การให้ความสำคัญกับค่านิยม อุดมการณ์ของโรงเรียนจากการมีส่วนร่วมมุ่งเน้นสู่นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่มีเห็นภาพในอนาคตที่ดีกว่า และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล อินทรรักษา และคณะ (2563 : 123) พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 4 ส่วนมากมีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการงานให้เกิดประสิทธิภาพและมุ่งให้บรรลุตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการมุ่งมั่นพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ในการสร้างและพัฒนาระบบการศึกษา

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 แต่ละด้านสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้บุคลากรร่วมกันทำงานเป็นทีม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ โดยมีการบูรณาการความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรรวมถึงชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และผู้บริหารสถานศึกษาควรกระตุ้นให้บุคลากรช่วยกันคิด ช่วยกันระดมสมอง มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นหรือตัดสินใจ ได้

ร่วมกันกำหนด วางแผนงานและบทบาทหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน ในการสร้างนวัตกรรมในการบริหารจัดการสถานศึกษาตามบริบท รวมทั้งควรส่งเสริมให้บุคลากรได้สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ทำงานได้สำเร็จและบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา กันถิ่น และคณะ (2560 : 1840) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประจำรัฐ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 พบว่า การมีส่วนร่วมในการทำงานและทำงานเป็นทีม โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรร่วมกันทำงานเป็นทีม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ โดยมีการบูรณาการความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายได้เป็นอย่างดี โดยในการดำเนินงานต่าง ๆ นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะเปิดโอกาสและโน้มน้าวให้บุคลากรรวมถึงชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ตลอดจนกระตุ้นให้บุคลากรช่วยกันคิด ช่วยระดมสมอง มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นหรือตัดสินใจ โดยใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ทำงานได้สำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายที่ได้ร่วมกันกำหนด วางแผนงาน และบทบาทหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560 : 83) พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก 3) ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรชี้ให้บุคลากรได้เห็นถึงคุณค่าของนวัตกรรมที่มีต่อการพัฒนาโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนัก และได้สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น ควรส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น และการเข้ารับการพัฒนาศรุตตามี่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำหนด แล้วใช้กระบวนการ PLC หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการจัดการความรู้และพัฒนา นวัตกรรมร่วมกัน และด้วยบริบทของโรงเรียนที่มีจำนวนครูไม่มากนัก ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะทำให้บรรยากาศในการทำงานเป็นไปด้วยความใกล้ชิด ผู้บริหารเองก็ควรให้ความเป็นกันเองกับครู ทำให้ครูได้ผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียดในงานมากเกินไป เกิดมีมิตรภาพที่ดีในที่ทำงาน มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีน้ำใจ และมีมารยาทในการทำงานร่วมกัน จึงจะส่งผลให้ครูมีความสุขในการทำงาน และรักองค์กร มีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่อยากทำให้องค์กรพัฒนา และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการให้รางวัลและผลตอบแทนต่าง ๆ แก่บุคลากร เช่น ความดีความชอบแก่บุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นที่สามารถบรรลุเป้าหมายด้านนวัตกรรมขององค์กร เพื่อเสริมแรงจูงใจในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล อินทรรักษา และคณะ (2563 : 124) พบว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการ

สื่อสาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีกำหนดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจ แผนกลยุทธ์และเป้าหมายการดำเนินงานสถานศึกษา ผู้บริหารควรชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในสถานศึกษาทั้งในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560 : 89) พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก 5) ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีกำหนดกลยุทธ์ และทิศทางในการพัฒนาองค์กรอย่างชัดเจน โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์เป้าหมายขององค์กรที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560 : 79) พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหาร การศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สรุปได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาด้านที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ในแต่ละด้านนั้นมาใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหาร การศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ของโรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังภาพนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า *ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม* ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้บุคลากรร่วมกันทำงานเป็นทีม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ *ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์* ผู้บริหารสถานศึกษาจะเปิดโอกาสและโน้มน้าวให้บุคลากรรวมถึงชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ตลอดจนกระตุ้นให้บุคลากรช่วยกันคิด ช่วยระดมสมอง มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นหรือตัดสินใจ โดยใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถ *ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม* ผู้บริหารสถานศึกษาควรชี้ให้บุคลากรได้เห็นถึงคุณค่าของนวัตกรรมที่มีต่อการพัฒนาโรงเรียนเพื่อสร้างความตระหนัก และได้สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ *ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร* ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีกำหนดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจ แผนกลยุทธ์และเป้าหมายการดำเนินงานสถานศึกษาและด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีกำหนดกลยุทธ์ และทิศทางในการพัฒนาองค์กรอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาและปรับปรุงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพต่อไป
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนากระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

References

จิราภา ประพันธ์พัฒน์. (2560). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. *วิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- ฐิตินันท์ นันทะศรี และคณะ. (2562). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์.
- นนทิพร สาน้อย. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. พิษณุโลก. : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปวีณา กันถิน และคณะ. (2560). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประชารัฐ เขตพื้นที่การศึกษาระดับประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. วารสารฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กระทรวงศึกษาธิการ. พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล] : http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=53475&Key=news_Surachet [10 กรกฎาคม 2566].
- พรพิมล อินทรรักษา และคณะ (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4. วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- เวียงวิวรรณ ทำทูน. (2557). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์การขีดสมรรถนะสูงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. (วิทยานิพนธ์ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2566. ข้อมูลสารสนเทศ. สืบค้นจาก <https://www.chiangmaiarea1.go.th/2020/>.
- สุวณี อังวรการ. (2558). ครู:อภิวัดณ์การเรียนรู้สู่คุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้. 2(1), 65.
- อรรรงค์ จันทรเกษม. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารตามความคิดของพนักงานและพฤติกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการทำงานของพนักงานในอุตสาหกรรมการผลิต. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์. 8(1), 138-144.

**การพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้
เข้าถึงพระไตรปิฎกตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์
อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่**

**The Development of Academic Administrative Model of Phrapariyattidhamma
School Pali Section for Approaching The Tipitaka According to
The Four Noble Truths of Watbakhuntriambhuddhasad School,
Hot District, Chiang Mai Province**

พระมหาชัยวัฒน์ ปัญญาชีโร Phrmaha Chaiwat Paanyavachiro

พระครูวิฑิตศาสนาทรร, ผศ. ดร. Phrakhruvititsasanatorn, Asst. Prof. Dr.

พระมหาสกุล มหาวิโร, ผศ.ดร. Phramaha Sakun Mahaviro, Asst. Prof. Dr.

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Public Administration, Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University

pramahataloon@gmail.com

Haripunchai Review 10/07/2023

Haripunchai Review 20/12/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการแผนกบาลีและศึกษา
หลักการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ 2)สร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการ
3) ทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการ และ4)ประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการ
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้าน
ขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยและพัฒนา (R&D) ประชากรจำนวน 57
รูปหรือคน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมินผล สถิติที่ใช้ ได้แก่
ค่าร้อยละ ค่าร้อยละเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน Pair T-Test และ
การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า :

1) สภาพการบริหารงานวิชาการและศึกษาหลักการแก้ปัญหาการบริหารงานวิชาการ พบว่า ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง และการวัดประเมินผล เน้นการคิดวิเคราะห์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ในระดับน้อย

2) รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า 1) เป้าหมายของรูปแบบ 2) องค์ประกอบ ได้แก่ หลักสูตรและการนำไปใช้ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นหลักอริยสัจ การวัดผลและประเมินผล ผู้สอนและการจัดทรัพยากรสนับสนุน แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการและการนิเทศ และ3)การขับเคลื่อนรูปแบบไปสู่เป้าหมาย ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของผู้สอนและผู้บริหาร

3) การทดลองรูปแบบการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 และการประเมินผลการเรียนของผู้เรียนก่อนทดลองและหลังทดลอง

4) การประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการบริหารงานวิชาการ พบว่า ผู้เรียนมีผลการเรียนสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 2) ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การบริหารงานวิชาการ, โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี, หลักอริยสัจ 4.

Abstract

This research aims to 1) Study the condition of academic administration in the Pali Division and study the principles of solving problems related to the development of academic administration. 2) Create an academic administration model 3) Experiment with an academic administration model and 4) to evaluate the use of the academic management model of the Pali Section of the Phrapariyattidhamma School in order to access the Tipitaka according to the Four Noble Truths of Wat Ban Khun Triam Buddhist School, Hod District, Chiang Mai Province. Research and Development (R&D) The population consisted of 57 photographs or people. Research tools were interview forms, questionnaires, and evaluation forms. Statistics used were percentage, mean percentage, mean, standard deviation. and inferential statistics, Pair T-Test, and content analysis.

Research results found that:

1) The condition of academic administration and the study of principles for solving academic administration problems found that the curriculum and application measurement and evaluation moderate and evaluation, emphasizing analytical thinking and the application of knowledge was at a low level

2) The model of academic administration according to the Four Noble Truths found that 1) the goals of the model 2) components such as curriculum and application Teaching and learning process that emphasizes the Noble Truth Measurement and Evaluation Tutors and support resources Academic and supervision work plans and 3) driving the model towards the goal, i.e. roles and responsibilities of instructors and administrators

3) The experimental model of academic administration consisted of planning, implementing the instructional management process according to the Four Noble Truths, and assessing learner learning before and after the experiment.

4) Evaluation of the effectiveness of the academic administration model found that learners had higher learning outcomes than before using the model. The difference was statistically significant at .01. 2) The overall assessment result was at a high level.

Keywords: Academic administration, Phrapariyattidhamma School, Pali department, Four Noble Truths.

บทนำ

การจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2579 เน้นการพัฒนาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการใช้จ่ายประมาณทางการศึกษาเพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาและลดภาระงบประมาณ การใช้จ่ายประมาณเพื่อการศึกษาซึ่งได้รับค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ แต่ใช้จ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาครูค่อนข้างน้อย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 3) ด้วยเหตุนี้โรงเรียนพระปริยัติธรรม ภายใต้การสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดอันประกอบด้วยวิชาทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยมีกระบวนการบริหารโรงเรียนครอบคลุมงานทั้ง 4

คือ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปซึ่งมีความสำคัญทุกด้าน จะขาดด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ แต่การบริหารวิชาการนั้นถือว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นหัวใจในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างคน สร้างชาติ แต่ถึงอย่างไรก็ตามปัจจุบันการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีองค์กรของคณะสงฆ์ไทย คือ กองบาลีสนามหลวง มีแม่กองบาลีสนามหลวงกำกับดูแล โดยกำหนดหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรเดิมใช้เรียนสอนและวัดผลการเรียนการสอนมากกว่า 100 ปี และดำเนินการจัดวัดผลการเรียนระดับประเทศเรียกว่า “สอบบาลีสนามหลวง” มีกระบวนการเริ่มแต่การออกข้อสอบ จัดสอบ ประกาศผลสอบ และออกหนังสืออันเป็นหลักฐานแสดงวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมให้กับผู้สอบผ่านในแต่ละชั้นประโยค ซึ่งการบริหารการคณะสงฆ์กองบาลีสนามหลวงในปัจจุบัน โดยเฉพาะผลสืบเนื่องจากหนังสือสำนักพระราชวัง ที่ พว 0202.2/7240 ลงวันที่ 9 เมษายน 2564 สำนักพระราชวังได้มีหนังสือกราบทูลมายังสมเด็จพระสังฆราช มีสาระสำคัญกล่าวว่า ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชหัตถเลขาพระราชปฤจฉาเฝ้าถามสมเด็จพระสังฆราชและพระเถรานุเถระทั้งหลายว่า “จะส่งเสริมการเรียนการสอนพระบาลีอย่างไร ให้เข้าถึงพระไตรปิฎก ขอสมเด็จพระสังฆราชและพระเถรานุเถระทั้งหลายได้ถวายวิสัชนาในพระราชปฤจฉานี้ด้วยเทอญ”

โรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ ตั้งอยู่เลขที่ 129 หมู่ 3 ตำบลบ่อหลวง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์เปิดสอนทั้งในระดับมัธยมต้น (ม.1-ม.3) และมัธยมปลาย (ม.4-ม.6) ช่วยสร้างชุมชนบนดอยให้เข้มแข็งและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเยาวชนชาวเขา ในปีการศึกษา 2563 ทางโรงเรียนมีนักเรียนทั้งสิ้น 175 รูป ครูพระ 2 รูป ครูฆราวาส 12 คน และเจ้าหน้าที่ 3 คน โรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ทำงานภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา ดังจะเห็นได้จากแผนผังโครงสร้างการบริหารงาน (หน้าที่) ทั้งนี้ทางโรงเรียนได้นำโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกรอบในการพัฒนาและประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานภาพผู้เรียน โดยเด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพของตนเอง ภายใต้คำขวัญของโรงเรียน ที่ว่า “บัณฑิตทางโลก นักปราชญ์ทางธรรม เป็นผู้นำในการสร้างชาติ” และตามปรัชญาว่า “วิริเยน ทุกขมจเจติ บุคคลล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร” (โรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์, ออนไลน์) แต่ถึงอย่างไรก็ตามพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ในปัจจุบันนั้นการเรียนภาษาบาลีเป็นลักษณะการ

ห้องจำยังไม่เข้าใจถึงหลักธรรมที่แท้จริงซึ่งอาจมาจากปัญหาส่วนตัวของนักเรียน เช่น สติปัญญาไม่ดี ห้องไม่เก่ง จำไม่ค่อยได้ จึงทำให้ไม่สามารถเข้าถึงและตอบปัญหาทางธรรมได้อย่างกระจ่างแจ้ง ซึ่งส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนตลอดจนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการทดสอบระดับชาติ B-NET ปีการศึกษา 2563 รวมทั้ง 4 วิชา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 50 ใน และมีผลการ B-NET ในวิชาธรรม และวิชาวินัย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 50 ทั้งสองวิชา ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดให้เห็นว่าผู้เรียนอาจจะยังไม่เข้าใจถึงหลักธรรมที่แท้จริงหรือเข้าถึงพระไตรปิฎก

จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการทดสอบระดับชาติ B-NET ปีการศึกษา 2564 ของผู้เรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ รวมทั้ง 4 วิชา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 50 ใน และมีผลการ B-NET ในวิชาธรรม และวิชาวินัย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 50 ทั้งสองวิชา ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดให้เห็นว่าผู้เรียนอาจจะยังไม่เข้าใจถึงหลักธรรมที่แท้จริงหรือเข้าถึงพระไตรปิฎกอย่างแท้จริงนั่นเอง แต่ทั้งนี้การอ้างไว้ซึ่งหลักธรรมคำสอน ทางพระพุทธศาสนาจะต้องดำเนินต่อไปให้เป็นศาสนาที่คู่กับประเทศชาติต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึง มีความสนใจที่จะศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎก ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารที่เหมาะสมและเป็นต้นแบบของการพัฒนาการบริหารงาน วิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และศึกษาหลักการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎก ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

2.เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎก ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

3.เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎก ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่

4. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎก ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎก ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development; R&D) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ผู้สอน ประกอบด้วย ครูที่เป็นพระ 4 รูป ครูฆราวาส 18 คน และผู้บริหารที่เป็นพระ 3 รูป และ 2) นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ยังไม่ผ่านประโยค 1-2 จำนวน 35 รูป

ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ 1) พระมหาที่เรียนจบเปรียญธรรม 9 ประโยค (ภาษาบาลี) จำนวน 5 รูป 2) ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม จำนวน 8 รูป 3) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน
ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development; R&D) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และศึกษาหลักการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎก ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) สอบถามสภาพปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์จากผู้สอนและผู้บริหารโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล 2) สัมภาษณ์หลักการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ จากผู้มีความรู้ในการใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหา ได้แก่พระมหาที่เรียนจบเปรียญธรรม 9 ประโยค (ภาษาบาลี) จำนวน 5 รูป โดยการใช้การสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) สร้างรูปแบบฯ ฉบับร่าง โดยนำผลการศึกษาสภาพและปัญหา และการศึกษาหลักการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎก โดยใช้หลักธรรม

อริยสัจ 4 ในขั้นตอนที่ 1 มาประกอบการจัดทำ 2) การยืนยันรูปแบบฯ ด้วยการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 รูป

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) ประชุมทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้สอนและผู้บริหารเกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบฯ ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ตลอดจนการนำไปใช้ 2) นำรูปแบบฯ ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปใช้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้สอนและผู้บริหาร

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) ประเมินผลการใช้รูปแบบฯ จากผลการเรียนของผู้เรียน โดยใช้แบบประเมินผลการเรียนภาษาบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกจากการพัฒนาผู้เรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบฯ 2) ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 รูป 3) ประเมินผลการใช้รูปแบบฯ จากความพึงพอใจของผู้สอนและผู้บริหาร โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบฯ หลังทดลองใช้

เครื่องมือการวิจัย

1) แบบสอบถาม ได้แก่ การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ประกอบด้วย 1. ด้านแผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ 2. ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ 3. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน 4. ด้านผู้สอนและการจัดทรัพยากรสนับสนุน 5. ด้านการนิเทศการจัดการเรียนการสอน และ 6. ด้านการวัดและประเมินผล และศึกษาหลักการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์

2) แบบประเมินผลการเรียนภาษาบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกจากการพัฒนาผู้เรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบฯ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบฯ หลังทดลองใช้ เพื่อประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และการใช้ประโยชน์ของรูปแบบฯ และประเมินผลการใช้รูปแบบฯ จากความพึงพอใจของผู้สอนและผู้บริหาร

3) องค์ประกอบของแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 3 ข้อ เพื่อทราบถึงเพศ ตำแหน่ง และวุฒิการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถาม

สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของ Likert การให้คะแนนและแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ระดับมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ปรับปรุงจาก บุญชม ศรีสะอาด (2554 : 121)

4) แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างเพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้มีความรู้ในการใช้หลักธรรมในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การดำเนินงาน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนสอนภาษาบาลีหลักอริยสัจ 4 ตามกระบวนการของ สาโรช บัวศรี (2556, : 201-202) 3) การตรวจสอบติดตาม และ 4) การสรุปและหาแนวทางพัฒนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าร้อยละเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน Pair T-Test และประกอบการบรรยายความเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎก ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ มีผลการวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และหลักการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านแผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านผู้สอนและการจัดทรัพยากรสนับสนุน ด้านการนิเทศการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด และการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลเน้นการคิดวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ความรู้ ยังมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ผลการวิจัยข้อที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ พบว่า 1.เป้าหมายสำคัญ คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนภาษาบาลีสามารถเข้าถึงพระไตรปิฎก โดยผ่านรูปแบบการบริหารวิชาการที่เน้นการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลัก

อริยสัจ 4 พัฒนาทั้งด้านความจำ ความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้หลักธรรมในบทเรียน ส่วนองค์ประกอบของรูปแบบเร่งด่วนในการดำเนินการ พบว่า 1) หลักสูตรและการนำไปใช้ ควรมีความเชื่อมโยงของเนื้อหาสาระหลักสูตรกับชีวิตจริง ตลอดจนการนำไปใช้ในอนาคตของผู้เรียน 2) กระบวนการจัดการเรียนการสอน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ทำให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์หลักธรรมและการนำไปประยุกต์ใช้ และเป็นการเพิ่มความหลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากเดิมที่เน้นการท่องจำและการแปลเป็นหลัก โดยมีกระบวนการจัดการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน ดังนี้ กำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์) ตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมุทัย) ทดลองและเก็บข้อมูล (ขั้นนิโรธ) และวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ขั้นมรรค) 3) การวัดผลและประเมินผล ต้องเพิ่มการประเมินระหว่างเรียนเป็นระยะโดยมอบหมายให้ผู้เรียนได้ทำแบบฝึกหัด 4) ผู้สอนและการจัดทรัพยากรสนับสนุน ผู้สอนมีประสบการณ์ในการสอนภาษาบาลี และโรงเรียนมีการสนับสนุนหนังสือ เอกสาร คู่มือการสอน ภาษาบาลีอย่างเพียงพอ ภายใต้เงื่อนไขที่มีสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างจำกัด และ 5) แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ การกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนางานด้านวิชาการ จัดทำแผนงาน โครงการด้านวิชาการ จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน และมีระเบียบ/แนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาอย่างชัดเจน พร้อมสนับสนุนให้ผู้สอนค้นคว้าพัฒนาการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ จัดทำแผนการวัดผลและประเมินผล งานวิชาการ ตลอดจนมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์งานวิชาการ และ 2.การขับเคลื่อนรูปแบบไปสู่เป้าหมาย ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของผู้สอน คือ การปฏิบัติตามศาสตร์การสอน (Pedagogy) โดยผู้สอนต้องมีความรู้และการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ สามารถประพฤติตนตามหลักพุทธธรรมให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น สามารถครองคน คือ ครองจิตใจของคนให้สามารถปฏิบัติงานด้วยความพอใจ เต็มใจ การยืนยันรูปแบบฯ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่ารูปแบบที่น่าสนใจ และเป็นทางเลือกที่ดี ช่วยจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและเรียนรู้อย่างมีความสุข

ผลการวิจัยข้อที่ 3 การทดลองการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ ในการทดลองการใช้รูปแบบฯ ผู้วิจัยดำเนินการดูลำดับ พบว่า 1. ประชุมวางแผนการทดลองใช้รูปแบบ โดยชี้แจงให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ และขอความร่วมมือครูผู้สอนภาษาทุกระดับ 2. ก่อนเริ่มดำเนินการทดลองผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลเรียนด้วยแบบประเมินผลการเรียนภาษาบาลีเพื่อให้เข้าถึง

พระไตรปิฎกจากการพัฒนาผู้เรียนก่อนใช้รูปแบบฯ 3. ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ 1) กำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์) เทคนิคสำคัญที่ผู้สอนควรดำเนินการ 2) ตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมุทัย) ใช้คำถามเร้าให้ผู้เรียนช่วยกันคิดและแสดงความคิดเห็นโดยผู้สอนเขียนข้อมูลสาเหตุของปัญหาตาม que ผู้เรียนเสนอไว้คู่กับประเด็นปัญหาที่เขียนไว้บนกระดาน และให้ผู้เรียนอภิปรายเชื่อมโยงเหตุผล 3) ทดลองและเก็บข้อมูล (ขั้นนิโรธ) ให้เทคนิคการแบ่งงาน และการทำงานเป็นกลุ่ม 4) วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ขั้นมรรค) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้บันทึกไว้แล้ว ช่วยกันสรุปโดยผู้สอนช่วยเชื่อมโยงความคิดของผู้เรียนแต่ละคน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น และ 4. หลังดำเนินการทดลองผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลเรียนด้วยแบบประเมินผลการเรียนภาษาบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกจากการพัฒนาผู้เรียนหลังการใช้รูปแบบฯ อีกครั้ง

ผลการวิจัยข้อที่ 4 การประเมินการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1. การประเมินผลการเรียนภาษาบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกจากการพัฒนาผู้เรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบฯ โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมก่อนและหลังใช้รูปแบบ พบว่าการพัฒนาผู้เรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบฯ ด้านความจำ ด้านความเข้าใจ และด้านการประยุกต์ใช้ก่อนและหลังการใช้รูปแบบฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 2. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ในภาพรวมเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด 2 รายการ ได้แก่ รูปแบบนี้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้ และการดำเนินงานตามรูปแบบมีประโยชน์ต่อฝ่ายบริหารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม นอกนั้นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ รูปแบบสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้ สามารถยอมรับได้ เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลี ความสอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษา มีความเป็นไปได้ที่โรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกันจะนำรูปแบบนี้ไปใช้ และการนำรูปแบบไปใช้ทำให้โรงเรียนมีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอนโดยใช้หลักอริยสัจ 4 ทำให้โรงเรียนมั่นใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และมีความสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 เมื่อนำไปปรับให้ตรงกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ ย่อมส่งผลให้มีความเข้าใจในการดำรงชีวิต อันเป็นจุดเริ่มต้นไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไป 3. การประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อรูปแบบฯ ที่พัฒนาแล้ว พบว่า

ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 3 รายการ ได้แก่ รูปแบบสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธ สอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 ที่สามารถพัฒนาการบริหารงานวิชาการได้ และรูปแบบทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนภาษาบาลี นอกจากนี้ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ประโยชน์ที่ได้จากรูปแบบมีความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับเวลาและค่าใช้จ่าย การดำเนินการตามรูปแบบทำให้ผู้เรียนพัฒนาผลการเรียนภาษาบาลีได้ รูปแบบสามารถดำเนินการได้โดยสะดวก สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนาระบวนการคิดเพื่อเข้าถึงพระไตรปิฎก การดำเนินการตามรูปแบบทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามัคคีกันเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน รูปแบบสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 ที่สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนได้ และสามารถนำไปพัฒนาเป็นพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ต่อไปได้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎก ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยอภิปรายผลจากข้อค้นพบตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 สภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และศึกษาหลักการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎก ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ พบว่า ความเชื่อมโยงของเนื้อหาสาระหลักสูตรกับชีวิตจริง และการนำไปใช้ในอนาคตของผู้เรียนและการติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ยังอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับพระมหาจตุภูมิ แสนคำ (2560) พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา และด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และพระพิทักษ์ บุญปัน (2560) พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา เช่นเดียวกันกับพระมหาพิชิต ธมมวิจิโต (ดุษฎี) (2561) พบว่า ด้านการบริหารวิชาการบุคลากรทางการศึกษาขาดความรู้ ไม่มีความชัดเจนด้านหลักสูตร ครูผู้สอนยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูไม่เพียงพอมีภาระในการสอนมาก ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรและพัฒนาตามความเหมาะสมในแต่ละวิชา ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ พบว่า รูปแบบการบริหารวิชาการที่เน้นการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 พัฒนาทั้งด้านความจำ ความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้หลักธรรมในบทเรียน และโรงเรียนมีการสนับสนุนหนังสือ เอกสาร คู่มือการสอนภาษาบาลีอย่างเพียงพอ ภายใต้เงื่อนไขที่มีสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน พร้อมสนับสนุนให้ผู้สอนค้นคว้าพัฒนาการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ จัดทำแผนการวัดผลและประเมินผลงานวิชาการ ตลอดจนมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์งานวิชาการ โดยกลไกการขับเคลื่อนรูปแบบไปสู่เป้าหมาย ได้แก่ บทหน้าที่ของครูผู้สอนและผู้บริหารที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนองค์ประกอบต่าง ๆ สอดคล้องกับประสิทธิ์ อุณหองกุล (2561) พบว่า ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เอกสารประกอบการพัฒนา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล และพระพิทักษ์ บุญปิ่น (2560) พบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน คือ ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดการเรียนการสอน 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านการวัดผลและประเมินผล 4) ด้านการนิเทศการศึกษา 5) ด้านพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีที่สัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการตามหลักการบริหารงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์การ 3) ด้านการนำ และ 4) ด้านการควบคุม เช่นเดียวกันกับพระครูสังฆกิจจานุรักษ์ (สิริเชษฐพงษ์) (2564) พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การจัดทำแผนงานวิชาการ 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การปฏิบัติงาน 4) การมีส่วนร่วมทางการ ศึกษา และ 5) การติดตามผลการศึกษา

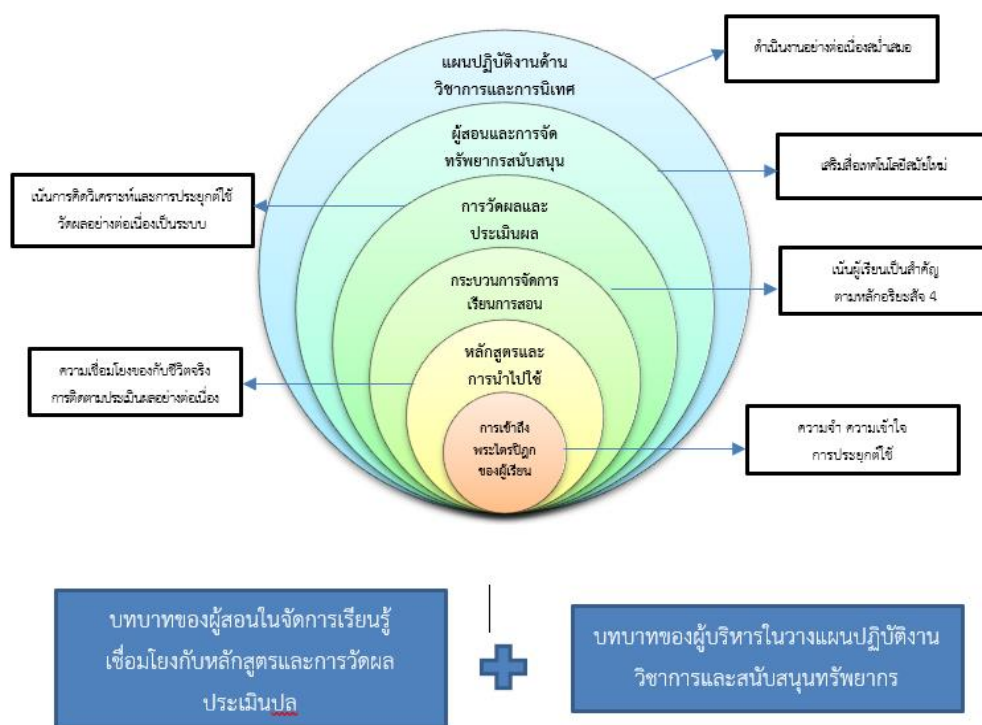
อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การทดลองการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ ในการทดลองการใช้รูปแบบฯ พบว่า 1. ประชุมวางแผนการทดลองใช้รูปแบบ โดยชี้แจงถึงการทดลองจัดการเรียนสอนภาษาบาลีหลักอริยสัจ 4 ตามกระบวนการของ สารโฆ บัวศรี (2556 : 201-202) พบว่า การทดลองตามขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการ 1) กำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์) 2) ตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมุทัย) 3) ทดลองและเก็บข้อมูล (ขั้นนิโรธ) 4) วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

(ชั้นมรรค) และหลังดำเนินการทดลองผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลเรียนด้วยแบบประเมินผลการเรียนภาษาบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกจากการพัฒนาผู้เรียนหลังการใช้รูปแบบฯ ที่สูงขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิดาภา พรหมิ บุญเชิด ชำนิศาสตร์และพีรวัฒน์ ชัยสุข (2566) พบว่า 1) การบริหารงานวิชาการ เป็นการบริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน 2) การบูรณาการตามหลักอริยสัจ 3) เพื่อประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสอดคล้องกับพระครูปลัดศักดิ์ มหาวีโร (โกศลสุภวัฒน์) (2563) พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 “5 STEPS LEARNING” รูปแบบที่ 1) สืบค้นความรู้ กำหนดปัญหา และตั้งคำถาม รูปแบบที่ 2) ตั้งสมมติฐาน วิเคราะห์สาเหตุ ของปัญหา แสวงหาสาเหตุของการเกิดความทุกข์ โดยเฉพาะการเรียนการสอน รูปแบบที่ 3) วิธีการ คิด สร้างรูปแบบการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงเข้าหาวัตถุประสงค์ สู่แนวคิด สู่เหตุและผลสร้างองค์ความรู้ จากแนวคิด ทฤษฎีและการปฏิบัติ รูปแบบที่ 4) วิธีการแก้ปัญหา แยกแยะหมวดหมู่ จัดเรียงลำดับ ข้อมูล มีแนวความคิดเชื่อมโยงด้วยกระบวนการต่าง ๆ รูปแบบที่ 5) สรุปจาก 4 รูปแบบตามหลักอริยสัจ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาเชิงพุทธบูรณาการอย่างสันตติ และยั่งยืนได้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 4 การประเมินผลรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎก ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ พบว่า ในภาพรวมเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2 รายการ ได้แก่ รูปแบบนี้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้ และการดำเนินงานตามรูปแบบมีประโยชน์ต่อฝ่ายบริหารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สอดคล้องกับผลการศึกษาของพระพิทักษ์ บุญปัน (2560) พบว่า ผู้ประเมินมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในเขตจังหวัดหนองคายโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการเปรียบเทียบประเมินผลการเรียนภาษาบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกจากการพัฒนาผู้เรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบฯ ด้านความจำด้านความเข้าใจ และด้านการประยุกต์ใช้ ก่อนและหลังการใช้รูปแบบฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 สอดคล้องกับพระพุทศศักดิ์ แวงสูงเนิน (2563) พบว่า ผู้เรียนมีผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นและผ่านเกณฑ์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 และพระแดนชัย สุริยวิโส (สุริยวงศ์) (2563) พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาในกระบวนการวิจัยผู้วิจัยจึงสรุปเป็นรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎก ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ อันประกอบด้วยเป้าหมายของรูปแบบฯ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา องค์ประกอบต่าง ๆ และกลไกการขับเคลื่อนรูปแบบไปสู่เป้าหมาย ดังภาพนี้

สรุป และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เพื่อให้เข้าถึงพระไตรปิฎกตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์ อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้หลักการทั้งสี่ของอริยสัจ หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการที่ทำให้เป็น อริยบุคคล (บุคคลที่ประเสริฐ) ซึ่งเป็นหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้แก่ การมีอยู่ของทุกข์ (ทุกข์) สาเหตุแห่งทุกข์ (สมุทัย) การดับทุกข์ (นิโรธ) และหนทางแห่งการดับทุกข์ (มรรค) เมื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการและจัดการเรียนการสอนจึงเป็นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนได้พยายามแสวงหาความรู้

ค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยนำเอาลำดับขั้นทั้งสี่ของอริยสัจในศาสนาพุทธมาใช้เป็นแนวทางแก้ไข ปัญหาของตนเอง ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค โดยเทคนิควิธีการสอนนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า เสาะแสวงหา ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้ทบทวนความสำคัญ สรุป เชื่อมโยงความรู้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีอื่น ๆ เนื่องจากแต่ละโรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารงานแตกต่างกัน ทำให้การตอบสนองความต้องการในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันด้วย
2. ควรศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาด้านหลักสูตรและการนำไปใช้เพื่อให้เชื่อมโยงของเนื้อหาสาระหลักสูตรภาษาบาลีกับชีวิตจริง และการนำไปใช้ในอนาคตของผู้เรียนและการติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง
3. ควรศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบองค์ประกอบรูปแบบการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น

References

- ชนิดาภา พรหมิ บุญเชิด ขำนิศาสตร์และพีรวัฒน์ ชัยสุข. (2566). รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย. 5 (3), (พฤษภาคม – มิถุนายน) : 715-730.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สุริยสาส์น.
- ประสิทธิ์ อุ่นหนองกุ้ง. (2561). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : https://gsmsis.snru.ac.th/e-thesis/thesis_detail?r=543H97107. [วันที่ 20 กรกฎาคม 2565]
- พระครูปลัดศักดิ์ มหาวิโร (โกศลสุภวัฒน์). (2563). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญาพุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต (สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาพิชิต ธรรมวิจิตร (ดุษฎี). (2561). การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพิทักษ์ บุญปัน. (2560). รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมใน เขตจังหวัดหนองคาย. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pacific/article/download/201981/141729/>. [วันที่ 20 กรกฎาคม 2565]
- พระมหาจตุภูมิ แสนคำ. (2560). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดโมลีโลกยาราม กรุงเทพมหานคร. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : https://grad.bsru.ac.th/db_research. [วันที่ 20 กรกฎาคม 2565]
- พระพุทธศักดิ์ แวงสูงเนิน. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแก้ปัญหาเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาปีปทุม โดยการ จัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระครูสังฆกิจจานุรักษ์ (สิริเชษฐพงษ์). (2564). รูปแบบการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม แผนกสามัญศึกษา. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/BSJ/article/download/247830/168838>. [วันที่ 20 กรกฎาคม 2565]
- พระแดนชัย สุริยวิโส (สุริยวงศ์). (2563). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ รายวิชาพระพุทธศาสนา ตามหลัก อริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://ojs.mcu.ac.th/index.php/jtss/article/viewFile/6354/4006>. [วันที่ 20 กรกฎาคม 2565]
- โรงเรียนวัดบ้านขุนเตรียมพุทธศาสตร์. ระเบียบทัศนะ. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : https://kalyanamitra.org/th/article_detail.php?i=4265 [วันที่ 10 กรกฎาคม 2566].
- สาโรช บัวศรี. (2556). วิธีการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจในศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กระทรวงศึกษาธิการ.

ศึกษาวิเคราะห์ความตายตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุที่เชื่อมโยงกับเป้าหมาย
สูงสุดของพระพุทธศาสนา

Title Study and analysis of death according to the viewpoint of
buddhathatbhikku connected to the ultimate goal of buddhism

พระครูสุวิธานนันทคุณ (นันทกิจ) Phrakhru Suwithannanthakhun (Nanthakit)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พระพุทธชินราช

MCU, Buddhachinaraj Buddhist College.

Nanthakit.sur@hotmail.com

Haripunchai Review 10/07/2023

Haripunchai Review 03/06/2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาทัศนะเกี่ยวกับความตายของพุทธทาสภิกขุ 2) เพื่อศึกษาเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาเถรวาท 3) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความตายตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุที่มีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารโดยศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ตลอดจนทั้งเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเรียบเรียง วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ทัศนะเกี่ยวกับความตายของพุทธทาสภิกขุ พบว่า พุทธทาสภิกขุได้นำเสนอเรื่องความตายได้แก่ ตายเสียก่อนตาย ตายเสียก่อนร่างกายตาย ตายเสร็จสิ้นแต่หัวใจ คือมุ่งหมายให้ระงับอัตตาที่เป็นตัวกู ของกู เมื่อตัวกู ของกู นั้นตายไปแล้วจึงจะสามารถเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาได้

2)เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา พบว่า นิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา เป็นสภาวะที่ปราศจากราคะ โทสะ และโมหะ ซึ่งนิพพานแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ สอุปาทิเสสนิพพาน คือ นิพพานที่ยังมีอุปาทิเหลืออยู่ และอนุปาทิเสสนิพพาน คือ นิพพานที่ไม่มีอุปาทิเหลืออยู่

3)การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความตายตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุที่มีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา พบว่า หลักไตรสิกขาสามารถระงับตัณหา ของกู ได้แก่ 1.ละอิตตด้วยศีล (ตายด้วยศีล) ทำได้โดยการรักษาสารมระวังในศีล ซึ่งทำให้เข้าสภาวะของนิพพานได้ชั่วคราว เพราะจิตปราศจาก ราคะ โทสะ และโมหะ 2.ละอิตตด้วยสมาธิ (ตายด้วยสมาธิ) ได้แก่ อานาปานสติ ปฏิฐาน 4 วิธี กายานุปัสสนาสติปฏิฐาน พิจารณาคลุมหายใจเข้าไม่ให้สตินั้นหลุดจากลมหายใจ เทวนานุปัสสนาสติปฏิฐาน พิจารณาสุขเวทนาที่เกิดขึ้นตามไตรลักษณ์ คือ ให้เห็นเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่มีอะไรควรยึดมั่นถือมั่น 3.ละอิตตด้วยปัญญา (ตายด้วยปัญญา) เมื่อเกิดสภาวะที่เป็นไปตามลำดับแห่งทวิภูมิจิต สามารถมองเห็นและแยกอุปทานได้ทำให้เกิดความรู้ที่สัจจะว่าสรรพสิ่งเป็นอนัตตา จนสามารถทำลายอิตตได้อย่างหมดจด

คำสำคัญ : พุทธทาสภิกขุ, ทัศนะ.

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the Buddhadasa Bhikkhu's perspective on death 2) to study the ultimate goal of Theravada Buddhism and 3) to analyze the Buddhadasa Bhikkhu's viewpoint on death that is related to the goal. supreme of Buddhism. This research is a documentary research by studying Tripitaka, Atthakatha, Deka, throughout the document. Textbooks and related research then compiled analyze data and presenting the research results in a descriptive form

The results showed that

1) Buddhadaśa Bhikkhu's view on death found that the Buddhadaśa Bhikkhu presented death as death before death. Die before the body dies, Death is complete but the head That is, the aim is to extinguish the ego that is 'Ku' and 'Ku' when the 'Ku' is dead so that the ultimate goal of Buddhism can be attained.

2) The ultimate goal of Buddhism, it is found that Nirvana is the ultimate goal of Buddhism, a state without lust, hatred, and delusion. Nirvana is divided into 2 types: Saupathisesa Nirvana which is Nirvana that still has some residual upādis, and Anupadises Nirvana is Nirvana where there is no residual clinging.

3) From the analysis of the concept of death in the viewpoint of the Buddhadasa Bhikkhu that is linked to the ultimate goal of Buddhism, it is found that the Threefold Principle can suppress Ku. 1. Let go of the ego with precepts (Death by precepts) Made by keeping careful in the precepts which allows him to enter a state of nirvana for a while because the mind is free from lust, hatred, and delusion. 2. Let go of the ego with concentration (Death by concentration) consisting of 4 ways of Anapanasatipatthana, Kayanupassana Satipatthana contemplating the inhaling breath so that consciousness does not escape from the breath Devananupassana Satipatthana Contemplating the happiness that arises according to the three characteristics, that is, to be seen as impermanent, impermanent, impermanent, non-self, with nothing to hold on to. 3. Let go of the ego with wisdom (Death by wisdom) When the condition that is in order of view able to see and distinguish name and form, giving rise to the truth that all things are non-self Until being able to completely destroy the ego.

Keyword : Buddhādāsa Bhikkhu, Perspective.

บทนำ

พระพุทธศาสนามีทัศนะว่าธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย เกิดขึ้น ตั้งอยู่ชั่วคราว แล้วดับไป ความดับไป ความแตกสลาย ของรูปแห่งสิ่งมีชีวิตนั้นเอง เรียกในภาษาสามัญว่า “ตาย” ในขณะที่ดำรงอยู่ก็อยู่ด้วยความยุ่งยาก ลำบากนานาประการ ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด เพื่อประครองชีวิตไว้ ทั้งมนุษย์ พืช และสัตว์ ต้องมีการะหนักในการประคับประครองรักษาชีวิตทั้งสิ้น การระลึกถึงความตายอยู่เนื่องนิตย์ เป็นกรรณฐานอย่างหนึ่ง ท่านเรียกว่า มรณัสสติ กรรณฐาน ทำให้เกิดความสังเวชสลดใจ แต่ต้องประกอบด้วยสติสัมปชัญญะและญาณ (ความรู้ความ เข้าใจตามเป็นจริง) มิฉะนั้นแล้วการระลึกถึงความตายจะเกิดความสะดุ้งกลัวหวาดเสียวพลั้งพลั้งไม่ได้ประโยชน์ และการระลึกถึงความตายที่ได้ประโยชน์ จะต้องมีสติสัมปชัญญะด้วยดี ให้เห็นความตายของตนและผู้อื่นเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ ได้ความสังเวชสลดใจหมดความเพลิดเพลินในทางที่ผิด มีจิตคลายออกจากความโลภ โกรธ และหลง มรณัสสติจึงเป็นอุบายที่จะทำให้จิตใจเกิดความสงบ เป็นสมาธิ จิตใจพิจารณาเห็นความจริงจนเกิดความสลดใจ เกิดความเบื่อหน่ายในร่างกายอันเน่าเหม็น น่าเกลียด เป็นเหตุทำให้จิตคลายออกจาก

ความไม่หลงติดในร่างกายคลาออกจากกิเลส และปลดทุกข์ทางจิตใจได้ ถึงแม้ร่างกายจะเกิดความเจ็บปวด ป่วยไข้ก็สามารถรักษาจิตใจให้ปล่อยวางได้ (พระครูวิสุทธิธรรมวิมล และพระครูพิพิธธรรม, 3 (7) : 1-10)

ความตายนั้น มี 2 ลักษณะ คือตายในเวลาที่เหมาะสมตายอย่างหนึ่ง ท่านเรียกว่า “กาลมรณะ” เช่น ตายเพราะชราลิ้นอายุ และตายในเวลาที่ยังไม่ควรตายอย่างหนึ่ง ท่านเรียกว่า “อกาลมรณะ” เช่น ตายเพราะถูกฆ่าตาย เพราะกรรมเก่ามาตัดรอน เกิดอุบัติเหตุ ต้องตายลงไปอย่างนี้ เป็นอกาลมรณะ ความตายทั้งสองอย่างควรเป็นสังเวควัตถุ คือเรื่องอันเป็นที่ตั้งแห่งความสังเวชสลด จิตว่า โอหนอ! ท่านผู้นี้ตายแล้วอย่างไร ย่อมเป็นไปได้ที่เราจะต้องตายอย่างนี้บ้างวันใดวันหนึ่งในอนาคต พระพุทธองค์ตรัสถึงสิ่งที่ประกำนไม่ได้ ๔ อย่าง คือ (อง. จตุกก. (ไทย) 21/231/52)

1. ประกำนสิ่งที่จะต้องแก่หรือทรุดโทรมเป็นธรรมดา มิให้แก่หรือทรุดโทรม
2. ประกำนสิ่งที่มีความเจ็บป่วยเป็นธรรมดา มิให้มีความเจ็บป่วย
3. ประกำนสิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดา มิให้ตาย
4. ประกำนกรรมชั่วที่บุคคลทำแล้ว มิให้ผลเป็นความทุกข์ ความทรมาน

ดังนั้น ความตายจึงเป็นสิ่งมนุษย์ทั้งหลายไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงไปได้ ความตายจึงถือเป็นเรื่องที่น่าเกรงกลัวสำหรับชีวิตของมนุษย์ทุกคน พระพุทธศาสนาสอนว่า ความตายสามารถเอาชนะได้ โดยการเผชิญหน้ากับความจริงนี้ และมีความเข้าใจว่าร่างกายเป็นเพียงขันธ์ห้าไม่ใช่ตัวตน และบุคคลสามารถคลายการยึดมั่นถือมั่นได้โดยการปฏิบัติตามอริยมรรค 8 ผู้ที่เข้าใจในความตายอย่างถูกต้อง จะทำให้ไม่หวาดกลัวต่อความตาย และมีความพร้อมที่จะรับความตายอย่างกล้าหาญ

ในขณะเดียวกันพุทธทาสภิกขุได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความตายไว้อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะการตายก่อนตาย ท่านมีมุมมองเกี่ยวกับการตายที่น่าสนใจและง่ายต่อการทำความเข้าใจ 3 ประการ คือ (พระมหาวันชัย ธมมชโย (ช่วงสำโรง), 2548)

1. การใช้ชีวิตก่อนตาย มีชีวิตเพื่อตายแล้วเป็นสุขโดยไม่ต้องมีคณอุทิศส่วนกุศลไปให้
2. นำเอาความตายมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
3. ทำที่ที่พึงปฏิบัติต่อความตายอย่างถูกต้อง

นอกจากนั้น ท่านพุทธทาสกล่าวว่าธรรมะเป็นเสมือนผ้าประเจียดป้องกันความตาย มี 2 ความหมาย คือ (พุทธทาสภิกขุ, 2544 : 128)

1. อย่าให้ตายก่อนอายุขัย หมายความว่า ให้อยู่ไปจนหมดอายุขัย เท่าที่จะอยู่ได้เพียงไร ก็อยู่ได้ถึงเพียงนั้น

2. ป้องกันความตายโดยสิ้นเชิง คือไม่ให้มีความตายโดยประการทั้งปวง เมื่อเข้าถึงธรรมะสูงสุดแล้ว บุคคลนั้นจะไม่มีวันเกิด ไม่มีความแก่ ไม่มีความเจ็บ ไม่มีความตาย เพราะได้ถอนอุปาทานว่าเรา ว่าของเราได้สิ้นเชิงแล้ว จะเป็นผู้อยู่เหนือความตาย

ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ผู้วิจัยมีความสนใจเพื่อที่จะศึกษาความหมายที่แท้จริงของความตายเพื่อวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นต่อแนวคิดเรื่องความตายตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ ซึ่งเชื่อมโยงกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือพระนิพพาน กับทั้งเปรียบเทียบการให้ ความหมายในเชิงตรรกะและวิธีการตีความของพุทธทาสภิกขุกับคำสอนที่เชื่อมโยงกับนิพพานในคัมภีร์พุทธศาสนา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทัศนะเกี่ยวกับความตายของพุทธทาสภิกขุ
2. เพื่อศึกษาเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความตายตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุที่มีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร โดยมุ่งศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและหลักธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและธรรมที่เป็นกุศลในสวนแห่งการพิจารณาเรื่องความตายตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา แล้วนำมาสรุปบรรยายเชิงพรรณนา ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรฉบับเป็นภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2534

2. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากชั้นทุติยภูมิ (Secondary sources) มีอรรถกถา ฎีกา ตลอดจนทั้งเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเล่มนี้

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ประกอบการวิจัย ได้แก่ เอกสารที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยรวบรวมจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยแยกเป็นประเภท ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย อรรถกถาและปกรณ์วิเสสรวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและสาระสำคัญที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เกี่ยวกับความตายตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุ

2) รวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ่งที่เป็นคำอธิบายจากหนังสือ เอกสารฉบับต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการวิจัย รวมทั้งหนังสือและตำราของพุทธทาสภิกขุที่ได้กล่าวถึงความตาย ได้แก่ ความตาย ตายก่อนตาย ธรรมทานก่อนตาย นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ สังขารธรรม ความตายเป็นหน้าที่ของสังขาร อานาปาสติภาวนา เป็นต้น

3. ศึกษาข้อมูลที่เป็นในส่วนเนื้อหาและสาระสำคัญในหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่เกี่ยวกับความตาย ตามหลักการพระพุทธศาสนาและความตายตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา

4. วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยการวิเคราะห์แนวคิดความตายตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุที่มีความสัมพันธ์กับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่

5. เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 ทัศนะเกี่ยวกับความตายของพุทธทาสภิกขุ พบว่า ท่านพุทธทาสภิกขุได้อธิบายสอนเกี่ยวกับความตายไว้อย่างมากมายในช่วงชีวิตของท่าน โดยท่านชี้วิธีสอนที่มีความทันสมัยใช้ภาษาและคำพูดที่ทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย ทำให้ผู้ฟังเข้าถึงได้ มีการใช้ภาษาแบบชาวบ้านใช้เพื่อเทศนาสอนให้กับปุถุชนทั่วไป ในขณะเดียวกันก็ใช้ภาษาทางธรรมที่เป็นภาษาที่สูงขึ้นใช้กับอีกคนที่มุ่งปฏิบัติ การสอนของท่านจึงให้ประโยชน์ทั้งฝ่ายให้โลกีย์และโลกุตตระ โดยขึ้นอยู่กับสถานะและภูมิของผู้ฟังด้วย การสอนธรรมชั้นสูงให้กับปุถุชนคนธรรมดาที่ไม่ได้มุ่งนิพพานก็จะไม่เกิดประโยชน์อันใด ในขณะเดียวกันสอนธรรมแบบภาษาชาวบ้านก็เช่นกัน ดังนั้น ท่านพุทธทาสภิกขุจะกล่าวไว้อย่างชัดเจน คำสอนตรงนี้กล่าวแบบภาษาธรรมดาตามความเข้าใจของคนทั่วไป ส่วนนี้คือภาษาธรรมของผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลาย

คำสอนเรื่องความตายก็เช่นกัน ท่านพุทธทาสภิกขุได้สอนเกี่ยวกับความตายตามทัศนคติของพุทธทาสภิกขุไว้ 2 ทัศนะ คือ ตามภาษาคนและภาษาธรรม ความตายตามภาษาคนก็คือการตายของ

ร่างกาย เป็นตายที่มีความตื่นขึ้นมาไม่รู้ไปก็เกินไปเพื่อดับทุกข์ ส่วนความตายทางภาษาธรรม คือ การตายของอตตัตถ์ตน ซึ่งพระพุทธาสใช้คำว่าตัวกู ของกู เมื่อตัวกูหรือของกูนี้ตายลง ก็จะไม่มีความอะไรเกิดขึ้น เพราะจะเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามเหตุปัจจัยเท่านั้น ไม่มีอะไรตาย เป็นความเกิด ๆ ดับ ๆ ตามเหตุปัจจัยเท่านั้น การตายทางภาษาธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุเป็นแนวคิดเรื่องความตายที่ถูกต้องสำหรับพุทธทาส หมายถึง สุนฺญตา เห็นว่าไม่มีอะไรเกิด ไม่มีอะไรตาย ทุกอย่างเป็นเพียงการปรากฏการณ์ของธรรมชาติเท่านั้น แต่จิตที่ไม่ได้เรียนรู้อย่างถูกต้องจะไม่สามารถเข้าใจถึงหลักนี้ได้ เพราะตัวกู ของกู นี้เองทำให้จิตไม่สามารถบรรลุเข้าถึงสัจธรรมที่แท้จริงได้ ท่านพุทธทาสภิกขุได้มุ่งสอนความตายที่ทำให้เกิดปัญญา คือ ปัญญาที่เป็นไปเพื่อเป้าหมายของพระพุทธศาสนา นั่นคือมุ่งที่สอนให้ดับตนแห่งความทุกข์นั้นตาย คือ การตายของอตตัตถ์ตน ตัวกู ของกู ที่เกิดจาก อวิชชา ตัณหา อุปาทาน หากตัวกู ของกูตายแล้วก็ไม่ต้องทุกข์อีกต่อไป เป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน ดังนั้น การสอนเรื่องความตายแบบภาษาทางธรรมนี้ให้ประโยชน์แก่ผู้ฟังเพราะเป็นความตายมุ่งไปยังนิพพาน

ผลการวิจัยข้อที่ 2 เป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่านิพพานในพระพุทธศาสนามีอยู่มากมายหลายความหมาย แบ่งเป็น 2 นัยยะ คือ นิพพานตามนัยยะเหตุ หมายถึงสภาวะที่ปราศจาก ดับ ความสิ้นไปหรือความเสื่อมไปของ รากะ โทสะ และโมหะ เป็นต้น เมื่อมีสภาวะเหตุดังกล่าวแล้วจึง นิพพาน จึงมีความหมายตามนัยยะผล คือ ความเย็น ความสุข ความสงบอย่างยิ่ง ความดับสนิทแห่งภพ ธรรมอันประเสริฐสุด นิสสรณวิมุตติ เป็นต้น นิพพานทั้ง 2 นัยยะนั้นมีสภาวะที่แน่นอนและที่เหมือนกันคือหลุดออกจากตัณหาอันเป็นเรื่องราวร้อยรัดแล้ว นิพพานแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สอุปาทิเสสนิพพาน คือ นิพพานที่ยังประกอบด้วยชั้น 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เมื่อยังประกอบด้วยชั้นทั้ง 5 ประการนี้จึงต้องรับรู้อารมณ์ต่างๆ ตามสภาวะของชั้นที่เกิดขึ้น คือ ให้เห็น ให้รู้สึก ให้สัมผัส เป็นต้น ดังนั้น พระอรหันต์ที่บรรลุนิพพานแล้วก็ยังคงมีความรู้สึกไม่ต่างจากปุถุชนคนธรรมดา ยังต้องอาศัยปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต แต่ที่เหนือกว่าปุถุชนคือพระอรหันต์ทั้งหลายท่านสามารถกำจัดรากะ โทสะ โมหะ ได้หมดสิ้นเชิงแล้ว ส่วนอนุปปาทิเสสนิพพานเป็นสภาวะที่พ้นจากชั้น คือ หลังจากที่พระอรหันต์ได้ตาย หรือ ดับชั้นธปรีนิพพานแล้ว ก็ไม่มีชั้นให้ต้องแบกถืออีกต่อไป จึงทำให้ไม่มีความทุกข์หรือสุขปรากฏขึ้นแต่ได้ ถือเป็นบรมสุขสูงสุดอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ในด้านของสภาวะนิพพานแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) สภาวะนิพพาน แต่เป็นสภาวะที่ไม่ถูกปรุงแต่ง ไม่ใช่ จิต เจตสิก รูป ไม่ใช่ชั้น ไม่มียึดติด อนาคต เป็นสภาวะที่ไม่ตาย ไม่เกิดอยู่ในนั้น ดังนั้น สภาวะของนิพพานเป็นสภาวะที่ปราศจากจากรู้ด้วยชั้น สภาวะที่พ้นแล้วจากโลก

2) สภาวะของผู้บรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 3 สภาวะ คือ 1) ภาวะทางปัญญา สามารถมองเห็นสรรพสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง คือ เห็นด้วยจิตที่บริสุทธิ์ไม่ประกอบด้วย ตัณหา อุปาทานครอบงำ รู้เท่าทันสภาวะที่เกิดขึ้น เป็นต้น 2) สภาวะทางจิต ท่านสามารถหลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ใดๆ อีกต่อไป และ 3) ภาวะทางความประพฤติปฏิบัติ ท่านกระทำ ประพฤติ ปฏิบัติ หรือมีกิริยาอาการที่ไม่ประกอบด้วย อวิชชา ตัณหา อุปาทาน กระทำด้วยจิตที่เป็นอิสระ เป็นเพียงกิริยาที่เกิดขึ้นเฉยๆ เท่านั้น และมีชีวิตอยู่เพื่อเกื้อกูลมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย

แนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ทั้ง 3 อย่างจำเป็นไม่สามารถขาดอันใดอันหนึ่งได้ เมื่อมีศีลบริสุทธิ์ย่อมทำให้ความเป็นอยู่มีความปกติดี ไม่มีความเดือดร้อนใจ ส่งผลให้กับสมาธิ คือ ช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้สมถะและวิปัสสนามีความ

ราบรื่น ตั้งมั่น ไม่เขว ในที่สุดก็สามารถนำไปพิจารณาเพื่อให้เกิดปัญญาจนสามารถละสังโยชน์อันเป็นเครื่องผูกได้และได้บรรลุธรรมตามลำดับของสมาธิและปัญญา

ผลการวิจัยข้อที่ 3 วิเคราะห์แนวคิดเรื่องความตายตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุที่มีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา พบว่า ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เรื่องความตายตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุที่มีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ความตายตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุนั้นท่านได้เน้นย้ำเรื่องความตายของอัตตา หรือ ตัวกู ของกู อันเกิดมาจากอวิชชา ตัณหา อุปาทาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน ที่มุ่งเน้นให้ละอวิชชา ตัณหา อุปาทาน โดยมีวิธีการดังนี้

1. ละอัตตาด้วยศีล (ตายด้วยศีล) ศีลสามารถทำให้ผู้ถือศีลนั้นเข้าถึงสภาวะของนิพพานได้ชั่วขณะ ซึ่งนั้นก็แปลว่า แม้ว่าบุคคลจะไม่ได้ทำให้อัตตา หรือ ตัวกู ของกู นั้นตายไปหรือดับไป แต่บุคคลก็สามารถเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาได้เช่นกัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นบุคคลขณะที่สำรวมระวังอยู่ในศีลนั้นได้ข่มขังอัตตาที่เป็นอกุศลกรรมไว้ ทำให้อัตตาที่ประกอบด้วยอกุศลกรรม คือ ราคะ โทสะ โมหะ นั้นดับไปชั่วขณะ ในชั่วขณะนั้นเองก็ได้เข้าถึงนิพพานชั่วขณะเช่น เพราะจิตปราศจากราคะ โทสะ และโมहनันเอง หรือกล่าวอีกนัยก็คือ ศีลทำให้บุคคลละอัตตาได้นั่นเอง จึงทำให้บุคคลสามารถรู้เห็นในอารมณ์วิมุตติ ความหลุดพ้น คือ ตทั้งวิมุตติ พ้นด้วยธรรมคู่ปรับหรือพ้นชั่วคราว

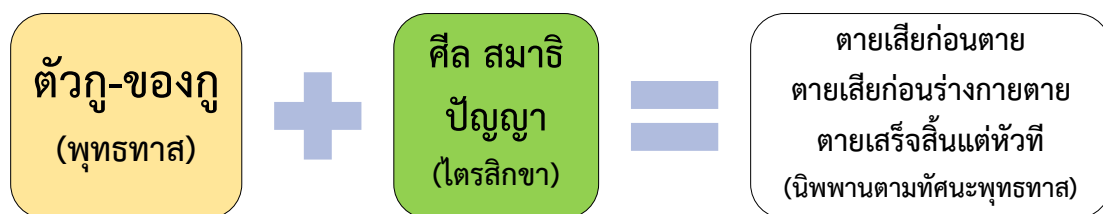
2. ละอัตตาด้วยสมาธิ (ตายด้วยสมาธิ) ใช้หลักสติปัฏฐานในการเพื่อให้เกิดสมาธิ โดยใช้หลักอานาปานสติ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อความสะดวก เกิดผลดีต่อร่างกาย จิตใจ และที่สำคัญคือทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และเห็นแจ้งแทงตลอดว่า สิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น โดยความเป็นตัวตน (ตัวกู) หรือของตน (ของกู) ให้มาอยู่กับจิตใจอยู่ตลอดเวลา แน่นแฟ้น และเฉียบขาด ซึ่งเป็นที่เพียงพอที่จะดับหรือทำลาย กิเลส โดยเฉพาะอวิชชา ตัณหา และอุปาทานอันเป็นต้นตอของอัตตา หรืออย่างน้อยที่สุดก็ช่วยป้องกันไม่ให้อัตตา ตัวกู ของกู มันเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยมี 4 ขั้นตอน คือ

- 1) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน พิจารณาคุณมหายใจเข้าไม่ให้สตินั้นหลุดจากมหายใจ
- 2) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน พิจารณาสุขเวทนาที่เกิดขึ้นตามไตรลักษณ์ คือ ให้เห็นเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่มีอะไรควรยึดมั่นถือมั่น
- 3) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน พิจารณาสภาวะจิตที่เกิดขึ้น
- 4) ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เมื่อสามารถควบคุมจิตได้แล้วก็เลื่อนไปกำหนดสังขารหรือความจริงที่ควรรู้ คือ ความไม่เที่ยงตัวกู ของกู ที่เกิดขึ้นว่าเป็นมีอะไรเป็นเหตุปัจจัย จนพิจารณาถึง

อาการที่เรียกว่าการปล่อยจิตว่าง หรือสลัดคืนสิ่งทั้งปวงว่ามีภาวะเช่นไร เป็นไปได้ด้วยอำนาจแห่งธรรมอะไร

3. ละอิตตาด้วยปัญญา (ตายด้วยหลักปัญญา) สภาวะที่เป็นไปตามลำดับ คือ ผู้เข้าถึงในทวิภูมิตุสฺส สามารถมองเห็นและแยกรูปนามได้ทำให้เกิดความรู้ที่สัจจะว่าสรรพสิ่งเป็นอนัตตา ไม่มีอะไรเที่ยงแท้จริง ในสภาวะนี้ยังอยู่ในภาวะที่มองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริง ต่อมากังขาวิตรณวิสุตติ เป็นสภาวะที่เห็นสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นตามเหตุปัจจัย มักคามัคคญาณทัสสนวิสุตติ จิตสามารถเห็นไตรลักษณ์ได้ แต่ยังไม่บริสุทธ์เพราะยังมีสมมติบัญญัติ เป็นปัญญาที่ได้จากการฟัง คิด และพิจารณา ต่อมาคือปฏิบัติญาณทัสสนวิสุตติ ในญาณขั้นนี้กล่าวได้สามารถทำให้อิตตาที่เป็นตัวกู ของกูแล้ว และเข้าไปอยู่ในสภาวะของนิพพานแต่ยังถือจิตไว้ จึงยังคงเป็นโลกียจิต และที่สุดคือ ญาณทัสสนวิสุตติ เป็นอริยบุคคล ที่สามารถทำลายอิตตาได้อย่างหมดจด ดังที่พุทธทาสภิกขุกล่าวว่า การที่จะไปสู่นิพพาน บรรลุถึงนิพพานหรือความไม่ตาย นี่ต้องทำลายความอยากความหวังเหล่านั้นจนไม่มีอะไรเป็นที่หวังหรือเป็นที่อยาก ต้องสลัด ธรรมชาติแห่งความโง่หลง คือ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ที่มีความรู้สึกลัวตายออกไปให้หมดจึงจะพบกับธรรมชาติ อันบริสุทธ์ที่ไม่รู้จักตาย

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าพุทธทาสภิกขุได้นำเรื่องความตายมาสอนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติผู้ฟังทั้งหลายเกิดความเข้าใจได้ง่ายๆ ตามภาษาชาวบ้าน โดยใช้สภาวะของอิตตา ตัณหา อุปาทาน ว่าตัวกู-ของกู เพื่อให้เกิดความง่ายต่อการเข้าใจ เพราะคำว่าตัวกูของกูนี้เองจึงทำให้มนุษย์ทั้งหลายนั้นเกิดความทุกข์ร้อนใจเป็นประจำ ทุกข์เกิด ทุกข์ดับ หรือ เกิด ตาย วณเวียนซ้ำไปซ้ำเป็นวัฏ

จักรในสังสารวัฏ วิธีที่จะไม่ต้องให้ความทุกข์นี้เกิดตายอีกนั่นก็คือการทำลายตัวกู-ของกูเสีย แล้วก็จะไม่ต้องตายอีกต่อไป

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของของท่านพุทธทาสภิกขุในการเสนอเรื่องความตาย ได้แก่ ตายเสียก่อนตาย ตายเสียก่อนร่างกายตาย ตายเสร็จสิ้นแต่หัวใจ คือมุ่งหมายให้ระงับอัตตาที่เป็นตัวกู ของกู เมื่อตัวกู ของกู นั้นตายไปแล้วจึงจะสามารถเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ดังที่ พุทธทาสภิกขุกล่าวว่า “นิพพานนั้นคือตายเสียก่อนตาย หรือตายเสียก่อนแต่ร่างกายตาย คือ กิเลสที่เป็นเหตุให้รู้สึกว่ามีตัวกู ของกูนั้นแหละตาย กิเลสต้องตายเสร็จก่อนร่างกายตาย จึงจะเรียกว่านิพพาน” กระบวนการทำให้ตัวกู ของกู นั้นตายคือการใช้หลักไตรสิกขา 3 อย่าง ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งระดับในการในการสลัดอัตตาย่อมมีผลตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์ความตายตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จุดเด่นของท่านพุทธทาสในการสอนเรื่องความตายนี้ ก็คือการสอนเรื่องการระงับอัตตา ท่านสามารถใช้ภาษา ใช้คำที่ทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายที่สุด ท่านจะพยายามเลี่ยงการใช้ภาษาบาลีเพราะเป็นภาษาระดับสูงทำให้เกิดความเข้าใจได้ยาก เมื่อเข้าใจยากก็ทำให้ไม่มีใครสนใจที่จะศึกษาพระธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น คำว่าตัวกูของกู เป็นคำที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจว่า ตัวกู ของกู เป็นเหตุทำให้เกิดความทุกข์ การตัดตัวกู ของกู ทำให้เกิดความสุความสบายใจ ดังนั้น การใช้คำสอนที่มีความง่าย สามารถทำให้ผู้ฟังในปัจจุบันเข้าใจง่าย ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้ฟังน้อมรับพระธรรมคำสอนด้วยปัญญาที่เข้าถึงได้ง่ายกว่า

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้มีหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องทัศนะความตายของท่านพุทธทาส ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1) ศึกษาความเกิดในพระพุทธศาสนาที่เชื่อมโยงกับนิพพาน โดยมุ่งที่จะศึกษาเหตุที่ทำให้เกิดอัตตา ตัวกู ของกู ตามทัศนะของพุทธทาส เพื่อเป็นการป้องกันและระงับไม่ให้เกิดขึ้น

2) ศึกษาตัวกู ของกู ตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุกับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ فروยด์ เพื่อที่จะศึกษาความเหมือนและแตกต่างของทฤษฎีอัตตาและอีโก ทำให้สามารถนำทฤษฎีมาประยุกต์และทำให้ง่ายต่อการเข้าใจในปัจจุบัน

3) ศึกษาตัวกู ของกู ตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุกับพุทธศาสนมหายาน เพื่อที่จะศึกษาแนวทางการระงับอัตตาที่ทำให้เกิดทุกข์ของพุทธศาสนมหายาน แล้วนำมาปรับประยุกต์เป็นแนวทางใหม่ในการทำลายอัตตาทางพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2549). *มิลินทปัญหา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โสภณการพิมพ์.
- พระครูวิจิตรธรรมวิมล และพระครูพิพิธจารุธรรม. “ศึกษามรณสติเพื่อการพัฒนาชีวิต”. *วารสารบัณฑิตปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*. 7 (3), 1-10.
- พระมหาวันชัย ธมมชโย (ช่วงสำโรง). (2548). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความตายตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2544). *ธรรมทานก่อนตาย*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน*. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุนทร ณ รังสี. (2552). *พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

Guidelines for Developing Effectiveness of Doing Classroom Research of
Teachers at Ban San Kamphaeng School, Chiang Mai Province

อินทกร สิทธิวงศ์ Intukorn Sittiwong

พระครูวิเทศศาสนาทรร, ผศ.ดร. Phrakhruvititsasanatorn, Asst. Prof. Dr

ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์ Chatchai Sirikulpan

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

datlovepum@gmail.com

Haripunchai Review 10/07/2023

Haripunchai Review 03/09/2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดรวม 13 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาโดยสรุปเขียนแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า :

1) สภาพการปัจจุบันการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1.ครูส่วนใหญ่ไม่ได้ลงมือทำวิจัยในชั้นเรียนที่เกิดจากข้อมูลจริง 2.ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะกระบวนการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน 3.ครูต้องการรูปแบบการทำวิจัยในชั้นเรียนที่ถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย

2) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าคณะผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดนโยบายการจัดวิจัยในชั้นเรียนให้ชัดเจน อำนวยความสะดวกให้กับครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน มีการสร้างคู่มือการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อให้มีรูปแบบเดียวกัน ต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและนำงานวิจัยในชั้นเรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, วิจัยในชั้นเรียน, ประสิทธิภาพ.

Abstract

The purposes of this research were as follows: 1) to examine the problem of doing classroom research of teachers at Ban San Kamphaeng School, San Kamphaeng District, Chiang Mai Province, 2) to find the ways to develop the effectiveness of classroom research of teachers at Ban San Kamphaeng School, San Kamphaeng District, Chiang Mai Province. This study was a qualitative research with 13 informants. The research tools included focusing group, analyzing content data by summarizing and writing a descriptive form.

The research results indicated that:

1) The current conditions for doing classroom research of teachers at Ban San Kamphaeng School, San Kamphaeng District, Chiang Mai Province found that 1. Most teachers did not do classroom research based on real data, 2. Teachers still lacked knowledge, understanding, and skills for doing classroom research, 3. Teachers needed a model for doing classroom research that was correct according to research methods.

2) Guidelines for developing the effectiveness of classroom research for teachers at Ban San Kamphaeng School, San Kamphaeng District, Chiang Mai Province It was found that the educational institution administrators must have a clear policy for doing classroom research, facilitate teachers in doing classroom research, make

classroom research manual for providing the same format and be systematic monitoring and evaluation and bring classroom research into use to benefit.

Keywords: Development Guidelines, Classroom Research, Effectiveness.

บทนำ

การทำวิจัยในชั้นเรียนและการใช้ผลการวิจัยในชั้นเรียนนับเป็นกระบวนการสืบเสาะค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติงานสอน เพื่อนำไปสู่การดำเนินงานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตการปฏิบัติจริงของครู การที่ครูจะใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ได้ดังนี้ ครูผู้สอนควรดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนควบคู่ไปกับการนำหลักการวิจัยไปใช้กับ ผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย มีใช้การแยกส่วนจากการสอนดังเช่นที่ครูส่วนใหญ่ ปฏิบัติกันในช่วงเวลาที่ผ่านมา (สุวิมล ว่องวานิช, 2553 :-3) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวดที่ 4 มาตรา 24 (5) กำหนดให้ “ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่ง วิทยาการประเภทต่าง ๆ” และในมาตรา 30 ระบุว่า “ให้สถานศึกษาพัฒนา กระบวนการเรียนการสอน ที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ว่าด้วย เรื่องของความรู้ และสมรรถนะ ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู 9 ข้อ โดยข้อที่ 7 ว่าด้วยการวิจัยทาง การศึกษา ได้กำหนดให้ครูจะต้องทำวิจัยในชั้นเรียนและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียน การสอนและได้กำหนด วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคุรุสภาในมาตรา 8 (3) ประสานส่งเสริมการศึกษา และการวิจัยเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ คุรุสภาได้ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัย โดยเฉพาะผู้ประกอบ วิชาชีพครูให้มีการทำวิจัยในชั้นเรียน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2553 : 19)

การวิจัยในชั้นเรียนให้การทำวิจัยในชั้นเรียน และการใช้ผลการวิจัยในชั้นเรียนประสบ ผลสำเร็จอย่างยิ่ง กล่าวคือผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำแนวทาง ดำเนินงาน ทำให้การบริหารงานวิชาการและการพัฒนาการเรียนรู้เกิดผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพ โดย ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการการสร้างความตระหนักให้กับครู ส่งเสริมและสนับสนุนให้ ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและพัฒนา ครู มีการนิเทศติดตาม ดูแล ช่วยเหลือ การรายงาน การเผยแพร่งานวิจัยในชั้นเรียนและการใช้

ผลการวิจัยในชั้นเรียนของครูตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 โดยส่งเสริมให้ครูเป็นทั้งผู้ทำวิจัยและผู้ใช้ผลการวิจัย เมื่อครูสามารถทำวิจัยได้ ประโยชน์ที่ครูจะได้รับก็ คือ ครูจะสามารถนำข้อค้นพบและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างมีระบบมากขึ้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ว่าด้วยเรื่องของความรู้ และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ตามมาตรฐานความรู้ โดยผู้บริหารสามารถ ส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ฐนิชกานต์ เสงตระกุล และ กมล สดประเสริฐ (2552 : 89) ได้กล่าวถึงสมรรถนะหรือความสามารถสำคัญของผู้บริหารทั้ง 14 สมรรถนะซึ่งหนึ่งในนั้นคือการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ เป็นสมรรถนะของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพโดยมีตัวบ่งชี้คือ ศึกษาข้อมูลสมรรถนะในการทำวิจัยของครู กระตุ้นครูให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการทำวิจัย ส่งเสริมครูให้ทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ติดตาม ช่วยเหลือ สนับสนุนการทำวิจัยของครูให้เกิดความสำเร็จ ผู้บริหารต้องถือว่าการวิจัยเป็นการแสวงหาความรู้ที่ยั่งยืนสอดคล้องกับ ประพนธ์ เจริญกุล (2550 : 14) กล่าวว่า การที่ครูจะสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนนั้นจะต้องได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างเต็มที่จากผู้บริหารสถานศึกษาโดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายการศึกษาระดับชาติไปจนถึงระดับการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

โรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 122 คน ถือได้ว่ามีครูจำนวนมาก จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบปัญหาด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน คือ ครูส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ ครูทำวิจัยในชั้นเรียนได้ไม่ถูกต้องตามหลักการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยศึกษาจากงานวิจัยในชั้นเรียนของปีการศึกษา 2563 ของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ร้อยละ 80 มีการทำวิจัยในชั้นเรียนที่ไม่ถูกต้องตามหลักการทำวิจัยในชั้นเรียน และจากการสอบถามครูผู้เกี่ยวข้องพบว่าครูส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ และไม่สามารถนำวิจัยในชั้นเรียนใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับรายงานการประชุมงานวิชาการโรงเรียนบ้านสันกำแพงครั้งที่ 5/2563 (รายงานการประชุมงานวิชาการโรงเรียนบ้านสันกำแพง, 2563 : 19) พบว่ามีการทำวิจัยในชั้นเรียนที่ไม่ถูกต้องตามรูปแบบของระเบียบวิธีวิจัย งานวิจัยในชั้นเรียนไม่ได้เกิดจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนจริง และต้องแก้ไขให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนให้ถูกต้อง

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ แต่ถึงอย่างไรก็ตามสาเหตุที่ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพราะต้องการศึกษาข้อมูลของนักเรียน ว่ามีพฤติกรรม มีความต้องการและมีปัญหาอย่างไร เพื่อหาวิธีการแก้ไขให้กับนักเรียน สาเหตุที่ครู ไม่ทำวิจัยในชั้นเรียน เพราะไม่เข้าใจวิธีการวิจัยในชั้นเรียน ส่วนปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนของครู คือ ยังขาดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัย ครูมีความต้องการความช่วยเหลือในด้านความรู้ในการ วิจัยในชั้นเรียน สภาพปัจจุบันของงานวิจัย ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยแบบทดลองเชิงพัฒนา (วัลภา ฐิริปัญญา , 2546) เพราะฉะนั้น การวิจัยครั้งนี้จะเป็นแรงผลักดันให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักในการทำวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสามารถนำไปพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นและเกิดประโยชน์ต่อผู้ทำวิจัยในชั้นเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
- 2.เพื่อหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative Research) ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก บุคลากรในโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 2 คน ครูผู้สอนจำนวน 10 คน ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานบริหารโรงเรียน ด้านวิชาการ และ ด้านบุคคลได้แก่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการ 1 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานบุคคล 1 คน หัวหน้างานวัดผลและประเมินผล 1 คน หัวหน้างานจัดทำรายงานคุณภาพประจำปี 1 คน หัวหน้างานวิจัยในชั้นเรียน 1 คน หัวหน้างานอำนวยการ 1 คน หัวหน้างานแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1

คน ครูที่มีผลงานด้านวิชาการระดับเขตพื้นที่ขึ้นไป 3 คน รวมทั้งหมด จำนวน 23 คน คัดเลือกแบบเจาะจง

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการ 1 คน ครู และบุคลากร 8คน ผู้เชี่ยวชาญ 3 รูป/คน และ รวมทั้งหมด 12 รูป/คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเครื่องมือการ เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ประมวลผลจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยลักษณะของเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่กรอบการศึกษาเอกสาร กรอบการสังเกต และกรอบการสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างสำหรับ ข้อมูลที่หลากหลาย แบบไม่เป็นทางการ ไม่จำกัดคำตอบ ไม่เคร่งครัด ในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งลักษณะและเนื้อหาตลอดจนขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

กรอบคำถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประเด็นคำถามในการ สนทนากลุ่ม ใช้ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู และแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของการทำวิจัยในชั้นเรียน 5 ขั้นตอน คือ 1) การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา 2) การกำหนดวิธีการแก้ปัญหา 3) การพัฒนาวิธีการและนวัตกรรม 4) การนำนวัตกรรมไปใช้ และ5) การสรุปผลการวิจัย

การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สูงสุด ผู้วิจัยใช้หลักการเลือกผู้เข้าร่วมสนทนาที่มีภูมิหลังคล้ายคลึงกันในการ บริหารด้านวิชาการและการวิจัยในชั้นเรียนโดยตรง การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อ พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content

Validity) ของแบบสนทนากลุ่ม จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 2 - 3 คน ได้แก่ รองผู้อำนวยการ 1 คน ครูและบุคลากร 8คน ผู้เชี่ยวชาญ 3 รูป/คน และ รวมทั้งหมด 12 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่มครั้งนี้คือ

1) กลุ่มผู้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม ได้แก่ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) จำนวน 1 ท่าน คือผู้วิจัยเอง ผู้จดบันทึกการสนทนา (Note – Taker) จำนวน 2 ท่านและผู้บริการ ทั่วไปจำนวน 1 ท่านรวม 4 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยในครั้งนี้ได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยเนื้อหา (Content Analysis) โดยสรุปเขียนแบบบรรยาย พรรณนา และข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล และการวิเคราะห์ผลของการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยเนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเขียนสรุปแบบบรรยาย พรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่มีผลการวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดความตระหนักในการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย อีกทั้งยังขาดนโยบายที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งทางโรงเรียนต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยมุ่งให้เกิดผลต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โดยมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วยการนำข้อมูลที่ได้ไปหาแนวทางการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยใช้กระบวนการ PDCA อย่างมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางที่จะผลักดันในการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

ผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ฝ่ายบริหารจะต้องกำหนดนโยบายให้ความสำคัญกับการทำวิจัยในชั้นเรียนให้กับครูอย่างเป็นระบบ โดยเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในเรื่อง

ของงบประมาณ การบริหารจัดการ การส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การทำคู่มือการทำวิจัยในชั้นเรียน และจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูด้วยกัน ต้องมีการติดตามผล นิเทศอย่างเป็นกัลยาณมิตร เพื่อที่จะทำให้ครูมีกำลังใจและแนวทางในการทำวิจัยในชั้นเรียนให้มีประสิทธิผลตามเป้าหมายของโรงเรียนต่อไป สำหรับแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนบ้าน สันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ คือ 1) ผู้บริหารต้องกำหนดนโยบายชัดเจนในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู ต้องมีความเป็นรูปธรรม และเป็นในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ต้องมีรูปแบบ แนวทางการทำวิจัยในชั้นเรียนของทั้งโรงเรียนต้องเป็นรูปแบบเดียวกัน ซึ่งก่อนที่จะตกลงใช้รูปแบบใดนั้น ควรใช้การประชุมหารือ หาข้อสรุปร่วมกัน 2) ผู้บริหารจะต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควรสำหรับครู เพื่อที่จะทำวิจัยในชั้นเรียนให้มีประสิทธิผล 3) ใช้วงจรเดมมิ่งในการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อให้มีประสิทธิผล 4) มีการกำกับติดตามผล การทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ เป็นกัลยาณมิตร เน้นให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษา และให้กำลังใจ และ 5) นำผลการวิจัยในชั้นเรียนไปเผยแพร่ในวงกว้างทั้งในระดับสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา มีการเสริมกำลังใจสำหรับการวิจัยในชั้นเรียนที่มีประสิทธิผล เพื่อเป็นแบบอย่างกับบุคลากรในสถานศึกษา และผู้ที่สนใจ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยได้หาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่อภิปรายตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผลจากการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดความรู้และทักษะกระบวนการในการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างถูกต้อง เนื่องจากครูมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากการสอน และมีการคัดลอกผลงานจากอินเทอร์เน็ตหรือจากบุคคลอื่นแล้วนำมาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานวิจัยในชั้นเรียนที่ไม่มีประสิทธิผล ไม่สามารถนำผลวิจัยในชั้นเรียนเหล่านั้นมาพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ได้ ซึ่งตามหลักการแล้วการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูเปรียบเสมือนกระจกสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนแล้วหาวิธีการ หรือนวัตกรรม เพื่อไปแก้ไขปัญหานั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของอรนุช ศรีคำและคนอื่น ๆ (2561)

พบว่าครูยังขาดความรู้และความเข้าใจและขาดทักษะในการทำวิจัยในชั้นเรียนครูบางส่วนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียนที่ไม่ถูกต้องและสอดคล้องกับงานวิจัยของกับณัฐพร แสงฤทธิ์ (2560) พบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการทำวิจัยในชั้นเรียนขาดทักษะในการเขียนรูปแบบงานวิจัยในชั้นเรียนและขาดความกระตือรือร้นขาดแหล่งข้อมูลให้ค้นคว้าขาดงบประมาณสนับสนุนให้ครูทำการวิจัยและขาดการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับงานวิจัยของพาที แสนศรี (2559) พบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนขาดทักษะในการสืบค้นผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยในชั้นเรียน

อภิปรายผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาหาแนวทางทั้งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยได้แนวทางการทำวิจัยในชั้นเรียนโดยใช้หลักการ PDCA ในการพัฒนาประสิทธิผลการทำวิจัยในชั้นเรียนซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียนที่กำหนดไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 5 ขั้นตอน คือ 1.การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา 2.การกำหนดวิธีการแก้ปัญหา 3.การพัฒนาวิธีการและนวัตกรรม 4.การนำนวัตกรรมไปใช้ และ 5.การสรุปผลการวิจัย แนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐณิพัทธ์ อ่อนตาม (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่องเทคนิคการบริหารงานแบบ P D C A (Deming Cycle) พบว่าการพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพบุคลากรทุกคนต้องพัฒนาและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า การบริหารระบบคุณภาพ ซึ่งได้รับแนวคิดและหลักการของการพัฒนาองค์กร (Organization Development) สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร คุณภาพที่ได้รับการยอมรับของหน่วยงานทั่ว ๆ ไป ได้แก่ การใช้วงจรเดมมิงซึ่งแบ่งขั้นตอนการทำงานออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1) การวางแผน (Plan : P) ขั้นตอนที่ 2) การปฏิบัติตามแผน (Do : D) ขั้นตอนที่ 3) การตรวจสอบ ผลการปฏิบัติงาน (Check : C) และขั้นตอนที่ 4) การแก้ปัญหา (Action : A)

องค์ความรู้การวิจัย

จากการหาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ที่สามารถวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง ดังตารางต่อไปนี้

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
1. สมรรถนะการพัฒนาผู้เรียนมีการจัดการเรียนการสอนตามแผนพัฒนาคุณภาพประจำปี หลักสูตรสถานศึกษา และมีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง อีกทั้งครูทำหน้าที่เป็น Facilitator เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้ผู้เรียน 2. สมรรถนะภาวะผู้นำครู ให้เกียรติผู้อื่น กระตุ้นปรับเปลี่ยนแนวคิดให้มีความรับผิดชอบร่วมกัน สืบเสาะหาความรู้ทางอาชีพ มีการพัฒนานวัตกรรม กำหนดเป้าหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถของตนเองตามสภาพจริงและปฏิบัติให้บรรลุผล	1. สมรรถนะการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้พบว่าครูผู้สอนยังขาดการทักษะการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยสร้างจากปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการเรียนการสอนและนำผลจากการวิจัยในชั้นเรียนไปใช้พัฒนากระบวนการเรียนการสอน - ออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ - สร้างและนำเครื่องมือวัดและประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม - วัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง - นำผลการประเมินการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 2. สมรรถนะการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนพบว่าครูยังขาดการทำวิจัยเพื่อพัฒนา ดังนี้ - มีการประมวลผลหรือสรุปข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาในชั้นเรียนโดยใช้ข้อมูลรอบด้าน

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
	- มีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย อุปสรรคและโอกาสความสำเร็จของการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน 3. การกำหนดนโยบายในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้ของบุคลากร ยังขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ขาดการบูรณาการใช้กระบวนการ P D C A ในการบริหารจัดการ
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
1. สถานศึกษามีภาคีเครือข่าย จากหน่วยงานภายนอกให้ความร่วมมือ และให้การสนับสนุนการศึกษา 2. สถานศึกษามีความสัมพันธ์อันดีต่อผู้ปกครองชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน 3. สถานศึกษาเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีงบประมาณและเงินสนับสนุนเพียงพอต่อการจัดการศึกษา	1. ปัจจุบันมีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้การเรียนการสอนของครูไม่ดึงดูดความสนใจของนักเรียน 2. ครูมีภาระงานนอกเหนือจากการสอนมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอน 3. สถานศึกษาไม่มีแนวทางการพัฒนาการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู
สิ่งที่พบ	แนวทาง
1 ออกแบบวิธีการทำวิจัยในชั้นเรียนที่มีความชัดเจน ไม่ซับซ้อนแต่สามารถเข้าใจได้ง่ายและถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย 2 สร้างรูปแบบวิจัยในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับ	1. วางแผนขอการแนะนำจากหน่วยงานต้นสังกัดในการจัดอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียนให้กับครูในโรงเรียน 2 จัดอบรมครูเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนให้มีความเหมาะสมกับครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง 1. จัดทำคู่มือการทำวิจัยในชั้นเรียน ให้ครู

บริบทของโรงเรียน

สามารถศึกษาเมื่อทำวิจัยในชั้นเรียน
2. จัดอบรมการใช้เทคโนโลยีในการทำวิจัยในชั้นเรียนให้กับครู

3 ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียนปีการศึกษาละอย่างน้อย 1 เรื่อง

1 มีกระบวนการส่งเสริม ติดตาม ประเมินผล การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูอย่างเป็นรูปธรรม และ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งใน และ นอกสถานศึกษา

4 นำผลการการทำวิจัยในชั้นเรียนมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

1 จัดให้มีการประกวด คัดเลือกผลงานวิจัยดีเด่น เพื่อนำมาจัดแสดง
2 สถานศึกษาติดตามผลจากการนำผลวิจัยในชั้นเรียนเพื่อไปแก้ไขปัญหา และ พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ในปีการศึกษาต่อไป ในลักษณะการต่อยอดองค์ความรู้

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้เห็นว่า การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูทางโรงเรียนจึงต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยมุ่งให้เกิดผลต่อการบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดยมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป ด้วยการนำข้อมูลที่ได้ไปหาแนวทางการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยใช้กระบวนการ PDCA อย่างมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางที่จะผลักดันในการพัฒนาครูด้านการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน โดยมุ่งให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพและสามารถนำผลการทำวิจัยในชั้นเรียนมาปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน และส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ควรมีกำหนดนโยบายการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูอย่างเป็นรูปธรรม
2. ผู้บริหารโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ควรมีกำหนดระยะเวลาในการวางแผนการดำเนินงาน การตรวจสอบ กำกับติดตาม และปรับปรุงแก้ไขในการทำวิจัยในชั้นเรียนให้เหมาะสม
3. ผู้บริหารโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ควรมีกำกับติดตามการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูอย่างสม่ำเสมอ
4. ผู้บริหารโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ควรสร้างความตระหนักในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่จัดทำโครงการเพื่อเสริมประสิทธิภาพ สร้างองค์ความรู้การทำวิจัยในชั้นเรียน
2. ผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่จัดทำคู่มือการทำวิจัยในชั้นเรียนของสถานศึกษา
3. ผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่จัดการประกวดการวิจัยในชั้นเรียนเมื่อสิ้นปีการศึกษาหรือในงานเปิดบ้านวิชาการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ประเด็นการวิจัยเรื่องการสร้างความเข้าใจและวิธีการทำวิจัยในชั้นเรียนที่มีความสะดวกไม่ซับซ้อน แต่มีประสิทธิภาพ
2. การศึกษาเปรียบเทียบจากสถานศึกษาที่มีผลงานการวิจัยในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ (KM) กับโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

References

- ฐนิชกานต์ เต่งตระกูล และ กมล สุดประเสริฐ. (2552). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา. วารสาร
วิทยาศาสตร์. 108, (6), (เม.ย. 2552) 87-89

- ณัฐพร แสงฤทธิ์. (2560). การพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนบ้านดัวราษฎร์อุทิศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ณัฐณพัชร์ อ่อนตาม. (2562). เทคนิคการบริหารงานแบบ PDCA (Deming Cycle), วารสารสมาคม. พัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย. 1 (3), 39-46.
- พาที แสนสี. (2559). การพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนนางัวราษฎร์รังสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- โรงเรียนบ้านสันกำแพง. (2563). รายงานการประชุมงานวิชาการโรงเรียนบ้านสันกำแพง. เชียงใหม่ : การโรงเรียนบ้านสันกำแพง.
- วัลลภา ภูมิปัญญา. (2546). การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูและกระบวนการของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนโรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวิมล ว่องวนิช. (2553). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. นนทบุรี : ตีรณสาร.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2553). หนังสือชุด การวิจัยเพื่อพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษา : แนวคิดสู่การปฏิบัติ เล่มที่ 1 การวิจัยกรณีศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). : กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา.
- อรนุช ศรีคำและคณะ. (2562). การพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียนให้บุคลากรทางการศึกษา ในการพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. บทความวิชาการ, หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

**ศึกษาการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาล
ตำบลภูกระตัง อำเภอภูกระตัง จังหวัดเลย**

**A Study of the Maintenance of parents in the Six directions According to
Theravada buddhism, Subdistrict Municipality Phu Kadueng, Phu Kradueng
District, Loei Province**

พระครูปริยัติวชิรคุณ Phrakru Pariyativachirakhun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Loei Buddhist College

nuttawat.chot@gmail.com

Haripunchai Review 10/12/2023

Haripunchai Review 09/02/2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑)ศึกษาระดับการบำรุงบิดามารดา 2)เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบำรุงบิดามารดาโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3)แนวทางการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระตัง อำเภอภูกระตัง จังหวัดเลย การวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลภูกระตัง ใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ ได้ 360 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ เฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที และค่าเอฟ และเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 12 รูปหรือคน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) ระดับการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระตัง อำเภอภูกระตัง จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระตัง อำเภอภูกระตัง จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพ และระยะเวลาการอาศัยต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และสถานภาพครอบครัวต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3) แนวทางศึกษาการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย พบว่า ด้านท่านเลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ ควรทำให้บุตรธิดาเข้าใจว่าการดูแลเอาใจใส่ต่อบุพการี ด้านทำกิจของท่าน ให้คำแนะนำการดำเนินกิจการต่าง ๆ ด้านการดำรงวงศ์สกุล ทำได้โดยส่งเสริมกิจกรรมที่มีประโยชน์ ด้านความประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก โดยการจัดกิจกรรมทางศาสนา ด้านเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน เช่น จัดกิจกรรมทำบุญกุศลในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น

คำสำคัญ : การบำรุงบิดามารดา, ทิศ 6, พระพุทธศาสนาเถรวาท.

Abstract

This research aims to 1) Study the level of care for parents. 2) Compare opinions on nurturing parents classified by personal factors and 3) Guidelines for nurturing parents in all 6 directions according to Theravada Buddhism principles of Phu Kradueng Subdistrict Municipality. Phu Kradueng District, Loei Province, mixed methods research The sample group was people in Phu Kradueng Subdistrict Municipality. Taro Yamane's formula can be used by 360 people. Tools include questionnaires, data analysis statistics such as frequency, percentage, average, standard deviation, t-test and F-value, and qualitative. Interviews with 12 key informants or people were conducted for content analysis.

The research results found that

1) Level of nurturing of parents in the 6 directions according to Theravada Buddhism principles of Phu Kradueng Subdistrict Municipality. Phu Kradueng District, Loei Province, overall is at a high level.

2) Results of comparing opinions on nurturing parents in the 6 directions according to Theravada Buddhism principles of Phu Kradueng Subdistrict Municipality. Phu Kradueng District, Loei Province, classified according to personal factors, found that people with occupations and different periods of residence have different

opinions. Statistically significant at the 0.05 level and people with different genders, ages, education levels, incomes, and family statuses There are different opinions.

3) Guidelines for studying the care of parents in the 6 directions according to the principles of Theravada Buddhism of Phu Kradueng Subdistrict Municipality. Phu Kradueng District, Loei Province, found that on the side of the people who raised them, they raised them in response. Children should be made to understand that they care for their parents. side of your business Provide advice on various business activities regarding maintaining the family name. This can be done by promoting beneficial activities. Conducting oneself as a person worthy of receiving inheritance By organizing religious activities When he passed away Make merit and dedicate it to him, such as organizing merit-making activities on various occasions, etc.

Keywords: Nurturing parents, 6 directions, Theravada Buddhism.

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนาเป็นเวลารับานการดำเนินชีวิตจะ ควบคู่ไปกับศาสนาโดยการนำเอาหลักธรรมมาเป็นครรลองชีวิตเสมอมาโดยรวมคือว่าสังคมไทยกับพระพุทธ ศาสนาเอื้อเพื่อเกื้อหนุนและส่งเสริมกันมาตลอดในแง่ของจริยธรรมพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของสังคม ไทยมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจริยธรรมจนทำให้สังคมมีความสงบร่มเย็นมีความสุขมาโดยตลอดกล่าวคือมีความผูกพันกับวิถีชีวิตคนไทยตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย การดำเนินชีวิตด้วยการนำหลักธรรมทาง ศาสนามาปฏิบัติเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของจริยธรรมที่ต้องมีศาสนาเป็นแกนหลักในอดีตที่ผ่านมา สถาบันครอบครัวไทยมีหลักฐานที่มั่นคงในการเสริมสร้างการพัฒนาสังคม มีความใกล้ชิดและผูกพันเหมือน ครอบครัวเดียวกันการสื่อสารและสายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูพฤติกรรมในการแสดงบทบาทและสถานะของมารดาบิดาและบุตรธิดา ตามหลักพระพุทธศาสนามนุษย์เป็นภาวะซึ่งประกอบด้วยรูปกับนาม โดยเรียกรวมกันเป็นภาษาทั่วไปว่าคนหรือสัตว์โลกที่มีชีวิตชนิดหนึ่ง โดยมีความแตกต่างจากสัตว์โลกชนิดอื่นในเรื่องความคิด ความมีสติ ปัญญา รู้จักไตร่ตรองตามหลักแห่งเหตุผล ความมีสติและสัมปชัญญะมีจิตสำนึกรับผิดชอบชีวิต ซึ่งกล่าวโดยรวมก็คือมี วัฒนธรรม มนุษย์ตามรูปศัพท์จึงหมายถึงสัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผล, สัตว์ที่มีจิตใจสูง มนุษย์เป็นสัตว์ สังคมมีสัญญาตถาญาณในการอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากเริ่มต้นจากการ

อยู่รวมกันเป็นครอบครัว มีทั้งครอบครัวเดี่ยวที่มีสมาชิก ครอบครัวประกอบด้วย ๒ ระดับ คือ บิดา มารดาและบุตรธิดาอาศัยอยู่ภายใต้ชายคาเดียวกันและมีทั้งครอบครัวขยายประกอบ ด้วยสมาชิก 3 ระดับ คือ บิดามารดาบุตรธิดาและปู่ย่าตายายที่อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน

ปัจจุบันตามที่ปรากฏให้เห็นทางสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์วิทยุหรือโทรทัศน์จะปรากฏ อยู่ เสมอว่า มีผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการเอาใจใส่เลี้ยงดูจากลูกหลาน บางคนก็อาศัยอยู่บ้าน ตนเองแต่อยู่ อย่างยากลำบากด้วยความชราของร่างกายที่ไม่สามารถประกอบหน้าที่การงานได้ทำให้มี ความเป็นอยู่อย่าง แร้นแค้น ทั้ง ๆ ที่ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งเหล่านี้หลาย ๆ คนมีบุตรธิดาหลาย ๆ คน แต่ ละคนมีหน้าที่การงาน ที่ดี ๆ แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญในการที่จะดูแลบิดามารดาผู้สูงวัยตอบแทน เมื่อ บิดามารดาไม่ร้องขอก็ไม่ใส่ใจ ผู้สูงอายุหลาย ๆ คนก็ไม่ได้อาศัยอยู่บ้านของตนเอง แต่ถูกส่งให้ไปอยู่ บ้านพักคนชรา ซึ่งโดยความเป็นอยู่ อาจจะสะดวกสบายกว่าการอยู่ลำพัง แต่โดยสภาพจิตใจแล้ว ผู้สูงอายุทั้งหลายต่างโหยหา ความรักความ อบอุ่นในครอบครัวที่แวดล้อมด้วยลูก ๆ หลาน ๆ ยุคสมัย ปัจจุบันปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมาย เริ่มตั้งแต่มนุษย์ไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดละเลย ขาดการเอาใจใส่ มองข้ามความสำคัญไป บิดามารดา ไม่เอาใจใส่ในหน้าที่ของบิดามารดา เห็นแก่ ความสุขส่วนตัว ไม่เอาใจใส่ต่อบุตรธิดาไม่อบรมบุตรธิดาให้ดี ที่สุด เขาจึงไม่รู้จักหน้าที่หรือบุญคุณของ บิดามารดา ไม่รับรู้ความเป็นบิดามารดา จนในที่สุดก็เนรคุณบิดา มารดา ฉะนั้นเมื่อมองเห็นพื้นฐาน แห่งปัญหาอย่างนี้แล้ว ถ้าต่างคนต่างยึดมั่นในหน้าที่ของตนและตั้งใจทำ หน้าที่ของตนให้ดีที่สุด บิดา มารดาทำหน้าที่ของบิดามารดาให้สมบูรณ์แบบบุตรธิดาก็ทำหน้าที่ของตนให้ สมบูรณ์แบบ ปัญหา สังคมทั้งหลายที่เกิดขึ้นในประเทศของเราทุกวันนี้ก็จะลดลงเรื่อย ๆ จนเบาบางลงในที่สุด (พระเทพ รัตนสุธี, 2557 : 67)

จากเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะ ทำ ศึกษาการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง ๖ ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้เล็งเห็นว่าถ้าหาก ประชาชนในอำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ได้นำหลักธรรมบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง 6 ตามแนวหลัก พระพุทธศาสนาเถรวาท ปฏิบัติหน้าที่ของบุตรการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดา ถือเป็นสิ่งจำเป็น ต่อคนเป็นลูก เพราะจะช่วยส่งเสริมให้ชีวิตของคุณนั้นรุ่งเรือง เจริญก้าวหน้าต่อ ๆ ไป ซึ่งอันนี้สงส์ที่จะ เกิดขึ้นกับคุณ และเพื่อกระตุ้นเตือนให้บุตรตระหนักถึงหน้าที่ของตนเพื่อจะได้รับรู้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการบำรุงบิถามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบำรุงบิถามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอแนวทางการบำรุงบิถามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการ “ศึกษาการบำรุงบิถามารดาในทิศทั้ง 6 ตามพระพุทธศาสนาเถรวาท ของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย” ในครั้งนี้ ใช้วิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย รวมประชากรทั้งสิ้น 3,584 คน
2. กลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตร Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 คน
3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูปหรือคน จากกลุ่มผู้ที่ได้รับรางวัลกตัญญูลูกดีเด่น และกลุ่มผู้นำชุมชน อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย และพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส

เครื่องมือการวิจัย

1. เครื่องมือเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ สถานภาพครอบครัว และระยะเวลาการอาศัย

ตอนที่ ๒ การบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง ๖ ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ได้แก่ ด้านท่านเลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ ด้านทำกิจของท่าน ด้านดำรงวงศ์ญาติ ด้านประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก และด้านเมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน ด้านละ 5 ข้อ รวมทั้งหมด 25 ข้อโดยมีระดับการวัดผล ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑)ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒)หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและ กรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00 หมายความว่า แบบสอบถามมีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

3)หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหนองหิน จังหวัดเลย จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94

4)นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

2.เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แนวทางการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง ๖ ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

วาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย เป็นอย่างไร ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านท่านเลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ ด้านทำกิจของท่าน ด้านดำรงวงศ์คุณ ด้านประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก และด้านเมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่าง รายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้ **ด้านท่านเลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ** พบว่า ระดับการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย **ด้านท่านเลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก **ด้านทำกิจของท่าน** พบว่า ระดับการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย **ด้านทำกิจของท่าน** โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง **ด้านดำรงวงศ์คุณ** พบว่า ระดับการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย **ด้านดำรงวงศ์คุณ** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก **ด้านประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก** พบว่า ระดับการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย **ด้านประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ**ด้านเมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน** พบว่า ระดับการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย **ด้านเมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบำรุงบิฑามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าประชาชนที่มีอาชีพ และระยะเวลาการอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบำรุงบิฑามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และสถานภาพครอบครัวต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบำรุงบิฑามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางศึกษาการบำรุงบิฑามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย ในด้านท่านเลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบทำได้โดย 1) ควรยกย่องผู้ที่เลี้ยงดูบิดามารดา 2) ควรแนะนำให้บุตรหลานดูแลบุพการีทั้งทางร่างกายและจิตใจ 3) ควรทำให้บุตรธิดาเข้าใจว่าการดูแลเอาใจใส่ต่อบุพการีเป็นผลดีทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม และ 4) ควรเสนอแนะแนวทางในการดูแลบุพการีว่าเป็นสิ่งที่บุตรธิดาทุกคนสามารถกระทำได้ตามกำลังฐานะของตน ด้านทำกิจของท่าน ทำได้โดย 1) ควรปลูกฝังเยาวชนให้รู้จักช่วยเหลืองานบ้าน โดยความร่วมมือกับสถานศึกษาและวัด ในการอบรม 2) ควรให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำ และแนวทางในการดำเนินกิจการต่าง ๆ แก่บุตรธิดาที่ประสงค์จะช่วยเหลือกิจการของพ่อแม่ 3) ควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพต่าง ๆ ด้านการดำรงวงศ์สกุล ทำได้โดย 1) ส่งเสริมการเรียนรู้ควบคู่คุณธรรม 2) ส่งเสริมกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว 3) ร่วมมือกันในการดูแลเอาใจใส่เด็กและเยาวชน 4) ควรสอดส่อง กำจัดแหล่งมั่วสุม ป้องกันยาเสพติด ส่งเสริมกิจกรรมที่มีประโยชน์ด้านความประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก ทำได้โดย 1) ส่งเสริมให้ประชาชนเป็นผู้อยู่ในศีลในธรรม โดยการจัดกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ 2) ดูแลการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้ควบคู่ไปทั้งความรู้ด้านวิชาการ และคุณธรรม 3) ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เสริมสร้างทักษะการใช้ชีวิตก้าวทันเทคโนโลยีให้กับประชาชน ด้านเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน ทำได้โดย 1) จัดกิจกรรมทำบุญกุศลในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทางศาสนา ขึ้นปีใหม่ ประเพณีท้องถิ่น 2) จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ จิตอาสา บริจาคสิ่งของเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ 3) จัดให้มีการปฏิบัติธรรมในโอกาสต่าง ๆ เช่น สวดมนต์ข้ามปี ปฏิบัติกรรมฐาน ถือน้ำสวดมนต์ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการบำรุงบิดามารดาในทศทั้ง ๖ ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุระดัง จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบำรุงบิดามารดา ตามหลักทศ 6 ถือว่าเป็นสิ่งที่ได้รับการปลูกฝังมาในครอบครัว และจากสถาบันทางศาสนา โรงเรียน ว่าคนเรานั้นต้องมีความกตัญญูต่อบุคคลผู้มีพระคุณ สอดคล้องกับ **สมบุรณ์ วัฒนะ**(2562) พบว่า การศึกษาภาคสนามเพื่อหาคำตอบว่าครอบครัวไทยพุทธได้ดูแลบิดามารดาสูงอายุดำเนินตามแนว คำสอนเรื่องทศหก (มารดาบิดาเปรียบดังทศเบื้องหน้า)ในพุทธศาสนามากน้อยเพียงใด โดยเลือกศึกษาครอบครัวไทยพุทธในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การดูแลบิดามารดาตามแนวคำสอนเรื่องทศหก (มารดาบิดาเปรียบดังทศเบื้องหน้า) ในพุทธศาสนายังได้รับความนิยมสูง

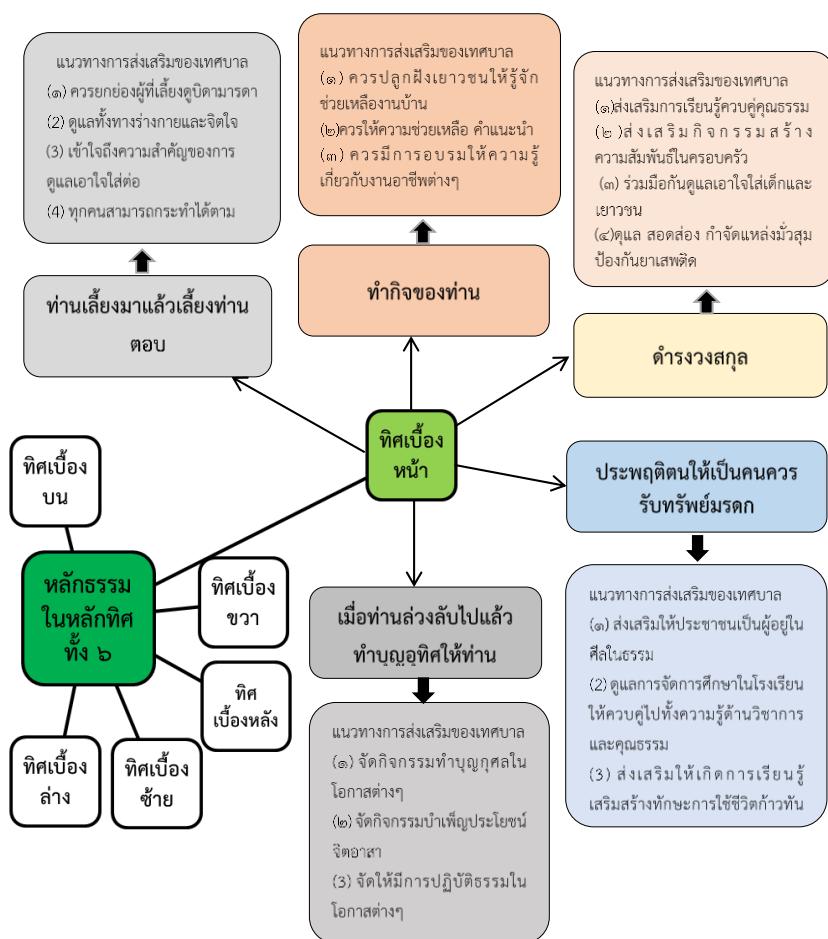
อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบำรุงบิดามารดาในทศทั้ง ๖ ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุระดัง จังหวัดเลย โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพ และระยะเวลาการอาศัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบำรุงบิดามารดาในทศทั้ง ๖ ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุระดัง จังหวัดเลย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และสถานภาพครอบครัว ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันอาจจะมีข้อจำกัดในการดูแลเอาใจใส่บิดามารดาจึงทำให้มีความคิดเห็นต่อการบำรุงบิดามารดาในทศทั้ง ๖ ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุระดัง จังหวัดเลย แตกต่างกัน สอดคล้องกับ**สมฤดี จันทร์กล้า**(2563) พบว่า 1. ชีวิตมนุษย์ เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพราะในปัจจุบันนี้มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้มากระทบต่อการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตไม่ว่าแบบใดหากขาดความตระหนักในหน้าที่บทบาทความรับผิดชอบมนุษย์จะปราศจากคุณค่าทั้งนี้ มนุษย์จะมีชีวิตที่ผาสุกได้ควรมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิตไม่ข้องเกี่ยวกับอบายมุข ให้ความสำคัญกับหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเข้าใจรู้ในหน้าที่บทบาทความสัมพันธ์ของคนรอบข้างเป็นสำคัญ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการบำรุงบิดามารดาในทศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุระดัง จังหวัดเลย พบว่า แนวทางส่งเสริมการบำรุงบิดามารดาในทศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง

อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย พบว่า ด้านท่านเลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ ควรทำให้บุตรธิดาเข้าใจว่าการดูแลเอาใจใส่ต่อบุพการี ด้านทำกิจของท่าน ให้คำแนะนำการดำเนินกิจการต่าง ๆ ด้านการดำรงวงศ์สกุล ทำได้โดยส่งเสริมกิจกรรมที่มีประโยชน์ ด้านความประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก โดยการจัดกิจกรรมทางศาสนา ด้านเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน เช่น จัดกิจกรรมทำบุญกุศลในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้นสอดคล้องกับ **วิทิต บัวปรอท(2564)** พบว่า ปัจจุบันคำว่า ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ถูกบัญญัติโดยราชบัณฑิตยสภา และคณะกรรมการ บัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ ได้อธิบายไว้ว่า New Normal แปลว่า ความปกติใหม่ ฐานวิถีชีวิต ใหม่ หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากเดิมซึ่งทำให้หลักปฏิบัติหน้าที่ต่อกันของคนในสังคมต้องเปลี่ยนไป ในฐานะชาวพุทธควรที่จะต้อง ศึกษาทบทวนในหลักคำสอนที่ว่าด้วยเรื่องทิศ 6 เพื่อที่จะสามารถยึดเป็นหลักปฏิบัติ และแนวทางการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลโดยยังคงความสำคัญของสิทธิเสรีภาพทั้งในความคิด ค่านิยม และมาตรการต่าง ๆ ในการปฏิบัติตน อันจะช่วยสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องอยู่บนพื้นฐานความจริงของสังคม

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบำรุงบิฑามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย” ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ดังแสดงในแผนภาพนี้

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย เรื่อง การบำรุงบิдамารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย ทำให้ได้ทราบถึงระดับการบำรุงบิдамารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ระดับการบำรุงบิдамารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดัง อำเภอกุกระดัง จังหวัดเลย ในด้านท่านเลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ อยู่ในระดับมากเพื่อเป็นให้เทศบาลตำบลภูกระดังสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมการบำรุงบิдамารดา ใน 5 ด้าน ดังนี้

ด้านท่านเลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ มีแนวทาง คือ 1) ควรยกย่องผู้ที่เลี้ยงดูบิดามารดา 2) ควรแนะนำให้ความเข้าใจกับบุตรหลานในชุมชนว่าการดูแลบุพการีนั้นต้องดูแลทั้งทางร่างกายและ

จิตใจ 3) ควรทำให้บุตรธิดาในชุมชน เข้าใจถึงความสำคัญของการดูแลเอาใจใส่ต่อบุพการี ว่าเป็นผลดีทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม 4) ควรเสนอแนะแนวทางในการดูแลบุพการีว่าเป็นสิ่งที่บุตรธิดาทุกคนสามารถกระทำได้ตามกำลังฐานะของตน

ด้านทำกิจของท่าน มีแนวทาง คือ 1) ควรปลูกฝังเยาวชนให้รู้จักช่วยเหลืองานบ้าน โดยความร่วมมือกับสถานศึกษาและวัด ในการอบรม ให้คำแนะนำกับเยาวชน 2) ควรให้ความช่วยเหลือคำแนะนำ และแนวทางในการดำเนินกิจการต่างๆ แก่บุตรธิดาที่ประสงค์จะช่วยเหลือกิจการของพ่อแม่ เช่น การดำเนินการในเรื่องของเอกสารมอบอำนาจ 3) ควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพต่าง ๆ เช่น เกษตรกรรม การทำบัญชี การปศุสัตว์ เพื่อที่บุตรธิดาจะสามารถนำความรู้ไปใช้ในการช่วยเหลืองานของพ่อแม่ต่อไป

ด้านการดำรงวงศ์สกุล มีแนวทาง คือ 1) ส่งเสริมการเรียนรู้ควบคุมคุณธรรม 2) ส่งเสริมกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว เช่น กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมวันครอบครัวในช่วงสงกรานต์ 3) เทศบาล ครอบครัว โรงเรียน วัด และหน่วยงานต่าง ๆ ควรร่วมมือกันในการดูแลเอาใจใส่เด็กและเยาวชนในชุมชน ให้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น ด้วยมารยาทที่ดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 4) เทศบาล ควรเป็นแกนนำในการดูแลสอดส่อง กำจัดแหล่งมั่วสุม ป้องกันยาเสพติด ส่งเสริมกิจกรรมที่มีประโยชน์ เช่น ลานกีฬา การเล่นดนตรี งานศิลปะ เป็นต้น

ด้านความประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก มีแนวทาง คือ 1) ส่งเสริมให้ประชาชนเป็นผู้อยู่ในศีลในธรรม โดยการจัดกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ 2) ดูแลการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้ครอบคลุมไปทั้งความรู้ด้านวิชาการ และคุณธรรม 3) ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะการใช้ชีวิตก้าวทันเทคโนโลยีให้กับประชาชน

ด้านเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน มีแนวทาง คือ 1) จัดกิจกรรมทำบุญกุศลในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทางศาสนา ขึ้นปีใหม่ ประเพณีท้องถิ่น 2) จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ จิตอาสา บริจาคสิ่งของเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ 3) จัดให้มีการปฏิบัติธรรมในโอกาสต่าง ๆ เช่น สวดมนต์ข้ามปี ปฏิบัติกรรมฐาน ถือน้ำสวดมนต์ เป็นต้น

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้ เทศบาลตำบลภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ควรส่งเสริม สนับสนุนการบำรุงบิดามารดาในทิศ

ทั้ง ๖ ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ ท่านเลี้ยงมาแล้วเลี้ยงท่านตอบ ด้านทำกิจของท่าน ด้านดำรงวงศ์สกุล ด้านประพฤติดินให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก และด้านเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน เนื่องจากการที่บิดามารดาได้รับการดูแลเอาใจใส่จากบุตรธิดา ย่อมเป็นการทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ดีขึ้น และยังก่อให้เกิดความผูกพันในครอบครัว เป็นภูมิคุ้มกันจากปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว อันส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) เทศบาลควรมีกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เช่น กิจกรรมวันพ่อ กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันครอบครัว ยกย่องผู้ดูแลบิดามารดาได้ดี
- 2) เทศบาลควรร่วมมือกับโรงเรียน วัด และครอบครัวในการจัดกิจกรรมปลูกฝังเยาวชนให้สามารถทำงานบ้าน หรือจัดการกับสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันได้ เช่น การดูแลจัดการเกี่ยวกับเสื้อผ้า การทำความสะอาดบ้าน การล้างจาน การทำอาหาร ดูแลสัตว์เลี้ยง เป็นต้น
- 3) เทศบาลควรดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ กำจัดแหล่งมั่วสุม และส่งเสริมกิจกรรมที่มีประโยชน์ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ประชาชนทุกวัยสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้
- 4) เทศบาลควรส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมในการบำเพ็ญประโยชน์ต่าง ๆ ในวันสำคัญทางศาสนา หรือช่วงเทศกาลต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสทำบุญและบำเพ็ญประโยชน์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง 6 ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย
2. การศึกษาสภาพปัญหาในการบำรุงบิดามารดาในทิศทั้ง ๖ ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทของเทศบาลตำบลภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย

References

- พระเทพรัตนสุธี. (2557). การดูแลบิดามารดาตามแนวทางพระพุทธศาสนา. *วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*. 1 (2), 65 -74.
- วิฑิต บัวปรอท. (2564). ทิศ 6 ในพระพุทธศาสนากับการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลในยุควิถีปกติใหม่. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์*. 8 (6), 208 – 221.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

สมนึก ภัททิยธนิ. (2549). *การวัดผลการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กทม: ประสานการพิมพ์.

สมบุญ วัฒนะ. (2562). “การดูแลบิดามารดาสูงอายุตามหลักคำสอนเรื่องทิศหกในพระพุทธศาสนาของครอบครัวไทยพุทธ”. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 26 (52), 147 – 164.

สมฤดี จันทร์กล่ำ. (2563). “การดำเนินชีวิตตามหลักทศ 6 ในพุทธปรัชญาเถรวาท”. *ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิตศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพานาน เขต 2

Innovative Leadership of School Administrators in the Phaya Nuea Group Under
the Nan Primary Educational Service Area Office 2

ชัยสิทธิ์ ตั้งแปล Chaiyasit Tungplae

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-chiang mai university

G663302054@northcm.ac.th

Haripunchai Review 03/12/2023

Haripunchai Review 09/02/2024

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพานาน เขต 2 และเพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพานาน เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนในกลุ่มพญาเหนือ ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 73 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพานาน เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพานาน เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้ชุมชนทางวิชาชีพ (PLC) ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนานวัตกรรม ควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นำสิ่งใหม่ ๆ

หรือสร้างนวัตกรรมใหม่ ควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรจัดทำข้อตกลงในการพัฒนางานตามมาตรฐานวิชาชีพ (PA) ที่มุ่งเน้นการใช้นวัตกรรมในการปฏิบัติงาน และผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและจุดเน้นของสถานศึกษาที่ชัดเจน และสร้างบรรยากาศให้ทุกคนในองค์กรเห็นความสำคัญของนวัตกรรม

คำสำคัญ : การพัฒนา, ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา.

Abstract

The objective is to study the innovative leadership of educational institution administrators in the Phaya Nuea group. Under the jurisdiction of the Nan Primary Educational Service Area Office, Area 2, and to study guidelines for developing innovative leadership among school administrators in the Phaya Nuea group. Under the jurisdiction of the Nan Primary Educational Service Area Office, Area 2, the sample group includes educational institution administrators and teachers of schools in the Phaya Nuea group in the academic year 2023, totaling 73 people, and a group of 5 key informants. The tools used in the research are: Questionnaires and interviews Data were analyzed by finding frequency, percentage, mean, and standard deviation. and content analysis.

The research results found that

1) Innovative leadership of school administrators in the Phaya Nuea group Under the Nan Primary Educational Service Area Office, Area 2, it was found that the overall level was at a high level.

2) Guidelines for developing innovative leadership for school administrators in the Phaya Nuea group Under the Nan Primary Educational Service Area Office, Area 2, it was found that educational institution administrators should give importance to creating a culture to be an organization of innovation. Teachers and personnel should be given opportunities to participate in creating innovations that are mutually beneficial. Teachers and personnel should be encouraged to use professional communities (PLCs) to exchange knowledge in developing innovations. Should have

initiative and creativity, bring new things or create new innovations. Teachers and personnel should be encouraged to create work development agreements based on professional standards (PA) that focus on using innovation in their work. and educational institution administrators should set clear policies and focuses of the educational institution. and create an atmosphere where everyone in the organization sees the importance of innovation.

Keywords: Development, Innovative Leadership, Educational Institutions Piloting Educational Innovation Areas.

บทนำ

การจัดการศึกษาในประเทศไทยเริ่มมีการขับเคลื่อนนโยบายนวัตกรรมโดยได้มีการกำหนดพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ซึ่งได้กำหนดพื้นที่นวัตกรรม ครอบคลุมถึงคุณค่าและความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยนวัตกรรม (จิตติมา วรณศรี, 2563 : 10) โดยมีการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาใน 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดระยอง จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดสตูล จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดเชียงใหม่ และสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เป็นพื้นที่นำร่องการบริหารจัดการศึกษาแนวใหม่ โดยมีรูปแบบการบริหารจัดการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนรวมถึงขยายผลสู่ระดับประเทศ เพื่อผลิตและพัฒนานวัตกรรมการบริหารการศึกษาระดับจังหวัด เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษา และเพื่อประสานเครือข่ายโดยความร่วมมือกับภาคีการจัดการศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 4) เพื่อเป็นการผลักดันนโยบายนวัตกรรมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่และผลักดันความคิดที่มีประโยชน์และแปลกใหม่เกี่ยวกับงาน ผู้นำใช้ความสามารถของตนเองหรือแสดงพฤติกรรมที่ส่งเสริม สนับสนุนการทำงานเชิงนวัตกรรมในการเข้าถึงปัญหาหรือโอกาส และสามารถขับเคลื่อนให้เกิดการคิดค้นแนวทางในการดำเนินงานใหม่ ๆ หรือการสร้างนวัตกรรมในสถานศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สถานศึกษา (เดชา ลุนาวงค์, 2564 : 13) จากผลการสะท้อนผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาพบว่า สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ยังขาดผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับการบริหารวิชาการ

และหลักสูตร การสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้รู้จักคิดด้วยตนเอง และการพัฒนาสื่อนวัตกรรมด้านการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งต้องส่งเสริมและกระตุ้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของครูและบุคลากรในสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้และปฏิบัติงานในสถานศึกษา ครูไม่ค่อยมีการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งความคาดหวังของสังคมที่มีต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นแรงผลักดันให้ครูต้องมีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาวิธีการใหม่ ๆ และมีความสนใจในการทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงมีความสำคัญกับผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งจะส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้นวัตกรรมหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา สามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพบนฐานของการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้นำมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการพัฒนาและเป็นแรงผลักดันสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา ก็คือผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ดังที่ พยัต วุฒิรงค์ (2555 : 5) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นการประยุกต์ใช้ความสามารถของผู้บริหารในการนำองค์การ โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง การมีความคิดสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศในองค์การ การบริหารความเสี่ยง จริยธรรมของผู้บริหาร การทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วม นอกจากนั้น เวียงวิวรรธน์ ทำทูล (2557 : 41) อธิบายว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมควรประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การเปลี่ยนแปลง การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และมีส่วนร่วม การมีจริยธรรมและตรวจสอบได้ การบริหารความเสี่ยง บรรยากาศแห่งองค์การ นวัตกรรม ปัจจัยเหล่านี้ที่ผู้นำต้องใช้เป็นกระบวนการสำคัญในด้านการพัฒนาขององค์การให้มากขึ้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีภารกิจหลักในด้านการส่งเสริม สนับสนุน และบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงให้มีคุณภาพ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จ องค์การจำเป็นจะต้องมี การกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาบุคลากรในทุกตำแหน่ง ทุกระดับ ให้มีความรู้ ความสามารถ และมีสมรรถนะ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเสริมสร้าง ทักษะ ความรู้ และความสามารถให้กับบุคลากรในสังกัด เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เทียบตรง และมีจริยธรรมของวิชาชีพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเสริมสร้าง ทักษะ ความรู้ และความสามารถให้กับบุคลากรในสังกัด เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ดำเนินไปอย่างมี เพื่อใช้ในการวางกรอบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มี

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อให้มีความสามารถ มีทักษะในการบริหาร และสามารถการวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานและภารกิจของสถานศึกษาต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2, 2565 : 8)

กลุ่มพญาเหนือเป็นหน่วยงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ที่มีการกิจกรรมหลักในด้านการส่งเสริมสนับสนุนและบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง ให้มีคุณภาพการพัฒนาทรัพยากรบุคคลถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ องค์กรจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดกรอบแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในทุกตำแหน่ง ทุกระดับ ให้มีความรู้ความสามารถ มีสมรรถนะ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเสริมสร้างทักษะความรู้ และความสามารถให้กับบุคลากรในสังกัด เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เทียบตรง และมีจริยธรรมของวิชาชีพ ส่วนปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการศึกษา ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 มีจำนวนบุคลากรไม่ครบตามกรอบอัตรากำลัง เนื่องจากการตัดอัตรากำลังไปยังสำนักงานศึกษาธิการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ส่งผลทำให้บุคลากรต้องรับภาระงานมากขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเสริมสร้างทักษะความรู้และความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เทียบตรง และมีจริยธรรมของวิชาชีพ และเพื่อใช้ในการวางแผนการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในทุกตำแหน่ง ทุกระดับ อย่างครบถ้วนและทั่วถึง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 เพื่อให้ทราบถึงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 และให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ให้เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารสถานศึกษามีนวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานและภารกิจของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) วิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนกลุ่มพญาเหนือ อำเภอบ่อเกลือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ในปีการศึกษา 2566 จำนวน 91 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน และครูผู้สอนของโรงเรียนในกลุ่มพญาเหนือ จำนวน 86 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนกลุ่มพญาเหนือ อำเภอบ่อเกลือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970, อ้างใน วาโร เฟิงส์วีสต์, 2551 : 191) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 73 คน

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา และการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง จำนวน 8 ข้อ ด้านที่ 2 การมีส่วนร่วมและทำงานเป็นทีม จำนวน 8 ข้อ ด้านที่ 3 การสร้างบรรยากาศองค์กร จำนวน 5 ข้อ ด้านที่ 4 การคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม จำนวน 7 ข้อ ด้านที่ 5 การบริหารความเสี่ยงจำนวน 7 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามแบบปลายเปิด (open-ended questionnaire) และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence : IOC) ไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

2.แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การสร้างและหาคุณภาพแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร งานวิชาการ และงานวิจัย เพื่อศึกษาทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่มีคุณภาพ ถูกต้อง และเที่ยงตรง 2) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2 อันดับ มาจัดทำกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา 4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา 5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ 6) เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยแล้วนำไปจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) นำเสนอในรูปแบบตารางการบรรยาย และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลโดยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 พบว่า 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาสูงสุด คือ ด้านการมีทักษะความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม และด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาลำดับต่ำสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ การเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 พบว่า

1. ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่เห็นคุณค่าและเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อ

นำแนวคิดใหม่ ๆ มาสร้างเป็นนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนหรือให้รางวัลให้กับครูและบุคลากรที่สร้างนวัตกรรมใหม่ที่มีประสิทธิภาพ

2. ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม และเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้ชุมชนทางวิชาชีพ (PLC) ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนานวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้และพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ

3. ด้านการมีทักษะความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นำสิ่งใหม่ ๆ หรือสร้างนวัตกรรมใหม่มาใช้ในการบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรจัดทำข้อตกลงในการพัฒนางานตามมาตรฐานวิชาชีพ (PA) ที่มุ่งเน้นการใช้นวัตกรรมในการปฏิบัติงาน

4. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการใช้คอมพิวเตอร์ และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย ผู้บริหารควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงาน เพื่อติดต่อสื่อสารหรือเก็บข้อมูลสารสนเทศในระบบออนไลน์ เช่น Google Drive, E-Mail และ line เป็นต้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ฝ่ายบริหารทุกฝ่ายนำ google แพลตฟอร์มมาใช้ในการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ของสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษามี big data ที่ดี และพร้อมต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาและชั้นเรียน

5. ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและจุดเน้นของสถานศึกษาที่ชัดเจน โดยมุ่งเน้นให้ทุกคนในองค์การเห็นความสำคัญของนวัตกรรมจนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาควรเสริมสร้างบรรยากาศภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญวรรณ บุญณัฏ และคณะ (2565) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13 โดยรวม

อยู่ในระดับมาก และพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ การเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมและการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และด้านการคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ศิริพร พงษ์เนตร (2564) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการคิดสร้างสรรค์ และด้านการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2 พบว่า

1. ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2 ในด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่เห็นคุณค่าและเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำแนวคิดใหม่ ๆ มาสร้างเป็นนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนหรือให้รางวัลให้กับครูและบุคลากรที่สร้างนวัตกรรมใหม่ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม และผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ปวีณา กันถิ่น (2560 : 76) พบว่า แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประชารัฐ ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาหาความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่เรียนรู้ตลอดเวลาสอดคล้องกับ แพรพรรณ เปรมลาภ (2565) พบว่า ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ควรสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนวัตกรรมในการบริหาร เพื่อนำมาใช้ในการบริหาร รวมทั้งมีการนิเทศ ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุน การสร้าง และนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อตอบสนองต่อนโยบายและเป็นไปตามเป้าหมายในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม

2. ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2 ในด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม และเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้ชุมชนทางวิชาชีพ (PLC) ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนานวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้และพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ กนกวรรณ จันทนิมะ (2565 : 99) พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนควรสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงานผ่านรูปแบบที่ทันสมัย เช่น ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายใต้หลักการมีส่วนร่วมและเปิดใจกว้าง ด้านการคิดสร้างสรรค์ ควรกำหนดนโยบายการพัฒนา มุ่งเน้นให้ผู้บริหารโรงเรียนมีเป้าหมายในการคิดสร้างสรรค์ให้ชัดเจนสอดคล้องกับ ศิริพร พงษ์เนตร (2564) พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารแบบมีส่วนร่วม สนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมพัฒนา ผลงานเพื่อปรับปรุงงานให้ดีขึ้นในรูปแบบของคณะกรรมการและทีมงาน

3. ด้านการมีทักษะความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2 ในด้านการมีทักษะความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นำสิ่งใหม่ ๆ หรือสร้างนวัตกรรมใหม่มาใช้ในการบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรจัดทำข้อตกลงในการพัฒนางานตามมาตรฐานวิชาชีพ (PA) ที่มุ่งเน้นการใช้นวัตกรรมในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับ สมพงษ์ เชือกพรหม และคณะ (2564 : 123) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูงของโรงเรียน คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการสร้างบรรยากาศองค์การด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านการมีส่วนร่วมและสอดคล้องกับ ธัญญวรรณ บุญมณี และคณะ (2565 : 365) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การใช้ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ การให้คำแนะนำหรือเป็นที่ปรึกษา การกระตุ้นให้ครูปฏิบัติงานเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ รวมไปถึงการให้อิสระแก่ผู้ครูเพื่อให้เห็นความสำคัญของนวัตกรรมและการคิดสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น การจัด

กิจกรรมที่ให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูได้ฝึกทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การตั้งคำถาม การสังเกต การคิดสงสัยกับสิ่งรอบตัว เพื่อสามารถนำทักษะนี้ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา พัฒนาครูให้เป็นนวัตกรรมการศึกษาในโรงเรียนได้ พัฒนาทักษะในด้านการคิดสร้างสรรค์ การกระตุ้นและการถ่ายทอดแนวความคิดสู่การสร้างนวัตกรรม

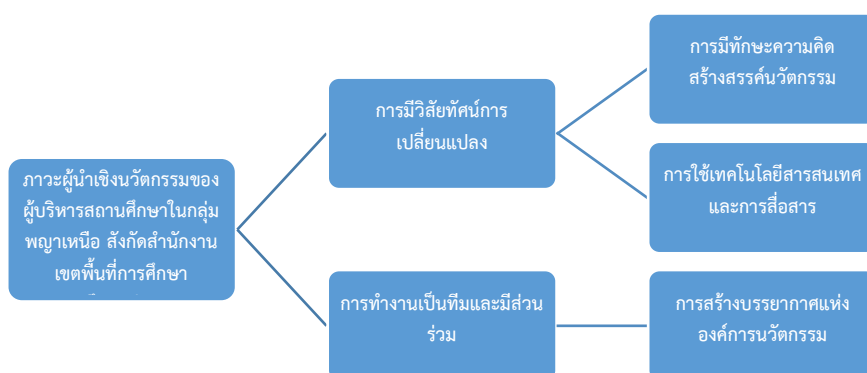
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต 2 ในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการใช้คอมพิวเตอร์ และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย ผู้บริหารควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงาน เพื่อติดต่อสื่อสารหรือเก็บข้อมูลสารสนเทศในระบบออนไลน์ เช่น Google Drive, E-Mail และ line เป็นต้นสอดคล้องกับ เนาวรัตน์ เยาวนาถ (2562 : 92) พบว่า ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ และนำมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา ควรเผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้แก่บุคลากร ควรศึกษาข้อมูลจากต้นแบบที่ประสบความสำเร็จด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมนำมาปรับใช้ในสถานศึกษา พร้อมทั้งแสวงหาแนวคิดในการทำงานรูปแบบใหม่และสอดคล้องกับ ศิริพร พงษ์เนตร (2564) พบว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดหาเทคโนโลยี สื่อ วัสดุอุปกรณ์การสื่อสารที่ทันสมัยให้สามารถใช้งานได้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ มีระบบการนิเทศ ติดตามและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

5. ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 ในด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและจุดเน้นของสถานศึกษาที่ชัดเจน โดยมุ่งเน้นให้ทุกคนในองค์กรเห็นความสำคัญของนวัตกรรมจนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรสอดคล้องกับ ปวีณากันถิ่น (2560 : 76) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลงานหรือนวัตกรรมของสถานศึกษาของตนเองเผยแพร่ให้กับสถานศึกษาอื่น หรือหน่วยงานอื่น และชุมชนได้รับรู้ควรให้ความช่วยเหลือและให้

คำแนะนำที่ดีตามความเหมาะสมสำหรับครูในการทำงานต่าง ๆ เมื่อประสบปัญหา ให้การยกย่องหรือชมเชยแก่ครูที่ทำงานประสบความสำเร็จ หรือมีผลงานนวัตกรรมที่โดดเด่น จัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับครู เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานและสอดคล้องกับศิริพร พงษ์เนตร (2564) พบว่า ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ควรกำหนดนโยบายและจุดเน้นของสถานศึกษาที่ชัดเจน โดยมุ่งเน้นให้ทุกคนในองค์กรเห็นความสำคัญของนวัตกรรมจนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร และควรเสริมสร้างบรรยากาศภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรปรับเปลี่ยนและเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น และมีการสื่อสารพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัย “ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 ที่มา ประยุกต์ใช้ตามแนวคิดของ จีราภา ประพันธ์(2560) ปวีณา กันธิณ (2560) และ ฐิตินันท์ นันทะศรี (2563)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มพญาเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่เห็นคุณค่าและเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำแนวคิดใหม่ ๆ มาสร้างเป็นนวัตกรรม ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ควรส่งเสริม และเปิด

โอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้ชุมชนทางวิชาชีพ (PLC) ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนานวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้และพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพด้านการมีทักษะความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นำสิ่งใหม่ ๆ หรือสร้างนวัตกรรมใหม่มาใช้ในการบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรจัดทำข้อตกลงในการพัฒนางานตามมาตรฐานวิชาชีพ (PA) ที่มุ่งเน้นการใช้นวัตกรรมในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาในด้านการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศที่ทันสมัยในการจัดการเรียนรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการใช้คอมพิวเตอร์ และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการสถานศึกษา สำหรับติดต่อสื่อสารหรือเก็บข้อมูลสารสนเทศในระบบออนไลน์ เช่น Google Drive, E-Mail และ line เป็นต้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ฝ่ายบริหารทุกฝ่ายนำ google แพลตฟอร์มมาใช้ในการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม กำหนดนโยบายและจุดเน้นของสถานศึกษาที่ชัดเจน โดยมุ่งเน้นให้ทุกคนในองค์การเห็นความสำคัญของนวัตกรรมจนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาควรเสริมสร้างบรรยากาศภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ และควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรปรับเปลี่ยนและเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น มีการสื่อสารพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อต่อยอดแนวคิดนวัตกรรมใหม่ ๆ

สรุป และข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้หรือพัฒนานวัตกรรมในการพัฒนางานในหน้าที่
2. สถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านด้านการทำงานเป็นทีม และมีส่วนร่วม และด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
2. ควรวิจัยและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของครูและบุคลากรทางการศึกษา
3. ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

Referenes

- กนกวรรณ จันทรมิยะ. (2565). การศึกษาภาวะผู้นำและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*. 10(39), 93-101.
- จิตติมา วรณศรี. (2563). *นวัตกรรมสู่การพัฒนาสถานศึกษา*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- จิราภา ประพันธ์พัฒน์. (2560). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- จิตินันท์ นันทะศรี. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เดชา ลุนาวงค์. (2564). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *ดุชนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธัญญวรรณ บุญมณี และคณะ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 13. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. (7)2 : 90-106.
- เนาวรัตน์ เยาวนาถ. (2562). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. *การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปวีณา กันถิน. (2560). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประชารัฐ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5. *ปริญญานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พยัต วุฒิรงค์. (2563). *การจัดการนวัตกรรม : ทรัพยากรองค์การแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แพรวพรรณ เปรมลาภ. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2. *การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษามหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพฯ ฯ : สุวีริยาสาส์น.

เวียงวิวรรณ ทาทุล. (2557). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์การขีดสมรรถนะสูงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21. *วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2550). *การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร พงษ์เนตร. (2564). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี. *วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2. (2566) *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2566 – 2570*. น่าน : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

การพัฒนาแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ

The Model Development for Promoting Teacher Competency in Learning
Management Based on the Four Noble Truths of Ban Chang Morh School

เมษทิวา แก้วยา Maytiwa Kaewya

พระครูวิทิศานุสรณ์, ผศ.ดร. Phrakhruvitsasanatorn, Asst. Prof. Dr.

พศิน แท่งจวง Phasina Tangchuang

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

maytiwa.keawya@gmail.com

Haripunchai Review 22/02/2024

Haripunchai Review 08/04/2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาสภาพปัจจุบันการส่งเสริมสมรรถนะครู 2)สร้างรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครู 3)ทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครู และ4)ประเมินและพัฒนา
รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ
การวิจัยและพัฒนา (R&D) ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องจำนวน 21 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม
แบบ Delphi Technique จำนวน 3 รอบ แบบประเมินและแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์
ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัจจุบันการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่
1)การสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2)ความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ 3)การจัดการ
เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4)การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยี และ5)การวัดและ
ประเมินผลการเรียนรู้

2) สร้างรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครู ประกอบด้วย 1) ทุกข์ ศึกษาสภาพทั่วไป ขั้นตอน
2) สมุทัย จัดทำฐานข้อมูลเพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) นิโรธ การทดลองการใช้

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครู 4) มรรค การประเมินผลการใช้การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครู

3) การทดลองใช้รูปแบบ พบว่า หลังใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ มีคะแนนเฉลี่ย สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ

4) ผลการประเมินและพัฒนารูปแบบ พบว่า หลังใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูมีค่ามากกว่าก่อนใช้รูปแบบและความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ, สมรรถนะครู, การจัดการเรียนรู้, อริยสัจ 4.

Abstract

This research aimed 1) to find out the current situation for promoting teacher competency, 2) to make the model for promoting teacher competency, 3) to try out the model for promoting teacher competency, and 4) to evaluate and develop the model for promoting teacher competency in learning management using the Four Noble Truths of Ban Chang Morh School. This study was a research and development (R&D) with 21 key informants. The research tools were a 3-round Delphi Technique questionnaire, an evaluation form, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and index values.

The research results found that

1) The current situation of teacher competency development in learning management consisted of 5 aspects: 1) Making and developing curriculum, 2) knowledge and ability to design learning, 3) Learning management focused on students – centered learning, 4) Using and developing innovative media technology 5) Measuring and evaluating learning outcomes.

2) To make the model for promoting teacher competency consisted of 1) Dukha, study of general condition, 2) Samutaya, database manipulation for designing student-centered learning, 3) Nirodha, Experimental use in developing the model for

promoting teacher competency, 4) Magga, evaluation of the use of model development for promoting teacher competency

3) Model trial was found that after using the model for promoting teachers competency in learning management by the Four Noble Truths of Ban Chang Morh School had a higher average score than before using the model.

4) The results of the model evaluation and development found that after using the model for promoting teacher competency had a higher average than before using the model and teachers' satisfaction towards the model for learning management by the Four Noble Truths of Ban Chang Morh School was at the high level.

Keywords: Model Development, Teacher Competency, Learning Management, Four Noble Truths.

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของประชากรไทยทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งสอดคล้องกับศักยภาพ ความสนใจ ความถนัด และการตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ ที่หลากหลาย โดยการเปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่ โดยปรับบทบาทจาก “ครูสอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการการเรียนรู้” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562 : 1-2) ซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 6 กล่าวว่า การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 131-139) ครูจึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองและวิชาชีพ และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ขอบข่ายงานและประเด็นภาระงานที่ปฏิบัติของครูได้แก่การจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ซึ่งต้องบูรณาการงานทั้ง 3 ด้าน ให้เชื่อมโยงและสอดคล้องกันโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างและหรือพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ วัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้(สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2564 : 3 - 81)

ปัจจุบันจำนวนมีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากทำให้การจัดการศึกษาไม่สามารถสะท้อนคุณภาพและประสิทธิภาพได้ การบริหารจัดการไม่คุ้มทุน อีกทั้งรูปแบบโรงเรียนนิติบุคคลของโรงเรียนขนาดเล็กเป็นจุดอ่อน เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรที่ปฏิบัติงานตามโครงสร้างและกรอบงานไม่เพียงพอจึงไม่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องมีการควบรวมโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ข้ามตำบล ข้ามอำเภอ ข้ามจังหวัด หรือข้ามเขตพื้นที่ การศึกษากลไกการบริหารจัดการร่วมกัน การบริหารจัดการปัจจัยพื้นฐาน การส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยี (นอกเหนือจาก DLTV, DLIT) และการสร้างฐานข้อมูล Application (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562 : 1-57)

โรงเรียนบ้านช่างหม้อเป็นโรงเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารอยู่บนภูเขาที่สูงชันเป็นเขตพื้นที่พิเศษตามประกาศของกระทรวงการคลัง จัดการศึกษาให้กับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและละว้าที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ประเพณี และการสื่อสาร จากสภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนพบว่าโรงเรียนแห่งนี้ประสบปัญหาขาดบุคลากร จำนวนครูไม่ครบชั้น และไม่ครบสาระวิชาตามหลักสูตร ซึ่งปัจจุบันครูระดับประถมศึกษาทั้งระบบที่อยู่ในสภาวะขาดแคลนอยู่แล้ว ดังนั้นโรงเรียนขนาดเล็ก จึงได้รับอัตราครูตามสัดส่วนของนักเรียนเท่านั้น โดยมิได้คำนึงถึงจำนวนชั้นและจำนวนสาระวิชาที่มีในหลักสูตรแต่อย่างใด ปัจจัยนี้มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษามากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีครูไม่ครบชั้นทำให้ครูดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง และการมีครูไม่ครบสาระวิชาทำให้ครูต้องสอนในวิชาที่ตนเองไม่มีความเชี่ยวชาญ ส่งผลทำให้การบริหารงานในโรงเรียนขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (NT) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 ทักษะด้านภาษาคะแนน (เฉลี่ย) 49.93 ด้านการคำนวณและเหตุผลคะแนน (เฉลี่ย) 41.62 และผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 ภาษาไทยคะแนน (เฉลี่ย) 38.88 ภาษาอังกฤษคะแนน (เฉลี่ย) 32.50 คณิตศาสตร์คะแนน (เฉลี่ย) 20.00 และวิทยาศาสตร์คะแนน (เฉลี่ย) 39.25 ซึ่งวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์มีคะแนน (เฉลี่ย) ต่ำกว่าคะแนน (เฉลี่ย) ระดับสังกัด(สพฐ) และทุกรายวิชามีคะแนน (เฉลี่ย) ต่ำกว่าระดับประเทศ

จากการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาด้านผู้เรียน ต้องมีการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ โดยการฝึกให้ผู้เรียนได้ทำโครงการ การเขียนโครงการ เขียนรายงาน การเขียนเรียงความ การเขียนสรุปจบประเด็นจากเรื่องที่อ่าน เขียนเล่าเหตุการณ์ และการ

จำแนกแยกประเภทสิ่งของต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนสนใจใฝ่รู้โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมรักการอ่าน การเขียน การพูดสื่อสาร การพูดหน้าชั้น ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะพื้นฐานที่จำเป็นเบื้องต้น รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อม ห้องสมุด มุมหนังสือ แหล่งค้นคว้าหาความรู้ที่น่าสนใจ มีความหลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจ เช่น การสร้างสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ เข้าอบรมสัมมนาวิชาการ การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และจัดหาครูให้เพียงพอ (รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาโรงเรียนบ้านช่างหม้อ, 2563 : 1-12) ด้วยสังคมไทยมีพื้นฐานมาจากพุทธศาสนา มีหลักการแนวคิดที่เป็นรากฐานของสังคมอยู่ใกล้ชิดจนมองข้ามไม่เห็นความสำคัญ หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบหลักในการพัฒนาคนหลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่สมบูรณ์ เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงสอดคล้องสัมพันธ์กับองค์ประกอบและปัจจัยต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มีตัวป้อนวิธีการ และผลเชิงประจักษ์ (สมภาพ ไชโย, สมคิด พรหมจรรย์, กาญจนา วัฒนสุนทร และประเทือง ทินรัตน์, 2556 : 50)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา 1) สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมสมรรถนะครูของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ 2) สร้างรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ 3) ทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อและ 4) ผลการประเมินและพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของประชากรไทยทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ
4. เพื่อประเมินและพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Research and Development; R&D) โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านช่างหม้อและครูผู้สอนโรงเรียนบ้านสันติสุขจำนวน 32 คน ปีการศึกษา 2566

ขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ (Analysis) = การวิจัย Research1 (R1) : การศึกษาข้อมูลบริบทของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ต้องการจำเป็น และจัดลำดับความต้องการจำเป็นของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ 1. ศึกษาเอกสารงานวิจัย ที่เกี่ยวกับสมรรถนะครู 2. ศึกษาเอกสารที่เป็น แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3. ศึกษาหลักการสร้าง แบบสอบถาม 4. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 5. นำแบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องปรับปรุงแก้ไข 6. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไป ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อประเมินหาค่าความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยเทียบกับเกณฑ์ IOC ที่กำหนดไว้ 7. นำผลการวิเคราะห์ แบบสอบถามไปสร้างรูปแบบฯ ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและการพัฒนา (Design and Development) = การพัฒนา Development1 (D1) : การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ ดังนี้ 1.ปัญหาจากการศึกษาด้วยเทคนิคดัชนี ความต้องการจำเป็น (PNI) Modified Priority Needs Index 2.ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี,งานวิจัย 3. นำผลการศึกษามาจัด ทำแบบสอบถามเพื่อยืนยันรูปแบบการ ด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) 4. สร้างรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ 5.นำรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อไปทดลองหาประสิทธิภาพนวัตกรรม E1,E2,EI กับกลุ่มควบคุม คือ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านสันติสุข

ขั้นตอนที่ 3 การนำไปใช้ (Implementation) = การวิจัย Research2 (R2) : การนำรูปแบบไปใช้ ดังนี้ 1. ทดลองรูปแบบและประเมินผลการทดลอง 2. นำรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ไปทดลองใช้กับกลุ่มควบคุม คือ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านสันติสุข 3. ได้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 4. ผู้วิจัยนำข้อมูลมา

ทดสอบ (Normality Disbution) และทดสอบความสัมพันธ์ของข้อมูล (Correlation) และ 5. นำรูปแบบมาใช้กับกลุ่มทดลอง คือ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านช่างหม้อ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล (Evaluation) = การพัฒนา Development2 (D2) : การประเมินและปรับปรุงรูปแบบ ด้วยการวัดสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ จำนวน 2 ครั้ง

เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามดัชนีความต้องการจำเป็น เกี่ยวกับการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อโดยใช้สูตรคำนวณด้วยเทคนิค Modified Priority Need Index (PNI modified) 2) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วย Delphi Technique แบบปลายเปิดและแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้วย Delphi Technique ในรอบที่ 2-3 แบบ Rating Scale 5 ระดับ 3) แบบประเมินผลการทดลองรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ โดยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยคัดเลือกจากอาจารย์มหาวิทยาลัย 2 คน ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาในระดับชำนาญการขึ้นไปจำนวน 1 คน ได้ตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหาโดยการหาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญได้ค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้ 0.50 – 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี $PNI_{Modified}$

ผลการวิจัย

กระบวนการพัฒนารูปแบบด้วยการวิจัยและพัฒนาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน โดยแสดงผลได้ตามลำดับ ดังนี้

ผลการวิจัยข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ พบว่า โรงเรียนบ้านช่างหม้อประสบปัญหาขาดบุคลากร จำนวนครูไม่ครบชั้น และไม่ครบสาระวิชาตามหลักสูตร ปัจจุบันนี้มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษามากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีครูไม่ครบชั้นทำให้ครูดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง และการมีครูไม่ครบสาระวิชาทำให้ครูต้องสอนในวิชาที่ตนเองไม่มีความเชี่ยวชาญ ส่งผลทำให้การบริหารงานในโรงเรียนขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ

ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2. ด้านความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ 3. ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4. ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ และ 5. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จากการใช้แบบสอบถามความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้และการจัดลำดับความต้องการของการพัฒนาโดยใช้สูตรดัชนี ความต้องการจำเป็น (PNI) Modified Priority Needs Index ความต้องการที่จะพัฒนาของบุคลากรอันดับที่ 1 คือด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีค่าคะแนนเท่ากับ 60.84 รองลงมาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีค่าคะแนนเท่ากับ 35.29 ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรมีค่าคะแนนเท่ากับ 17.86 ด้านการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้มีค่าคะแนนเท่ากับ 11.54 และด้านความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้มีค่าคะแนนเท่ากับ 1.33 ตามลำดับ จึงสรุปได้ว่าความต้องการจำเป็นการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ คือด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผลการวิจัยข้อที่ 2 รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ พบว่า ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ทุกข์ (D : Dukkha) ขั้นการศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ส่งเสริมสมรรถนะครูของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ขั้นตอนที่ 2 สมุทัย (S : Samudaya) ขั้นจัดทำฐานข้อมูลเพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ขั้นใช้รูปแบบ/เทคนิควิธีการสอนอย่างหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝัง/ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะของผู้เรียน ขั้นใช้หลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข และพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ขั้นใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในการจัดการเรียนรู้ และขั้นพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และชุมชน ขั้นตอนที่ 3 นิโรธ (N : Nirodha) ขั้นการทดลองการใช้การพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ขั้นตอนที่ 4 มรรค (M : Magga) ขั้นการประเมินผลการใช้การพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ โดยการตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ก่อนนำไปใช้โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ เท่ากับ 0.96 และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เพื่อรับรองยืนยันรูปแบบ

ผลการวิจัยข้อที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ พบว่า การเปรียบเทียบแบบประเมินกระบวนการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อก่อนและหลังการใช้ของครู เพื่อดูระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ มีคะแนนเฉลี่ยหลังใช้ สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ มีคะแนนเฉลี่ย และระดับความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ มีคะแนน

ผลการวิจัยข้อที่ 4 ประเมินและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ One-Group Pretest-Posttest Design เพื่อยืนยันและรับรองประสิทธิภาพรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ พบว่าหลังใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ มีค่ามากกว่าก่อนใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ และความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ พบว่า สภาพปัจจุบันปัญหาความต้องการที่จะพัฒนาของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ อันดับที่ 1 คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐธิดา ภูจีบ (2559 : 7) กล่าวว่า การพัฒนาครูนั้น หากมีการจัดระบบและสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางการสอนที่ตอบสนองและตรงกับลักษณะเฉพาะของครู ย่อมส่งผลต่อศักยภาพและประสิทธิภาพทางการสอนของครูอันจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนดีขึ้นและนำไปสู่ความก้าวหน้าในวิชาชีพซึ่งจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ดังที่ อังคณา อ่อนธานี (2564 : 409) ครูในยุคปัจจุบันต้องมีคุณสมบัติเฉพาะ มีความสามารถสูงสามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ

กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก กระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูจะต้องกระทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่สามารถทำให้ครูเกิดความสามารถเฉพาะของวิชาชีพ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานจริงในอนาคตมาประยุกต์ใช้จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับ ชรอยวรรณ ประเสริฐผล, อนุชา กองพ่วง, วิทยา จันทร์ศิลา และฉลอง ชาตรูประชีวิน (2556 : 46) การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ให้เกิดความรู้ทักษะ คุณลักษณะและเจตคติที่ดีในด้านต่าง ๆ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การสร้างรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ พบว่าผลการสร้างรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ทุกข์ (D : Dukkha) ขั้นการศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ส่งเสริมสมรรถนะครูของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ขั้นตอนที่ 2 สมุทัย (S : Samudaya) ขั้นจัดทำฐานข้อมูลเพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ขั้นตอนที่ 3 นิโรธ (N : Nirodha) ขั้นการทดลองการใช้การพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ขั้นตอนที่ 4 มรรค (M : Magga) ขั้นการประเมินผลการใช้การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ โดยการตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ก่อนนำไปใช้โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยการตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ เท่ากับ 0.96 ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนา กำหนดกระบวนการของรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้หลักอริยสัจ 4 ของ สมภาพ ไชโย, สมคิด พรหมจ้อย, กาญจนา วัฒนสุนทร และประเทือง ทินรัตน์ (2556) พระมหาณรงคราช ครองเชื้อ, ศิริวรรณ วณิช วัฒนวรชัย, ชนะสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน และชัยรัตน์ โตศิลา (2565) และวรรณิภา เฉลิมหมู่, บุญเชิด ชำนิ ศาสตร์ และพระมหาชำนาญ มหาชาโน (2565) ร่วมกับการรอบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อให้รูปแบบมีกระบวนการที่สอดคล้องกัน มีความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี มีความเป็นไปให้จริง โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นภายใต้หลักการทฤษฎี เพื่อสนับสนุนในทุกกระบวนการของ

รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ดังเช่น วรณิภา เถลิหมุ, บุญเชิด ชานิศาสตร์ และพระมหาชำนาญ มหาชาโน (2565) กล่าวว่าแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย 1. ทุกข์ ขึ้นกำหนดปัญหา กำหนดปัญหาการจัดการเรียนการสอน 2. สมุทัย ขึ้นตั้งสมมติฐาน นำสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี มาประกอบการเรียนการสอน 3. มรรค ขึ้นทดลองและเก็บข้อมูล ใช้เทคนิคทำงานเป็นกลุ่มและบันทึกข้อมูล 4. นิโรธ ขึ้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล การประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียนประเมินจากสภาพจริง สอดคล้องกับผลการศึกษาของวิทยา นนทน์ภา, อรพิน ศิริสัมพันธ์ และสิริวรรณ ศรีพหล (2560) พบว่า 1. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา มีหลักการของรูปแบบ ได้แก่ 1) การพัฒนาความรู้เนื้อหาผนวกวิธีสอน 2) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานและ 3) การพัฒนาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กิจกรรมการพัฒนา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก และ 6 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ 1) การฝึกอบรม มี 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ วิเคราะห์และเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มี 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ วางแผนและฝึกฝน 3) การคิดมี 2 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ สังเกต และสะท้อนคิด 2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา พบว่าครูสังคมศึกษาทุกคนมีพัฒนาการโดยรวมสูงขึ้น 3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พิจารณาประสิทธิผลและคุณภาพของรูปแบบ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ พบว่าผลการทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ความคิดเห็นต่อกระบวนการใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ มีคะแนนเฉลี่ยหลังใช้สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูได้ให้คำแนะนำความคิดเห็นและสะท้อนความความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบทของสถานศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน นอกจากนั้นในระหว่างดำเนินการจัดทำรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ซึ่งสอดคล้องตามทุกขั้นตอน ผู้วิจัยตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้าน

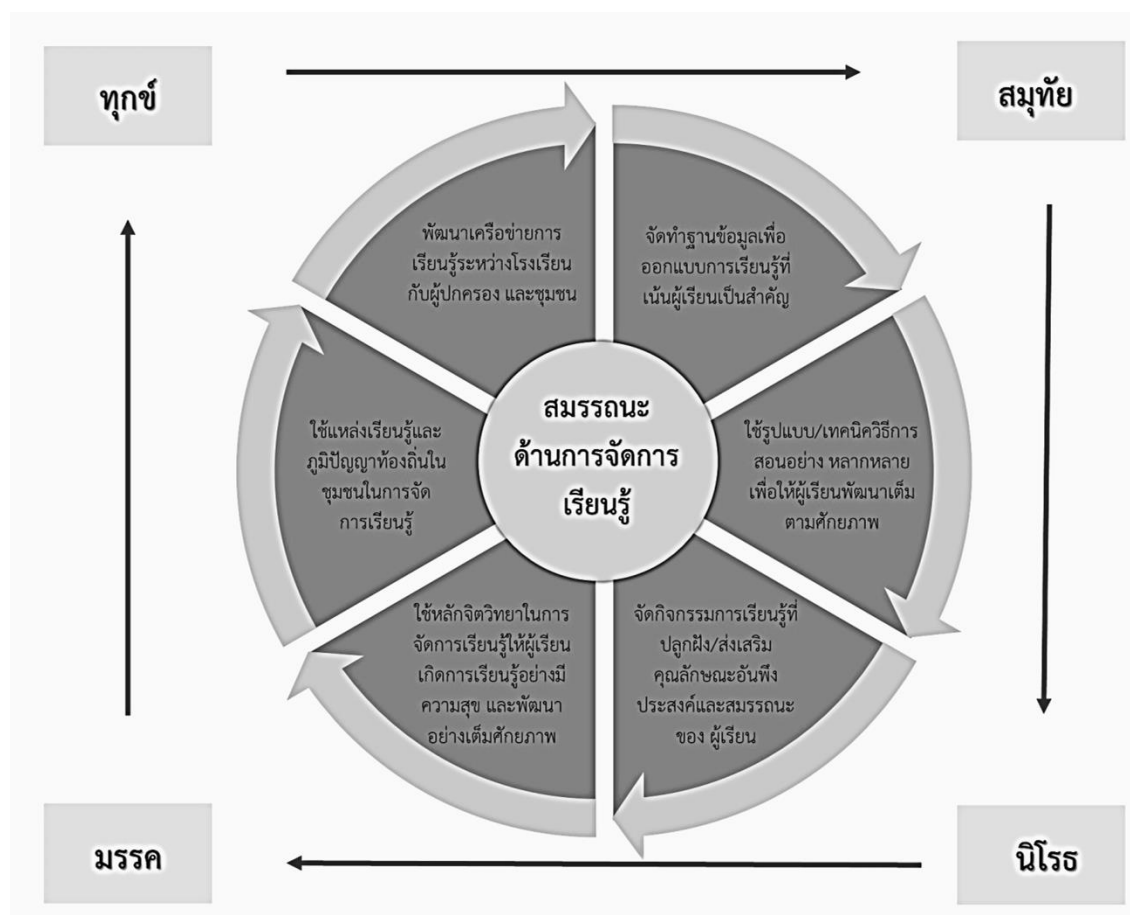
การจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อก่อนนำไปใช้ และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เพื่อรับรองยืนยันรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ สอดคล้องกับหลักการของ บุญมี พันธุ์ไทย (2565 : 13) ได้กล่าวว่า การใช้เทคนิคเดลฟาย มีหลายขั้นตอนอาจมีความแตกต่างกันซึ่งขึ้นกับประเด็นที่ศึกษาดังนี้ การวางกรอบการเก็บข้อมูล ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้การวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคเดลฟาย รอบที่ 1 ถามประเด็นหรือรอบกว้าง ๆ ของปัญหา รอบที่ 2 คำถามแบบ Rating Scale ถามความคิดเห็นจากกรอบของปัญหาจาก รอบที่ 1 รอบที่ 3 คำถามแบบ Rating Scale คำถามเดียวกับรอบที่ 2 เพื่อให้ยืนยันหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบ นำกลับมาวิเคราะห์พิจารณาว่าค่า IR ว่าจะมีความสอดคล้องหรือไม่ ถ้าค่า IR ต่ำแสดงว่า สอดคล้อง แต่ถ้าค่า IR สูงแสดงว่ายังไม่สอดคล้อง ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลอีกรอบ โดยเพิ่มรอบที่ 4 คำถามแบบ Rating Scale เป็นคำถามเดียวกันกับรอบที่ 3 เพื่อให้ยืนยันหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบ เสร็จสิ้นกระบวนการ นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ IR และมีฐาน ผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัย ไม่ได้มีการกำหนดจำนวนไว้แน่นอนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ คุณลักษณะของกลุ่มเป็นสำคัญ กล่าวคือถ้ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีลักษณะเหมือนกันมากหรือมีความเป็น เอกพันธ์จะใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10-15 คน ก็เป็นการเพียงพอ แต่ถ้ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีคุณลักษณะ แตกต่างกันมาก ก็ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญในจำนวนมากขึ้น พบว่า เมื่อใช้จำนวนผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 18 คน ขึ้นไป ค่าความคลาดเคลื่อนของการวิจัยจะลดลงอย่างคงที่ จึงทำให้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ครูผู้สอนในการนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติ ทำให้ระดับความพึงพอใจของการใช้ รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 4 การประเมินและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ผลการประเมินผลและพัฒนารูปแบบ การส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทดสอบค่า $\bar{X}$ S.D., df, t, p-value ประเมินความคิดเห็นการใช้ กระบวนการรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียน บ้านช่างหม้อ ก่อนและหลังรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ เพื่อยืนยันรับรองประสิทธิภาพและพัฒนาการใช้รูปแบบการส่งเสริม

สมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ และประเมินแบบสอบถามความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อหลังศึกษารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ สามารถสรุปองค์ความรู้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ซึ่งสามารถนำมากำหนดเป็นองค์ความรู้จากการวิจัยด้านการจัดการเรียนรู้

และการจัดลำดับความต้องการของการพัฒนาโดยใช้สูตรดัชนี ความต้องการจำเป็น (PNI) Modified Priority Needs Index ในการศึกษาเรื่องสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตร 2. ด้านความรู้ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ 3. ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4. ด้านการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ และ 5. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สรุปองค์ความรู้ได้ว่าความต้องการจำเป็นการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ คือด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ ประเมินความคิดเห็นการใช้กระบวนการรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ โดยเห็นว่าการประเมินความคิดเห็นการใช้กระบวนการรูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ หลังการใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ มีค่าสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ด้านที่ 1 ทุกข์ (D : Dukkha) ศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ส่งเสริมสมรรถนะครูของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ด้านที่ 2 สมุทัย (S : Samudaya) ด้านที่ 3 นิโรธ (N : Nirodha) ทดลองการใช้การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ ด้านที่ 4 มรรค (M : Magga) ประเมินผลการใช้การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนบ้านช่างหม้อมีค่าอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. โรงเรียนบ้านช่างหม้อนั้นสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงได้
2. โรงเรียนบ้านช่างหม้อ ควรนำการศึกษาครั้งนี้มาเป็นแนวทางในการบริหารงานด้านอื่น ๆ ของทางโรงเรียนต่อไปเพราะจะทำให้โรงเรียนได้รับการพัฒนาครบรอบด้าน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้หลักสังคหวัตถุ 4
2. ควรวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะครูด้านมุ่งผลสัมฤทธิ์ด้านการบริการที่ดี

References

- ชรอยวรรณ ประเสริฐผล, อนุชา กอนพวง, วิทยา จันทร์ศิลา และฉลอง ชาตรูประชีวิน. (2556). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูใหม่โรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15(1), 43-53.
- ณัฐธิดา ภู่อิบ. (2559). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- บุญมี พันธุ์ไทย. (2565). การวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารปรัชญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 1(2), 1-10.
- โรงเรียนบ้านช่างหม้อ. (2563). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาโรงเรียนบ้านช่างหม้อ. โรงเรียนบ้านช่างหม้อ*.
- วิทยา นนทันทา, อรพิน ศิริสัมพันธ์ และสิริวรรณ ศรีพหล. (2560). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 11(1), 118-131.
- วรรณภา เกลิมหมู่, บุญเชิด ชำนิศาสตร์ และพระมหาชำนาญ มหาชาโน. (2565). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารครูศาสตร์ปริทรรศน์*, 9 (1), 186-196.
- สมภาพ ไชโย, สมคิด พรหมจ้อย, กาญจนา วัฒนสุนทร และประเทือง ทินรัตน์. (2556). การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 24 (3), 48-61.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ (พ.ศ. 2561 – 2580)*. เอกสารอัดสำเนา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก*. เอกสาร
อัดสำเนา.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). *คู่มือการดำเนินการตาม
หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการ
ศึกษาตำแหน่งครู*. เอกสารอัดสำเนา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.

อังคณา อ่อนธานี. (2564). การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อส่งเสริมการคิดขั้นสูง
สำหรับผู้เรียนขั้นมัธยมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 23(4), 406-418.

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

The Component of Instructional Leadership of School Administrators

จตุพร เพ็ชรพูล Jatuporn Phetpool

เอกลักษณ์ เพียสา Akkaluck Pheasa

พรเทพ เสถียรนพเก้า Pornthep Sathainnoppakao

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

pjoyjatupornphetpool@gmail.com

Haripunchai Review 25/05/2024

Haripunchai Review 26/06/2024

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยศึกษาจากเอกสาร ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบ ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสาร และแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1)ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ 2.การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน 3.การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน 4.การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน 5.การพัฒนาวิชาชีพครู

2) ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยภาพรวมทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จากผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คนในภาพรวม พบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาวิชาชีพครู ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารโรงเรียน.

Abstract

This article is part of the research on instructional leadership of school administrators affecting the teaching performance of teacher in schools under Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 2 The purpose of this research was to study the component of instructional leadership of school administrators. The research process was divided into two steps: Step 1 Study documents related to concepts, theories, and research from 10 sources in order to synthesize elements; Step 2 assessing the suitability of component of instructional leadership of school administrators by 5 experts. The tools used in the research are: a document synthesis tool and questionnaire. It is an estimation scale type with 5 statistical levels. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation and content synthesis was used to analyze the gathered data.

The results showed that

1) The component of instructional leadership of school administrators there are 5 components. 1) Setting Academic Vision, Goals, Missions. 2) Curriculum and Teaching Management. 3) Promoting Teaching and Learning Atmosphere Missions. 4) Supervision and Monitoring of Teaching and Learning Management 5) Teacher Professional Development.

2) All of these components were deemed highly appropriate by the participants involved in the assessment.

Keywords : Instructional Leadership, Administrators school.

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม สร้างชาติและเป็นการกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข เพราะการศึกษาคือหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศ แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 -2579) ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้กระบวนการบริหารประสบผลสำเร็จ และบรรลุเป้าหมาย ทำให้มนุษย์มีคุณภาพสามารถนำความรู้ที่มีไปใช้พัฒนาสังคมและประเทศชาติ ดังคำขวัญที่ว่า “การศึกษาสร้างคน สร้างงานและสร้างชาติ” การที่จะทำให้ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีคุณภาพเกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ได้เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การศึกษา (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2557)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่โน้มน้าว จูงใจ หรือ ชี้แนะให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและเห็นความสำคัญในจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษา เพื่อให้งานวิชาการซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียน อันเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความศรัทธาความเชื่อมั่นและความเลื่อมใสในตัวผู้บริหาร ทำให้องค์กรเกิดประสิทธิผลสูงสุดและเป็นตัวกำหนดคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมาแม้ว่าจะมีความพยายามในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเด็กไทยมาตลอด แต่ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาในแต่ละครั้ง มักจะพบว่าเด็กไทยยังด้อยกว่านานาชาติประเทศซึ่งแสดงถึงความล้มเหลวของการบริหารการศึกษาของไทย ที่มีได้ให้ความสำคัญกับการบริหารวิชาการอย่างจริงจัง (อารมณ จินดาพันธ์, 2557)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งมีความสำคัญที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและคุณภาพการศึกษาและครูผู้สอนจะต้องจัดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญที่สุดคือคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนำผลวิจัยไปใช้ในการ

ปรับปรุงและพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหาร
วิชาการควบคู่ไปกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ให้บรรลุต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
โรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัย เพื่อศึกษา
องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยมีขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 ศึกษาองค์ประกอบตามแนวคิดของนักวิชาการและเอกสารที่เกี่ยวข้อง 10 แหล่ง
ได้แก่ กาญจนา สุระคำ (2562); จิราพร พละสิม (2564); ชัมชียะห์ เมลิดิน (2564); ปานหทัย
ธรรมรัตน์ (2564); สุวิตา สุขประวิทย์ (2564); หยาดทิพย์ ชีซอง (2564); อภิวัฒน์ คัมศรีไว
(2564); ยามิละห์ สุกี (2565); Weber (2002); Hoy, Tarter & Hoy (2006)

1.2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยการ
แจกแจงความถี่จากแหล่งข้อมูลและและสรุปผลโดยใช้เกณฑ์ความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 50 ของความถี่
ทั้งหมด

2. ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ

ในขั้นตอนนี้เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสม
ขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยเลือกมาแบบเจาะจง ได้แก่

2.1 อาจารย์ระดับอุดมศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการศึกษา
หรือมีประสบการณ์ด้านการสอนหรือบริหารไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน

2.2 ผู้บริหารโรงเรียน ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโททางการบริหาร
การศึกษาหรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

2.3 ครู มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางการศึกษา มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ หรือมีประสบการณ์ด้านการสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะเครื่องมือ

1.1 แบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง

แบบสังเกตแบบมีโครงสร้างซึ่งเป็นตารางสังเกตแบบมีโครงสร้างองค์ประกอบจากแนวคิดของนักวิชาการและนักวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 แหล่ง เพื่อใช้ในการแจกแจงความถี่

1.2 แบบสอบถาม

แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามรูปแบบของ Likert's Scale แบบสอบถาม ใช้สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ 2) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน 3) การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน 4) การพัฒนาวิชาชีพครู 5) การบริหารจัดการหลักสูตรและการ

2. การสร้างเครื่องมือ

2.1 การสร้างเครื่องมือ

2.1.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินร่างองค์ประกอบเพื่อนำมาวิเคราะห์และใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบประเมิน

2.1.2 ร่างแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจากทฤษฎี หลักการแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1.3 นำร่างแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย

2.1.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.1.5 นำร่างแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of item objective congruence) คัดเลือกข้อความที่มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (วาร์โรว์ เฟิงส์ว็ลด์, 2551)

2.1.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำแบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมฉบับสมบูรณ์

2.2 ผลการวิเคราะห์เครื่องมือ

ผลการวิเคราะห์ค่าความค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of item objective congruence) อยู่ระหว่าง 0.2-0.8 คัดเลือกข้อความที่มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป ในการสร้างข้อคำถามของแบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 แบบสังเคราะห์เอกสาร ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่และร้อยละ

3.2 แบบสอบถาม ใช้เพื่อประเมินองค์ประกอบ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง องค์ประกอบมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

เพื่อพิจารณาตรวจสอบและยืนยันความเหมาะสมขององค์ประกอบที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วย ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ถือว่าเป็นองค์ประกอบมีความเหมาะสม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 ผลจากการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนผลการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารสู่ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบเพื่อใช้ในการแจกแจงความถี่ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 1 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารโรงเรียน	กาญจนา สรรค์ (2562)	จิราพร พลละสิม (2564)	จัมมียะห์ มาลิติน (2564)	ปานททัย ธรรมรัตน์ (2564)	สุวิดา สุขประวิทย์ (2564)	หยกตติพย์ ชูทอง (2564)	อภิวัฒน์ คัมศรีไวย (2564)	ยามิละห์ สุกี (2565)	Weber (2002)	Hov. Tarter & Hov (2006)	ความถี่	ร้อยละ	ตัวแปรที่เลือก
1. การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		9	90	✓
2. การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		8	80	✓
3. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	8	80	✓
4. การพัฒนาวิชาชีพครู	✓		✓	✓	✓	✓				✓	6	60	✓
5. การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓		7	70	✓

จากตาราง 1 พบว่า มีนักวิชาการจำนวน 10 ท่าน ได้กล่าวถึงองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์การคัดเลือกองค์ประกอบความถี่ที่ร้อยละ 50 ขึ้นไปเพื่อใช้ในการศึกษาต่อไป พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน มีจำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ 2) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน 4) การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน 5) การพัฒนาวิชาชีพครู

ผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลจากการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบแสดงรายละเอียดได้ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงผลประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียน	การตรวจสอบวัดระดับความ เหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ	4.95	0.22	มากที่สุด
1.1 ผู้บริหารโรงเรียนมีการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด
1.2 ผู้บริหารโรงเรียนมีการวางแผนกลยุทธ์ทางด้านวิชาการอย่างชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด
1.3 ผู้บริหารโรงเรียนมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนชั้นเรียนให้ชัดเจนนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม	4.80	0.45	มากที่สุด
1.4 ผู้บริหารโรงเรียนมีการกำหนดนโยบายการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
1.5 ผู้บริหารโรงเรียนได้สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
1.6 ผู้บริหารโรงเรียนมีการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่คณะครูและบุคลากรทางด้านวิชาการนำไปสู่เป้าหมายภายใต้การกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง	5.00	0.00	มากที่สุด
1.7 ผู้บริหารโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกำหนดพันธกิจของสถานศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
1.8 ผู้บริหารโรงเรียนมีการสร้างเกณฑ์มาตรฐานวิชาการและดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย	4.80	0.45	มากที่สุด
2. การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน	4.90	0.31	มากที่สุด
2.1 ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำในการจัดการทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด

องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียน	การตรวจสอบวัดระดับความ เหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2.2 ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาหลักสูตรและการสอน	5.00	0.00	มากที่สุด
2.3 ผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถในการโน้มน้าวใจครูเพื่อพัฒนาหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
2.4 ผู้บริหารโรงเรียนมีการประสานงานกับครูในการนำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผลตามจุดประสงค์ของหลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด
2.5 ผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด
2.6 ผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน	4.93	0.25	มากที่สุด
3.1 ผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 ผู้บริหารโรงเรียนมีการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ	5.00	0.00	มากที่สุด
3.3 ผู้บริหารโรงเรียนมีการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร	5.00	0.00	มากที่สุด
3.4 ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมบรรยากาศเชิงบวกด้านการเรียนรู้และการมีปฏิสัมพันธ์แก่ครูและนักเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
3.5 ผู้บริหารโรงเรียนได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีพฤติกรรมในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด

3.6 ผู้บริหารโรงเรียนมีการสนับสนุนงบประมาณให้มีการจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนของครู	5.00	0.00	มากที่สุด
3.7 ผู้บริหารโรงเรียนดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด	5.00	0.00	มากที่สุด
3.8 ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนการลดภาระงานด้านเอกสารของครู	5.00	0.00	มากที่สุด
3.9 ผู้บริหารโรงเรียนได้ส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้และพัฒนาตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
4. การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน	4.91	0.28	มากที่สุด
4.1 ผู้บริหารโรงเรียนมีการกำหนดแนวทางตรวจสอบเกี่ยวกับทิศทางการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายด้านวิชาการของสถานศึกษา	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้วางแผน แนะนำ ช่วยเหลือและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน	5.00	0.00	มากที่สุด
4.3 ผู้บริหารโรงเรียนได้นำหลักการนิเทศแบบกัลยาณมิตร และนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
4.4 ผู้บริหารโรงเรียนได้ให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่ครูเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด	5.00	0.00	มากที่สุด
4.5 ผู้บริหารโรงเรียนมีการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด
4.6 ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาเครื่องมือการวัดผลที่ได้มาตรฐาน	5.00	0.00	มากที่สุด
องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียน		การตรวจสอบวัดระดับความ เหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4.7 ผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ผลย้อนกลับแก่ครูเพื่อที่จะได้หาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน	4.80	0.45	มากที่สุด
5. การพัฒนาวิชาชีพครู	4.91	0.28	มากที่สุด
5.1 ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้บุคลากรสถานศึกษามีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้ดีขึ้นด้วยวิธีการที่หลากหลาย	4.80	0.45	มากที่สุด
5.2 ผู้บริหารโรงเรียนมีการสนับสนุนให้ครูมีการทำวิจัยในชั้นเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
5.3 ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมให้ครูพัฒนานวัตกรรมเพื่อพัฒนางานหรือขอเลื่อนวิทยฐานะ	5.00	0.00	มากที่สุด
5.4 ผู้บริหารโรงเรียนจัดให้มีการประชุมสัมมนาหรืออบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของครู	5.00	0.00	มากที่สุด
5.5 ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมเพิ่มความถนัดทักษะและความสามารถของครู	4.80	0.45	มากที่สุด
5.6 ผู้บริหารโรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายพัฒนาครูให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.92	0.27	มากที่สุด

จากตาราง 2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ในภาพรวม ทั้ง 5 องค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งองค์ประกอบที่มีค่าความเหมาะสมมากที่สุดคือ การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทาง

วิชาการ ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด การนิเทศติดตาม การจัดการเรียนการสอน ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด การพัฒนาวิชาชีพครูความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และการบริหารจัดการ หลักสูตรและการสอน ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

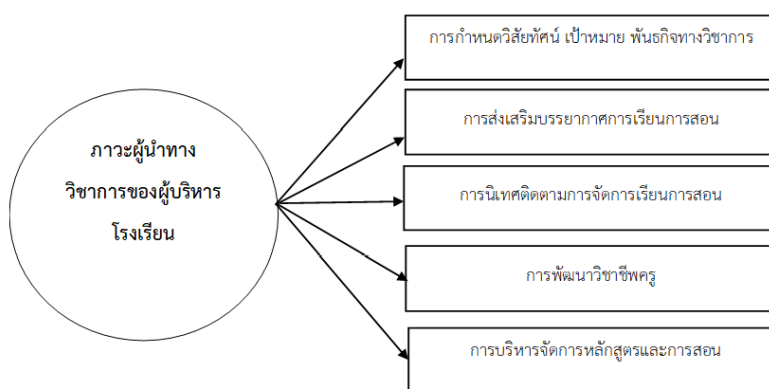
อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ 2) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน 4) การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน 5) การพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของซัมซีเยห์ เมาลิดิน (2564) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 5 องค์ประกอบ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจ 2) การจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การพัฒนาครู 4) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ 5) การนิเทศติดตามการเรียนการสอน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของยามีละห์ สุกี (2565) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามี 5 องค์ประกอบ 1) การกำหนดพันธกิจ 2) การบริหารหลักสูตรและการสอน 3) การนิเทศการสอน 4) การกำกับติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน 5) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน

2. ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งองค์ประกอบที่มีค่าความเหมาะสมมากที่สุดคือ การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด การพัฒนาวิชาชีพครูความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่โน้มน้าว จูงใจ หรือชี้แนะให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและเห็นความสำคัญในจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษา เพื่อให้งานวิชาการซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียน อันเป็น

ภารกิจหลักของสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน แสดงว่าทั้ง 5 องค์ประกอบเป็นองค์ประกอบสำคัญในพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สำเร็จ โดยทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ได้ทราบองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา ทำให้ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนเป็นเบื้องต้น จากนั้นทำการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง เพื่อใช้ในการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาในข้างต้นนั้น สามารถอธิบายได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน

จากแผนภาพทำให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ 2) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน 3) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้การสอน 4) การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน 5) การพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบจะมีขอบข่ายที่แตกต่างกันออกไป โดยมีผลโดยตรงกับกับผู้บริหารโรงเรียนทางด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ซึ่งจะส่งผลประสิทธิภาพและคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาที่ดีควรให้ความสำคัญภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดังกล่าวด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน” พบว่า มี 5 องค์ประกอบ เมื่อพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบทั้งภาพรวมและรายด้านพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งองค์ประกอบที่มีค่าความเหมาะสมมากที่สุดคือ การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ รองลงมาคือ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน การนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาวิชาชีพครู และการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ตามลำดับ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลสรุปและข้อมูลการวิจัยในครั้งชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาวิชาชีพครู ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนและด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พันธกิจทางวิชาการ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุด ดังนั้นผู้บริหารต้องมียุทธศาสตร์ความรู้ทางภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ดีครอบคลุมทั้ง 5 ด้านอย่างทั่วถึง สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองและประยุกต์ใช้ในการบริหารงานได้ เพราะเป็นส่วนสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างดียิ่ง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อจะได้ทราบว่องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ด้านใดที่มีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

References

- กาญจนา สุระคำ. (2562). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- จิราพร พลละสิม. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*.

- ซัมซียะห์ เมาลิติณ. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *สารนิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ปานหทัย ธรรมรัตน์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 10(37), 73-82.
- ยามีละห์ สุกี. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 3. *การค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- วโร เฟ่งสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2557). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา : กรณีศึกษาทัศนะการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์.
- สุวิดา สุขประวิทย์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเครือข่ายหลังสวน 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2. *วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร : พรินทวนกราฟฟิค จำกัด.
- หยาดทิพย์ ซีซอง. (2564). ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 9(36), 165-175.
- อภิวัฒน์ คุ่มศรีไวย. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 3. *วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

อารมณ จินดาพันธ์. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ประเภทอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 11(53),9-13.

Hoy, W., K., Tarter, C., J., & Hoy, A., W. (2006). *Academic optimism of schools: A force for student achievement*. American Educational Research Journal, 43(3): 425-446.

Weber, J. (2002). *Business and society: Corporate strategy, public policy, ethics*. Boston. MA: McGraw-Hill.

การจัดการปัญหาคนว่างงานวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของ เทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

Managing the Problem of Unemployment in the Buddhist Way to Strengthen
the Grassroots Economy of Thung Tom Subdistrict Municipality in San Pa Tong
District in Chiang Mai Province

มนต์นรินทร์ ศิริโชติทวี (วิชัย) Monnarin Sirichottawee (Wichai)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

monnarin9999@gmail.com

Haripunchai Review 03/12/2024

Haripunchai Review 22/01/2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาคนว่างงาน 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาคนว่างงานโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) แนวทางการจัดการปัญหาคนว่างงานวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ วิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คนว่างงานในเทศบาลตำบลทุ่งต้อม จำนวน 173 คนจากสูตรของ Taro Yamane เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที ค่าเอฟ และการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาคนว่างงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง
- 2) ความคิดเห็นคนว่างงานที่มีเพศและอายุต่างกัน มีความคิดในการแก้ไขปัญหาคนว่างงานพบว่า ไม่แตกต่างกัน คนว่างงานที่มีสถานภาพ อาชีพ รายได้ และการศึกษา พบว่า ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย สถานภาพ อาชีพ รายได้ และการศึกษา ส่วนเพศ อายุ มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3)แนวทางการจัดการปัญหาคนว่างงานวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อมโดยนำตามหลักทฤษฎีภูมิคุ้มกันดลประโยชน์ พบว่า 1)อุฏฐานสัมปทาการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ว่างงานและประสานงานกับสถานประกอบการ 2)อารักขสัมปทา พัฒนาศักยภาพของผู้ว่างงาน โดยอาศัยทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นฐาน 3)กัลยาณมิตตตา สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและ4)สมชีวิตา ให้ความรู้การจัดการทำบัญชีรายรับรายจ่าย

คำสำคัญ : การจัดการปัญหา, คนว่างงาน, วิถีพุทธ, เศรษฐกิจฐานราก.

Abstract

This research aims to 1) study the level of opinions regarding the management of the unemployment problem. 2) Compare opinions on managing the unemployment problem classified by personal factors. and 3) Guidelines for managing the problem of unemployment in the Buddhist way to strengthen the grassroots economy of Thung Tom Subdistrict Municipality. San Pa Tong District Chiang Mai Province Integrated research methods Quantitative research The sample group included 173 unemployed people in Thung Tom Subdistrict Municipality using Taro Yamane's formula. The tool was a questionnaire. The confidence value for the entire document was 0.94. Data analysis included frequency. percentage. mean and standard deviation. t-value. A-value. and in-depth interviews with 10 figures or people. Data were analyzed descriptively.

The research results found that

1) The overall level of opinion regarding the management of the unemployment problem is at a moderate level.

2) Opinions of unemployed people of different genders and ages There is an idea to solve the problem of unemployment. It is found that there is no difference. Unemployed people with status. occupation. income. and education were found to be significantly different at the 0.05 level. Therefore. the research hypothesis of status. occupation. income. and education was accepted. As for gender. age. there were opinions. no different Therefore. the research hypothesis was rejected.

3) Guidelines for dealing with the problem of unemployed people in the Buddhist way to strengthen the grassroots economy of Thung Tom Subdistrict Municipality by following the principles of **Tiṭṭhaṭṭhammikattham**. Unemployed people and coordinating with business establishments 2) Arakkha Sampatha Develop the potential of the unemployed By relying on local resources as a base 3) Kalyanamitta Create cooperation between various agencies involved and 4) Samchivita Provide knowledge on accounting for income and expenses

Keywords: Problem Management. Mnemployed People. Buddhist Way. Grassroots Economy.

บทนำ

จากประเทศไทยสามารถควบคุมการระบาด COVID-19 ภายในประเทศได้อย่างดีเยี่ยม ส่งผลให้เศรษฐกิจเริ่มกลับมาหมุนเวียนฟื้นตัวได้อีกครั้งจากการคลายล็อกดาวน์เป็น ระยะ ๆ (phase) จากการสำรวจครั้งที่สองในช่วงเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม เป็นช่วงคาบต่อระหว่างคลายล็อกระยะ 4-5 ซึ่งอนุญาตให้เกือบทุกประเภทธุรกิจรวมถึงสนามกีฬาและสถานบันเทิงสามารถกลับมาเปิดกิจการได้ พบว่าสัดส่วนคนว่างงานน้อยลงเหลือร้อยละ 10.1 หรือประมาณ 3.4 ล้านราย อย่างไรก็ตาม ตัวเลขสัดส่วนว่างงานที่นำเสนอมาข้างต้นอาจมีความคลาดเคลื่อนไปบ้างเพราะมาจากการวิเคราะห์ผลสำรวจแบบออนไลน์ที่อาจไม่ครอบคลุมแรงงานที่เข้าไม่ถึงอินเทอร์เน็ต แต่ก็น่าจะพอสรุปได้ว่า “สัดส่วนคนว่างงานน้อยลงตามลำดับการเปิดเมือง” (มณฑล กปิลกาญจน์. 2563 : 12)

ปัญหาการว่างงาน เรียกได้ว่าเป็นปัญหาพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของทุกประเทศที่ประสบกัน โดยสาเหตุหลัก ๆ ของการว่างงานก็คือ การว่างงานตามฤดูกาล การว่างงานแบบแฝง หรือการว่างงานที่มาจากการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ บริษัทล้มละลายและแม้กระทั่งการว่างงานที่มาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ไม่อำนวย ทำให้เกิดปัญหาการเลิกจ้างพนักงานได้ซึ่งผู้ที่ประสบปัญหาการว่างงานต่างก็ได้รับความเดือดร้อนกันถ้วนหน้า ภาวะเงินฝืดคือภาวะที่เงินหมุนเวียนในระบบน้อยคนไม่กล้าเสี่ยงลงทุน มักออมเงินหรือเก็บเงินไว้กับตัวเพื่อประกันความเสี่ยง คนลดการบริโภคอุปสงค์ลดลงทำให้อุปทานล้นราคาสินค้าต้องปรับลดลงหากยังไม่สามารถกระตุ้นการซื้อขายได้อีก ภาวะเงินฝืดยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่องหลายธุรกิจอาจต้องปิดตัวลงธุรกิจใหม่ไม่เกิด ทำให้เกิดการว่างงานเป็นจำนวนมาก ทั้งจากการตกงานและจากการที่ไม่มีตำแหน่งงานให้นักศึกษาจบใหม่ทำพลเมืองของรัฐ

เป็นผู้เล่นหลักในระบบเศรษฐกิจของรัฐสมทบบาทเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ทุกคนจึงควรมีงานทำ เพื่อเป็นแหล่งรายได้ที่จะนำมาใช้จ่ายในการดำรงชีพ ซึ่งทำให้เงินเกิดการหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ การว่างงานจึงนับเป็นปัญหาสำคัญ การว่างงานทำให้ไม่มีแหล่งรายได้ แต่รายจ่ายยังคงมีอยู่แม้จะพยายามลดรายจ่ายลง ผลของการว่างงานทำให้เกิดความเครียด เสียสุขภาพจิตและลามไปถึงสุขภาพกาย ทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัวกลายเป็นปัญหาครอบครัวทั่วหน้าครอบครัวตงาน ลูกๆ ไม่ได้เรียนหนังสือต่อคุณภาพชีวิตลดลงกลายเป็นปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย นอกจากการว่างงานจะส่งผลกระทบกลายเป็นปัญหาสังคมที่รุนแรงแล้ว ยังทำให้ระบบเศรษฐกิจเสียหายมากอีกด้วย การว่างงานจะยิ่งทำให้ภาวะเงินฝืดรุนแรงขึ้นๆ (มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. 2564 : 19)

การระบาด COVID-19 หลายประการ ข้อที่น่ากังวลมากคืออาจเกิดสิ่งที่เรียกกันว่า แผลเป็นทางเศรษฐกิจ (Economic Scar) ซึ่งหมายถึงผลกระทบเชิงลบที่จะไม่จางหายไปแม้ว่าการระบาด COVID-19 และมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมจะหายไปแล้วก็ตาม ในเรื่องการจ้างงานอาจเกิดแผลเป็นทางเศรษฐกิจในหลายรูปแบบ เช่น สำหรับคนเจน Z (15-24 ปี) ซึ่งส่วนหนึ่งกำลังอยู่ในช่วงวัยเรียนและอีกส่วนหนึ่งเริ่มทยอยเรียนจบและออกมาเป็นกำลังแรงงานเต็มตัว จะมีปัญหาในการหางานทำ เพราะเอกชนมีการชะลอการจ้างงาน และยิ่งช่วงเวลาที่ไม่สามารถหางานทำได้นานเท่าไร บัณฑิตจบใหม่จะยิ่งขาดโอกาสพัฒนาและสะสมทักษะ พลัดโอกาสที่จะเติบโตในหน้าที่การงานและได้รับรายได้มากขึ้นตามประสบการณ์ทำงาน กลายเป็นแผลเป็นระยะยาวแก่บัณฑิตรุ่นโควิดเหล่านี้ สำหรับคนวัยทำงานเต็มตัวอย่างเจน Y (25-39 ปี) และ เจน X (40-55 ปี) รายได้ที่ลดลง สวนทางกับหนี้สินครัวเรือนที่พอกพูนมากขึ้นจะเป็นอุปสรรคต่อการเก็บออมสร้างเนื้อสร้างตัวของคนในวัยทำงาน (สำนักงานสถิติแห่งชาติและสำนักงานประกันสังคม. 2563 : 50)

เทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส (COVID-19) เช่นกัน โดยในไตรมาส 2 ปี 2563 พบว่า ประชากรและกำลังแรงงาน จังหวัดเชียงใหม่มีประชากร ๑.๖๓๑.๒๔๘ คน ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 959.065 คน ผู้ว่างงาน 31.550 คน หรือมีอัตราการว่างงาน ร้อยละ 3.29 ซึ่งขยายตัวจากไตรมาสที่ผ่านมาซึ่งมีผู้ว่างงานจำนวน 11.308 คน หรือมีอัตราการว่างงาน ร้อยละ 1.112 อีกทั้งมีการเลิกจ้างแรงงาน สถานประกอบการที่เลิกกิจการและลูกจ้างที่ถูกเลิกจ้างในจังหวัดเชียงใหม่) พบว่า สถานประกอบการที่เลิกกิจการมีจำนวน 582 แห่ง ลูกจ้างถูกเลิกจ้าง จำนวน 2.295 คน ส่วน

ใหญ่เป็นสถานประกอบการขนาดเล็ก 1 -4 คนมีจำนวน 464 แห่ง มีลูกจ้างถูกเลิกจ้าง จำนวน 743 คน (สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงใหม่. 2563 : 4)

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นปัญหาของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลทุ่งต้อมที่เป็นคนว่างงานที่ได้ระบุข้อมูลไว้ในแผนพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการตกงานเนื่องจากเกิดภาวะโรคติดต่อ เรื่องการทำงานที่ไม่ตรงความสามารถ เรื่องทักษะการทำงานที่น้อยหรือไม่ตรงกับความต้องการของแรงงานตลาดและรวมถึงขาดโอกาสในการต่อยอดการทำงาน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการจัดการปัญหาคนว่างงานวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการจดบันทึก ถอดเสียงบันทึก แยกประเด็น นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์นำมาทำการสังเคราะห์เพื่อนำเสนอต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาคนว่างงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาคนว่างงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอการจัดการปัญหาคนว่างงานวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการปัญหาคนว่างงานวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ว่างงานที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 302 คน (สำนักงานเทศบาลตำบลทุ่งต้อม. 2565 : 66) ขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้มาจากผู้ว่างงานที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง

จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 173 คน ตั้งแต่อายุ 15-59 ปี ที่ได้จากสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์/นักวิชาการแรงงาน กลุ่มผู้บริหารเทศบาล กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการ รวมทั้งหมดจำนวน 10 รูปหรือคน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1.การสร้างเครื่องมือ คือ 1) ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการปัญหาคนว่างงานวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ 4) สร้างเครื่องมือ 5) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข 6) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ 7) ปรับปรุงแก้ไข และ 8) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2.ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการปัญหาคนว่างงานวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ **ตอนที่ 1** แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม **ตอนที่ 2** แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการปัญหาคนว่างงานวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานราก ของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ รวม 30 ข้อ 1.การวางแผนจำนวน 6 ข้อ 2.การจัดองค์กรจำนวน 6 ข้อ 3.งานบุคลากรจำนวน 6 ข้อ 4.การอำนวยความสะดวก จำนวน 6 ข้อ 5.การกำกับดูแลจำนวน 6 ข้อ **ตอนที่ 3** แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรตามด้านความมั่นคงในชีวิต การศึกษา สังคม โดยใช้หลักธรรมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัย คือ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถ (หัวใจเศรษฐกิจ) เพื่อเป็นประโยชน์ในปัจจุบัน รวม 20 ข้อ 1.อุทยานสัมปทา (การมีความขยันหมั่นเพียร) จำนวน 5 ข้อ 2. อารักขสัมปทา จำนวน 5 ข้อ (การรักษาโรคทรัพย์สินที่หามาด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม) 3. กัลยาณมิตต

ดา (การคบภักตยณมตร) จํานวน 5 ช้ 4.สมชวตา จํานวน 5 ช้ (การเป็นอยู่อย่างพอเพียงตามกำลังแห่งทรัพย์)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค (Item – Objective Congruence Index : IOC) ต่อผู้เชี่ยวชาญจํานวน 5 ท่าน โดยได้ค่า IOC ได้ค่ามากกว่า 0.8 ทุกข้อ และหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) แก่คณวํงานในเขตเทศบาลตำบลสันป่าตองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จํานวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Anova) เมื่อพบวามีความแตกต่างจึงทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และวิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงคการวิจัย โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการปัญหาคนวํงานวิฤพทุเพื่อเสริมสร้างวามเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างจํานวน 173 คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับความเห็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาคนวํงานเพื่อเสริมสร้างวามเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง จําแนกรายด้าน พบว่า 1. ด้านการวางแผน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง 2. ด้านการจัดองค์กร พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 3. ด้านงานบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 4. ด้านการอํานวยการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 5. ด้านการกํากับดูแล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาคนว่างงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตามการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้ และการศึกษา พบว่า สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการปัญหาคนว่างงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกัน สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการปัญหาคนว่างงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ไม่แตกต่างกัน สมมติฐานที่ 3 คนว่างงานที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นของคนว่างงานในการจัดการปัญหาคนว่างงานวิธีพุทธเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานราก ของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอ สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกัน สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีลักษณะประสบการณ์ทางอาชีพที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการปัญหาคนว่างงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกัน สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการปัญหาคนว่างงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกัน สมมติฐานที่ 6 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการปัญหาคนว่างงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกัน

ผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการจัดการปัญหาคนว่างงานวิธีพุทธเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานราก ของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1) ด้านการวางแผน ต้องมีความคิดที่จะดำเนินการแก้ไข หาแนวทาง ศึกษาหาข้อมูล ทุกมิติของสภาพปัญหา ต้องมีฐานข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์หาจุดแข็งจุดอ่อนของตัวบริบท แนวทางหรือโครงการที่จะดำเนินการเพื่อให้รู้ถึงสภาพปัญหา จุดเด่นจุดด้อยของปัญหาเพื่อหาแนวทางจะช่วยเหลือคนว่างงาน 2) ด้านการจัดการองค์กร ในการจัดตั้งองค์กรเพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลตลาดแรงงานและประสานงานในพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาได้สะดวก รวดเร็ว เนื่องด้วยปัญหาคนว่างงานและเศรษฐกิจถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ระดับชาติไปแล้ว 3) ด้านงานบุคลากร ในการหาแนวทางแก้ไขช่วยเหลือคนว่างงานในพื้นที่ตำบลทุ่งต้อมนั้นต้องมีการจัดตั้งบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในการบริหารงาน ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน 4) ด้านการอำนวยความสะดวก การดำเนินงานของศูนย์ประสานงานคนว่างงานประจำตำบล ทุ่งต้อมจะทำหน้าที่ประสานงานและอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ ชี้แนะ

แนวและส่งเสริม ผู้ว่างงานและผู้ที่ต้องการพัฒนาศักยภาพฝีมือแรงงานให้มีคุณภาพและจัดสรรตลาดแรงงานทั้งภายในพื้นที่และนอกพื้นที่ 5) ด้านการกำกับดูแล ศูนย์ประสานงานคนว่างงานตำบลทุ่งด้อม บุคลากรในศูนย์มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานที่ชัดเจน ทำงานเป็นทีม ประสานงานแต่ละหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ ประสานศูนย์หรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบต้องกำกับดูแลให้อยู่ในระเบียบที่ได้วางไว้ ศูนย์ประสานงานเปิดให้บริการติดต่อสอบถามทุกวันทั้งในเวลาและระบบออนไลน์ ส่วนการนำตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ (หัวใจเศรษฐกิจ) มาประยุกต์ใช้การจัดการปัญหาคนว่างงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งด้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1) อดุลยธรรมสัมปทา คือ การมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน มีความอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ ตรงต่อเวลา มีวินัยในการทำงานในสายอาชีพที่เราทำอยู่อย่างมุ่งมั่นและให้งานที่เราดำเนินงานนั้นมีคุณภาพ 2) อารักขสัมปทา คือ พร้อมด้วยการรักษาโรคทรัพย์ที่หามาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม คือการที่เราตั้งใจทำงานหาเงินมาได้ในแต่ละวัน ให้เรารู้จักเก็บออม รู้จักใช้จ่ายอย่างมีสติ ไม่ฟุ่มเฟือย 3) กัลยาณมิตตตา คือ การคบคนดี การมีกัลยาณมิตรที่ดีในวงจรชีวิตจะทำให้วิถีชีวิตดีขึ้นในการทำงานในทุก ๆ ที่ไม่ว่าจะทำงานหรืออยู่ในสถานอย่างไร การที่เรามีเพื่อนที่ดีถือว่าเป็นกัลยาณมิตรที่ดี การเลือกคบคนดี ๆ และ 4) ด้านสมชีวิตา คือ การอยู่อย่างพอเพียง เลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่าย รู้จักกำหนดรายได้รายจ่ายอย่างเหมาะสม รู้จักประหยัด มีความพอเพียงกับทรัพย์ที่หามาได้ ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ครองตนอย่างมีสติ รู้จักเก็บออม ใช้จ่ายอย่างจำเป็นลงทุนต่อยอดเพื่อความเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การจัดการปัญหาคนว่างงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งด้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะเทศบาลมีนโยบายที่ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับจัดการคนว่างงานทำให้ผลออกในระดับปานกลางสอดคล้องกับผลการวิจัยของอิทธิพร วรณโสภา (2554) พบว่า ประสิทธิภาพของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรบริหารส่วนตำบล อำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและงานวิจัยของ สรลัศม์ เตชะจิรสิน (2564) พบว่า ระดับการบริหารจัดการองค์การในยุคโควิด-19 ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยรวมทุกด้าน พบว่าอยู่ในระดับ ปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาคนว่างงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ความคิดเห็นคนว่างงานที่มีเพศและอายุต่างกัน มีความคิดในการแก้ไขปัญหาคอนว่างงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน คนว่างงานที่มีสถานภาพ อาชีพ รายได้ และการศึกษา พบว่า ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย สถานภาพ อาชีพ รายได้ และการศึกษา ส่วนเพศ อายุ มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เป็นเพราะงานแต่ละประเภทมีความต้องการความชำนาญ และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน แรงงานไม่ว่าจะมีอายุเท่าไรก็สามารถได้รับการพัฒนาศักยภาพให้กลับสู่สถานประกอบการ หรือมีอาชีพส่วนตัวได้เช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัย **วันพร จามิต และบุญกา ปันทุร อัมพร** (2564) พบว่า ประชาชนที่มีภาระหนี้สินครัวเรือนเพิ่มขึ้นจากสถานการณ์ โควิด-19 ในกรุงเทพมหานคร ที่มีปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกัน ทำให้ภาระหนี้สินครัวเรือนเพิ่มขึ้นจากสถานการณ์โควิด-19 ไม่ต่างกัน ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาคนว่างงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ พบว่า แตกต่างกัน ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก รายได้ของแรงงานส่งผลต่ออัตราในการว่างงานและการหางานใหม่ เพราะในบางช่วงของภาวะเศรษฐกิจ หากผู้ประกอบการจำเป็นที่จะต้องลดต้นทุนในการบริหารจัดการ อาจจะจำเป็นต้องเลือกแรงงานที่มีค่าแรงถูกกว่า หรือลดปริมาณของแรงงานลง เพื่อรักษาความสมดุลของรายรับและรายจ่ายของสถานประกอบการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสุวรรณาธิรัฐ ลิกขวินโย (กาน)** (2651) พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ตามหลักพุทธธรรมโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ สถานภาพ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ส่วนประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการจัดการปัญหาคนว่างงานวิธีพุทธเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานราก ของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พบว่า 1) ด้านการวางแผน ต้องมีความคิดที่จะดำเนินการแก้ไข หาแนวทาง ศึกษาหาข้อมูล ทุกมิติของสภาพปัญหา 2) ด้านการจัดการองค์กร ในการจัดตั้งองค์กรเพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลตลาดแรงงาน

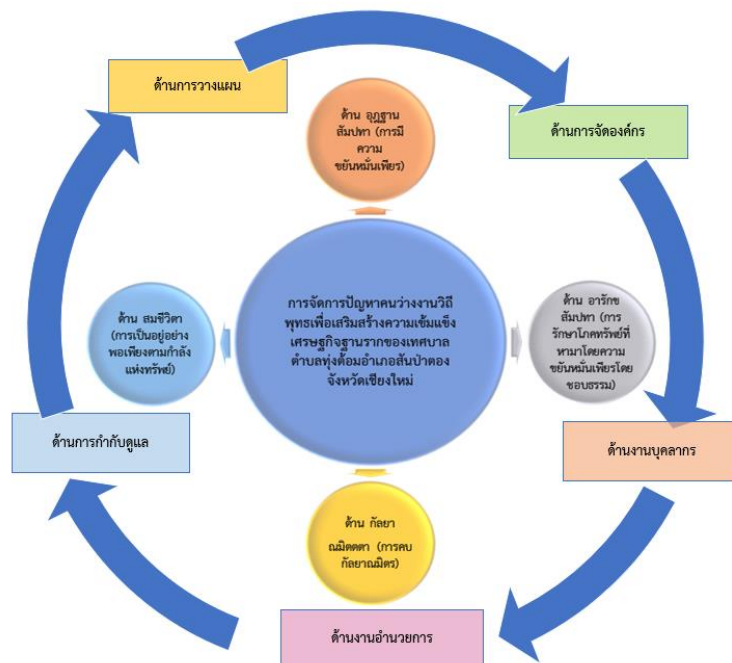
และประสานงานในพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาได้สะดวก รวดเร็ว 3) ด้านงานบุคลากร ในการหาแนวทางแก้ไขช่วยเหลือคนว่างงานในพื้นที่ตำบลทุ่งต้อมนั้นต้องมีการจัดตั้งบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในการบริหารงาน 4) ด้านการอำนวยความสะดวก การดำเนินงานของศูนย์ประสานงานคนว่างงานประจำตำบล ทุ่งต้อมจะทำหน้าที่ประสานงานและอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ ชี้แนะ แนะนำ และ 5) ด้านการกำกับดูแล ศูนย์ประสานงานคนว่างงานตำบลทุ่งต้อม บุคลากรในศูนย์มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานที่ชัดเจน ทำงานเป็นทีม ประสานงานแต่ละหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารเริ่มมีการกล่าวถึงการช่วยเหลือคนว่างมากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระเทพปริยัติเมธี. ผศ.ดร** (2560) พบว่า การบริหารจัดการเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะจกัขมา มีปัญญามองการณ์ไกลวิรุโรร มีความสามารถในการจัดการธุระต่างๆ และนิสัยสัมพันธ์กับผู้อื่น และการใช้อำนาจพิจารณาโครงสร้าง หน้าที่ และการปฏิบัติการ ตลอดจนทรัพยากรต่างๆ ประกอบด้วยการวางแผน การจัดองค์การงานบุคลากร การอำนวยความสะดวก และการกำกับดูแลและสอดคล้องกับ **กัจจกร อ่อนตา** (2549) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ ด้านผู้บริหาร ด้านพนักงานส่วนตำบลด้านงบประมาณ และด้านการวางแผนมี ความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยด้านการวางแผนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากที่สุด

หลักหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ (หัวใจเศรษฐกิจ) มาประยุกต์ใช้การจัดการปัญหาคนว่างงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า 1) ฐานฐานสัมปทาการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ว่างงานและประสานงานกับสถานประกอบการ 2) อารักขสัมปทา พัฒนาศักยภาพของผู้ว่างงาน โดยอาศัยทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นฐาน 3) กัลยาณมิตตตา สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและ 4) สมชีวิตา ให้ความรู้การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ทั้งนี้เพราะหลักแห่งการใช้จ่ายเป็นสิ่งที่สามารถทำความเข้าใจแต่อาจอยู่กับบริบทการรับของผู้ว่างทั้งระดับตนเอง ครอบครัว และสังคมสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูปลัดสิริวิศรี สุทธิมน (ด้านประสิทธิ์) สิทธิโชค ปาณะศรี และพระครูโฆสิตวิธานานุกุล (2563) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยมก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับสังคม และระดับประเทศคือ 1) คุณค่าด้านความเพียร 2) คุณค่าด้านการประหยัดทรัพย์ 3) คุณค่าด้านการคบมิตรที่ดี 4) คุณค่าด้านการใช้จ่ายทรัพย์ไม่เกินฐานะและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ven. LIEU THUONG (2560) พบว่า ด้านความ ขยันหมั่นเพียร (ฐานฐานสัมปทา) มีความขยันหมั่นเพียรในการ

ทำกิจการงานทำงานทุกอย่างมีเป้าหมายและตั้งใจทำสุดความสามารถตน มีการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ตลอดเวลา มีความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาเรื่อง “การจัดการปัญหาคนว่างงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งสามารถนำมากำหนดเป็นองค์ความรู้จากการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 4.1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 4.1 จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย เรื่อง “การจัดการปัญหาคนว่างงานวิสาหกิจเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง เศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อมอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” ที่เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการด้านพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์/นักวิชาการแรงงาน กลุ่มผู้บริหารเทศบาล กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้ประกอบการ สามารถนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการจัดการปัญหาคนว่างงานวิสาหกิจเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานราก ของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ สรุปได้คือ 1.ด้านการวางแผน การทำงานการดำเนินชีวิตทุก

อย่างจะแนวคิดเพื่อหาแนวทาง ศึกษาหาข้อมูลของปัญหาแล้วนำปัญหามาวิเคราะห์หาทางแก้ไขให้ตรงจุด เช่น อาจมีโครงการหรือกิจกรรมที่จะช่วยเหลือคนว่างงานได้ มีการส่งเสริมและมีการวางแผนงานที่ชัดเจน **2.ด้านการจัดการองค์กร** ในทุก ๆ หน่วยงานที่รับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นเรื่องแรงงานทั้งคนไทยและคนต่างด้าว ต้องมีการจัดระบบระเบียบซึ่งต้องมียศที่รับผิดชอบโดยตรง **3.ด้านงานบุคลากร** การทำงานทุกของบุคลากรในการดำเนินงานก็มีส่วนสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้เป็นไปทิศทางเดียวกัน ซึ่งบุคลากรจะต้องทำหน้าที่ประสานงานกับทุก ๆ ส่วน บุคลากรเป็นหน่วยงานที่ถือว่าใกล้ชิดและรู้ถึงปัญหาและความต้องการของแรงงาน **4.ด้านการอำนวยความสะดวก** จะทำหน้าที่เป็นศูนย์ใหญ่ที่ต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ ชี้แนะ แนะนำและส่งเสริมงานทุกอย่างให้มีคุณภาพ และ **5.ด้านการกำกับดูแล** ประเมินผลงานหรือการเฝ้าติดตามการทำงานที่ได้ลงมือทำไปแล้ว ว่ามีผลเป็นอย่างไรเพื่อจะได้นำปัญหาหรือ อุปสรรคมาปรับ มาแก้ไข มาประยุกต์ใช้ในครั้งต่อไปได้ ส่วนการสัมภาษณ์โดยนำตามหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล (หัวใจเศรษฐกิจ) มาประยุกต์ใช้การจัดการปัญหาคนว่างงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปได้คือ **1. ฐานสัมปทา** ในเรื่องการทำงานทุกอย่างจะต้องมีความขยัน อดทน ไม่ว่าจะทนในเรื่องของการทำงาน เรื่องของคนทำงาน เรื่องของอุปสรรคต่าง ๆ มีความตรงเวลา มีวินัยในการทำงาน มีความรับผิดชอบ ซึ่งมันคือหลักพื้นฐานในการทำงานที่ดีจะทำให้คนมีศักยภาพในการทำงาน นายจ้างหรือองค์กรก็จะต้องมีความก้าวหน้า ที่สำคัญทำให้มีคุณค่าต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคมและต่อประเทศชาติได้ **2. อาภรณ์สัมปทา** คือการหาเงินมาได้ด้วยความขยัน ความชอบธรรม รู้จักเก็บเงินออมเงิน ซึ่งหากไม่รู้จักใช้เงินอาจทำให้เกิดปัญหาในการทำงานขึ้นได้ เช่น เกิดความเครียด เกิดการคอร์รัปชัน ทำให้หน่วยงานเกิดความเสียหาย ดังนั้น แรงงานจึงต้องทำงานให้มีความสุข ซึ่งความสุขของคนทำงานก็คือ เงิน หากเงินกับความต้องการมีปริมาณที่เท่ากัน การทำงานก็จะมีมีความสุข เป็นต้น **3. กัลยาณมิตรตทา** การคบคนดี การมีกัลยาณมิตรที่ดีจะทำให้วิถีชีวิตดีขึ้น การทำงานในทุก ๆ อย่างราบรื่น เกิดการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ส่งผลให้ตนเอง ครอบครัว รวมถึงสังคมก็อบอุ่นเสมือนมีภูมิคุ้มกันชีวิตที่ปลอดภัย ส่งผลให้ระบบการทำงานเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น คุณภาพในการดำเนินชีวิตก็จะดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน **4. ด้านสมชีวิตา** คือการอยู่อย่างพอเพียงเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่าย รู้จักกำหนดรายได้รายจ่ายอย่างเหมาะสม รู้จักประหยัด มีความพอเพียงกับทรัพย์ที่หามาได้ ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ครองตนอย่างมีสติ รู้จักเก็บออม ใช้จ่ายอย่างจำเป็น ลงทุนต่อยอดเพื่อความเหมาะสมและเหตุปัจจัยตามกำลังแห่งทรัพย์

สรุป และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการปัญหาคนว่างงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เพราะเทศบาลยังขาดนโยบายที่จะดูแลคนว่างงานไว้เฉพาะ แต่จะมีนโยบายที่เกื้อกูล เช่น การฝึกอาชีพ การทำอาชีพเสริม เป็นต้น แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน เทศบาลทุ่งต้อมได้กำหนดศูนย์ช่วยเหลือคนว่างงานและเสริมสร้างศักยภาพที่เหมาะสม รวมทั้งพูดคุยและเปลี่ยนกับผู้ประกอบการในพื้นที่ได้มากขึ้นอันเป็นทั้งโอกาสและการพัฒนาทักษะของผู้ว่างงานไปพร้อม ๆ กันตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการการสนับสนุนงบประมาณในการให้ความรู้ พัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน และการสร้างอาชีพ อย่างต่อเนื่อง

๒) ควรสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ทั้งส่วนราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรธุรกิจต่าง ๆ เพื่อสร้างเครือข่ายในการจัดการด้านแรงงาน เช่น การพัฒนาศักยภาพผู้ว่างงาน การจัดสรรผู้ว่างงานให้กลับเข้าสู่สถานประกอบการ หรือการสร้างกลุ่มอาชีพให้กับผู้ว่างงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรส่งเสริมให้ผู้ว่างงาน ได้เข้าร่วมโครงการเพื่อพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ ทักษะที่มีความจำเป็นต่อการทำงานที่หลากหลาย เช่น ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ ทักษะด้านภาษาอังกฤษ เป็นต้น เพื่อเพิ่มโอกาสในการได้กลับเข้าสู่สถานประกอบการ หรือการประกอบอาชีพส่วนตัวได้

2) บุคลากรเทศบาลควรให้การสนับสนุนในการเสริมทักษะอาชีพของผู้ว่างงานโดยมีการประสานงานกับผู้ว่างงาน และสถานประกอบการ เพื่อร่วมมือในการผลักดัน ส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือแรงงานในพื้นที่ให้มีศักยภาพตรงตามี่สถานประกอบการหรือตลาดแรงงานต้องการ

3) เทศบาลควรมีการสำรวจผู้ว่างงานในชุมชนอยู่เสมอ จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพ ความถนัด รวมถึงช่องทางในการติดต่อสื่อสาร เช่น เบอร์โทรศัพท์ Line E-mail เป็นต้นเพื่อติดต่อประสานงานในการอบรมสัมมนา หรือแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรับสมัครงานที่ตรงกับศักยภาพของผู้ว่างงาน

4) เทศบาลควรส่งเสริมกลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีศักยภาพ เช่น โอมสตัย ผลิตภัณฑ์จากผลิตผลทางการเกษตรในพื้นที่ โดยให้ความรู้ คำแนะนำ จัดหาเทคโนโลยีหรือวิทยาการ มาให้ความรู้ เพื่อเป็นการสร้างแหล่งงานเพิ่มในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากของเทศบาล ตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

2) ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาในใช้หลักธรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานราก ของเทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

References

- กำจร อ่อนคา. (2559). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน”. *ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. วิทยาลัย การบริหารรัฐกิจ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เทศบาลตำบลทุ่งต้อม. (2565ป. *แผนพัฒนาชุมชน ปี 2565 เทศบาลตำบลทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : เทศบาลตำบลทุ่งต้อม.
- พระครูปลัดสิริวัตร สุทธิมน (ด้านประสิทธิ์) สิทธิโชค ปาณะศรี และพระครูโสมสัตว์ตนานุกุล. (2563). “การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาชีวิต ของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม”. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 7 (4),144-145.
- พระเทพปริยัติเมธี. (2560). *พุทธวิธีการบริหารจัดการทางรัฐประศาสนศาสตร์*. วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุวรรณาธิ์ สิกขวินโย (กาน). (2561). “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.
- มณฑล กปิลกาญจน์. (2563). ผลกระทบโควิด-19 ต่อตลาดแรงงานไทย. *รายงานการวิจัย*. สำนักงาน สถิติแห่งชาติ : ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (2564). การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่องตักเตือนปัญหาใหญ่ของคน ไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

วันขพร จามิต และบุญกา ปันทุรอำพร. (2564). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินครัวเรือนเพิ่มขึ้นจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร”. *การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต*. คณะบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานสถิติแห่งชาติและสำนักงานประกันสังคม. (2563). *สถานการณ์ด้านแรงงานไตรมาส 2 ปี 2563*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงใหม่. (2563). *สถานการณ์แรงงานจังหวัดเชียงใหม่ ไตรมาส 2 เดือน เมษายน - มิถุนายน 2563*. เชียงใหม่ : สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงใหม่.

อธิภัทร วรรณโสภา. (2554). “ประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล.องค์การบริหารส่วนตำบลลือ อำเภอบุพมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ”. *ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต*. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ : มหาวิทยาลัยบูรพา.

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร

A Study of Creative Leadership

อภิวัฒน์ เลิศสงคราม Apiwat Lertsongkram

วัลนิกา ฉลากบาง Wannika Chalakbang

บุญมี ก่อบุญ Boonmee Koboon

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Sakon Nakhon Rajabhat University

saeingtrip@gmail.com

Haripunchai Review 12/03/2023

Haripunchai Review 26/01/2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร โดยใช้กระบวนการวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง และขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตระดมสมองและแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว 3) การมีความคิดสร้างสรรค์ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 5) การทำงานเป็นทีม และ 6) การมีจินตนาการ

2) การประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พบว่าทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีความยืดหยุ่น

และปรับตัว 3) การมีความคิดสร้างสรรค์ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 5) การทำงานเป็นทีม และ 6) การมีจินตนาการ โดยทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ผู้บริหาร.

Abstract

The purpose of this research was to study the components of creative leadership of school administrators under Sakon Nakhon Provincial Administrative Organization by using documentary research. The research was divided into 2 steps: Step 1: Study of 10 sources of theoretical concepts and related research; and Step 2: Evaluate the appropriateness of the components of creative leadership of school administrators by 5 experts. The tools used in the research were document synthesis and a set of 5 rating scale questionnaire. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation.

The research findings revealed

1) The results showed that creative leadership consisted 6 components: 1) vision, 2) flexibility and adaptability, 3) creativity, 4) individual consideration, 5) teamwork and 6) imagination.

2) The findings found that the results showed that creative leadership consisted assessed by five qualified consist of four components: 1) vision, 2) flexibility and adaptability, 3) creativity, 4) individual consideration, 5) teamwork and 6) imagination.

Keywords: Leadership, Creative Leadership, Administrators.

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม และวัฒนธรรมที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งที่เราเห็นอย่างชัดเจนได้แก่ องค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรในภาครัฐหรือองค์กรในภาคเอกชนต่างต้องปรับเปลี่ยนองค์กรของตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงรวมถึงการแข่งขันระหว่างองค์กร สถาบันการศึกษาเป็นหน่วยงานในสังคมที่รวบรวมเอาสมาชิกที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการศึกษามาปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และบุคคลสำคัญที่มีส่วน

ผลักดันองค์กรไปสู่ความสำเร็จก็คือผู้บริหาร ซึ่งจะต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการปกครองบังคับบัญชาหรือมีลักษณะภาวะผู้นำ (Leadership) ที่สามารถจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถหรือเรียกว่า ร่วมมือทั้งทางกายและจิตใจ แล้วหลอมเข้าเป็นหนึ่งเดียวกับผู้นำให้สามารถดำเนินงานไปสู่จุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ สามารถดำเนินงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารนับได้ว่ามีบทบาทสำคัญมากที่สุด เนื่องจากเป็นผู้จัดการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย รวดเร็วและประหยัด (บรรพต รักษ์งาม, 2557, หน้า 2)

ภาวะผู้นำที่มีคุณค่าต่อการนำและการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายได้เป็นอย่างดี ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และเป็นองค์กรแห่งความรู้ซึ่งจะส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา ภารกิจหลักสำคัญของผู้บริหารคือ การพิจารณาและวิเคราะห์ปัญหาของสถานศึกษาและพัฒนาแผนการเพื่อการแก้ปัญหานั้น ๆ และมีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยรวมคือการวางแผนและจัดองค์กร การตัดสินใจ การติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงาน การควบคุม การเป็นตัวแทนองค์กร การประสานงาน การให้คำปรึกษา การนิเทศและการบริหาร ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำในทุกๆด้านเพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ โดยจะต้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งได้แก่ การมีความสามารถ วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ การเข้าไปมีส่วนร่วมการมีตำแหน่งทางสังคม การรู้และเข้าใจสถานการณ์ ความกล้าหาญ มีคุณธรรม การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การมีพลังก่อให้เกิดศรัทธา และการปรับปรุงงานให้เป็นระบบหากผู้บริหารเกิดสภาพ “ภาวะผู้นำบกพร่อง” ในคุณลักษณะเบื้องต้นดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นอาจทำให้การบริหารสถานศึกษาไม่สามารถพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (จักรพันธ์ ไชยยิ่งกฤษฎี, 2557, หน้า, 3)

ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษาและบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร ทั้งยังเป็นผู้ที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรอย่างมากทั้งในแง่การสร้างพฤติกรรมและควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำและมีพฤติกรรมผู้นำที่เหมาะสมที่ถือได้ว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์โน้มน้าวให้ผู้ตามมีความเต็มใจและมีความ

กระตือรือร้นในการร่วมกันปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลบรรลุและวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารเป็นความสามารถในการจูงใจ ประสานงานนำบุคคลอื่น ๆ อย่างมีวิสัยทัศน์ มีจินตนาการ และความยืดหยุ่นด้วยวิธีการหรือแนวทางใหม่ ๆ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ถือได้ว่าเป็นผลแห่งความสำเร็จและความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษาเป็นผลที่สืบเนื่องจากการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำที่มีความสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษาจนบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพหรือที่ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร กล่าวคือ ผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการ มีความยืดหยุ่น มีการทำงานเป็นทีม และคำนึงถึงการเป็นปัจเจกของสมาชิกในโรงเรียน การที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะทำให้ครูมีแรงจูงใจในการทำงานซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนในที่สุด (กิตติ์ กาญจน์ ปฏิพันธ์ ,2555, หน้า31; ณปภัช อำพลิน, 2557, บทคัดย่อ และสุทธิชัย นาคะอินทร์, 2561, หน้า 122)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ผลการวิจัยเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในวางแผนการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยจำแนกการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ตามแนวคิดและงานวิจัยของนักวิชาการและนักวิจัย ดังนี้ สุภาพ ฤทธิ์บำรุง (2556); พิมพ์พร พิมพ์เกาะ (2557); บุณรดา ทรงบุญศาสตร์ (2559); รัชฎากร อัครจันทร์ (2560); สุทธิชัย นาคะอินทร์ (2561); อัยรีน สมาชิก (2562); Sternberg (2006); Puccio, Marie and Murdock (2007); Robinson (2007) และ Ubben, Hughes and Norris (2010) 2)การสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิง

สร้างสรรค์ของผู้บริหาร โดยการแจกแจงความถี่จากแหล่งข้อมูลและสรุปผลโดยใช้เกณฑ์ค่าความถี่ตั้งแต่ 4 ขึ้นไปหรือตั้งแต่ร้อยละ 40 ของความถี่ทั้งหมด และนำผลที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นที่ 1 ไปเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบในขั้นต่อไป

2. ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบ

ในขั้นตอนนี้จะนำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบ ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิไว้ ดังนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร เป็นการนำองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1. อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ที่มีประสบการณ์สอนทางการบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี วุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน 2. ผู้บริหารการศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการบริหารไม่น้อยกว่า 7 ปี วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน 3. ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการบริหารไม่น้อยกว่า 7 ปี วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน 4. ครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์สอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการศึกษา จำนวน 1 คน

2.2 เกณฑ์การพิจารณา ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 121) ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสังเคราะห์เอกสารซึ่งเป็นตารางสังเคราะห์องค์ประกอบจากแนวคิดของนักวิชาการ และนักวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 แหล่ง เพื่อใช้ในการแจกแจงความถี่

2. แบบสอบถามการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบ ใช้สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์, ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว, ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์, ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล, ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการมีจินตนาการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสังเคราะห์เอกสาร ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ
2. แบบสอบถาม ใช้เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ที่กำหนด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) เกณฑ์การพิจารณา ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยในการคัดเลือกองค์ประกอบ โดยเลือกค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำองค์ประกอบเหล่านั้นมากำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ และพฤติกรรมบ่งชี้โดยการสังเคราะห์สรุปความหมายขององค์ประกอบจากการศึกษาเอกสารและตำราจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเป็นลักษณะความเหมาะสมสามารถสรุปได้ดังตาราง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร (ค่าเฉลี่ยจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน)

องค์ประกอบ	นิยามปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้	ความเหมาะสม		
			$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. การ มีวิสัยทัศน์	พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงการมองภาพในอนาคตที่นำไปสู่ความเป็นเลิศ มีการวางแผน และสร้างกระบวนทัศน์ในการทำงานเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดนวัตกรรมใหม่ที่โดดเด่น ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	1. ผู้บริหารสถานมีการกำหนดมองภาพในอนาคตที่นำไปสู่ความเป็นเลิศ	5.00	0.00	มากที่สุด
		2. ผู้บริหารมีการวางแผนและสร้างกระบวนทัศน์ในการทำงาน	5.00	0.00	มากที่สุด
		3. ผู้บริหารสร้างสรรค์ทำให้เกิดนวัตกรรมที่โดดเด่น	5.00	0.00	มากที่สุด
		4. ผู้บริหารก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	5.00	0.00	มากที่สุด
		รวม	5.00	0.00	มากที่สุด
2. การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงการคิดหาคำตอบได้อย่างอิสระไม่	1. ผู้บริหารมีการคิดหาคำตอบได้อย่างอิสระไม่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือความคุ้นเคย	5.00	0.00	มากที่สุด

	ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือความคุ้นเคยการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ และการเปิดกว้างรับความคิดใหม่ๆ อย่างอิสระด้วยมุมมองที่จะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง และสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน	2. ผู้บริหารมีการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
		3. ผู้บริหารมีการเปิดกว้างรับความคิดใหม่ๆ อย่างอิสระด้วยมุมมองที่จะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง	5.00	0.00	มากที่สุด
		4. ผู้บริหารมีการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน	5.00	0.00	มากที่สุด
		รวม	5.00	0.00	มากที่สุด

องค์ประกอบ	นิยามปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้	ความเหมาะสม		
			$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
3. การมีความคิดสร้างสรรค์	พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงความสามารถในการคิดหลายทิศทางที่นำไปสู่กระบวนการคิด ในสิ่งที่แปลกใหม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม องค์กร หรือสังคม โดยอาศัยความยืดหยุ่นในการคิด และการบูรณาการเชื่อมโยงจากความรู้และประสบการณ์เดิม	1. ผู้บริหารมีการแสดงความสามารถในการคิดหลายทิศทางที่นำไปสู่การคิดในสิ่งที่แปลกใหม่	5.00	0.00	มากที่สุด
		2. ผู้บริหารทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม องค์กร หรือสังคม	5.00	0.00	มากที่สุด
		3. ผู้บริหารมีความยืดหยุ่นในการคิดสามารถนำปรับใช้ในสถานศึกษาได้	5.00	0.00	มากที่สุด
		4.ผู้บริหารมีการบูรณาการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์เดิม	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม			5.00	0.00	มากที่สุด

4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงการปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การดูแลเอาใจใส่ในความต้องการของแต่ละคน	1. ผู้บริหารแสดงออกถึงการปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	5.00	0.00	มากที่สุด
		2. ผู้บริหารมีการดูแลเอาใจใส่ในความต้องการของแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด

	ละบุคคล การให้ความเสมอภาค โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ	3. ผู้บริหารให้ความเสมอภาคโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ	5.00	0.00	มากที่สุด
	สนับสนุนให้ผู้ตามมีโอกาการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ	4. ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ผู้ตามมีโอกาการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม			5.00	0.00	มากที่สุด
5. การทำงานเป็นทีม	การที่ผู้บริหารกำหนดบทบาทหน้าที่การทำงานของบุคลากร ส่งเสริมให้ทีมงานมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพบปะสังสรรค์ตามสมควร มีการพัฒนาบุคลากรและทีมงานที่ตรงกับความต้องการระยะยาวของหน่วยงานตลอดจนแก้ไข	1. ผู้บริหารกำหนดบทบาทหน้าที่การทำงานของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
		2. ผู้บริหารส่งเสริมให้ทีมงานมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกัน	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม			5.00	0.00	มากที่สุด
องค์ประกอบ	นิยามปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้	ความเหมาะสม		
			$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
	ปัญหาและพัฒนางองค์กรให้บรรลุเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ	3. ผู้บริหารมีการพัฒนาบุคลากรและทีมงานที่ตรงกับความต้องการอย่างยั่งยืน	5.00	0.00	มากที่สุด
		4. ผู้บริหารแก้ไขปัญหาและพัฒนางองค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม			5.00	0.00	มากที่สุด
6. การมีจินตนาการ	พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงความสามารถในการคิดสร้างภาพในสมองในสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนอย่างสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในสิ่งที่คิดไม่เน้น	1. ผู้บริหารแสดงออกถึงความสามารถในการสร้างภาพในสมองในสื่อที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน	5.00	0.00	มากที่สุด
		2. ผู้บริหารมีการคิดสร้างสรรค์	5.00	0.00	มากที่สุด
		3. ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นสิ่งที่คิดได้อย่างมีวิจรรย์ญาณ	5.00	0.00	มากที่สุด

กฎระเบียบแบบแผนมาก เกินไป มีการสร้างความรู้ ใหม่นำไปสู่การ สร้างสรรค์ผลงานเชิง ประจักษ์	4. ผู้บริหารมีการสร้างความรู้ใหม่ นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานเชิง ประจักษ์	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม		5.00	0.00	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า 1. ผลการประเมินองค์ประกอบหลักภาพรวม พบว่าทั้ง 6 องค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการมีวิสัยทัศน์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ด้านการทำงานเป็นทีม มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ด้านการมีจินตนาการ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการประเมินองค์ประกอบรายด้าน พบว่า 1.การมีวิสัยทัศน์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมองภาพในอนาคต มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2) ผู้บริหารมีการวางแผน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 3) ผู้บริหารทำนวัตกรรมการที่เด่น มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และ 4) ผู้บริหารทันการเปลี่ยนแปลง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2.การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารคิดหาคำตอบได้อิสระ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2) ผู้บริหารมีการปรับตัว มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด) ผู้บริหารมีความคิดใหม่ๆ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และ 4) ผู้บริหารสร้างบรรยากาศที่ดี มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 3. การมีความคิดสร้างสรรค์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารแสดงความสามารถในการคิด มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2) ผู้บริหารทำการเปลี่ยนแปลง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 3) ผู้บริหารมีความยืดหยุ่นในการคิด มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดและ 4) ผู้บริหารมีการบูรณาการ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารแสดงออก มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2) ผู้บริหารมีการดูแลเอาใจใส่ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 3) ผู้บริหารให้ความเสมอภาค มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และ 4)

ผู้บริหารมีการสนับสนุน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 5. การทำงานเป็นทีม มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารกำหนดบทบาท มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2) ผู้บริหารส่งเสริม มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 3) ผู้บริหารมีการพัฒนา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 4) ผู้บริหารแก้ไขปัญหา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และ 6. การมีจินตนาการ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารแสดงออกถึงความสามารถ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 2) ผู้บริหารมีการคิดสร้างสรรค์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 3) ผู้บริหารมีความเชื่อมั่น มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และ 4) ผู้บริหารมีการสร้างความรู้ใหม่ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร” จากสรุปผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำมาอภิปรายผลรายด้าน ดังต่อไปนี้

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร พบว่า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์, ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว, ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์, ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล, ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการมีจินตนาการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย รวมทั้งได้ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ซึ่งวิธีการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับวิธีการดำเนินการวิจัยของสเปแพร เพียร์ชนะ (2562) พบว่า 1) ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก 15 องค์ประกอบย่อย 65 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็น ด้านความยืดหยุ่น จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 16 ตัวบ่งชี้ ด้านจินตนาการ จำนวน 19 ตัวบ่งชี้ และด้านวิสัยทัศน์ จำนวน 22 ตัวบ่งชี้ โมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเป็นไปตามแนวทางการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการตอบแบบสอบถามของผู้ทรงคุณวุฒิ รายละเอียดดังต่อไปนี้

อภิปรายผลด้านที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาพบว่า ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมองภาพในอนาคต 2) ผู้บริหารมีการวางแผน 3) ผู้บริหารทำนวัตกรรมที่เด่น และ 4) ผู้บริหารทันการเปลี่ยนแปลง โดยทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ซึ่งงานวิจัยของทองคำ พิมพ์ (2556) ได้เสนอไว้ว่า วิสัยทัศน์ที่ดีควร ประกอบไปด้วย

รายละเอียด ดังนี้ 1) มีความเหมาะสมกับวัฒนธรรม ค่านิยม ประเพณีขององค์กร 2) เป็นอุดมคติที่บ่งชี้มาตรฐานของความเป็นเลิศที่ต้องการช่วยให้เป้าหมายและทิศทางของการปฏิบัติหน้าที่ชัดเจนยิ่งขึ้น 3) น่าเชื่อถือ 4) โน้มน้าวจิตปฏิบัติแสดงออกอย่างชัดเจน ง่ายต่อการทำความเข้าใจ 5) มีคุณลักษณะมุ่งทะเยอทะยานมุ่งสู่ความสำเร็จ และ 6) บ่งบอกถึงความสามารถความต้องการที่มีลักษณะเฉพาะตัวขององค์กร

อภิปรายผลด้านที่ 2 การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาพบว่าประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารคิดหาคำตอบได้อิสระ 2) ผู้บริหารมีการปรับตัว 3) ผู้บริหารมีความคิดใหม่ๆ และ 4) ผู้บริหารสร้างบรรยากาศที่ดี โดยทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ซึ่งงานวิจัยของวโรจน์ สารัตนะ (2556, หน้า 34) กล่าวว่า การมีความยืดหยุ่น จะสามารถตอบสนอง ความเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมอย่างรวดเร็วได้ ดังนั้นระบบต่าง ๆ ควรจะมีความยืดหยุ่นด้วย เพื่อให้บรรลุผลในสิ่งที่คาดหวังใหม่ ๆ สอดคล้องกับ Lussier & Achua (2007) ที่ให้นิยามของการมีความยืดหยุ่นไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ สอดคล้องกับ Cho and Nijenshuis and Vianen and Kim & Lee (2010) ที่กล่าวไว้ในบทความ Journal of Creative Behavior ว่าค่านิยมของการมีความยืดหยุ่นเป็นความสามารถในการตอบสนองหรือปรับตัวต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างหลากหลายมิติ และได้กำหนดตัวบ่งชี้ของการมีความยืดหยุ่น คือ 1) การปรับตัวตาม สถานการณ์ต่าง ๆ และ 2) การปรับความคิดตาม สถานการณ์ต่าง ๆ

อภิปรายผลด้านที่ 3 การมีความคิดสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาพบว่าประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารแสดงความสามารถในการคิด 2) ผู้บริหารทำการเปลี่ยนแปลง 3) ผู้บริหารมีความยืดหยุ่นในการคิด และ 4) ผู้บริหารมีการบูรณาการ โดยทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ซึ่งงานวิจัยของเรวัตน์ ชำนาญ (2554, หน้า 34-35) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่ามนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์เพราะมนุษย์ต้องการแสหาความสุขให้ชีวิตความคิดเชิงสร้างสรรค์ต้องเป็นสิ่งที่ใหม่ที่ไม่เคยมีการค้นพบมาก่อนหรือพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นมากกว่าครึ่งของการค้นพบที่ยิ่งใหญ่ของโลกได้ถูกค้นพบโดยบังเอิญและค้นพบบางสิ่งในขณะที่กำลังค้นหาบางสิ่งอยู่แนวคิดเชิงสร้างสรรค์คือความคาดหวังที่จะพบคำตอบและทางเลือกใหม่ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตและสังคมของเราดีขึ้น เราจะมีสุขมากขึ้นด้วยกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ที่มีการปรับปรุงพัฒนาสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นและสิ่งที่มีอยู่รอบตัวเราให้ดีขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

ความคิดเชิงสร้างสรรค์จึง ถือเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจและน่าค้นหา ทั้งยังมองว่าเป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดและไม่ได้เป็นสิ่งที่เรียกว่าพรสวรรค์ หากแต่เกิดจากพรแสวงมากกว่าแนวคิดนี้สามารถสรุปได้ว่าบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะดังนี้ 1) การเป็นบุคคลที่มีแนวคิดใหม่ที่ไม่เคยมีการค้นพบมาก่อนหรือพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และ 2) การเป็นบุคคลที่ชอบค้นหาทางเลือกใหม่ช่วยให้การดำเนินชีวิตและสังคม

อภิปรายผลด้านที่ 4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาพบว่าประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารแสดงออก 2) ผู้บริหารมีการดูแลเอาใจใส่ 3) ผู้บริหารให้ความเสมอภาค และ 4) ผู้บริหารมีการสนับสนุน โดยทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ซึ่งงานวิจัยของรัตติกรณ์ จงวิศาล (2556) กล่าวว่า การคำนึงถึงความเป็นเอกบุคคลคือการที่ผู้นำมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลในฐานะเป็นผู้นำให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ร่วมงานเป็นรายบุคคลและทำให้ผู้ร่วมงานรู้สึกมีคุณค่ามีความสำคัญซึ่งมีคุณลักษณะ ดังนี้ 1) ผู้นำจะเป็นโค้ชและที่ปรึกษาของผู้ร่วมงานแต่ละคนเพื่อการให้คำแนะนำการสนับสนุนพัฒนาผู้ร่วมงาน 2) ผู้นำจะเอาใจใส่เป็นพิเศษในความต้องการของเอกบุคคลเพื่อผลสัมฤทธิ์และการเติบโตของแต่ละคน 3) ผู้นำจะพัฒนาศักยภาพของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้น 4) ผู้นำจะมีการปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยการให้โอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ สร้างบรรยากาศของการให้การสนับสนุนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เห็นเอกบุคคลเป็นบุคคลทั้งหมดมากกว่าเป็นผู้ร่วมงานหรือเป็นเพียงปัจจัยการผลิต 5) ผู้นำจะมีการฟังอย่างมีประสิทธิภาพมีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา 6) ผู้นำจะมีการมอบหมายงานเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้ร่วมงานเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้ใช้ความสามารถ และ 7) ผู้นำจะดูแลเพื่อนร่วมงานว่าต้องการคำแนะนำการสนับสนุนและการช่วยให้ก้าวหน้าในการทำงานที่รับผิดชอบหรือไม่อย่างไร

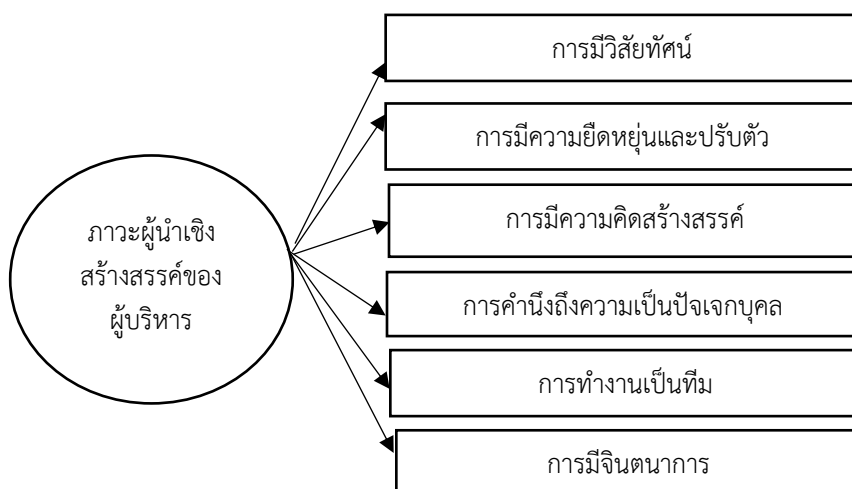
อภิปรายผลด้านที่ 5 การทำงานเป็นทีม โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาพบว่าประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารกำหนดบทบาท 2) ผู้บริหารส่งเสริม 3) ผู้บริหารมีการพัฒนา และ 4) ผู้บริหารแก้ไขปัญหา โดยทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ซึ่งงานวิจัยของปริญญ์ ดันสกุล (2550, หน้า 12) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกในการสร้างหลักการทำงานขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างถูกต้องและเป็นแบบแผนหลักการทำงานเป็นทีมที่สำคัญมีหลายประการ ได้แก่ 1) มีวัตถุประสงค์เดียวกันในการอยู่ร่วมกัน 2) ต้องทำงานนั้นโดยมีเป้าหมายเดียวกัน 3) ต้องมองเห็นประโยชน์ของการทำงานร่วมกัน 4) ต้องถือคติกา

และกรอบการทำงานเดียวกัน 5) ต้องกำหนดหน้าที่ของแต่ละคนไว้อย่างชัดเจน 6) ต้องมีผู้นำกลุ่ม และหัวหน้าทีมคนเดียว และ 7) ต้องรับผิดชอบในความสำเร็จหรือความล้มเหลวร่วมกัน

อภิปรายผลด้านที่ 6 การมีจินตนาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาพบว่า ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารแสดงออกถึงความสามารถ 2) ผู้บริหารมีการคิดสร้างสรรค์ 3) ผู้บริหารมีความเชื่อมั่น และ 4) ผู้บริหารมีการสร้างความรู้ใหม่ โดยทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ซึ่งงานวิจัยของอนุชา โสมาบุตร (2555, หน้า 38) กล่าวว่า ลักษณะของการมีจินตนาการเป็นผู้มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำ (Initiative and Self Direction) ได้แก่ 1) การจัดการด้านเป้าหมายและเวลา (Manage Goals and Time) 2) การสร้างงานอิสระ (Work Independently) 3) เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในตนเอง (Be Self-directed Learners) และ 4) สามารถสะท้อนผลและเก็บเกี่ยวประสบการณ์จากอดีตมุ่งสู่เส้นทางแห่งความก้าวหน้าในอนาคต

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ได้ทราบองค์ประกอบการภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา ทำให้ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารเป็นเบื้องต้น จากนั้นทำการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง เพื่อใช้ในการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาในข้างต้นนั้น สามารถอธิบายได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 องค์ประกอบการภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร” พบว่า มี 6 องค์ประกอบ เมื่อพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบทั้งภาพรวมและรายด้านพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งด้านการมีวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมองภาพในอนาคต 2) ผู้บริหารมีการวางแผน 3) ผู้บริหารทำนวัตกรรมที่เด่น และ 4) ผู้บริหารทันการเปลี่ยนแปลง ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารคิดหาคำตอบได้อิสระ 2) ผู้บริหารมีการปรับตัว 3) ผู้บริหารมีความคิดใหม่ๆ และ 4) ผู้บริหารสร้างบรรยากาศที่ดี ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารแสดงความสามารถในการคิด 2) ผู้บริหารทำการเปลี่ยนแปลง 3) ผู้บริหารมีความยืดหยุ่นในการคิด และ 4) ผู้บริหารมีการบูรณาการ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารแสดงออก 2) ผู้บริหารมีการดูแลเอาใจใส่ 3) ผู้บริหารให้ความเสมอภาค และ 4) ผู้บริหารมีการสนับสนุน ด้านการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารกำหนดบทบาท 2) ผู้บริหารส่งเสริม 3) ผู้บริหารมีการพัฒนา และ 4) ผู้บริหารแก้ไขปัญหา ด้านการมีจินตนาการ ประกอบด้วย 4 พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) ผู้บริหารแสดงออกถึงความสามารถ 2) ผู้บริหารมีการคิดสร้างสรรค์ 3) ผู้บริหารมีความเชื่อมั่น และ 4) ผู้บริหารมีการสร้างความรู้ใหม่ จากผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ผลจากการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ 2) การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว 3) การมีความคิดสร้างสรรค์ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 5) การทำงานเป็นทีม และ 6) การมีจินตนาการ ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการนำองค์ประกอบข้างต้นไปใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาและพัฒนาตนเองต่อไป

2) ผลจากการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ผู้บริหารควรนำองค์ประกอบจากข้อ 1.1 ไปสร้างแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในสถานศึกษาของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร เช่น บุคลิกภาพ ความรู้ ประสบการณ์การทำงาน เป็นต้น

- 2) ควรพัฒนาหลักสูตรการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร
- 3) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร

References

- กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์. (2555). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อาชีวศึกษา. *วิทยานิพนธ์ ปรัชญา*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จักรพันธ์ ไชยยิ่งกฤษศิริ. (2557). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3, *วิทยานิพนธ์, ค.ม.* อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- ณปภัช อำพลิน. (2557). แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา แรงจูงใจในการทำงานของครูและความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำกับแรงจูงใจในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร เขต 1. *วิทยานิพนธ์, ค.ม.* มุกดาหาร: มหาวิทยาลัยราชภัฏมุกดาหาร.
- ทองคำ พิมพ์. (2556). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง. *ปริญญาโท*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บรรพต รังงาม. (2557). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5, *วิทยานิพนธ์ ค.ม.* ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- บุณรดา ทรงบุญศาสตร์. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. *วิทยานิพนธ์ กศ.ม.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปริญญา ตันสกุล. (2550). *ศาสตร์แห่งการเป็นผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร: จิตจักรวาล .
- พิมพ์พร พิมพ์เกาะ. (2557). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วิทยานิพนธ์ กศ.ม.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). *ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีการวิจัยและแนวทางสู่การพัฒนา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รัชฎากร อัครจันทร์. (2560). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. *วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*.
- เรวัตน์ ขำนาญ. (2554). *ฉลาดคิด ฉลาดสุข*. กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา : กรณีที่คณะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: หจก.ทิพย์วิสุทธิ.
- สไบแพร เพียรชนะ. (2562). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร. *วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*.
- สุทธิชัย นาคะอินทร์. (2561). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. *วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*.
- สุภาพ ฤทธิ์บำรุง. (2556). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 30. *วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- อนุชา โสมาบุตร. (2555). การพัฒนาโมเดลการแพร่พันธุ์วัฒนธรรมการเรียนรู้: กรณีศึกษานวัตกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์. *วิทยานิพนธ์ ปร.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- อัยรินทร์ สมานอ. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. *สารนิพนธ์ ศษ.ม. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่*.
- Puccio, G., Murdock, M., and Wance, M. (2007). *Creative Leadership: Skills that drive change*. Thousand Oaks: SAGE Pub.
- Robinson, K. (2007). *The Principles of Creative Leadership*. New York: McGraw-Hill.
- Sternberg, R. J. (2006). *Creative leadership: it's a decision*. Journal of Leadership. 36(2), 22-24.
- Ubben, G. C., Hughes, L. W., and Norris, C, J. (2010). *The principal: Creative Leadership for Excellence in Schools*. (6th ed.). Boston: Pearson.

**การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกุ่ม
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน**

**The School Curriculum Administration at the Early Childhood Education of
Private Schools in Bueng Kum District Under the Office of the Private
Education Commission**

กนกพร หงษ์สอง Kanokporn Hongsong

สังวาล วังแจ่ม Sangwan Wangcham

ทัศนีย์ บุญมาภิ Tasnee Boonmaphi

สุรศักดิ์ สุทธสิริ Surasak Suttasiri

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-chiang mai university

angkana@northcm.ac.th

Haripunchai Review 07/03/2024

Haripunchai Review 17/05/2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน รูปแบบการวิจัยผสมผสาน ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จาก 7 โรงเรียนเอกชนในเขตบึงกุ่ม จำนวนทั้งหมด 75 คน ในปีการศึกษา 2566 และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม เลือกแบบเจาะจง จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่าด้านการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตร ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ด้านการสรุปผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตร

ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร โดยภาพรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก

2) แนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน คือ ผู้บริหารควรเพิ่มการจัดอบรมให้บุคลากรได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจัดทำหลักสูตร มีการกำหนดบทบาทให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรับผิดชอบในการนิเทศกำกับดูแล ประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ จัดทำรายงานการนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง มอบหมายบุคลากรนำข้อมูลมาปรับปรุง พัฒนาระบบการบริหารจัดการหลักสูตร ให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคม

คำสำคัญ : หลักสูตรสถานศึกษา, การศึกษาปฐมวัย, การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา.

Abstract

The purpose of this research is to study the administration of the early childhood education curriculum of private schools in Bueng Kum District. Under the Office of the Private Education Commission and to study guidelines for developing the administration of the early childhood education curriculum of private schools in Bueng Kum District. Under the Office of the Private Education Commission Mixed research design The study population includes educational institution administrators and teachers from 7 private schools in Bueng Kum District, a total of 75 people in the academic year 2023, and experts in focus groups. Purposefully selected 7 people. The research tools were questionnaires and semi-structured interviews in group discussions. Statistics used in data analysis include percentage, mean, standard deviation. and content analysis.

The research findings revealed

1) In terms of improving and developing the curriculum management process, in the aspect of supervision, monitoring, and in summarizing the results of curriculum administration operations. Preparation of school curriculum Planning and

implementation of the curriculum Preparation of educational institutions Operational aspect of curriculum administration Overall, all 7 aspects are at a high level.

2) Guidelines for developing school curriculum management are that administrators should increase training for personnel to gain knowledge and understanding about early childhood education curricula in 2017, allowing relevant persons to organize curricula. Roles are defined for those involved to be responsible for supervision. Evaluate regularly Prepare reports on supervision, monitoring, and evaluation in accordance with educational management goals of the educational institution.

Keywords: school curriculum, early childhood education, school curriculum administration.

บทนำ

การจัดการศึกษาจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ เพราะยุทธศาสตร์มีความสำคัญในการจัดการศึกษา ยุทธศาสตร์เป็นเครื่องชี้แนวทางว่าควรจะดำเนินการจัดการศึกษาไปในทิศทางใด ยุทธศาสตร์จะช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกๆด้าน ถ้าประเทศใดมียุทธศาสตร์ที่ดีมีความเหมาะสม มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ และมีการบริหารจัดการยุทธศาสตร์ที่ดี ผู้เรียนที่ได้มีการเรียนยุทธศาสตร์ดังกล่าว ย่อมมีความรู้และมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองได้ดี ยุทธศาสตร์จึงเป็นหัวใจสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพราะยุทธศาสตร์มีความสำคัญมากต่อการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ และทุกระบบการศึกษา ทั้งระดับชาติและระดับสถานศึกษา การจัดการศึกษาทุกระดับจำเป็นจะต้องมีข้อกำหนดว่าผู้เรียนเรียนอะไร เรียนอย่างไร และสามารถทราบได้ว่าผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ การจัดการศึกษาและการพัฒนาการศึกษาจะต้องมียุทธศาสตร์เป็นโครงสร้างเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา และเป็นแนวทางในการนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ของการจัดการศึกษาตามที่ได้กำหนด (อภิภาดา แสงจันทร์, 2561, น. 2)

ดังนั้นยุทธศาสตร์การศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องศึกษาและจัดเตรียมยุทธศาสตร์เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่มีการอธิบายความสำคัญของยุทธศาสตร์ปฐมวัยว่า ยุทธศาสตร์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูใน

การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ผ่านการจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีความต้องการเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน หลักสูตรเป็นสิ่งที่สร้างโอกาสในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความสามารถเต็มตามศักยภาพของตนเอง และให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, น. 2-4) กล่าวว่าจัดการศึกษาปฐมวัยตามปรัชญา วิสัยทัศน์ของหลักสูตรบนพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด และหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างเป็นองค์รวมสมดุลครบทุกด้าน ซึ่งตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สรุปคือ ผู้เรียนเกิดพัฒนาการที่เป็นองค์รวมสมดุลครบทุกด้านของความเป็นผู้เรียนที่สมบูรณ์ โดยมุ่งเน้นให้เกิดพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นหลักสูตรสำหรับสถานศึกษา สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐานตามจุดหมายหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ที่กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยเพื่อให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เป็นคนดี มีวินัย มีความสำนึกในความเป็นไทย และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติในอนาคต (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช, 2560)

การบริหารหลักสูตรจึงเป็นภารกิจที่สำคัญของสถานศึกษาในระดับชั้นการศึกษาปฐมวัย และเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร ในความเชื่อที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาสู่การปฏิบัติจริง สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องสร้างหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และบริบทของท้องถิ่น ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกลุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยที่มีความสำคัญกับการบริหารหลักสูตร

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย และแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกลุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อเรียนรู้และพัฒนาให้เพียงพอต่อการนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนา การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกลุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสาน เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ใช้จำนวนประชากรทั้งหมด แจกแบบสอบถามโดยนำไปส่งที่โรงเรียนทุกโรงเรียน และนัดวันเวลาเก็บแบบสอบถาม ได้คืนครบทั้ง 75 ฉบับ ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 7 คน ครูผู้สอนจำนวน 68 คน รวมทั้งสิ้น 75 คน จาก 7 โรงเรียนเอกชนในเขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2566

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้บริหารโรงเรียน เอกชนเขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ทั้งหมด 7 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 7 คน (ข้อมูลโรงเรียนอนุบาลในเขตบึงกุ่ม ประจำปีการศึกษา 2566)

เครื่องมือการวิจัย

1. แบบสอบถาม ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะ เพื่อการพัฒนาและปรับปรุง มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open ended) โดยค่าดัชนี IOC ของความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.60 -1.00 เป็นเกณฑ์ที่ยอมรับ

2. แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า 1) ด้านการเตรียมความพร้อมสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีการสร้างความรู้ความตระหนักให้แก่ครู บุคลากร ผู้เกี่ยวข้องโดยการประชุมชี้แจงถึงความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย อบรมการประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย 2) ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีการกำหนดการประชุม และมอบหมายผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตร และตัวชี้วัดแต่ละด้านว่าสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเหมาะสมกับสภาพสังคม และชุมชนในปัจจุบัน 3) ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ผู้บริหารควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดทำ และคัดเลือกพัฒนาสื่ออย่างชัดเจน กำหนดงบประมาณสำหรับการจัดซื้อสื่อ การคัดเลือกและพัฒนาสื่อตรวจสอบให้แน่ใจว่าสอดคล้องกับงบประมาณ กำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดซื้อสื่อ กำหนดงบประมาณและนำเสนอต่อผู้บริหาร 4) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารควรมีการสร้างบรรยากาศร่วมกันวางแผนการทำงานร่วมกันอย่างรอบคอบ ควรมีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน กำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการของหลักสูตร มีการสร้างความเข้าใจให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาและผลลัพธ์ที่ตั้งไว้ของหลักสูตร ร่วมกันออกแบบกระบวนการวางแผนเพื่อแบ่งปันแนวคิดและข้อเสนอแนะ 5) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ผู้บริหารควรมีการประชุมคณะครูเพื่อกำหนดการจัดทำรายงานการนิเทศ แผนการนิเทศ กำกับติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด วิธีการที่ชัดเจน 6) ด้านการสรุปผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารควรมีการประชุมชี้แจงมอบหมายหน้าที่ให้ผู้รับผิดชอบมีการบันทึกการดำเนินการบริหารหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และ 7) ด้านการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารควร

มีการวางแผนกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับเป้าหมาย ควรมีการจัดอบรมครูเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตร

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน เขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า

1.ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตรอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่า มีการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ให้บุคลากรได้มีการนำไปใช้ในการบริหารหลักสูตร มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับผลการวิจัยของละดา ดอนหงษา (2564) พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกสถานศึกษาได้รับการพัฒนาจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองบัวลำภู , 2561) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ประกอบกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยเป็นหน้าที่โดยตรงของสถานศึกษาจึงส่งผลให้สถานศึกษามีความตระหนัก และมีความพร้อมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ผลการบริหารหลักสูตรด้านนี้จึงอยู่ในระดับมาก

2. ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา เป็นเพราะว่ามีการประชุมวางแผนเพื่อชี้แจงในการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา เพื่อสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจที่จะต้องร่วมมือในการจัดทำหลักสูตรสอดคล้องกับผลการวิจัยของสงกรานต์ เรืองประทีป (2559 : 108) พบว่า ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และจุดเน้นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สนองความต้องการของชุมชนและผู้เรียน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหลักสูตรให้บุคลากรในสถานศึกษา หน่วยงาน องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบสอดคล้องกับผลการวิจัยของปทุมทริก พรชนะวัฒนา (2562 : 84) พบว่า ผู้บริหารมีการประชุมวางแผนชี้แจงเพื่อสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถนำความรู้ไปใช้ ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ และควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตร

3. ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีเป็นเพราะว่ามีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษาร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่มีการร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการร่วมกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตรงตามมาตรฐาน สภาพที่พึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางสอดคล้องกับผลการวิจัยของสงกรานต์ เรื่องประทีป (2559 : 108) ที่พบว่าสถานศึกษา มีการจัดอาคารสถานที่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษามีการจัดอธิบายรายวิชาสอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ และกรอบหลักสูตรสถานศึกษา มีการจัดบุคลากรให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาและสอดคล้องกับผลการวิจัยของอภิภาดา แสงจันทร์ (2561 : 7) พบว่า เนื้อหาสาระของหลักสูตรไม่ครอบคลุม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตรสถานศึกษาถูกจัดทำโดยบุคคลเพียงบางกลุ่มเท่านั้น

4. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร เป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีการวางแผนส่งเสริม และสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารมีการวางแผนด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการใช้หลักสูตรร่วมกันระหว่างผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยผู้บริหารมีการวางแผนในการเตรียมงบประมาณการจัดหาสื่อ เลือกใช้สื่อ และมีการร่วมกันพัฒนาสื่ออย่างเพียงพอซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอภิภาดา แสงจันทร์ (2559) ที่พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับผลการวิจัยของเหมือนฝัน วงเดช (2562 : 146) ที่พบว่า รายการที่มีลำดับสุดท้าย คือ มีการจัดระดมทรัพยากรในชุมชนสนับสนุนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรสนับสนุนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

5. ด้านการสรุปผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตร เป็นเพราะว่าผู้บริหารมีการวางแผนจัดเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินการบริหารหลักสูตรอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ มีการมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรได้ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินการบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รังสรรค์ โยศรีคุณ (2556) ที่พบว่ามีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ดังนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ควรมีฝ่ายประสานงานนิเทศและแนะนำในการจัดทำและการใช้หลักสูตร มีการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาในระดับจังหวัดและนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รวมถึงผู้บริหารควรมีการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่องและ

เป็นระบบ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสงกรานต์ เรื่องประทีป (2559)พบว่า สถานศึกษามีการทำตัวชี้วัดความสำเร็จ มีการแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบในการกำกับดูแลคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษา มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการจัดนิเทศภายในอย่างกัลยาณมิตรด้วยบรรยากาศของความร่วมมือเป็นประชาธิปไตยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

6. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล เป็นเพราะว่ามีการจัดทำแผนงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ มีการจัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จในการทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการจัดนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ด้วยบรรยากาศของความร่วมมือแบบประชาธิปไตยซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเหมือนฝัน วงเดช (2562 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี ได้ให้ความสำคัญต่อการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ได้จัดอบรมในเรื่องหลักสูตรสถานศึกษามาตั้งแต่ก่อนที่จะเริ่มมีการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และนิเทศกำกับติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องทุกปี สอดคล้องกับผลการวิจัยของสงกรานต์ เรื่องประทีป (2559 : 110) ที่พบว่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษา มีการจัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จ มีการแต่งตั้งคณะทำงานรับผิดชอบในการกำกับดูแลคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษา มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

7. ด้านการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตร เป็นเพราะว่าผู้บริหารมีการวางแผนนำข้อมูลมาใช้ประกอบในการปรับปรุงและพัฒนาในการทำหลักสูตร มีการนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการของการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ ผู้บริหารมีการกระตุ้นให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษามีการปรับปรุงและพัฒนาแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสาคร พิมพา (2551 : 117) ที่พบว่า กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสงกรานต์ เรื่องประทีป (2559 : 110) ที่พบว่า สถานศึกษามีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษานำข้อมูลและผลของการ

ประเมินมาใช้ในการตัดสินใจ มีการสรุปการประเมินผลการใช้หลักสูตร และนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย ของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

1. ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีการสร้างความรู้ความตระหนักให้แก่ ครู บุคลากร ผู้เกี่ยวข้องโดยการประชุมชี้แจงถึงความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ให้ครูได้รับการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำหลักสูตร จัดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเห็นความสำคัญของ หลักสูตรและจัดทำการศึกษาาร่วมกันอาจเป็นเพราะ ผู้บริหารควรมีการสร้างความรู้ความตระหนัก และเตรียมความพร้อมให้กับสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของปทุมทริกา พรชนะวัฒนา (2564)พบว่า ผู้บริหารควรมีการประชุมวางแผนชี้แจงเพื่อสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจแก่ บุคคลที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถนำความรู้ไปใช้และ สอดคล้องกับ อนเนก อัครีเดช (2549 : 89) พบว่า ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาควร จัดเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตรต่างๆ เช่น หลักสูตรแกนกลาง จัดอบรมครูและประชุมเชิง ปฏิบัติการให้มีความรู้ความเข้าใจเกิดทักษะในการจัดทำหลักสูตร

2. ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารควรมีการกำหนดการประชุม และ มอบหมายผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตร และตัวชี้วัด แต่ละด้านว่าสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เหมาะสมกับสภาพสังคม และชุมชนในปัจจุบัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระบุญลัธ สุวรรณเดช (2561 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ มีการสร้างความรู้ความตระหนักแก่บุคลากรในด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของสงกรานต์ เรื่องประทีป (2559 : 108) พบว่า ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษา มีการจัดอาคารสถานที่ให้สอดคล้องกับ หลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษามีการจัดทำมาตรฐานตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ และกรอบหลักสูตร สถานศึกษา มีการจัดบุคลากรให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตรง ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลาง

3. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ผู้บริหารควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการ จัดหา และคัดเลือกพัฒนาสื่ออย่างชัดเจน กำหนดงบประมาณสำหรับการจัดซื้อสื่อ การคัดเลือกและ

พัฒนาสื่อตรวจสอบให้แน่ใจว่าสอดคล้องกับงบประมาณ กำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดซื้อสื่อ กำหนดงบประมาณและนำเสนอต่อผู้บริหาร สอดคล้องกับผลการวิจัยของสงกรานต์ เรื่องประทีป (2559)พบว่า สถานศึกษามีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรระหว่าง ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการจัดแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่าง หลากหลายและสอดคล้องกับ กิตติภูมิ มั่งสุรีย์ (2547 : 15) จากข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหาร หลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ควรมีการวางแผนการใช้หลักสูตร การ วิเคราะห์หลักสูตร และการวัดผลประเมินผล ทุกโรงเรียนควรมีมาตรฐานใกล้เคียงกันในการวางแผน ดำเนินการใช้หลักสูตร

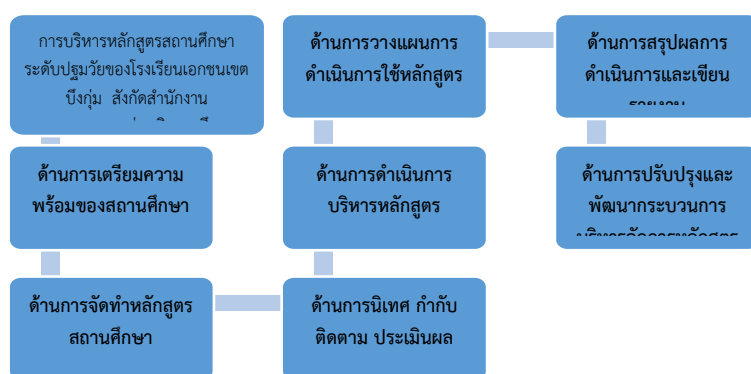
4. ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหารควรมีการสร้างบรรยากาศร่วมกันวางแผนการทำงานร่วมกันอย่างรอบคอบ ควรมีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน กำหนด ผลลัพธ์ที่ต้องการของหลักสูตร มีการสร้างความเข้าใจให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจร่วมกัน เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาและผลลัพธ์ที่ตั้งไว้ของหลักสูตร ร่วมกันออกแบบกระบวนการวางแผน เพื่อแบ่งปันแนวคิดและข้อเสนอแนะสอดคล้องกับผลการวิจัยของปทุมทริกา พรชนะวัฒนา (2564)พบว่า ผู้บริหารควรมีการวางแผนเตรียมงบประมาณ การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร การจัดสรรบุคลากร เพื่อสร้างความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการ นิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินผล และสอดคล้องกับ อเนก อัครเดช (2549) พบว่าด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร ควรจัด สัมมนาครูให้เกิดความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรสถานศึกษาในทิศทางเดียวกันอันจะส่งผลการนำไปใช้ ในการจัดทำแผนการสอน และจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร

5. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ได้แก่ ผู้บริหารควรมีการประชุมคณะครูเพื่อ กำหนดการจัดทำรายงานการนิเทศ แผนการนิเทศ กำกับติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ มีการ กำหนดวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด วิธีการที่ชัดเจน สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินการใช้หลักสูตร และทำการประเมินเป็นระยะ มีการกำหนดปฏิทินการนิเทศเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการและ นำไปปฏิบัติตามปฏิทินสอดคล้องกับผลการวิจัยของกษมา ชนะวงศ์ (2564)พบว่า มีการติดตามการ ใช้หลักสูตรในเชิงบวก โดยการสร้างความเข้าใจและเจตคติแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา และ สะท้อนผลการนิเทศให้กับครูได้รับทราบควรมีการประชุมครูเพื่อจัดทำแผนการนิเทศกำกับติดตาม และประเมินผล ควรมีการแต่งตั้งและมอบหมายหน้าที่ให้คณะครูเป็นกรรมการนิเทศกำกับติดตาม และประเมินผล จัดให้มีการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลในรูปแบบที่หลากหลาย

6.ด้านการสรุปผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหารควรมีการประชุมชี้แจง มอบหมายหน้าที่ให้ผู้รับผิดชอบมีการบันทึกการดำเนินการบริหารหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการบันทึกและติดตามข้อมูลบริหารหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง จัดทำคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติในการบันทึกข้อมูลให้มีมาตรฐานเดียวกัน ติดตามและประเมินผลการบันทึกข้อมูลอย่างสม่ำเสมอเพื่อหาแนวทางปรับปรุง จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้ความเข้าใจวิธีการและความสำคัญของการบันทึกข้อมูลสอดคล้องกับผลการวิจัยของเหมือนฝัน วงเดช (2562 : 114) ที่พบว่า โรงเรียนมีการจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเผยแพร่ต่อสาธารณชนผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชน

7. ด้านการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหารควรมีการวางแผนกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับเป้าหมาย ควรมีการจัดอบรมครูเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารหลักสูตร มีการมอบหมายบุคลากรนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ กำหนดการประชุมสัมมนาคณะครูและผู้เกี่ยวข้องในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรทุกปีการศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยของสงกรานต์ เรืองประทีป (2559 : 110-111) ที่พบว่า สถานศึกษามีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษานำข้อมูลและผลของการประเมินมาใช้ในการตัดสินใจ มีการสรุปการประเมินผลการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา มีการสร้างความตระหนักให้แก่ครู บุคลากร ผู้เกี่ยวข้องโดยการประชุมชี้แจงถึงความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย **ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา** กำหนดการประชุม และมอบหมายผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เหมาะสมกับสภาพสังคม และชุมชนในปัจจุบัน **ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร** กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดทำ และคัดเลือกพัฒนาสื่ออย่างชัดเจน กำหนดงบประมาณสำหรับการจัดซื้อสื่อ การคัดเลือกและพัฒนา สื่อตรวจสอบให้แน่ใจว่าสอดคล้องกับ **ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร** ควรมีการกำหนด เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน กำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการของหลักสูตร มีการสร้างความเข้าใจให้ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ **ด้านการนิเทศ** กำกับ ติดตาม ประชุม คณะครูเพื่อกำหนดการจัดทำรายงานการนิเทศ แผนการนิเทศ กำกับติดตามประเมินผลอย่างเป็น ระบบ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด วิธีการที่ชัดเจน สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินการ ใช้หลักสูตร **ด้านการสรุปผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตร** ประชุมชี้แจงมอบหมายหน้าที่ให้ ผู้รับผิดชอบมีการบันทึกการดำเนินการบริหารหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดผู้รับผิดชอบใน การบันทึกและติดตามข้อมูลบริหารหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และ **ด้านการปรับปรุงและพัฒนา กระบวนการบริหารหลักสูตร** วางแผนกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสอดคล้องกับเป้าหมาย ให้ มีความทันสมัยอยู่เสมอ

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ได้ทราบถึงข้อมูล สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยและแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนเขตบึงกุ่ม สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อนำมากำหนดแนวการปฏิบัติการดำเนินการของ สถานศึกษาในการนำหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น นำไปสู่การปฏิบัติหรือไปสู่การเรียนการสอนใน ด้าน 1)การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2)การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3)การวางแผน ดำเนินการใช้หลักสูตร 4)การดำเนินการบริหารหลักสูตร 5)การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล 6) การสรุปผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตร 7)การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหาร หลักสูตร ตามแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนด

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดอบรมบุคลากรให้ได้รับความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำหลักสูตร และจัดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตร โดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น แผ่นพับ สิ่งพิมพ์ ดิจิทัล ประกาศเผยแพร่ข่าวสารโดยขึ้นเว็บไซต์ของโรงเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรให้บุคลากรในสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

- 1.ควรมีการศึกษาความพึงพอใจต่อการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
- 2.ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กษมา ชนะวงศ์. (2564). *รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนเอกชน. วิทยานิพนธ์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- กิตติภูมิ มั่งสุรีย์. (2547). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่การศึกษาพังงา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต. ภูเก็ต.*
- กาญจนา คุณรังสีสมบูรณ์. (2560). *จิตแพทย์ชี้ “อนุบาล 3 ขวบ” ต้องเน้นฝึกวินัย-รอคิว-เข้าสังคม* เตือน พ่อ แม่ อย่า ยัด เยียด อ่าน เขียน . [ออนไลน์] , แหล่งข้อมูล : <https://mgronline.com/qol/detail/9600000066641> [3 มิถุนายน 2565].
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

- ปทุมทริก พรชนะวัฒนา. (2562). การบริหารหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดพะเยา. *การศึกษานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- พระบุญลัทธิ สุวรรณเดช. (2561). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร *วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาบริหารการศึกษาและผู้นำทางการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.
- รังสรรค์ โยศรีคุณ. (2556). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. *สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต อองครักษ์.
- ลดา ดอนหงษา. (2564). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสาร มจร อุบล*. วิทยาลัยพณิชยการ.
- สงกรานต์ เรื่องประทีป. (2559). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4*. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สาคร พิมพ์. (2551). การศึกษากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. วิทยานิพนธ์ *ปริญญาโทบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- เหมือนฝัน วงเดช. (2562). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี. *วารสารละครีคุณะครุศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- อภิภาดา แสงจันทร์. (2561). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนในสำนักงานเขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร. *บทความวิจัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม.
- อเนก อัครีเดช. (2549). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี.

**การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบล
นครเจดีย์ อำเภอบำซาง จังหวัดลำพูน**

**Development on The Quality of Life of The Elderly According to The
Bhāvanādhamma 4 of The Nakhonchedi Subdistrict Administrative Organization
at Pasang District of Lamphun Province**

กนกพร พงศ์ดา Kanokporn Phongda

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Lamphun Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

kanokporn.pui2509@gmail.com

Haripunchai Review 21/04/2024

Haripunchai Review 30/06/2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 335 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม ตรวจสอบค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 และได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.835 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีและค่าเอฟ และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคน วิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ จำแนกตามเพศพบว่าไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และอายุการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่าแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ พบว่า ด้านกายภาวนาการส่งเสริมการออกกำลังกายต่อเนื่อง ด้านศีลภาวนาการส่งเสริมพุทธจริยธรรมในการปฏิบัติตน ด้านจิตตภาวนาการสนับสนุนการฝึกฝนจิตใจและการสร้างแรงจูงใจที่ดี ด้านปัญญาภาวนาการสนับสนุนการเรียนรู้ที่ทันสมัย

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, ภาวนา 4

Abstract

The objectives of this research study are 1) to study the level of opinions on improving the quality of life of the elderly according to the principles of the Bhāvanādharmma 4 of the Nakhon Chedi Subdistrict Administrative Organization 2) to compare opinions on the development of the quality of life of the elderly according to the Bhāvanādharmma 4 of Nakhon Chedi Subdistrict Administrative Organization Classified according to personal factors 3) To propose guidelines for improving the quality of life of the elderly according to the Bhāvanādharmma 4 of the Nakhon Chedi Subdistrict Administrative Organization. Use integrated research methods. including quantitative research methods. A sample group of 335 people analyzed the data by finding frequencies. percentages. means. and standard deviations. and analyzed by t-test and F-value. and qualitative research methods Interviews with 10 important informants. figures or people. analyzed in terms of descriptive content and references to people's words.

The research results found that

1) Level of opinions on the quality of life according to the Bhāvanādharmma 4 of the elderly of the Nakhon Chedi Subdistrict Administrative Organization. Overall. it was at a moderate level

2) Comparison of opinions on improving the quality of life of the elderly according to the Bhāvanādharmma 4 of the Nakhon Chedi Subdistrict Administrative Organization. Overall, classified by gender were found to be not different. therefore the research hypothesis was rejected. Age, education, occupation, and income were found to be different. Therefore, the research hypothesis was accepted.

3) Guidelines for developing the quality of life of the elderly of the Nakhon Chedi Subdistrict Administrative Organization found that: Kāya-bhāvanā, promotion of continuous exercise. Sīlabhāvanā, promoting Buddhist activities and strengthening Buddhist ethics in one's conduct. Paññā-bhāvanā, Mental training should be supported by Vipassanā meditation and good motivation. Citta-bhāvanā : Supporting modern learning and careful consideration.

Keywords: quality of life, elderly people, Bhāvanādharmma 4

บทนำ

ประเทศไทยมีจำนวน และสัดส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องโดยในปี 2537 มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 6.8 ของประชากรทั้งประเทศและเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9.4 ร้อยละ 10.7 ร้อยละ 12.2 ในปีพ.ศ. 2545 2550 2554 ตามลำดับ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุของประชากร ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก ตั้งแต่ พ.ศ.2548 ประเทศไทยเข้าสู่ “สังคมสูงอายุ” (aged society) จากข้อมูลผู้สูงในรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยปี 2553 โดยมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) พบว่าผู้สูงอายุไทยมีสัดส่วนของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11.9 และในอีก 20 ปีข้างหน้า (พ.ศ.2573) จะเพิ่มเป็นมากกว่า 2 เท่าตัวอยู่ที่ร้อยละ 25 ซึ่งประเทศไทยจะเป็น “สังคมผู้สูงอายุ” อย่างเต็มตัว ในขณะที่ประชากรวัยแรงงานที่เกื้อหนุนดูแลผู้สูงอายุนั้นลดลงจากปีพ.ศ.2553 มีประชากรแรงงานโดยเฉลี่ย 6 คน ต่อการดูแลผู้สูงอายุ 1 คน และจะลดลงเหลือแค่เพียง 2 คนในปีพ.ศ.2573 ซึ่งจะส่งผลให้คนวัยแรงงาน มีภาระที่ต้องเกื้อหนุนดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นในขณะเดียวกันผู้สูงอายุไทยนั้นมีอายุยืนขึ้นและกลุ่มผู้สูงอายุวัย กลางและวัย ปลายเพิ่มขึ้นด้วย (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. 2557 : 3-4)

จังหวัดลำพูนเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง โดยจะเห็นได้จากอัตราการเกิดและอัตราการตายที่ต่ำลง สัดส่วนประชากรเพศชายกับเพศหญิงในแต่ละช่วงอายุใกล้เคียงกัน ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงานเป็นผู้มีอายุระหว่าง 55 – 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.08 รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 60 – 64 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.53 และอันดับสามคือมีอายุระหว่าง 50 – 54 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.72 (จังหวัดลำพูน. 2566 : 19) องค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ งานส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมแก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส งานฝึกอบรมและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนงานสังคมสงเคราะห์เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ทุพพลภาพ ผู้ด้อยโอกาสผู้ไร้ที่พึ่ง ผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ งานจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ผู้พิการ งานพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส งานบริการข้อมูล สถิติ ช่วยเหลือให้คำแนะนำทางวิชาการ งานธุรการ งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและที่ได้รับมอบหมาย (องค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์. 2565 : 56)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยการนำหลักธรรมภาวนา 4 ได้แก่ การฝึกอบรมกาย การฝึกอบรมในด้านของความรู้ การฝึกอบรมจิต และการฝึกอบรมปัญญา นำมาสอดคล้องกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและนำไปสู่การสร้างแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้หลักภาวนา 4 ทั้งนี้เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุและนำไปขยายผลได้อย่างมีประสิทธิภาพในชุมชนและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวนา 4 ของผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มีรายละเอียดดังนี้

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 335 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่ม โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามานะ (Taro Yamane)

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำแนกเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มนักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ รวมทั้งหมดจำนวน 10 รูปหรือคน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน” โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ ดังนี้ 1) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอเพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 ท่านโดยได้ค่า IOC (Item – Objective

Congruence Index : IOC) ตั้งแต่ 0.6 – 1.0 หมายความว่า แบบสอบถามมีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ 2) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.835

2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้างซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ ครอบคลุมประเด็น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภานา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึง รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ 3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์ และ 5) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้จากการบันทึกเสียงและบันทึกเป็นข้อความ มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภานา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน” โดยการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 335 คน และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปคน ซึ่งได้ผลการวิจัยดังนี้

ผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตตามหลักภานา 4 ของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านศีลภานา ด้านจิตภานา ด้านกายภานา ด้านปัญญาภานา การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้าน การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

ความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตตามหลักภาวะนา 4 ของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนคร เจดีย์ อำเภอบ้านปาง จังหวัดลำพูน	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านกายภาพ	3.34	0.662	ปานกลาง
2. ด้านศีลภาวะนา	3.41	0.667	ปานกลาง
3. ด้านจิตภาวะนา	3.39	0.646	ปานกลาง
4. ด้านปัญญาภาวะนา	3.32	0.687	ปานกลาง
5. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย	3.28	0.680	ปานกลาง
6. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ	3.31	0.659	ปานกลาง
7. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม	3.29	0.659	ปานกลาง
8. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	3.28	0.721	ปานกลาง
ภาพรวม	3.33	0.627	ปานกลาง

ผลการวิจัยข้อที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวะนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอบ้านปาง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลสมมติฐานที่ 1-5

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตาม	-1.700	-	0.090	-	✓
2.	อายุ	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตาม	-	3.823	0.023*	✓	-

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
3.	ระดับการศึกษา	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตาม	-	9.126	0.000*	✓	-
4.	อาชีพ	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตาม	-	2.653	0.049*	✓	-
5.	รายได้	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภานา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์	-	9.783	0.000*	✓	-

ผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภานา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านร่างกายคือการดูแลสุขภาพที่ต้องมีการให้ความรู้กับผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมกับร่างกายของตนเองผ่านกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพร่างกายให้กับผู้สูงอายุ ด้านจิตใจคือการรวมกลุ่มเป็นการรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุได้มีสังคมของตนเองในการพูดคุยแลกเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน และเสริมคุณค่าจากกิจกรรมทางสังคมจะทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกโดดเดี่ยวสามารถปรับตัวและยอมรับตัวเองได้ง่ายขึ้น ด้านสังคมคือการปรับตัวและเข้าใจวิธีการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัวและชุมชน และบทบาทในชุมชนคือการมีบทบาทในชุมชนของผู้สูงอายุเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกโดดเดี่ยว ด้านเศรษฐกิจคือการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่และเหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุ และเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนเป็นการทำงานร่วมกันผ่านการสร้างความสัมพันธ์ในการรวมกลุ่มประกอบอาชีพ

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภานา ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ทั้ง ๔ ด้าน จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทำให้

พบว่า ด้านกายภาวนาพบว่าต้องมีการออกกำลังกายอย่างเหมาะสมเป็นการสร้างความพอดีให้เกิดกับการสร้างสุขภาพที่ไม่เปื่อยเบียนร่างกายจนเกินไป และการส่งเสริมสุขภาพด้วยหลักพุทธธรรมเป็นการนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อสร้างสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ด้านศีลภาวนาพบว่าส่งเสริมกิจกรรมเชิงพุทธเป็นการทำกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อที่เป็นสิ่งสำคัญในการเชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกัน และเสริมสร้างพุทธจริยธรรมเป็นการมีวินัยมีพฤติกรรมที่ดีงาม ด้านจิตตภาวนาพบว่าการอบรมฝึกฝนจิตใจที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในการเป็นชาวพุทธที่ดีช่วยให้จิตใจผ่อนคลาย และการสร้างแรงจูงใจที่ดีเป็นการสร้างกำลังใจอันเป็นภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่ดี ด้านปัญญาภาวนาพบว่าการเรียนรู้ที่ทันสมัยเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงวัยได้เรียนรู้ควบคู่ไปกับการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน และการพิจารณาอย่างรอบคอบเป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่ต้องผ่านกระบวนการคิดเพื่อการตัดสินใจโดยยึดหลักความถูกต้องเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตตามหลักภาวนา 4 ของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านศีลภาวนา ด้านจิตภาวนา ด้านกายภาวนา ด้านปัญญาภาวนา การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระคำแสน ปภสสร (บุตตารา) (2562) พบว่า ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรเทศบาลเมืองบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกันในส่วนของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า โดยรวม จำแนกตามเพศพบว่าไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนจำแนกตามอายุ การศึกษา อาชีพรายได้ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์สมประสงค์ ปรีชาโน (ตุ้มทอง) (2561) พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล

หลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุที่มี อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนผู้สูงอายุที่มี เพศ การศึกษา และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกันในส่วนของผลการเปรียบเทียบ โดยเฉพาะปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุที่มีความคิดเห็นต่างกันและมีผลการทดสอบสมมติฐานยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยด้านอื่นไม่สอดคล้องเนื่องจากส่วนใหญ่มีการปฏิเสธสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า ทั้ง 4 ด้าน จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทำให้พบว่า ด้านร่างกายคือการปรับการใช้ชีวิตด้วยการดูแลสุขภาพและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ด้านจิตใจคือการรวมกลุ่มที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุได้มีสังคมของตัวเองและเสริมคุณค่าจากกิจกรรมทางสังคม ด้านสังคมคือการปฏิสัมพันธ์ของผู้สูงอายุที่มีร่วมกับคนในชุมชนและบทบาทในชุมชน ด้านเศรษฐกิจคือพัฒนาอาชีพเป็นการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุและเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนเป็นการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรลธิสิน หงส์ทอง (2565) พบว่า แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ในเขตเทศบาลเมืองพิชัย ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า ด้านการวางแผนเพื่อการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 คือการวางแผนการจัดการสุขภาวะของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ผ่านการกำหนดมาตรฐานในการประพฤติปฏิบัติตนของผู้สูงอายุ และการออกแบบกิจกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกันในส่วนของการที่ต้องสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดีจากการได้รวมกลุ่มกัน

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ทั้ง 4 ด้าน จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทำให้พบว่า ด้านกายภาวนาคือรู้จักร่างกายตนเองนำไปสู่การออกกำลังกายอย่างเหมาะสมและการส่งเสริมสุขภาพด้วยหลักพุทธธรรม ด้านศีลภาวนาคือส่งเสริมกิจกรรมเชิงพุทธและเสริมสร้างพุทธจริยธรรมในการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุในการอยู่ร่วมในสังคม ด้านจิตตภาวนาคือการอบรมฝึกฝนจิตใจ ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานและการสร้างแรงจูงใจที่ดีด้วยการสร้างกำลังใจที่ดีให้กับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุชัยพัชรมงคล (2564) พบว่า การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนใน

จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังนี้ 1) การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพด้วยตัวของเยาวชนเอง ประกอบด้วย การพัฒนาด้านอุปนิสัย การพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนาด้านสุขภาพร่างกาย และใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรมนำเสนอการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน การพัฒนาความพร้อมในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพบูรณาการกับหลักท้าวนา 4 และสอดคล้องกันในส่วนของการนำหลักท้าวนา 4 มาใช้ในการสนับสนุนการพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจ และสร้างอุปนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม

องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวะ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ทำให้พบองค์ความรู้ที่สำคัญของพื้นที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ HOME ที่มีความหมายถึงบ้านที่บ่งชี้ให้เห็นถึงความปลอดภัย และรู้สึกสบายใจตามหลักของคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยเป้าหมายสำคัญคือ “สุขภาพดี จิตใจมั่นคง ชุมชนเป็นสุข” การที่จะบรรลุเป้าหมายนี้ได้สามารถอธิบายโดยมีรายละเอียดดังนี้

ร่างกายแข็งแรง Healthy (H) คุณภาพชีวิตที่ดีต้องเริ่มจากการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงอันเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ การดูแลสุขภาพในการดูแลเลือกทานอาหารที่เหมาะสมกับร่างกายของตนเองและออกกำลังกาย ซึ่งได้นำหลักกายภาวนาและศีลภาวนามาสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายด้วยการหมั่นดูแลรู้จักอย่างกายตนเอง และกำหนดกรอบในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับวัย

การจัดการที่ดี Organize (O) ปฏิเสธไม่ได้ว่าการจัดการหรือการบริหารที่เป็นระบบจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งได้นำหลักกายภาวนา ศีลภาวนา และจิตตภาวนามาสนับสนุนด้วยการดูแลร่างกายอย่างเหมาะสม มีกระบวนการดำเนินการพัฒนาชีวิตที่เป็นระเบียบ และฝึกฝนจิตใจให้มุ่งมั่นอดทน

ภูมิคุ้มกันทางจิตใจ Mental immunity (M) การเสริมความเข้มแข็งให้จิตใจเป็นสิ่งที่ทำให้คนเราสามารถผ่านพ้นภาวะวิกฤตหรือเหตุการณ์ร้ายๆ ไปได้ โดยการควบคุมอารมณ์และจิตใจไม่ให้ส่งผลกระทบต่อชีวิตไม่จมอยู่กับความทุกข์ ซึ่งได้นำหลักศีลภาวนามาสร้างแนวทางฝึกฝนจิตใจจิตตภาวนาที่มุ่งเน้นการฝึกความตั้งมั่นในจิตใจ และปัญญาภาวนาเป็นการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบด้วยการใช้สติและความรู้เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสม

อยู่อย่างมีคุณค่า Elderly quality (E) การรับรู้ว่าคุณค่ามีคุณค่า มีศักยภาพและภูมิใจในตนเอง ผู้ที่ตระหนักรู้คุณค่าในตนเองจะมีแนวคิดและวิธีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องเหมาะสม ซึ่งได้นำหลักจิตตภาวนามาสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีกำลังใจในการดำเนินชีวิต และปัญญาภาวนาในการพัฒนาตนเองหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

องค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ควรมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รวมกลุ่มในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะความรู้ในด้านการดูแลสุขภาพ การรับมือการปัญหาสุขภาพที่เป็นอยู่อย่าง

เหมาะสม ให้มีการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ควรมีการส่งเสริมให้กลุ่มผู้สูงอายุเกิดความเข้มแข็งในการดูแลช่วยเหลือกันในกลุ่ม และมีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยน ทำกิจกรรมที่สร้างรายได้ได้อย่างมั่นคง การพัฒนาสุขภาพจิตใจและพัฒนาปัญญาให้มากขึ้นเพื่อลดความเครียดให้กับผู้สูงอายุโดยเฉพาะการพัฒนาทักษะความรู้ในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งในการปฏิบัติควรมีการจัดอบรมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องในกลุ่มทั้งในด้านการกินอาหารที่ดีมีประโยชน์ และการออกกำลังกายที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ควรจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรม เพื่ออบรมจิตใจให้เข้มแข็ง เพิ่มทักษะด้านการฟัง พูด คิด เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมให้กับผู้สูงอายุเพื่อสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในกลุ่ม และควรมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารให้กับผู้สูงอายุในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างรู้เท่าทันและเหมาะสม

References

- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2557). *รายงานประจำปีผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2556*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- พระคำแสน ปภัสสร (บุศดาร). (2562). “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรเทศบาลเมืองบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี”. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุทรสมประสงค์ ปรีชาโน (ตุ้มทอง). (2561). “สัมฤทธิ์ผลการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา”. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรสิทธิ์สิน หงส์ทอง. (2565). “การประยุกต์ใช้หลักภาวะนา 4 ในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุภายในเขตเทศบาลเมืองพิชัย ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุชัยพัชรมงคล. (2564). “การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยหลักพุทธธรรม”. *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จังหวัดลำพูน. (2566). *แผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2566 - 2570*. ลำพูน : สำนักงานจังหวัดลำพูน.
องค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์. (2565). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 - 2570)*. องค์การบริหารส่วนตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน.

**ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2**

**The Technology Leadership of School Administrators in Khomuelek School
Group Under the Tak Primary Educational Service Area Office**

เบญจวรรณ จารี Benjawan Jaree

ธีระภัทร ประสมสุข Teerapat Prasomsuk

เสกชัย ชมภูณูช Sekchai Chompoonuch

จันทรฉาย ยมสูงเนิน Janchai Yomsungnern

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-chiang mai university

benjawan.jaree@gmail.com

Haripunchai Review 01/03/2024

Haripunchai Review 10/05/2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 รูปแบบวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มข้อมือ และครูผู้สอนในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก ปีการศึกษา 2566 จำนวน 10 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 223 คน เครื่องมือ ได้แก่ เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1) ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร ด้านการมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี และด้านความสามารถเชิงผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ ตามลำดับ

2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ในแต่ละด้านมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ด้านการมีผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเอง ครูผู้สอนและนักเรียน ให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, เทคโนโลยี, ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี.

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the technological leadership of educational institution administrators; and 2) Guidelines for developing technological leadership of educational institution administrators. In the Iron Wrist School group Under the jurisdiction of Tak Primary Educational Service Area Office, Area 2 , quantitative research format. The sample group used in the research included school administrators in the wrist group. and teachers in the group of Khomuelek schools, academic year 2023, 10 schools, a total of 223 people. The tool includes a questionnaire. and structured interviews Analyze data by finding percentage values. Mean and standard deviation

Results of the study

1) The technological leadership of educational institution administrators was found to be at a high level in all aspects, namely the use of technology in teaching and learning. Ethics in using technology Use of technology in management Having a technological vision and in terms of productive ability and professional expertise, respectively.

2) Guidelines for developing technological leadership of school administrators. It was found that in each area there are development guidelines as follows. The aspect of having technological vision is that school administrators are able to analyze trends in technological progress that will change. quickly In terms of productivity and professional expertise, educational institution administrators should develop

themselves. Teachers and students must have knowledge, abilities and skills in using computers. Use of technology in management.

Keywords: leadership, technology, technological leadership.

บทนำ

โลกได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ได้มีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้นจนสามารถสร้างนวัตกรรม (Innovation) ซึ่งก็คือ การเรียนรู้ การผลิตและการใช้ประโยชน์จากความคิดใหม่ ให้เกิดผลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เทคโนโลยีทำให้สังคมโลกที่เรียบง่ายกลายเป็นสังคมที่มีการดำรงชีวิตที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ก่อให้เกิดกระแสแห่งความไร้พรมแดน หรือกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามาสู่ทุกประเทศอย่างรวดเร็ว จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี อันเป็นการผสมผสาน 4 ศาสตร์ เข้าด้วยกัน ได้แก่ อิเล็กทรอนิกส์ โทรคมนาคม และข่าวสาร ซึ่งจะทำให้เราสามารถสื่อสารกันได้ทั่วทั้งโลกอย่างรวดเร็ว สามารถรับรู้ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ได้พร้อมกัน สามารถบริหารจัดการและตัดสินใจได้ทุกขณะเวลา ดังนั้นเทคโนโลยีกำลังทำให้โลกใบนี้ “เล็กลง” ทุกขณะ ซึ่งความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้มีการพัฒนาคิดค้นสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่อการดำรงชีวิตเป็นอันมาก เทคโนโลยีได้เข้ามาเสริมปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี ยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ แล้วยังช่วยพัฒนาระบบอารยธรรมโดยทางอ้อมอีกด้วย เรื่องราวจากการเริ่มต้นเทคโนโลยียาวนานจนบัดนี้ทำให้มนุษย์เราแทบไม่สามารถแยกจากเทคโนโลยีไปได้แล้ว (รุ่งนภา รอดจากเชื้อ, 2565 : 18)

กลุ่มโรงเรียนขอมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 มีการส่งเสริมในการบริหารงานและสนับสนุนการพัฒนาระบบสารสนเทศเทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องให้เข้าถึงใช้งานนั้น แต่บริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาได้เข้าถึงการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ไปใช้ โดยผู้บริหารส่วนใหญ่นั้นยังมีความรู้ และทักษะความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และการใช้นวัตกรรมต่าง ๆ ในการนำมาใช้กับการบริหารงานน้อย รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้การบริหารงานในสถานศึกษายังประสบปัญหาเกี่ยวกับระบบข้อมูลไม่ตรงต่อความต้องการ

ของผู้รับบริการ เทคโนโลยีของโรงเรียนขาดความถูกต้องและสมบูรณ์ในเรื่องของความทันสมัยและความรวดเร็วต่อการนำข้อมูลไปใช้ ไม่มีการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการวางแผนและการตัดสินใจในการบริหารงานของสถานศึกษาตามขอบข่ายการบริหารงาน 4 ฝ่าย ได้แก่ งานด้านวิชาการ งานด้านงบประมาณ งานด้านบุคคล และงานด้านบริหารทั่วไป อย่างถูกต้องและเหมาะสม ขาดสื่อและเครื่องมือ อุปกรณ์ ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง แหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอที่จะให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง นักเรียนบางส่วนขาดโอกาสที่จะคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยี อันเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพเท่าเทียมกันอย่างทั่วถึงตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งปัจจุบันการเรียนการสอนออนไลน์เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ถ้าหากผู้บริหาร ครู รวมถึงผู้ปกครองนักเรียน ไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อาจจะทำให้การเรียนการสอนไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุดกับนักเรียนได้ (รายงานผลการปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ประจำปี 2565, 2565 : 35) ดังนั้นการมีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญ และสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาในโลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว

จากความสำคัญปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนช่อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 เพื่อให้ทราบข้อมูล เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนช่อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 และได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนช่อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนช่อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนช่อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ วิจัยเชิงปริมาณมุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 20 คน และครู จำนวน 429 คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 449 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน และครู กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (อ้างอิงในบุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 43) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 203 คน (ไม่รวมผู้วิจัย) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลผ่านการทำแบบสอบถามออนไลน์(Google Form)

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้อำนวยการโรงเรียน และหัวหน้าวิชาการ จำนวน 5 คน โดยผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จะต้องมีความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้ 1.เป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนหรือครู ที่มีวิทยฐานะชำนาญการ 2.มีประสบการณ์ทำงานในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ไม่น้อยกว่า 2 ปี 3.มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี

เครื่องมือการวิจัย

ฉบับที่ 1. แบบสอบถาม เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ /อายุ/ตำแหน่ง /วุฒิการศึกษา / ประสบการณ์ทำงาน เป็นแบบตรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ประกอบด้วย 5 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี 2) ด้านความสามารถเชิงผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ 3) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร 4) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และ 5) ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121)

2.แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร วิทยุ แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา รายละเอียดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อทำนียบคัพทในการวิจัย ซึ่งเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม 2) นำแบบสอบถามฉบับร่างที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม 3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อ ตรวจสอบเครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำแบบสอบถามไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง Index of Item-Objective Congruence (IOC) โดยพิจารณาข้อที่มีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป 5) นำแบบสอบถามที่จัดทำสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try - Out) กับประชากรที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ประกอบด้วย ครูในกลุ่มโรงเรียนโมกขลา อำเภอสองยาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 นำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธี Cronbach's Alpha Coefficient ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .835

การสร้างแบบสัมภาษณ์ นำประเด็นคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้าน ที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามชุดแรก มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ศึกษารายละเอียดของแบบสอบถามที่นำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 พิจารณาค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุดในแต่ละด้านนำมากำหนดเป็นประเด็นคำถามในตอนที่ 2 เพื่อกำหนดเป็นกรอบในการสัมภาษณ์ 2.1 สร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง ที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไข ให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม 2.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ 2.3 จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัย“ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2” ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัย ดังนี้ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัยข้อที่ 1 ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

รายด้าน	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	X	S.D.	
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี	4.23	0.66	มาก
2. ด้านความสามารถเชิงผลิตภาพและ ความชำนาญเชิงวิชาชีพ	4.12	0.74	มาก
3. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร	4.25	0.63	มาก
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดเรียน การสอน	4.31	0.66	มาก
5. ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี	4.26	0.64	มาก
โดยรวม	4.23	0.67	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X}=4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$) รองลงมา คือ ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.26$) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$) ด้านการมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.23$) และด้านความสามารถเชิงผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.12$) ตามลำดับ

ผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ดังนี้

ด้านการมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี มีแนวทางการพัฒนา คือ วิเคราะห์แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองให้ มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ เป็นแบบอย่างต่อครูและนักเรียน ส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายชุมชนด้านเทคโนโลยี และประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมเทคโนโลยีในสถานศึกษา

ด้านการมีผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ มีแนวทางการพัฒนา คือ จัดอบรม สัมมนา การใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นให้กับครู มีการกำกับ ติดตามการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการจัดการศึกษา พัฒนาขีดความสามารถของนักเรียน และการวิจัยทางการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการใช้เทคโนโลยี

ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร มีแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี วางแผนการใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ พัฒนาตนเองและพัฒนาสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี จัดสรรงบประมาณในการจัดอบรมการใช้เทคโนโลยี มีการกำกับ ติดตามการใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผลของครูและบุคลากรในสถานศึกษา

ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดเรียนการสอน มีแนวทางการพัฒนา คือ สำรวจความต้องการของนักเรียน ครู และบุคลากร เพื่ออำนวยความสะดวกจัดหาอุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยี จัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง กำหนดนโยบายที่ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้สื่ออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี มีแนวทางการพัฒนา คือ จัดอบรมให้ความรู้แก่คณะครูและบุคลากรเกี่ยวกับมาตรการด้านจริยธรรม กฎหมายและด้านความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยี กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนด้านการใช้เทคโนโลยีของสถานศึกษาอย่างปลอดภัย ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ มีภูมิคุ้มกัน และมีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย“ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนช่อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2” ผู้วิจัยขอเสนอ อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน อาจเป็นเพราะว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากผู้นำต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง และความท้าทายจากเทคโนโลยีที่เปลี่ยนผันไปอย่างรวดเร็ว โดยผู้นำจะต้องปรับบทบาท พฤติกรรมการนำ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมองค์กรให้สอดคล้องกับกระแสในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ผู้นำจะต้องก้าวทันและรู้จักนำมาปรับใช้กับการบริหารงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของผู้ร่วมงาน และสามารถทำให้การทำงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีที่สามารถกระตุ้น จูงใจ และเป็นแบบอย่างให้บุคลากร และนำพองค์กรให้ประสบความสำเร็จในเป้าหมายที่ได้วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ อภิวิชญ์ สนลอย (2565 : 92) พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีในการบริหาร และความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และสอดคล้องกับ อัมภา ขาวคง (2565 : 62) พบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ด้านการมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี คือ ควรพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี วิเคราะห์แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการนำมาใช้บริหารจัดการศึกษาเพื่อใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป็นเพราะว่า ผู้บริหารในยุคของเทคโนโลยีนั้นการพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญ ซึ่งแสดงออกถึงคุณลักษณะของผู้นำที่มีสมรรถนะหรือความสามารถในการเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการนำมาใช้บริหารจัดการศึกษาเพื่อใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับ อติศักดิ์ ดงสิงห์ (2562 : 87) พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า ควรได้รับการพัฒนาความรู้ในการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน โดยฝึกอบรมเป็นระยะ ๆ รวมทั้งได้รับการส่งเสริมให้มีการประกวดและออกแบบสื่อหรือนวัตกรรมเทคโนโลยีการเรียนการสอน

ด้านการมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี คือ ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้ มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีต่อครูผู้สอนและนักเรียน ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายชุมชนด้านเทคโนโลยี และประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมเทคโนโลยีในสถานศึกษา สอดคล้องกับ เจษฎา ชวนะไพศาล (2563 : 94) พบว่า 1. ด้านการเป็นผู้นำด้านวิสัยทัศน์ มี 4 แนวทาง ได้แก่ 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี วิเคราะห์แนวโน้มความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการนำมาใช้บริหาร จัดการศึกษาเพื่อใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำเทคโนโลยีรูปแบบใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้ครูและบุคลากรได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนางานให้เกิดประสิทธิผลที่สูงขึ้น 1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำแผนกลยุทธ์ที่มีการเชื่อมโยงเทคโนโลยีกับการจัดการบริหารสถานศึกษา พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนและแสดงวิสัยทัศน์การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเพื่อเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์สู่สถานศึกษายุคดิจิทัล สอดคล้องกับ ชัยนาม บุญนิตย์ (2563 : 105) พบว่า 1. ด้านความมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม แล้วอยู่ใน ระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถมองภาพอนาคตของการบริหารจัดการ การส่งเสริมการจัดการศึกษา โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ ทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง และสามารถถ่ายทอดให้ครูและบุคลากรได้

ด้านการมีผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ คือ ควรจัดอบรม พัฒนาครูผู้สอนด้านการใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน มีการกำกับ ติดตามการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารควรพัฒนาวิชาชีพของตนเองและครูผู้สอนให้ส่งผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถของนักเรียน และส่งเสริมการวิจัยทางการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีสอดคล้องกับ เจษฎา ชวนะไพศาล (2563 : 94) พบว่า 3. ด้านความเป็นเลิศในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ มี 3 แนวทาง ได้แก่ 3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี ด้วยการศึกษารับรู้การใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง ด้วยการฝึกฝน อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่มี

ประสิทธิภาพด้วยการใช้เทคโนโลยี สร้างความคุ้นเคยจนเกิดทักษะและความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของเทคโนโลยี มีส่วนร่วมในการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร และการปฏิบัติงานร่วมกันผ่านอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัยกับ 3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรรับฟังและวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ของการจัดการศึกษา กำหนดแนวทางแก้ไขด้วยการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัย พร้อมทั้งใช้กระบวนการวิจัยทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับ ชัยนาม บุญนิตย (2563 : 105 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนส่งเสริมให้ครู และบุคลากร ได้อบรมพัฒนาตนเอง ผ่านกระบวนการอบรมหลักสูตรออนไลน์ เพื่อเพิ่มพูนทักษะ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานตามความสนใจ

ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี และพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยี เป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม สามารถนำความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปปรับประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ เจษฎา ขวนะไพศาล (2563 : 94) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี ด้วยการศึกษารับรู้การใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง ด้วยการฝึกฝน อบรม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างความคุ้นเคยจนเกิดทักษะและความชำนาญในการใช้เทคโนโลยี สอดคล้องกับ อัษฎา ขาวคง (2565 : 62) พบว่าภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

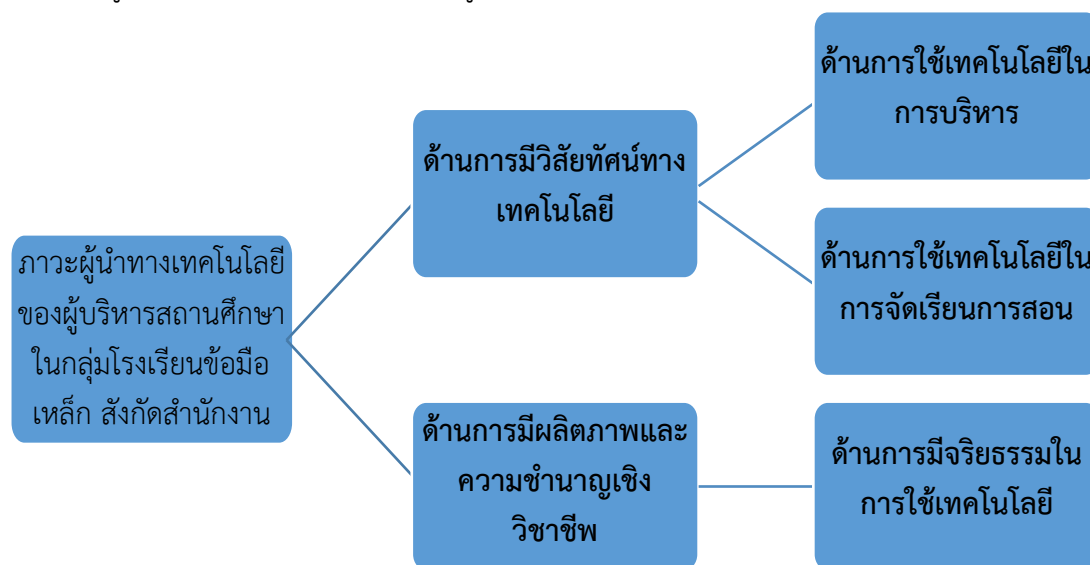
ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน คือ ควรสำรวจความต้องการของนักเรียน ครูผู้สอนด้านการใช้เทคโนโลยี เพื่ออำนวยความสะดวกจัดหาอุปกรณ์ จัดสรรงบประมาณงบประมาณในการจัดซื้อ คอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง กำหนดนโยบายที่ส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้สื่ออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กำกับ ติดตาม การใช้เทคโนโลยีในการวัดผลและการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน สอดคล้องกับ ชัยนาม บุญนิตย (2563 : 105) พบว่า 5. ด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนโดยรวมแล้วอยู่ใน ระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหาร สนับสนุนให้ครูใช้งานสื่อการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น คลังสื่อออนไลน์, YouTube,

DLIT, DLTV, Website ต่าง ๆ เป็นต้น สอดคล้องกับ นิศาชล บำรุงภักดี (2563 : 165) พบว่า 3) ด้านสนับสนุนสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน ควรจัดอบรมการใช้สื่อการสอนด้านเทคโนโลยี จัดสรรงบประมาณและส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน

ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี คือ ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับมาตรการด้านความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยี ได้รับความรู้ ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติที่ชัดเจนให้ถูกต้องตามกฎหมาย และจริยธรรมทางเทคโนโลยี ส่งเสริมให้ครูผู้สอนนักเรียนได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ มีภูมิคุ้มกัน และมีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อย่างถูกต้องและปลอดภัย สอดคล้องกับ เจษฎา ชวนะไพศาล (2563 : 94) พบว่า 5. ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลมี 3แนวทาง ได้แก่ 5.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนด้านการใช้เทคโนโลยีของสถานศึกษาอย่างปลอดภัยร่วมกับผู้เรียน 5.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ มีภูมิคุ้มกันและทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อย่างถูกต้องและปลอดภัย ด้วยการวางระบบโครงสร้างการใช้งานเทคโนโลยีให้อยู่ในกรอบของความปลอดภัยกฎหมายและจริยธรรม 5.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยี สร้างความตระหนักให้ผู้เรียนได้เห็นถึงประโยชน์และโทษของการใช้เทคโนโลยีที่ผิดกฎหมายและจริยธรรม สอดคล้องกับ ชัยนาม บุญนิตย์ (2563 : 105) พบว่า ด้านการสร้างความตระหนักและความเข้าใจ จริยธรรมในการใช้งานเทคโนโลยีและนวัตกรรมสู่องค์กรโดยรวมแล้วอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษา นักเรียน ใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมต่าง ๆ ด้วยความตระหนักรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และด้านความรู้ กฎหมายการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมโดยรวมแล้วอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม เคารพกฎหมาย และปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหาร สถานศึกษาให้สนับสนุนให้ครูบุคลากร นักเรียน ในสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี และนวัตกรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการมีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และการจัดการในสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีความรอบรู้ และรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีโดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมในการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม สร้างสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาและการทำงานภายในสถานศึกษาได้อย่างสอดคล้องกับสภาพบริบท เพื่อยกระดับการเรียนการสอนให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตร โดยคุณลักษณะภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษามี 5 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษานำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและวางแผนวิสัยทัศน์ มีการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติที่เป็นจริง โดยการเชื่อมโยงเทคโนโลยีเข้ากับแผนกลยุทธ์และเผยแพร่วิสัยทัศน์ทางด้านเทคโนโลยีในสถานศึกษาอย่างชัดเจน

2) ด้านการมีผลิตภาพและความชำนาญเชิงวิชาชีพ การอำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ครูได้จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี เครื่องมือและแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลต่างๆ เพื่อเพิ่มขยายขีดความสามารถเชิงวิชาชีพและสร้างโอกาสในการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ส่งเสริมให้ชุมชนองค์กรภาครัฐและเอกชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยจัดสรรเวลา ทรัพยากร และการเข้าถึงเทคโนโลยี นวัตกรรมที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้กับผู้เรียน

3) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เทคโนโลยีเป็นฐานในการเข้าถึงข้อมูลบุคคลของครู บุคลากรและนักเรียน เก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล แผลผลการวิเคราะห์และเชื่อมโยงสู่การสร้างข้อสรุปเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยสร้างทีมงานและกลุ่มการเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนางานที่ปฏิบัติ

4) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าไปในหลักสูตร กลยุทธ์การสอน จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้มีการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมืออย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการสอนของครูและการเรียนรู้ของนักเรียน นำเทคโนโลยีมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และการวัดประเมินผลการเรียนของนักเรียน ใช้ข้อมูลจากการวัดประเมินผลของนักเรียนปรับปรุงและวางแผนในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคโนโลยีส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาการคิด การตัดสินใจ และทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียน

5) ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารในประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจริยธรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษาจะต้องดำเนินการให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา และคำนึงถึงความเป็นส่วนตัว ความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศ การคุ้มครองข้อมูลสารสนเทศ และทรัพย์สินทางปัญญาอันก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและไม่เดือดร้อนผู้อื่น

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ได้ทราบถึงข้อมูล ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนช่อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 เพื่อมากำหนดรูปแบบหรือแนวการปฏิบัติของกระบวนการใดกระบวนการหนึ่ง ซึ่งมีการวางแผนการดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปใน

ทิศทางการที่ดีขึ้น และการจัดการในสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีความรอบรู้ และรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีโดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมในการใช้สื่อและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม สร้างสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาและการทำงานภายในสถานศึกษาได้อย่างสอดคล้องกับสภาพบริบท โดยผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และเป็นผู้ดำเนินการนำเทคโนโลยีมาบูรณาการใช้เพื่อยกระดับการเรียนการสอนให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตร เพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตาก เขต 2 ควรจัดทำโครงการภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการศึกษา บุคลากรครูและนักเรียนเพื่อนำความไปปรับใช้

สถานศึกษา ควรพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีในทุกระดับ เช่น ผู้บริหาร ครู บุคลากรและนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดให้มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผล

ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำทางเทคโนโลยี มีความรอบรู้ มีทักษะและมีความสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานได้อย่างเหมาะสม ศึกษาค้นคว้า พร้อมทั้งจัดหาระบบเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เหมาะสมเข้ามาใช้กับการบริหารสถานศึกษา

ครู ควรพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำทางเทคโนโลยี โดยการเข้าร่วมการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพทางวิชาชีพและสามารถนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรวิจัย เรื่อง สมรรถนะภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ควรวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนข้อมือเหล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

References

เจษฎา ขวณะไพศาล. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา

- กลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ชัยนาม บุญนิตย์. (2563). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ชาญญากัด ไยดี. (2561). การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. วารสารดุซงญอบัณฑิตทางสังคมศาสตร์. 8 (1), 150-16
- นิศาชล บำรุงภักดี. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- รุ่งนภา รอดจากเชื้อ. (2565). เทคโนโลยี (Technology). [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.การศึกษาไทย.com/17/02/2022>. 13 สิงหาคม 2566,
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. (2565). รายงานผลการปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ประจำปี 2565. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2.
- อดิศักดิ์ ดงสิงห์. (2562). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อภิวิชญ์ สนลอย. (2565). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- อัษฎา ขาวคง. (2565). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

แนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Guidelines for developing problem-solving processes in the learning of teacher students, Sakon Nakhon Rajabhat University

อำพร ดัชฎยาวัตร์ Amporn Dutthuyawat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University

amporn.d@snru.ac.th

Haripunchai Review 04/12/2023

Haripunchai Review 26/01/2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู 2) ศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู 3) ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู และ 4) หาแนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 342 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .80 - 1.00 ด้านสภาพที่เป็นจริงมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .52 - .79 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 ด้านสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .50 - .90 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย พบว่า

1) องค์ประกอบกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มี 7 องค์ประกอบ โดยทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2) สภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครูทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่ควรจะเป็นทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

3) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า ภาพรวมมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ .216

4) องค์ประกอบนำไปหาแนวทางการพัฒนา ได้แก่ การระบุปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหา และการสะท้อนผลการแก้ปัญหา

คำสำคัญ : ความต้องการจำเป็น กระบวนการแก้ปัญหา นักศึกษาวิชาชีพครู

Abstract

The purpose of this research is to: 1) study the problem-solving elements in the learning of students of the teaching profession; 2) Study the actual and supposed conditions regarding the problem-solving process in the learning of students of the teaching profession. 3) Assess the need to develop a problem-solving process in the learning of students of the teaching profession, and 4) Seek ways to develop a problem-solving process in the learning of students of the teaching profession. The sample group is students of the teaching profession. Sakon Nakhon Rajabhat University Academic Year 2023 Determine the sample size using Krejci and Morgan's table. A total of 342 participants were obtained by multi-stage randomization. The instrument is a 5-level estimation scale questionnaire with a consistency index between .80 - 1.00, the actual condition has a classification power between .52 - .79 with a confidence of .96, the supposed condition has a classification power between .50 - .90 and a confidence of .97. The statistics used include percentage, mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index.

The results of the research showed that

1) the problem-solving process component of learning among students of the teaching profession; There are 7 components, all of which are appropriate at the highest level.

2) The actual condition regarding the problem-solving process in the learning of students of the teaching profession, both overall and individually, is moderate. As for the condition that should be both overall and individual at the highest level.

3) The results of the assessment of the need to develop problem-solving processes in the learning of students of the teaching profession; Overall, the Needs Priority Index was .216.

4) The elements used to find development approaches include problem identification, problem analysis. Problem solving and reflection

Keywords: Essential Requirements, Problem Solving Process, Teacher Students

บทนำ

ครูเป็นผู้มีส่วนสำคัญหลักทางการศึกษาที่จะเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์สร้างการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพเพื่อรองรับการเป็นพลเมืองแห่งศตวรรษที่ 21 การพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณภาพแก่ผู้เรียน จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์โลก ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักของภาครัฐที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษา มีภารกิจหลักที่ต้องเร่งพัฒนาทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน ให้มีคุณภาพก้าวทันทัดเทียมนานาชาติ มีทักษะและความคิดของการเป็นพลเมืองโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ต้องอยู่ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการศึกษาของประเทศไทย นโยบายในการพัฒนาศักยภาพครู อาจารย์ โดยเน้นการอบรมและจัดสื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการยกระดับคุณภาพการศึกษา มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนซึ่งการที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนด้วยการพัฒนาครูให้มีทักษะความรู้ความสามารถในการสอนเด็กผ่านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย ที่ได้รับการสนับสนุนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาพร้อมการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับบริบทของประเทศ

และบริบทของโลกในปัจจุบันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) บทบาทครูมีความหลากหลายทั้งเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ออกแบบการเรียนรู้ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ แนะนำวิธีการค้นหาความรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นผู้ที่มีวิเคราะห์และประเมินผู้เรียนได้ เพื่อการสร้างวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน บทบาทเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม (ประภัสสร ไชยชนะใหญ่และวุฒิกัทร มุลศรี, 2562)

การพัฒนาครูให้มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีความรู้ในงานทางวิชาชีพ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงาน มุ่งมั่นกระตุ้นให้ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เสริมสร้างครูให้มีศักยภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ผูกให้เกิดทักษะกระบวนการคิดการจัดการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความรู้จริงในเรื่องที่สอนเพื่อให้สามารถชี้แนะส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง มุ่งการทำงานเป็นทีมภายใต้บรรยากาศของวัฒนธรรมการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จัดมุงบริการให้ความสำคัญต่อผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณลักษณะของครูที่ดี มีคุณภาพ เปี่ยมสมรรถนะเพื่อนำไปสู่การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ “ดี เก่ง มีสุข” เข้าใจในหลักศีลธรรม จรรยาและวัฒนธรรม มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ รู้คิด รู้วิเคราะห์ มีความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมของความเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพรองรับการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างราบรื่น (หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู, 2566)

การแก้ปัญหาของบุคคลนั้นมีการพัฒนาตามวัยต้องอาศัยสติปัญญาและความคิดตลอดจนประสบการณ์เดิมจากการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมมาเป็นพื้นฐานในการจัดกระบวนการคิดแก้ปัญหาให้บรรลุตามเป้าหมาย ผู้ที่มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้อย่างฉับไวและเหมาะสมย่อมสามารถดำเนินชีวิตไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่เชื่อถือของสังคม และเมื่อมีโอกาสได้เป็นผู้นำกลุ่มและผู้ประสานการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาของส่วนรวมก็ย่อมบังเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของการฝึกนักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนของประเทศชาติให้เป็นผู้รู้จักแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ (สุนทร สันธพานนท์ และคณะ, 2552) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ศึกษาพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยที่มีการพัฒนาการทางสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ จุดที่น่าสนใจและให้ความสำคัญคือกระบวนการคิดของเด็ก ซึ่งเชื่อว่าเด็กจะเรียนรู้สิ่ง

ต่างๆ รอบตัวโดยอาศัยกระบวนการทำงานที่สำคัญของโครงสร้างทางสติปัญญา คือ กระบวนการปรับตัวเข้าสู่โครงสร้างที่ทำหน้าที่รับข้อมูลเข้าและตีความหมายเท่าที่ระดับสติปัญญาจะรับรู้ได้ โดยนำสิ่งใหม่มาปรับให้เข้ากับความรู้เดิมที่มีอยู่ ถ้าข้อมูลใหม่ที่ได้รับเข้ามามีความแตกต่างจากข้อมูลก่อนการรับเข้าไปใหม่ โดยการปรับขยายโครงสร้างทางความคิดที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับประสบการณ์ที่จะได้รับ เพื่อพัฒนาระดับความสามารถทางสติปัญญาในการแก้ปัญหาของแต่ละบุคคล โดยทักษะการแก้ปัญหาของแต่ละบุคคลนั้นจะแตกต่างกันไปตามระดับสติปัญญา ความรู้ อารมณ์ และประสบการณ์ที่ผ่านมาของแต่ละบุคคล (วรรณภา เหล่าไพศาลพงษ์, 2554)

จากความสำคัญที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพรู ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครจะได้ข้อมูลสารสนเทศสามารถนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย วางแผนการจัดโครงการหรือกิจกรรม เพื่อส่งเสริมและพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนให้นักศึกษา และคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบและวางแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนให้นักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
3. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
4. เพื่อหาแนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงสำรวจ ได้ดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปหรือดำรงตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไปมีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีข้อความเกี่ยวกับองค์ประกอบกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การระบุปัญหา 2) การระบุสาเหตุของปัญหา 3) การวิเคราะห์ปัญหา 4) การเสนอแนวทางแก้ปัญหา 5) การเลือกแนวทางแก้ปัญหา 6) การดำเนินการแก้ปัญหา และ 7) การสะท้อนผลการแก้ปัญหา

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบที่ค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสม

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2,477 คน (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2551) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 332 คน ซึ่งเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำ แต่การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 342 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อใช้สอบถามนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .80 - 1.00 ด้านสภาพที่เป็นจริงมี

ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .52 - .79 และด้านสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .50 - .90 ด้านสภาพที่เป็นจริงมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 และด้านสภาพที่ควรจะเป็นมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 มีทั้งหมด 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ สาขาวิชา และตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพรู มีทั้งหมด 7 ด้าน ได้แก่ 1) การระบุปัญหา 2) การระบุสาเหตุของปัญหา 3) การวิเคราะห์ปัญหา 4) การเสนอแนวทางแก้ปัญหา 5) การเลือกแนวทางแก้ปัญหา 6) การดำเนินการแก้ปัญหา และ 7) การสะท้อนผลการแก้ปัญหา

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) วิเคราะห์สภาพทั่วไป ด้วยการแจกแจงความถี่ และหาร้อยละ และ 2) วิเคราะห์ระดับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพรู ด้วยการวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 การศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

การวิจัยในระยะนี้เป็นศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพรูมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ด้วยการนำผลที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 2 มาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยใช้วิธี Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2550)

ระยะที่ 4 การศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีวุฒิ การศึกษาระดับปริญญาเอกหรือดำรงตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไปและมีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปีขึ้นไป

เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามเป็นแบบแสดงความคิดเห็น “เห็นด้วย” และ “ไม่เห็นด้วย” เพื่อใช้สอบในการหาแนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาร้อยละ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิจัยข้อที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การระบุปัญหา การระบุสาเหตุของปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอแนวทางแก้ปัญหา การเลือกแนวทางแก้ปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหา และการสะท้อนผลการแก้ปัญหา โดยทุกองค์ประกอบทั้งในภาพรวมและรายองค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า สภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การระบุสาเหตุของปัญหา การเสนอแนวทางแก้ปัญหา การเลือกแนวทางแก้ปัญหา การสะท้อนผลการแก้ปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา และการระบุปัญหา ตามลำดับ ส่วนสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสะท้อนผลการแก้ปัญหา การเสนอแนวทางแก้ปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหา การเลือกแนวทางแก้ปัญหา การระบุสาเหตุของปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา และการระบุปัญหา ตามลำดับ

ผลการวิจัยข้อที่ 3 ผลการศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า ภาพรวมมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ .216 เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การระบุปัญหา และการ

ดำเนินการแก้ปัญหาที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ .228 รองลงมา ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ .226 การสะท้อนผลการแก้ปัญหาที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ .220 การเลือกแนวทางแก้ปัญหาที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ .208 การเสนอแนวทางแก้ปัญหาที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ .206 และการระบุสาเหตุของปัญหาที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ .200 ตามลำดับ

ผลการวิจัยข้อที่ 4 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของ นักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า องค์ประกอบกระบวนการแก้ปัญหาในการ เรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่สามารถนำไปหาแนวทางพัฒนา ได้แก่ การระบุปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหา และการสะท้อนผลการแก้ปัญหา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้อภิปรายผลตามลำดับดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบ พบว่า ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การระบุปัญหา การระบุสาเหตุของปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอแนวทางแก้ปัญหา การเลือกแนวทางแก้ปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหา และการสะท้อนผลการแก้ปัญหา ผลการวิจัยที่เป็น เช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการในการแก้ปัญหาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้จะต้องอาศัยความรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่มีลักษณะการคิดที่เป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่อง และประสบการณ์จากการ เรียนรู้และการปฏิบัติซึ่งนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ด้วยการระบุปัญหา การระบุสาเหตุของปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การเสนอแนวทางแก้ปัญหา การเลือกแนวทางแก้ปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหา และการสะท้อนผลการแก้ปัญหาเช่นเดียวกับ Troman and Lichtenberg (1970, อ้างถึงใน ประชาชาติ ไชยพรหม, 2561) กล่าวว่า การแก้ปัญหาเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดของการศึกษา เพราะ ความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาคือหัวใจและเลือกดำเนินชีวิตได้สมบูรณ์ ยิ่งขึ้น การที่เด็กได้ฝึกการคิดอยู่เสมอจะนำไปสู่ความสามารถในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและ ปฏิบัติงานลุล่วงด้วยดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสุกัญญา ศรีสาคร (2547) กล่าวว่า การแก้ปัญหา เป็นการดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการโดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์และความคิด

มาใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ จำเป็นต้องมีการเลือกใช้วิธีการหรือกระบวนการในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดซึ่งครูผู้สอนสามารถที่จะพัฒนาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของผู้เรียนได้โดยใช้ระบบการสอนที่มุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553) ได้สรุปกระบวนการคิดแก้ปัญหาไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ตระหนักรู้ปัญหา 2) รวบรวมข้อมูลหรือการค้นหาคำสาเหตุของปัญหา 3) การกำหนดหรือระบุปัญหา 4) หาแนวทางในการแก้ปัญหา 5) ค้นหาข้อสรุปและเลือกวิธีการแก้ปัญหา และ 6) ดำเนินการแก้ปัญหา

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็น พบว่า ด้านการระบุสาเหตุของปัญหา เป็นด้านที่แสดงออกว่ามีปัญหามากที่สุด ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ในตัวเองของแต่ละบุคคลจะช่วยในการคาดคะเนสาเหตุของปัญหาซึ่งได้มาจากการตั้งสมมติฐานไว้ ซึ่งการระบุสาเหตุของปัญหาจะเป็นเรื่องที่ทำได้ยากหากบุคคลไม่สามารถกำหนดหรือรับรู้ได้ว่าสิ่งที่ประสบอยู่นั้นคือปัญหา ดังที่ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553) กล่าวว่า การค้นหาคำสาเหตุของปัญหา เป็นการพิจารณาถึงสิ่งที่ทำให้เราเกิดความวิตกกังวล สับสน วุ่นวายใจ เมื่อพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบและมองเห็นปมปัญหาแล้ว จะต้องค้นหาและเก็บรวบรวมข้อมูล สอบถามค้นคว้าสิ่งที่คิดว่ามีความเกี่ยวข้องกับปัญหามากที่สุดและจัดเรียงข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่เพื่อให้เข้าใจพื้นฐานในการที่จะเข้าใจถึงปัญหาที่มีอยู่ เช่นเดียวกับ ประชาชาติ ไชยพรม (2561) กล่าวว่า การระบุสาเหตุของปัญหา เป็นการพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นสาเหตุที่สำคัญของปัญหา มีการระบุและแจกแจงลักษณะตลอดจนระดับความยากง่ายของปัญหา ส่วนสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาขาดการทบทวน ตรวจสอบวิธีการและคำตอบในการแก้ปัญหาแต่ละครั้งดังที่ OECD (2009, อ้างถึงใน พรวิมล บัวโรย, 2561) กล่าวว่า การสะท้อนคิด เป็นการแปลผลจากการแก้ปัญหาที่พบ รวมถึงมีการวิเคราะห์ความสมเหตุสมผลของตัวแบบที่ใช้ในการแก้ปัญหานั้นด้วย โดยอาศัยแนวคิดและหลักการที่ได้จากการเรียนรู้และประสบการณ์ชีวิตในการแก้ปัญหาและนำคำตอบที่ได้นั้นกลับไปตอบปัญหาในชีวิตจริง ในทำนองเดียวกันนี้ สุคนธ์ สันทพานนท์ และคณะ (2551) กล่าวว่า การตรวจสอบผล เป็นการเสนอเกณฑ์เพื่อการตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้นำเสนอวิธีแก้ปัญหาถ้าผลที่ได้รับไม่ถูกต้องก็เสนอวิธีการแก้ปัญหาใหม่ สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2555) กล่าวว่า การประเมินและตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหา เป็นการประเมินและตรวจสอบวิธีการแก้ปัญหานั้นกว่าจะพบวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 3 ผลการศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็น พบว่า ภาพรวมมีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ .216 เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากที่สุด ได้แก่ การระบุปัญหา และการดำเนินการแก้ปัญหา ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจปัญหาในทันทีที่ปัญหาเกิดขึ้นว่าเป็นปัญหาที่แท้จริงคืออะไรของนักศึกษานั้นยังไม่ชัดเจน อาจเป็นเพราะเคยชินกับปัญหาในการเรียนที่เกิดขึ้นเป็นประจำจนทำให้นักศึกษาไม่รู้สึกละเลยที่ประสบอยู่นั้นคือปัญหา ซึ่งการที่นักศึกษารับรู้และเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นว่าจะกลายเป็นปัญหาในการเรียนสำหรับตัวนักศึกษาเองได้นั้น จึงจะสามารถรับรู้และเข้าใจได้ว่าสิ่งที่ตัวนักศึกษากำลังประสบอยู่คือปัญหาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553) กล่าวว่า การกำหนดหรือระบุปัญหา เป็นความสามารถที่ระบุได้ว่าอะไรคือปมปัญหาที่แท้จริง โดยจะเขียนทุกอย่างที่เป็นปัญหาทั้งหมดไว้ให้มากที่สุด จะค่อยๆ พิจารณาว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง อะไรคือปัญหาใหญ่ อะไรคือปัญหาเล็ก แล้วพิจารณาว่าทำไมจึงเกิดปัญหานั้นขึ้นมา โดยต้องใช้ทักษะการวิเคราะห์และการสังเคราะห์เข้ามาร่วมด้วย ในทำนองเดียวกัน ประชาชาติ ไชยพรหม (2561) กล่าวว่า การระบุปัญหา เป็นการรับรู้และเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไร นอกจากนี้การดำเนินการแก้ปัญหา คือการลงมือทำตามแผนหรือวิธีการที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนด้วยการแยกแยะปัญหาออกเป็น ส่วนย่อย ๆ เพื่อสะดวกในการลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา และวางแผนว่าจะใช้วิธีการใดในการแก้ปัญหา โดยมีแผนสำรองทางเลือกไว้เมื่อแผนแรกดำเนินการไม่สำเร็จหรือเกิดปัญหาอุปสรรค นอกจากนี้ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2555) กล่าวว่า การดำเนินการแก้ปัญหา เป็นการลงมือปฏิบัติด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้หมดไปตามวิธีการที่เลือกไว้ ในทำนองเดียวกันนี้ ประชาชาติ ไชยพรหม (2561) กล่าวว่า การดำเนินการแก้ปัญหา เป็นการกำหนดขั้นตอนและปฏิบัติตามขั้นตอนในการแก้ปัญหาตามที่ได้เลือกวิธีการแก้ปัญหาโดยวางแผนเป็นขั้นๆ ว่าต้องทำอะไร ทำอย่างไร ตามลำดับ และค้นหาสิ่งอื่น ๆ ที่จะช่วยให้การแก้ปัญหาสำเร็จ

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 4 ผลศึกษาแนวทางการพัฒนา พบว่า กระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู ด้านที่สามารถนำไปหาแนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู ได้แก่ 1) การระบุปัญหา 2) การวิเคราะห์ปัญหา 3) การดำเนินการแก้ปัญหา และ 4) การสะท้อนผลการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการนำผลการวิจัยจากระยะที่ 3 ไปหาแนวทางการพัฒนา ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษา

วิชาชีพครู ด้านการระบุปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหา และการสะท้อนผลการแก้ปัญหา เป็นด้านที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุด เนื่องจากการที่นักศึกษาวิชาชีพครูจะแก้ไขปัญหาในการเรียนของตนเองนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการไปตามกระบวนการ เริ่มตั้งแต่การระบุปัญหา ซึ่งนักศึกษาจะต้องมีความไวในการรับรู้และเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไร สอดคล้องกับ ประชาชาติ ไชยพรม (2561, ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2555) กล่าวว่า การระบุปัญหา เป็นการรับรู้และเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไร ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดขอบเขตและการทำความเข้าใจปัญหา เพื่อให้มองเห็นแง่มุมปัญหาได้ชัดเจนขึ้น

การวิเคราะห์ปัญหา นักศึกษาจะต้องมีการพิจารณาทบทวนสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหลาย ๆ ด้านอย่างครอบคลุมด้วยการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์จนพบสาเหตุที่สำคัญของปัญหา มีการระบุ แจกแจง ความยากง่ายของปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การพิจารณาเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้ตรงประเด็น สอดคล้องกับ Weir (1974, อ้างถึงใน วิทยา หล่อศิริ, 2556) กล่าวว่า การวิเคราะห์ปัญหา เป็นการทบทวนสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหลายๆ ครั้งจนกระทั่งได้รูปแบบที่ครอบคลุมเรื่องทั้งหมด ทำการแยกแยะปัญหาที่แท้จริงจากสิ่งที่เห็นได้ง่าย จากนั้นเชื่อมโยงปัญหาที่ใกล้เคียงเข้ากับปัญหาทั้งหมด เพื่อหาความสัมพันธ์ของเหตุย่อย ๆ เพื่อสรุปปัญหา

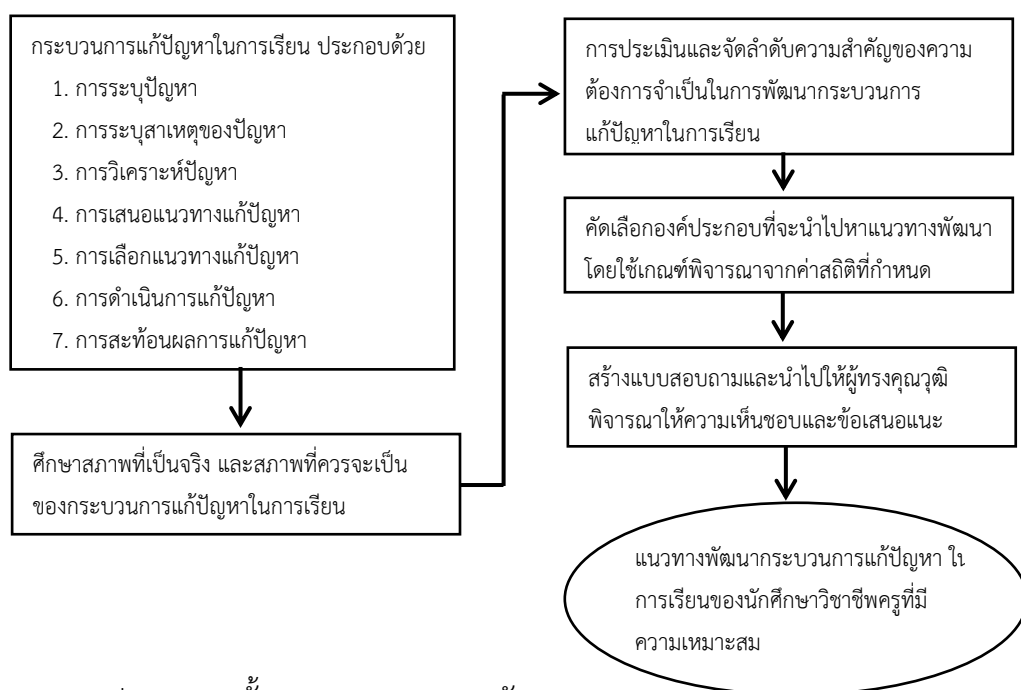
การดำเนินการแก้ปัญหา คือ การลงมือทำตามแผนหรือวิธีการที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน ด้วยการแยกแยะปัญหาออกเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อสะดวกในการลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหาว่าจะใช้วิธีการใดในการแก้ปัญหา โดยมีแผนสำรองทางเลือกไว้ สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2555, ประชาชาติ ไชยพรม, 2561) กล่าวว่า การดำเนินการแก้ปัญหา เป็นการลงมือปฏิบัติด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาดังกล่าว ให้หมดไปตามวิธีการที่เลือกไว้ ซึ่งจะต้องมีการกำหนดขั้นตอนและปฏิบัติตามขั้นตอนในการแก้ปัญหาตามที่ได้เลือกวิธีการแก้ปัญหาโดยวางแผนเป็นขั้นตอนว่าต้องทำอะไร ทำอย่างไร ตามลำดับ และค้นหาสิ่งอื่นๆ ที่จะช่วยให้การแก้ปัญหาสำเร็จ

กระบวนการสุดท้าย คือ การสะท้อนผลการแก้ปัญหา นักศึกษาควรได้มีการทบทวน ตรวจสอบวิธีการและคำตอบเพื่อให้แน่ใจว่าแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องตามแผนที่กำหนดไว้ ถ้าผลที่ได้รับไม่ถูกต้องก็ดำเนินการปรับปรุงวิธีการและวางแผนใหม่อีกครั้ง และดำเนินการไปตามลำดับขั้นตอนจนกว่าปัญหาจะได้รับการแก้ไขให้หมดไป สอดคล้องกับ OECD (2009, อ้างถึงใน พรวิมล บัวโรย, 2561) กล่าวว่า กระบวนการสะท้อนคิด เป็นการตรวจสอบผลจากการแก้ปัญหาที่พบ รวมถึงมีการวิเคราะห์ความสมเหตุสมผลของตัวแบบหรือยุทธวิธีที่ใช้ในการแก้ปัญหานั้นด้วย โดยอาศัยแนวคิด

และหลักการที่ได้จากการเรียนรู้ และประสบการณ์ชีวิตในการแก้ปัญหาและนำคำตอบที่ได้นั้นกลับไปตอบปัญหาในชีวิตจริง ดังนั้น จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาระบบการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู ดังที่ ยนต์ ชุ่มจิต (2541, อ้างถึงใน แก้วมณี ปัทมะ, 2564) กล่าวว่า การพัฒนาครู เป็นการดำเนินงานที่พยายามจะสร้างเสริมให้ครูมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการสอน และการทำงาน ตลอดจนมีเจตคติที่ดีในการทำงาน รวมถึงการมีบุคลิกภาพและคุณธรรมของความเป็นครูที่ดีด้วย

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ทำให้ค้นพบอีกวิธีหนึ่งในการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่สามารถนำไปใช้กับการพัฒนาด้านอื่นๆ ที่นักวิจัยสนใจที่จะศึกษา ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 ขั้นตอนการหาแนวทางพัฒนา

จากภาพประกอบ สามารถอธิบายขั้นตอนการหาแนวทางพัฒนาได้ ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบ ด้วยศึกษาจากหนังสือ เอกสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการกำหนดองค์ประกอบที่ต้องการศึกษาจากที่ค้นพบ
2. ศึกษาสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่ควรจะเป็นของกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียน เพื่อทราบระดับและนำผลการหาลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาต่อไป
3. ศึกษาความต้องการจำเป็น ด้วยการประเมินและจัดลำดับความสำคัญซึ่งความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เพื่อให้ทราบองค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดและนำองค์ประกอบด้านนั้นไปหาแนวทางพัฒนา โดยมีการกำหนดค่าสถิติเพื่อเป็นเกณฑ์พิจารณาในการคัดเลือกองค์ประกอบนั้นไปศึกษากรณีที่มีองค์ประกอบหลายตัว
4. สร้างแบบสอบถาม หรือจะเป็นแบบสัมภาษณ์ก็ได้ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตอบแบบสอบถามและให้ข้อเสนอแนะ พร้อมกับการยืนยันผลการวิจัย

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครมีสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครูภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครูภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การระบุปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การสะท้อนผลการแก้ปัญหา การเลือกแนวทางแก้ปัญหา การเสนอแนวทางแก้ปัญหา และการระบุสาเหตุของปัญหา ตามลำดับ จากผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1) ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนมี 7 องค์ประกอบ ดังนั้นคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครควรนำองค์ประกอบเหล่านี้ไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้นักศึกษาได้เกิดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนกับตัวนักศึกษา

3.1.2) ผลการวิจัย พบว่า การระบุปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหา และการวิเคราะห์ปัญหา เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด ดังนั้น คณะจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครควรนำด้านดังกล่าวไปสร้างแนวทางพัฒนาตามความเหมาะสม เช่น หลักสูตร โปรแกรม กิจกรรมฝึกอบรม เป็นต้น เพื่อพัฒนาด้านเหล่านี้ให้กับนักศึกษา

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1) ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อกระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษา เพื่อที่จะสามารถหาแนวทางการส่งเสริมให้นักศึกษามีปัจจัยเหล่านั้นให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษาต่อไป

3.2.2) ควรมีการศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้กระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษา ซึ่งผลที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์ชี้วัดการพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนของนักศึกษา

References

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- แก้วมณี ปัทมะ. (2564). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2555). *เทคนิคการใช้คำถามพัฒนาการคิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : วีพริ้นท์.
- ประชาชาติ ไชยพรหม. (2561). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนเด่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาการคิด (ฉบับปรับปรุงใหม่)*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- ประภัสสร ไชยชนะใหญ่และวุฒิกัทร มุลศรี. (2562). บทบาทครู : การพัฒนาการเรียนรู้ภายใต้สังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง. *วารสาร มจร. ทริกยูชียปริทรรศน์*, 3(1), 41-50.

- วรรณภา เหล่าไพศาลพงษ์. (2554). การศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความสนใจในการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา กับการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). วิทยาการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- วิทยา หล่อศิริ. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาและการตัดสินใจสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันการพลศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต, สาขาวิชาชีวพคร. (2566). หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีวพคร (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2566). สกลนคร : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุกัญญา ศรีสาคร. (2547). การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแก้ปัญหาอนาคต. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนทร สันทพานนท์ และคณะ. (2552). พัฒนาทักษะกระบวนการคิดพิชิตการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

**ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาทธรรม
ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน**

**Operational Effectiveness of the Sufficiency Economy Center Based on
Iddhipāddhamma of Umong Sub-district Municipality, Muang Lamphun District,
Lamphun Province**

วิมลวรรณ ชาวฟู Wimolwan Saofu

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Lamphun Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

swimolwan@gmail.com

Haripunchai Review 20/04/2024

Haripunchai Review 30/06/2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ 3) เสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำนวน 389 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม ตรวจสอบค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 และได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.959 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีและค่าเอฟ และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคน วิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ พบว่า เพศ การศึกษา และรายได้ พบว่า ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนอายุ และอาชีพ พบว่า แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3) แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลอุโมงค์ พบว่า 1) ฉันทะการทำให้เกิดใจรักด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกในการสนับสนุนศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง 2) วิริยะการหมั่นเพียรด้วยการสนับสนุนอยู่เป็นประจำต่อเนื่อง 3) จิตตะตั้งใจสนับสนุนด้วยการสร้างความรับผิดชอบร่วม 4) วิมังสาการทบทวนผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพการดำเนินงาน, ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง, อิทธิบาทธรรม, เทศบาลตำบลอุโมงค์

Abstract

The research objectives are: 1) to study the level of public opinion on the operational effectiveness of the Sufficiency Economy Center of Umong Subdistrict Municipality, Mueang District, Lamphun Province, 2) to compare public opinions on the operational effectiveness of the center, classified by personal factors, and 3) to propose guidelines for increasing the operations effectiveness for the center based on Buddhadhamma “Iddhipāda 4”. The research methodology is a mixed method: 1) quantitative research (a) using a questionnaire for data collecting, for sample group was 388 people, aged 18 years and over, in the Umong Municipality area, and analyzing data to find frequencies, percentages, means, and standard deviations, and analyzing T-test and F-test values by one-way analysis of variance (One-way ANOVA). In the case of differences variance found, the pairwise comparison was tested by Least – Significant Different (LSD) method, and: 2) qualitative research: using In-depth interviews with 10 key informants and analyzing the data by descriptive content analysis and presenting by references to interviewee’s words.

The results found that:

1) The level of public opinions on the operational effectiveness based on Iddhipāda dhamma 4 of the Sufficiency Umong Sub-district Municipality Economy Center, Mueang District, Lamphun Province, in overall, was at a moderate level

2. The comparison of public opinions on the its effectiveness, overall, classified by gender, education level and income were not different; therefore, the research hypothesis was rejected, and the comparison of age and occupation were different, so that, research hypothesis was accepted,

3. The guidelines for enhancing the operational effectiveness of the Sufficiency Economy Center based on Iddhipādadhamma are 1) Chanda: creating love or will to support the operations of the Sufficiency Economy Center, 2) Viriya : providing constant support to create stability, 3)Citta: determining to support shared responsibility, 4) Vimaṃsā :considering and reviewing the results of the operations of the center.

Keyword: Operational Effectiveness, Sufficiency Economy Center, Iddhipāddham, Umong Sub-district Municipality.

บทนำ

โลกและสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตลอดเวลาอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้ผู้คนในสังคมต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ แนวคิดในด้านเศรษฐกิจทางเลือกในประเทศไทยนั้นมีมานานมากแล้ว เช่น เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ เศรษฐศาสตร์สีเขียว เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจชุมชน ที่ตั้งอยู่บนหลักของการพึ่งตนเอง รวมถึงการมีอาชีพที่อยู่นอกกระแสการตลาดอย่างเกษตร “แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง” ได้รับความสนใจและนำมาพิจารณาวิเคราะห์กันอย่างจริงจังมากขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงเป็นสดมภ์หลักของแนวความคิดการพัฒนาประเทศเป็นต้นมา (ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์. 2547 : 77) การพัฒนาประเทศที่สำคัญคือการพัฒนาท้องถิ่น หรือการพัฒนาชุมชน การพัฒนาวิธีนี้ คือ การพัฒนาบนรากฐานที่คนในท้องถิ่นเป็นผู้มีความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นจึงควรมี บุคคลภายนอกมากระตุ้น และให้การสนับสนุนที่อยู่ในท้องถิ่นจะเกิดการกระตือรือร้น และร่วมมือพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ดีขึ้น (พระธรรมปิฎก

(ป.อ. ปยุตโต). 2537 : 62) ถือได้ว่าเป็นสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยที่ความคุมได้ยากคนในสังคมจึงต้องมีการปรับตัวตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมเพื่อลดผลกระทบที่จะได้รับ

ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลอุโมงค์ เกิดขึ้นจากนโยบายที่ปรารถนาจะพัฒนาพื้นที่ให้มีความน่าอยู่อย่างยั่งยืน (อุโมงค์เมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน) ซึ่งความยั่งยืนจะเน้นการพัฒนาที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาโดยอาศัยและพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอย่างเกื้อกูลต่อกันและทำให้เกิดความสมดุล ตำบลอุโมงค์มีลักษณะการใช้พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นการทำเกษตรกรรม และถือเป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้มีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงเข้ามาปรับใช้ในการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานเทศบาลตำบลอุโมงค์ ซึ่งผลจากการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จึงทำให้สำนักงานเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้รับรางวัลที่สำคัญ ได้แก่ รางวัลชนะเลิศโครงการพัฒนาผู้นำเผชิญวิกฤตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และรางวัลในการพัฒนาสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโครงการพัฒนาผู้นำตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ปภพ จีรัตน์. 2561 : 2 - 3) เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่จะช่วยในการปรับตัวให้กับประชาชนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน” เพราะต้องการทราบถึงความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นอย่างไร นอกจากนั้นก็ยังเป็นการใช้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวทางการพัฒนาศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
- 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน” ซึ่งได้มีการกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้คือ ประชากรที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 389 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่ม โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane)

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำแนกเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มบุคลากรเทศบาลตำบลอุโมงค์ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มตัวแทนประชาชน รวมทั้งหมดจำนวน 10 รูปหรือคน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน” โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

1.1) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอเพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 ท่านโดยได้ค่า IOC (Item – Objective Congruence Index : IOC) ตั้งแต่ 0.8 – 1.0 หมายความว่า แบบสอบถามมีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

1.2) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) แก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.959

1.3) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้างซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ ครอบคลุมประเด็นประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงและหลักอิทธิบาทธรรม ดำเนินการตรวจสอบหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม และใช้แบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขแล้วนำไปเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและบันทึกเป็นข้อความ มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการผลิต	3.41	0.77	ปานกลาง
2. ด้านประสิทธิภาพ	3.30	0.79	ปานกลาง
3. ด้านความพึงพอใจ	3.24	0.85	ปานกลาง
4. ด้านการปรับเปลี่ยน	3.23	0.77	ปานกลาง
5. ด้านการพัฒนา	3.22	0.85	ปานกลาง
6. ด้านการอยู่รอด	3.20	0.83	ปานกลาง
ภาพรวม	3.26	0.74	ปานกลาง

ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

ประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักอิทธิ บาทธรรมของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของ เทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านฉันทะ	3.31	0.83	ปานกลาง
2. ด้านวิริยะ	3.24	0.77	ปานกลาง
3. ด้านจิตตะ	3.23	0.84	ปานกลาง
4. ด้านวิมังสา	3.27	0.78	ปานกลาง
ภาพรวม	3.26	0.81	ปานกลาง

ผลการวิจัยข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามสมมติฐานที่ 1 – 5

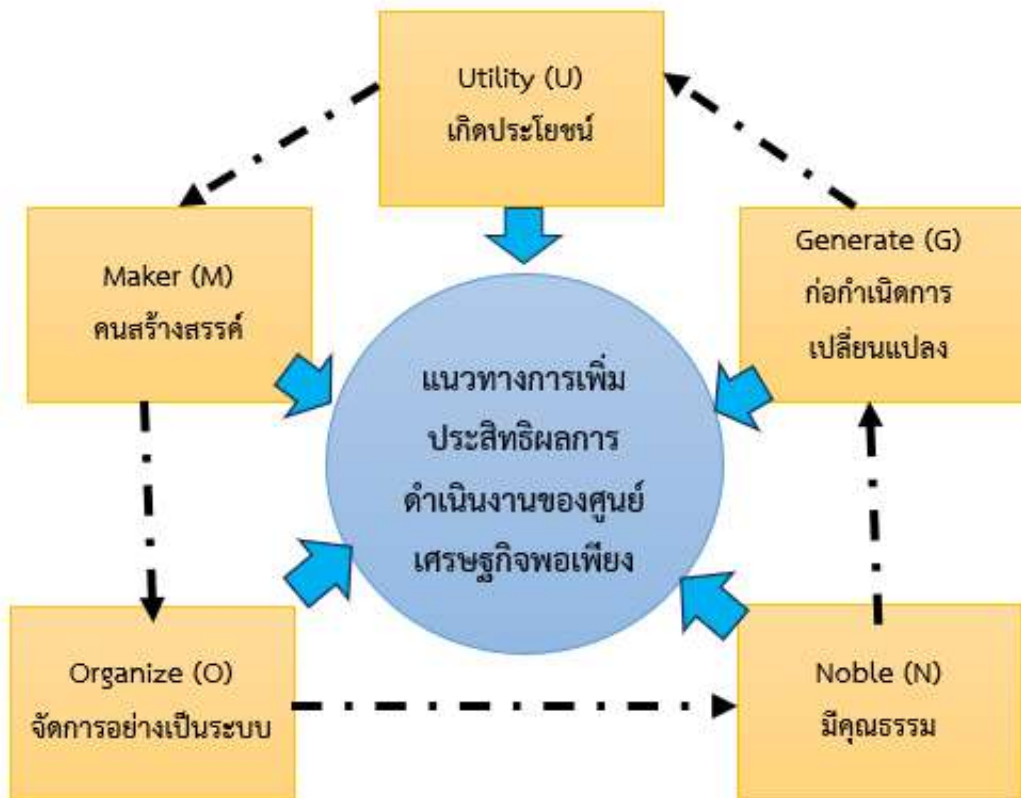
สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง	-0.313	-	0.754	-	✓
2.	อายุ	ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง	-	3.488	0.016*	✓	-
3.	ระดับการศึกษา	ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง	-	2.602	0.052	-	✓

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
4.	อาชีพ	ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง	-	3.981	0.004*	✓	-
5.	รายได้	ประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง	-	2.486	0.060	-	✓

ผลการวิจัยข้อที่ 3 แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า 1) ด้านการผลิต คือ ปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่เรียนรู้ การจัดเตรียมหลักสูตร และการกำหนดเป้าหมายร่วมอย่างจริงจัง 2) ด้านประสิทธิภาพ คือ การบริหารจัดการศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง การเชื่อมโยงความร่วมมือและความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม 3) ด้านความพึงพอใจ คือ การสำรวจความต้องการ และกำหนดแนวทางพัฒนา 4) ด้านการปรับเปลี่ยน คือ การค้นหาองค์ความรู้เพิ่ม การมีนโยบายที่ทันสมัย และการปรับพฤติกรรม 5) ด้านการพัฒนา คือ สภาพแวดล้อม บุคลากร และเครือข่ายความร่วมมือ 6) การอยู่รอด คือ มาตรฐานการดำเนินงาน และการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม

แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า 1) ฉันทะการทำให้เกิดใจรัก ด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกในการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง 2) วิริยะการหมั่นเพียรด้วยการสนับสนุนอยู่เป็นประจำต่อเนื่องเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง 3) จิตตะการมุ่งมั่นตั้งใจสนับสนุนด้วยการสร้างความรับผิดชอบร่วมที่ 4) วิมังสาการพิจารณาทบทวนผลของการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นไปตามเป้าหมายเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 4.3 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้นำประโยชน์จากหลักพุทธธรรมคือหลักอิทธิบาทธรรมมาบูรณาการเข้ากับหลักประสิทธิผลเพื่อให้ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงเกิดความมั่นคงและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องยั่งยืน ซึ่งพบประเด็นดังนี้

Utility (U) เกิดประโยชน์ คือ การดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการมีศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นที่ในการเรียนรู้ และรวบรวมสิ่งที่เป็นต้นทุนของชุมชนเพื่อนำมาสร้างประโยชน์ รวมไปถึงการเป็นศูนย์กลางที่เชื่อมโยงการพัฒนาเข้ามาสู่ชุมชน

Maker (M) มีคนสร้างสรรค์ คือ การดำเนินการของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงจำเป็นต้องมีการพัฒนาคนที่จะมาสนับสนุน เนื่องจากคนในชุมชนเป็นทุนที่สำคัญของชุมชนในการขับเคลื่อน

งานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งคนในชุมชนจะต้องพัฒนาทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นเพื่อนำมาใช้ในการสนับสนุนงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดพัฒนาและมีความต่อเนื่อง

Organize (O) จัดการอย่างเป็นระบบ คือ หัวใจสำคัญของการเพิ่มประสิทธิผลให้กับศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างระบบในการเชื่อมโยงการทำงานที่ชัดเจน เพื่อเป็นมาตรฐานในการทำงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงที่จะเป็นผลให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน

Noble (N) มีคุณธรรม คือ กรอบในการกำหนดพฤติกรรมการอยู่ร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจของชุมชนในการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง รวมไปถึงคุณธรรมยังเป็นตัวสร้างความโปร่งใสในการทำงานเพื่อนำไปสู่การเกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วม

Generate (G) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ การปรับเปลี่ยนไปสู่แนวทางการดำเนินงานที่ดีขึ้นและเกิดประโยชน์ต่อชุมชน เนื่องจากศักยภาพที่พัฒนาของคนในชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน และมาตรฐานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง จะก่อให้เกิดการพัฒนาของชุมชนและการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย 1 ระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 0.736) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการผลิต ด้านฉันทะ ด้านประสิทธิภาพ ด้านวิมังสา ด้านความพึงพอใจ ด้านวิริยะ ด้านการปรับเปลี่ยน ด้านจิตตะ ด้านการพัฒนา ด้านการอยู่รอด ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พิรพล ไชยณรงค์ (2562)** ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับ พระโยธิน ญาณวโร (แสนมนตรี) (2561) พบว่า ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบ และด้านการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกันในส่วนของการมีกระบวนการในการบริหารจัดการองค์กรอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงาน และสอดคล้องกับ พระมหาสุริยะ มหทโว (มาธรรม) (2561) พบว่า ระดับประสิทธิผลการ

จัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านประสิทธิผลการดำเนินงานที่มีผลรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกันในเชิงของผลการศึกษามีผลรวมอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา รายได้ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนจำแนกตามอายุ อาชีพ พบว่า แตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ชัยชัยชัยปัญญา (2565)** พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารงบประมาณของที่ทำกรปกครองอำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำแนกตามอายุมีประสิทธิผลการบริหารงบประมาณแตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งสอดคล้องกันในเชิงของผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นด้านประสิทธิผลในปัจจุบันส่วนบุคคลด้านอายุที่มีความแตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานเช่นเดียวกัน และสอดคล้องกับ พระมหาสุริยะ มหฺทโว (มาธรรม) (2561) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกันในส่วนของผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลคือ ประชาชนที่มีเพศ และระดับการศึกษา ต่างกันมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ พระทองพจน์ ธีธมโม (พรมราช) (2562) พบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกันมีความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการด้านอุทกภัยของเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องซึ่งสอดคล้องกันในส่วนของผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลคือ ประชาชนที่มีเพศ และระดับการศึกษา ต่างกันมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย 3 แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า 1) ด้านการผลิตคือปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่เรียนรู้ การจัดเตรียมหลักสูตร และการกำหนดเป้าหมายร่วมอย่างจริงจัง 2) ด้านประสิทธิภาพ คือ การบริหารจัดการศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง การเชื่อมโยงความร่วมมือและความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม 3) ด้านความพึงพอใจ คือ การสำรวจความต้องการ และกำหนด

แนวทางพัฒนา 4) ด้านการปรับเปลี่ยน คือ การค้นหาค้นหาความรู้เพิ่ม การมีนโยบายที่ทันสมัย และการปรับพฤติกรรม 5) ด้านการพัฒนา คือ สภาพแวดล้อม บุคลากร และเครือข่ายความร่วมมือ 6) การอยู่รอด คือ มาตรฐานการดำเนินงาน และการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระโยธิน ญาณวโร (แสนมนตรี) (2561) พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาล เมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบ และด้านการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกันในส่วนของการมีกระบวนการในการบริหารจัดการองค์กรอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงาน และสอดคล้องกับ พระภักดี มหาวิริโย (สอนแก้ว) (2562) พบว่า ควรให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลออกมามีส่วนร่วมและช่วย ส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น ควรมีการส่งเสริมอาชีพในชุมชนที่มีความสอดคล้องกับ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกันในส่วนของการสร้างสภาพแวดล้อมและการ สนับสนุนที่ช่วยให้คนในชุมชนมีชีวิตที่ดีขึ้นตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักอิทธิบาท ธรรมของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้ 1) ฉันทะการทำให้เกิดใจรักในการ ดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงด้วยการปลูกฝังให้ประชาชนและบุคลากรของเทศบาลตำบล อุโมงค์เกิดจิตสำนึกในการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง 2) วิริยะการหมั่นเพียร ในการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงด้วยการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในการทำหน้าที่ อยู่เป็นประจำต่อเนื่อง ทำให้เกิดทั้งความคุ้มค่าและมั่นคงให้กับศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง 3) จิตตะการ มุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ในการสนับสนุนศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงของเทศบาลตำบลอุโมงค์ด้วยการสร้าง ความรับผิดชอบร่วมที่จะทำให้ประชาชนและบุคลากรของเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้รู้สึกว่ามีส่วนเป็น เจ้าของงานนั้น 4) วิมังสาการพิจารณาทบทวนผลของการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นไปตามเป้าหมายที่ทางเทศบาลตำบลอุโมงค์ได้วางไว้หรือไม่ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดธนา ชินทตโต (ชินทนาม) (2560) พบว่า 1) ด้านการ บริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาทธรรม พัฒนาบุคลากรให้มีใจรักในสายวิชาการ จัดกิจกรรม ประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับบุคลากรทางการศึกษาทั้งในและนอกสถานที่ 2) ด้านการบริหารงาน บประมาณตามหลักอิทธิบาทธรรม ไตร่ตรองในการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า มีการจัดทำแผนการ ดำเนินงานด้านงบประมาณประจำปี มีการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามแผนงานที่วางไว้ มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ 3) ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาทธรรม ควรมีการ

พิจารณาความสามารถของบุคลากรและมอบหมายงานตามความถนัด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดกับตัวผู้เรียน และ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักกฏิธิบาทธรรม ควรอาศัยความพอใจ ขยันหมั่นเพียรในหน้าที่ความรับผิดชอบพิจารณาใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบคอบ สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การค้นหาค้นคว้าความรู้และพัฒนาบุคลากรไปพร้อมกันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเปลี่ยนแปลง ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกันกับชุมชน เรียกได้ว่าพัฒนา ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนนั่นเอง รวมไปถึงการใช้พื้นที่ของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นพื้นที่เรียนรู้ที่แท้จริงโดยคนในชุมชนให้ความสำคัญกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ทั้งนี้เทศบาลต้องเป็นหน่วยงานที่ช่วยกระตุ้นหรือสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างเหมาะสมที่จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยก็ได้สรุปข้อเสนอแนะที่ได้ค้นพบเพื่อนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงให้ดียิ่งขึ้น มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) เทศบาลควรสนับสนุนให้มีการอบรมประชาชนในชุมชนและบุคลากรของเทศบาลให้เกิดความรู้ในด้านการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

1.2) เทศบาลควรมีการสนับสนุนให้เกิดการประสานความร่วมมือและทำข้อตกลงร่วมกันในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

1.3) เทศบาลควรมีการส่งเสริมให้เกิดมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงให้มีบทบาทการพัฒนาในชุมชนที่ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1) เทศบาลตำบลอุโมงค์ควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

2.2) เทศบาลตำบลอุโมงค์ควรเปิดโอกาสให้กับประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง และสร้างความผูกพันตลอดจนความเป็นกันเองกับสมาชิกในชุมชน

2.3) เทศบาลตำบลอุโมงค์ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรม และผลงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนได้รับรู้อย่างต่อเนื่อง

2.4) เทศบาลตำบลอุโมงค์ควรมีการจัดทำข้อมูลเครือข่ายความร่วมมือที่ช่วยในการดำเนินงานของศูนย์เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการสร้างแนวร่วมในการนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชน

2.5) เทศบาลตำบลอุโมงค์ควรมีการผลักดันนโยบายของเทศบาลที่ช่วยพัฒนาศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นพื้นที่ในการสร้างความรู้และสร้างรายได้ให้กับชุมชนที่จะส่งผลดีในการนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1) ควรศึกษากระบวนการบริหารชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.2) ควรศึกษารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.3) ควรศึกษาหลักพุทธธรรมอื่นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในเสริมสร้างการบริหารจัดการศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงตำบลอุโมงค์ได้

References

- ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์. (2547). *วิวัฒนาการการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในห้าทศวรรษ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2537). *เศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปภพ จีรัตน์. (2561). “ปัจจัยที่มีผลต่อการทำเกษตรกรรมในระดับครัวเรือนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน”. *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์พยาบาลและส่งเสริมการเกษตร*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- ซัชชัย ชัยปัญญา. (2565). “ประสิทธิผลการบริหารงบประมาณของที่ทำการปกครองอำเภอ เมืองลำพูน จังหวัดลำพูน”. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีรพล ไชยณรงค์ศักดิ์. (2562). “ประสิทธิผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา”. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภักดี มหาวิริโย (สอนแก้ว). (2562). “การส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าซาง อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย”. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดธนา ชินหุตโต (ชินทนาม). (2560). “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระโยธิน ญาณวโร (แสนมนตรี). (2561). “ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี”. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา : อทินนาทานยุคดิจิทัล

The intellectual property violation: athinnāthāna in the digital age

ปรัชญา สะท้อนพายัพ Patya Satanpayap

พระครูประวิตรวรานุกฤต Phrakrupavitvaranuyut

พูนชัย ปันธิยะ Phoonchai Punthiya

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang mai Campus

sathanpayapmcu@gmail.com

Haripunchai Review 24/06/2024

Haripunchai Review 20/12/2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญายุคดิจิทัล 2) ศึกษาอทินนาทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท 3) วิเคราะห์การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา : อทินนาทานยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยเอกสารจากพระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา และงานวิจัยต่าง ๆ นำมาเขียนบรรยายเชิงวิเคราะห์และพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า

1) ความรับผิดชอบทางอาญาและแพ่งผู้ทำละเมิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา (ลิขสิทธิ์) เป็นแนวคิดกฎหมายประเทศตะวันตก การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นภาคีมี 2 ฉบับ คือ อนุสัญญากรุงเบิร์น และความตกลงทริปส์ โดยมีการลงโทษผู้กระทำละเมิดทั้งทางอาญาและทางแพ่ง การคุ้มครองทางอาญานั้นเป็นการลงโทษโดยรัฐซึ่งโทษที่จะได้รับมีด้วยกัน 3 ประเภท คือ จำคุก ปรับ และริบทรัพย์สิน

2) อทินนาทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ การห้ามลักทรัพย์ เป็นศีลข้อ 2 ของคฤหัสถ์และปาราชิกสิกขาบทที่ 2 ของภิกษุ หากละเมิดศีลข้ออทินนาทาน ถ้าเป็นคฤหัสถ์นอกจากผิดศีลธรรมแล้วอาจจะได้รับโทษตามกฎหมายบ้านเมือง ถ้าเป็นภิกษุอาจจะต้องรับผิดตามกฎหมายวินัยสำหรับอาณิสย์ของการละเว้นอทินนาทานทั้งคฤหัสถ์และภิกษุจะได้ 2 ส่วน คือ 1) ได้รับขณะมีชีวิตอยู่ ย่อมเป็นผู้มีโชคลาภ และ 2) ได้รับเมื่อสิ้นชีวิตแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

3) การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา (ลิขสิทธิ์) ซึ่งเป็นความผิดอาญาและแพ่งจำนวน 9 ฐาน จากการวิเคราะห์พบว่า กรณีเป็นคดีฟ้องการละเมิดเป็นอาชญากรรม กรณีที่เป็นภิกษุถ้าละเมิดแล้ว ความเสียหายมีค่าเกินกว่า 5 มาสกเป็นพาราชิก แต่ถ้าความเสียหายมีค่าต่ำกว่า 5 มาสก ไม่เป็นพาราชิกแต่อาจเป็นอาบัติถุลลัจจัย เป็นต้น

คำสำคัญ : การละเมิด, ทรัพย์สินทางปัญญา, อาชญากรรม, ยุคดิจิทัล.

Abstract

This research article has three objectives: 1. To study intellectual property infringement in the digital era. 2. To study Athinnāthāna in Theravada Buddhism. 3. To analyze intellectual property infringement: Athinnāthāna in the digital era. It is research of documents from the Tripitaka, Commentary, and various research works, used to write analytical and descriptive narratives.

The results of the study found that:

1) Criminal and civil liability for infringers of intellectual property rights (copyright) is a concept in Western law. Intellectual property protection under two international laws that are party to it is the Berne Convention and the TRIPS Agreement. There are both criminal and civil punishments for violators. Criminal protection is a form of punishment by the state which includes three types of penalties: imprisonment, fines, and confiscation of assets.

2) Athinnāthāna in Theravada Buddhism is the prohibition of stealing. It is the second precept of a layperson and the second precept of a monk. If you violate the precept of Athinnāthāna, If you are a layperson, besides being immoral, you may be punished according to the laws of the country. If you are a monk, you may be liable according to the settlement rules. As for the benefits of refraining from Athinnāthāna, both laypeople and monks will receive two parts: 1) received while living will have good fortune, and 2) receive it after death He will be born in the heavenly world.

3) Infringement of intellectual property (copyright), which is a criminal and civil offense, amounting to 9 offenses. From the analysis, it was found that In the case of a layperson, the violation is Athinnāthāna. In the case of a monk, if the damage is more than 5 masaka, if the violation is done, he is considered parajik. But if the damage is less than 5 masks, it is not a crime but may be an offense, etc.

Keywords : Violation, Intellectual Property, Athinnāthāna, Digital Age

บทนำ

ตามประวัติแล้วการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2435 (ร.ศ. 111) เป็นการคุ้มครองลิขสิทธิ์เป็นแขนงแรก จนกระทั่งปัจจุบันได้มีการประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาโดยตรงในประเทศไทยหลายฉบับ (หลายประเภท) ได้แก่ 1) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไข 2) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไข 3) พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 และที่แก้ไข 4) พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 5) พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543 6) พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 7) พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 และ 8) ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 และที่แก้ไข (กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์, 2546 : 5)

จุดกำเนิดของทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทเริ่มที่การค้นคิดสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาของมนุษย์ ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่สุดของการสร้างสรรค์ทางวรรณกรรมและศิลปกรรม การประดิษฐ์ การออกแบบเพื่อการอุตสาหกรรมหรือเพื่อเครื่องหมายการค้า ตลอดจนงานค้นคิดใหม่ ๆ ในอนาคต (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2562) ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง ผลงานที่เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น หรือสร้างสรรค์ โดยเน้นไปที่ผลผลิตที่มาจากสติปัญญาและความชำนาญ โดยไม่คำนึงถึงชนิดของการสร้างสรรค์หรือวิธีในการแสดงออก เช่น สินค้า ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ หรืออยู่ในรูปของสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น บริการ แนวคิดในการดำเนินธุรกิจ วิธีการผลิตทางอุตสาหกรรม เป็นต้น มีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ 1. ลิขสิทธิ์ 2. ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ส่วนการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา (ลิขสิทธิ์) หมายถึง การนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ เผยแพร่ ดัดแปลง ทำซ้ำ โดยผู้เป็นเจ้าของผลงานไม่อนุญาตหรือไม่ได้รับทราบ (ฉัตรรัตน์ ไชยจันทร์สม, 2560) ทรัพย์สินทางปัญญา หรือ “Intellectual Property” เป็นสิทธิเกี่ยวกับผลงานสร้างสรรค์อันเกิดจากความคิดของมนุษย์

(ปริญา ตีพิมพ์, 2563) มีมาโดยตลอดตั้งแต่ก่อนและเริ่มมีกฎหมายคุ้มครองแต่เป็นการละเมิดที่มีความเสียหายไม่มาก ถึงปี พ.ศ.2537 ความเสียหายมีมากขึ้นเนื่องจากการใช้เทคโนโลยีอนาล็อก (Analog) ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีการออกกฎหมายคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาฉบับใหม่ คือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 (ที่ยังใช้ถึงปัจจุบัน) พร้อมกันนั้นได้มีการตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ ขึ้นในปี พ.ศ.2539 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภท (รวมทั้งลิขสิทธิ์ด้วย) แต่เมื่อถึงยุคที่เริ่มใช้เทคโนโลยีดิจิทัล(ประมาณปี พ.ศ. 2547) ความเสียหายที่เกิดจากการละเมิดมีหลายเท่าทวีคูณทั้งในประเทศและระหว่างประเทศที่เราเรียกว่าเป็นอาชญากรรมทางไซเบอร์ที่ไม่มีพรมแดน จากความเสียหายนี้ได้สร้างปัญหาการสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม และปัญหาอื่น ๆ สร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจสูญเสียรายได้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์อย่างมหาศาล ทั้งนี้ทั่วโลกต่างได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และได้หาวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยวิธีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ (บาร์มี วงษ์สมุทร, 2563) เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในยุคดิจิทัล (ยุคปัจจุบัน) และในอนาคต ในปี พ.ศ.2559 ประเทศไทยได้จัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมขึ้น พร้อมกันนั้นได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับดิจิทัลอีก 8 ฉบับ คือ 1) พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 2) พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) 3) พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) 4) พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 5) พระราชบัญญัติการบริหารงานและให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 6) พระราชบัญญัติสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2562 7) พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 และ 8) พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 นอกจากนั้นประเทศไทยได้ตั้งหน่วยงานในกระทรวงดิจิทัลฯ อีก 6 หน่วยงาน คือ 1) สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) 2) สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (องค์การมหาชน) 3) สำนักงานคณะกรรมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) 4) สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (องค์การมหาชน) 5) สภาพัฒนาการเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งประเทศไทย (องค์กรนิติบุคคล) และ 6) สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ทั้งนี้ เพื่อดูแลแก้ไขปัญหาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญามีให้เป็นปัญหาในการพัฒนาประเทศในยุคดิจิทัล

อทินนาทานในยุคปัจจุบันที่เรียกว่ายุคดิจิทัลที่กระทำต่อวัดและพระสงฆ์ กระทำต่อรัฐ และสาธารณสมบัติของแผ่นดิน และกระทำต่อเอกชนหรือปัจเจกชนหรือบุคคลทั่วไป จะเห็นได้ว่าผู้ละเมิดมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศหรือเทคโนโลยีที่เกิดจากนวัตกรรมใหม่ ๆ มาเป็นเครื่องมือกระทำการทั้งสิ้น จึงมีความสลับซับซ้อนมากยากแก่การติดตามจับกุม นอกจากนั้นหากมีการกระทำอทินนาทานซ้ำชาติยิ่งเพิ่มความยากลำบากในการสืบสวนจับกุมเป็นอย่างยิ่ง และเมื่อจับกุมได้แล้วการลงโทษบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่กระทำผิดก็มีไม่เรื่องง่ายเพราะเกี่ยวข้องกับกฎหมายระหว่างประเทศที่ต้องคำนึงถึงอำนาจอธิปไตยของแต่ละรัฐ สนธิสัญญา ข้อตกลงระหว่างกัน การแก้ไขปัญหาอาจต้องใช้เวลายาวนานและใช้ทรัพยากรจำนวนมาก ที่กล่าวมานี้เป็นการละเมิดต่อทรัพย์สินและทรัพย์สินธรรมดา ถ้าหากเป็นการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา(ลิขสิทธิ์)ที่เป็นเพียงสิทธิ์ที่กฎหมายรองรับโดยไม่มีรูปร่างให้มองเห็นยิ่งจะเพิ่มความยากลำบากในการวินิจฉัยความผิดและยากในการติดตามจับกุมผู้กระทำผิดเพื่อนำตัวมาลงโทษตามกฎหมายบ้านเมืองเป็นหลายเท่าทวีคูณ การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา(ลิขสิทธิ์)อันเป็นความผิดตามกฎหมายบ้านเมืองแล้วจะยังเป็นการกระทำผิดศีลข้ออทินนาทานตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทอีกหรือไม่อย่างไร เพราะเหตุใดจุดนี้เองที่เป็นแรงบันดาลใจ ที่จะศึกษาวิเคราะห์ให้เกิดความกระจ่างชัด โดยการนำองค์ประกอบความผิดของการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ประเภทที่ 1 คือ ลิขสิทธิ์ โดยนำมาเปรียบเทียบกับองค์ประกอบของศีลข้ออทินนาทาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญายุคดิจิทัล
- 2) เพื่อศึกษาอทินนาทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- 3) เพื่อวิเคราะห์การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา : อทินนาทานยุคดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เอกสาร ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด หลักการเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา (1) กฎหมายสารบัญญัติที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา 1 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และที่แก้ไข พร้อมทั้งศึกษากฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ คำสั่งกรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ออกตามกฎหมายดังกล่าว (2) กฎหมายวิธีสบัญญัติ คือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 (3) คำพิพากษาศาลชั้นต้น (บางคดี) และคำพิพากษาศาลฎีกา ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา (4) งานวิจัย ตำรา เอกสาร บทความ และเว็บไซต์ต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ต ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา

2) อทินนาทาน ศึกษาจาก (1) พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 (2) ฎีกา อนุฎีกา ปกรวิเสส และคัมภีร์ชั้นรอง ๆ ลงมาที่เป็นภาษาไทย มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอทินนาทาน (3) อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2560 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอทินนาทาน (4) งานวิจัย ตำรา เอกสาร บทความ และ เว็บไซต์ต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ต ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอทินนาทาน

ขั้นตอนการวิจัย มีดังนี้

1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา, ทรัพย์สินทางปัญญา, ยุคดิจิทัล, การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ยุคดิจิทัล และองค์ประกอบความผิดทั้งทางอาญาและทางแพ่ง ตามลำดับ

2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอทินนาทาน จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 ฎีกา อนุฎีกา ปกรวิเสส และคัมภีร์ชั้นรอง ๆ ลงมาที่เป็นภาษาไทย อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2560 และงานวิจัย ตำรา เอกสาร บทความ และ เว็บไซต์ต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ต ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอทินนาทาน

3) นำข้อมูลทั้งหมดนำมาเรียบเรียงข้อมูล วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ และสรุปข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 จุดกำเนิดของทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทเริ่มที่การค้นคิดสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาของมนุษย์ ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่สุดของการสร้างสรรค์ทางวรรณกรรมและศิลปกรรม การประดิษฐ์ ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง ผลงานที่เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น หรือสร้างสรรค์ โดยเน้นไปที่ผลผลิตที่มาจากสติปัญญาและความชำนาญ โดยไม่คำนึงถึงชนิดของการสร้างสรรค์หรือวิธีในการแสดงออก เช่น สินค้า ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ หรืออยู่ในรูปของสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น บริการ แนวคิดในการดำเนินธุรกิจ วิธีการผลิตทางอุตสาหกรรม เป็นต้น ทรัพย์สินทางปัญญา คือ สิทธิที่กฎหมายคุ้มครองแก่ผู้ทรงสิทธิ์ในผลงานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้ทรงสิทธิ์นั้นอันเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลหรือความคิดจึงเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง มีมูลค่า สามารถยึดถือ และใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ ผู้ทรงสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญานั้นได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในประเทศของตนเองและในประเทศอื่นที่เป็นรัฐภาคีและที่ได้ทำสนธิสัญญากันไว้ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคีมี 2 ฉบับ คือ อนุสัญญากรุงเบิร์น (Berne Convention) และความตกลงทริปส์ (TRIPS Agreement) ทรัพย์สินทางปัญญา มีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ 1. ลิขสิทธิ์ 2. ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ทรัพย์สินทางปัญญา หรือ “Intellectual Property” เป็นสิทธิเกี่ยวกับผลงานสร้างสรรค์อันเกิดจากความคิดของมนุษย์ ทรัพย์สินทางปัญญามีมาโดยตลอดตั้งแต่ก่อนและเริ่มมีกฎหมายคุ้มครองแต่เป็นการละเมิดที่มีความเสียหายไม่มาก ถึงปี พ.ศ.2537 ความเสียหายมีมากขึ้นเนื่องจากการใช้เทคโนโลยีอนาล็อก (Analog) การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่กล่าวนี้ คือ การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาประเภทที่ 1 คือ ลิขสิทธิ์ การละเมิดลิขสิทธิ์นั้นตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2, ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558, และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 ได้บัญญัติให้ผู้ละเมิดอาจได้รับโทษทั้งทางอาญาและทางแพ่ง ความรับผิดทางอาญาและความรับผิดทางแพ่งที่ผู้กระทำความผิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา(ลิขสิทธิ์) ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีการออกกฎหมายคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาฉบับใหม่ คือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 (ที่ยังใช้ถึงปัจจุบัน) การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญายุคดิจิทัล พบว่า การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา คือ การนำเอาผลงานของผู้อื่นมาใช้ผลิต ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ โดยเจ้าของผลงานไม่ได้อนุญาตหรือรับทราบ เช่น สิ่งประดิษฐ์ วรรณกรรม นวัตกรรม ศิลปกรรม สินค้า เครื่องหมายการค้าและอื่น ๆ ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์ผลงาน โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร เรียกว่า สัญญาอนุญาต จากแนวคิดทฤษฎีที่มาจากกฎหมายของประเทศทางตะวันตกมี 2 ทศนะด้วยกัน คือ ทศนะ

ของนักทฤษฎีในระบบประมวลกฎหมายและทัศนะนักทฤษฎีกฎหมายระบบคอมมอนลอว์ ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง สิทธิที่กฎหมายคุ้มครองแก่ผู้ทรงสิทธิในผลงานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของผู้ทรงสิทธินั้นอันเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลหรือความคิดจึงเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง มีมูลค่า สามารถยึดถือและใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้นได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในประเทศของตนเองและในประเทศอื่นที่เป็นรัฐภาคีและที่ได้ทำสนธิสัญญากันไว้ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคีมี 2 ฉบับ คือ อนุสัญญากรุงเบิร์น (Berne Convention) และความตกลงทริปส์ (TRIPS Agreement) สำหรับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของไทยโดยเฉพาะ ลิขสิทธิ์ได้ให้ความคุ้มครอง 4 ประเภท คือ 1) ลิขสิทธิ์ 2) สิทธิของนักแสดง 3) ข้อมูลบริหารสิทธิ และ 4) มาตรการทางเทคโนโลยี โดยมีการลงโทษผู้กระทำละเมิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา การคุ้มครองทางแพ่งเป็นเรื่องที่เอกชนผู้ที่เป็นเจ้าของสิทธิสามารถยื่นฟ้องผู้กระทำละเมิดต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศให้ชำระค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้เท่าที่ผู้เสียหายจะสามารถแสดงพยานหลักฐานต่อศาลจนกระทั่งศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายเป็นตัวเงินให้แก่ผู้เสียหายได้ ส่วนการคุ้มครองทางอาญานั้นเป็นการลงโทษโดยรัฐซึ่งโทษที่จะได้รับมีด้วยกัน 3 ประเภท คือ จำคุก ปรับ และริบทรัพย์สิน การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญายุคดิจิทัลนี้ ผู้ทำละเมิดได้ใช้สมาร์ทโฟน (smart phone) เป็นเครื่องมือในการทำละเมิดซึ่งในสมาร์โฟนนั้นได้มีเทคโนโลยี AI (Artificial Intelligence) เป็นตัวขับเคลื่อนได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินทางปัญญาอย่างรวดเร็วและเสียหายมากกว่าการละเมิดในก่อนหน้านี้ คือ ยุคอนาล็อก (Analog)

ผลการวิจัยข้อที่ 2 อทินนาทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า อทินนาทาน คือ การห้ามลักทรัพย์นั้นเป็นศีลข้อ 2 ของเบญจศีล เป็นอุโบสถศีลสำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน, เป็นศีลข้อ 2 ในศีล 10 สำหรับสามเณรและสามเณรี และยังเป็นศีลระดับพระวินัยสำหรับภิกษุและภิกษุณี (คือ ปาราชิกสิกขาบทที่ 2 : หากภิกษุหรือภิกษุณีรูปใดล่วงละเมิดย่อมขาดจากการเป็นพระทันที) (วิมहा. (ไทย) 1/24-233/17-248) โทษทางคดีธรรมผู้ทุศีลไม่ว่าคฤหัสถ์หรือนักบวชย่อมนำไปสู่ความเสื่อมในชีวิตปัจจุบันและมีทุกติเป็นที่หวงในสัมปรายภพ ส่วนโทษทางคดีโลกถ้าเป็นผู้ครองเรือนหรือคฤหัสถ์ทั่วไป หากละเมิดศีลข้ออทินนาทานอาจจะได้รับโทษตามกฎหมายบ้านเมืองไม่ว่าจะเป็นความผิดทางอาญาที่มีโทษ ปรับ จำคุก ประหารชีวิต ซึ่งแล้วแต่ข้อลักษณะความผิดหรือข้อกล่าวหาที่ได้รับ หรืออาจต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนกรณีต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถ้าเป็นนักบวช (ภิกษุ ภิกษุณี) อาจจะต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไข

รวมทั้งความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 และความผิดอาญาตามกฎหมายอื่นอีก นอกจากนั้นหากมีการเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง กรณีไม่ถูกกล่าวหาว่ากระทำอทินนาทานแต่ไม่ถึงขั้นต้องอาบัติปาราชิก อาณิสัยของการละเว้นอทินนาทานทั้งคุณุหัตถ์และนักบวชจะได้ 2 ส่วน คือ 1) ที่ได้รับขณะมีชีวิตอยู่ ย่อมเป็นผู้มีโชคลาภ มีผู้ให้ความไว้วางใจ มีผู้ให้ความนับถือยกย่อง และมีความสุขใจตลอดเวลา และ 2) เมื่อสิ้นชีวิตแล้วย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ ถ้าหากถือกำเนิดใหม่เป็นมนุษย์ ย่อมจะถือกำเนิดในตระกูลร่ำรวยทรัพย์มีความสุขเพราะมีทรัพย์มาก เป็นต้น รูปแบบของอทินนาทานในยุคดิจิทัลมีวิธีการที่ซับซ้อนซ่อนเงื่อนมากกว่าในอดีตมาก นอกจากนั้นยังมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องมือไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีสารสนเทศหรือเทคโนโลยีที่เกิดจากนวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น เทคโนโลยี AI เป็นต้น นับว่ายากต่อการจับกุมปราบปรามเป็นอย่างมาก

ผลการวิจัยข้อที่ 3 วิเคราะห์การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา อทินนาทานยุคดิจิทัล พบว่าการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา(ลิขสิทธิ์) ที่เป็นการละเมิดอาญาจำนวน 9 ฐาน จากการวิเคราะห์องค์ประกอบความผิดทั้ง 9 ฐานแล้ว กรณีเป็นคุณุหัตถ์ผู้ถือศีล 5, 8 และสามเณร สามเณรผู้ถือศีลศีล 10 เมื่อการละเมิดครบองค์ประกอบอาญาครบถ้วนแล้วเป็น “อทินนาทาน” เสมอ กรณีที่เป็นภิกษุเมื่อเกิดการละเมิดครบองค์ประกอบอาญาครบถ้วนแล้วจะเป็นปาราชิก เสมอ ถ้าทรัพย์นั้นมีราคา 5 มาสกขึ้นไป แต่ถ้าทรัพย์นั้นมีราคาต่ำกว่า 5 มาสก จะไม่เป็นอาบัติปาราชิกแต่อาจเป็นอาบัติอื่น เช่น ฤทธัจจย ทุกกฎ หรือปาจิตติย เป็นต้น, หรืออาจไม่เป็นอาบัติใด ๆ เลยถ้าเข้าข่ายข้อยกเว้น (อนาปัตติวาร) 10 ประการ คือ 1) ภิกษุสำคัญว่าเป็นของตน 2) ภิกษุถือเอาด้วยวิสาสะ 3) ภิกษุถือเอาเป็นของขอยืม 4) ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่เปรตครอบครอง 5) ภิกษุถือเอาทรัพย์ที่สัตว์ดิรัจฉานครอบครอง 6) ภิกษุสำคัญว่าเป็นของบังสุกุล 7) ภิกษุวิกลจริต 8) ภิกษุมึจิตฟุ้งซ่าน 9) ภิกษุกระสับกระส่ายเพราะเวทนา และ 10) ภิกษุดันบัญญัติ

การป้องกันและแก้ไขปัญหาละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในยุคดิจิทัล จึงต้องใช้ 2 วิธีการ คือ 1. การใช้หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา 2. มาตรการทางกฎหมาย โดยใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคดิจิทัลคือปัญญาประดิษฐ์ : AI (Artificial Intelligence) ระบบ 4 จี และ 5 จี เป็นเครื่องมือช่วยอีก 2 มาตรการข้างต้นเพื่อให้สัมฤทธิ์ผล

1. การใช้หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา

หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแต่เดิมเรียกรวมกันว่า “พระธรรมวินัย” กล่าวคือ มีการรวมเอาพระธรรมกับพระวินัยรวมเข้าด้วยกัน หลังจากพระพุทธองค์ปรินิพพานแล้ว 433 ปี มีการ

ทำสังคายนาครั้งที่ 5 ที่ประเทศศรีลังกา ได้มีการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษร(ลงบนใบลาน)แยกเป็นส่วนของพระธรรมเรียกว่าพระสุตตันตปิฎก (พระสูตร) ส่วนของวินัยเรียกว่าพระวินัยปิฎก และส่วนพระธรรมชั้นสูงเรียกว่าพระอภิธรรมปิฎก

ส่วนของพระสูตรผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมคำสอน 2 ประเภทนี้ เป็นเครื่องมือชั้นเยี่ยมที่ใช้ทั้ง “ป้องกัน” และ “แก้ไข” ปัญหาการกระทำทึบนาทานในยุคดิจิทัลนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเรียงตามลำดับดังนี้ 1) สัมมปปธาน(ปธาน) 4 : ความเพียร 4 ประการ (1) สังวรปธาน การเพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น (2) ปหานปธาน การเพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว (3) ภาวนาปธาน การเพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี(4) อนรักขนาปธาน การเพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์,, 2550 : 50) 2) หลักสุจริต 3 ประการ (1) กายสุจริต คือ การสุจริตทางกาย (2) วจีสุจริต คือ การสุจริตทางวาจา (3) มโนสุจริต คือ การสุจริตทางใจ (วิ.มหา. (ไทย) 1/3/6)

2. การใช้มาตรการทางกฎหมาย

กฎหมายบ้านเมืองที่ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทึบนาทานหรือการละเมิดทรัพย์สินผู้อื่นโดยเฉพาะในงานวิจัยนี้คือการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา (ลิขสิทธิ์) โดยใช้มาตรการทางกฎหมายทั้งทางอาญาและทางแพ่ง

1) มาตรการทางกฎหมายอาญา หมายถึงว่า ถ้ามีการกระทำทึบนาทานหรือการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา(ลิขสิทธิ์) เกิดขึ้น ผู้กระทำผิดจะต้องได้รับโทษทางอาญาที่กฎหมายของรัฐบาลบัญญัติไว้ เช่น จำคุก ปรับ ริบทรัพย์สิน เป็นต้น ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมได้แบ่งประเภทของงานลิขสิทธิ์ที่กฎหมายให้ความคุ้มครองไว้ 4 ประเภท คือ 1. ลิขสิทธิ์ (โดยแท้) 2. สิทธิของนักแสดง 3.ข้อมูลการบริหารสิทธิ และ 4. มาตรการทางเทคโนโลยี โดยมีฐานความผิดหลัก 9 ฐาน

2) มาตรการทางกฎหมายแพ่ง หมายถึง การที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (ลิขสิทธิ์)สามารถเรียกร้องค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินจากผู้ทำละเมิดได้โดยการใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ส่วนความเสียหายที่จะเรียกร้องจะเป็นมูลค่าหรือจำนวนเงินเท่าใดนั้นแล้วแต่ความเสียหายที่ผู้ถูกละเมิดถูกกระทำว่าเสียหายมากน้อยเพียงใด แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายในส่วนแพ่ง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาคดีจึลนั้น เป็นความรับผิดทางอาญาและแพ่งที่ผู้ทละเมิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา(ลิขสิทธิ์) นั้นเป็นแนวคิดมาจากกฎหมายของประเทศตะวันตก การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคีสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริวัฒน์ ไชยบาง (2559) เรื่อง “ความสอดคล้องของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของประเทศไทยกับความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า” สรุปผลการวิจัยได้ว่า ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาสามารถเผยแพร่ไปยังประเทศอื่น ๆ ได้โดยง่ายทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในทางการค้า ปัจจุบันมีสนธิสัญญาเกี่ยวกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในระดับพหุภาคีหลายฉบับ แต่ฉบับที่มีรายละเอียดและกำหนดกรอบการคุ้มครองอย่างครบถ้วนที่สุดคือความตกลงทริปส์ (TRIP Agreement) มุ่งกำหนดมาตรฐานการคุ้มครองของรัฐภาคีเป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยกำหนดมาตรฐานการคุ้มครองขั้นต่ำ การบังคับสิทธิ ความรับผิดทางอาญา และการระงับข้อพิพาท ประเทศไทยเป็นรัฐภาคีของความตกลงทริปส์ จึงมีหน้าที่ปฏิบัติตามพันธกรณีให้ครบถ้วนอย่างน้อยตามมาตรฐานขั้นต่ำที่สนธิสัญญาได้กำหนดไว้ แม้ว่ากฎหมายไทยทั้ง 2 ฉบับจะคุ้มครองลิขสิทธิ์ได้ระดับหนึ่ง แต่ยังมีบทบัญญัติบางส่วนยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำของข้อตกลงทริปส์ และอีกบางส่วนยังไม่มีกำหนดไว้เลย ด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำให้จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ในโอกาสต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของชยุตม์ ศรีทิพย์โพธิ์ (2559) เรื่อง “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม” สรุปผลการวิจัยได้ว่า การสร้างสรรค์การประดิษฐ์ในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไป จากอดีตบุคคลหรือหน่วยงานเดียวจะเป็นผู้คิดค้นทำการประดิษฐ์ด้วยตนเองผู้เดียว ปัจจุบันมีความร่วมมือกันหลายบุคคลและหลายหน่วยงานในการวิจัยและพัฒนาการประดิษฐ์ ก่อให้เกิดผู้ทรงสิทธิร่วมกันหลายฝ่าย แต่ปรากฏว่าพระราชบัญญัติสิทธิบัตรที่ใช้ในปัจจุบันไม่บัญญัติครอบคลุมกรณีดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนทำให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจ้าง สิทธิของผู้ทรงสิทธิร่วม การแบ่งปันผลประโยชน์ และการตกทอดทางมรดกของผู้ทรงสิทธิร่วมดังกล่าว เป็นต้น การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับผู้ทรงสิทธิบัตรร่วมของหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น เยอรมนี สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ซึ่งเป็นประเทศที่เจริญก้าวหน้ากว่าไทย เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องสิทธิบัตรร่วมต่อไป

อทินนาทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท อทินนาทาน คือ การห้ามลักทรัพย์นั้นเป็นศีลข้อ 2 ของคฤหัสถ์ และปาราชิกสิกขาบทที่ 2 ของภิกษุ(ภิกษุณี) หากละเมิดศีลข้ออทินนาทาน ถ้าเป็นคฤหัสถ์

นอกจากผิดศีลธรรมแล้วอาจจะได้รับโทษตามกฎหมายบ้านเมือง ถ้าเป็นภิกษุ(ภิกษุณี)อาจจะต้องรับผิดตามกฎหมายนิคมกรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญมี ยโสธโร (คำลุน) (2549) เรื่อง “การศึกษาทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อทินนาทานในสังคมไทย ศึกษาเฉพาะกรณี นักเรียนมัธยมศึกษา ปีที่ 4-6 โรงเรียนภูเรือวิทยา จังหวัดเลย” สรุปผลการวิจัยได้ว่า เยาวชนกลุ่มที่ศึกษาแม้จะมีการรับรู้ความเข้าใจ และจิตสำนึกในทินนาทานในระดับสูง แต่กลับมีพฤติกรรมทางศีลธรรมอยู่ในระดับต่ำ เพราะผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม สำหรับการศึกษาศุทธิวิธีในการแก้ปัญหาเรื่องทินนาทานในเยาวชน พบว่ามี 2 ประการ คือ 1) การแก้ไขปัญหาจากภายนอกโดยใช้ศีลห้า เพื่อควบคุมกาย วาจาให้เรียบร้อยและให้มีเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันกันเพื่อความสุขในสังคม 2) การแก้ไขปัญหา ด้านภายใน ด้วยการใช้หลักธรรม เช่น ศรัทธา หิริโอตตปเป ความเพียร เป็นต้น เพื่อเป็นเครื่องฝึกฝนอบรมจิตและปัญญาของเยาวชน ให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอิสระ สิงห์เปีย (2545) เรื่อง “การวิเคราะห์ปัญหาทินนาทานตามพุทธจริยศาสตร์เถรวาทในบริบทสังคมไทย” การวิจัยพบว่า การกระทำทินนาทาน คือ ความจงใจในการถือเอาสิ่งของผู้อื่นด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง โดยที่เจ้าของไม่ยินยอม เช่น การลักทรัพย์หรือการชิงทรัพย์ จะถือว่ากระทำสำเร็จเป็นทินนาทานในขณะที่หยิบส่งของนั้นพ้นจากฐานของตัวทรัพย์ หรือ ยักยอกทรัพย์ ถือว่ากระทำสำเร็จเป็นทินนาทานในขณะที่ฝ่ายยักยอกไม่คิดจะให้คืน ทรัพย์นั้นและฝ่ายเจ้าของทอดธุระที่จะได้ทรัพย์นั้นคืน แต่ไม่ว่าจะกระทำทินนาทานในรูปแบบใด ถือว่าผู้กระทำได้ละเมิดศีลธรรมหรือจริยธรรมขั้นพื้นฐาน และต้องได้รับโทษทั้งทางโลกและทางธรรม ไปตามความหนักเบาของการกระทำทินนาทานนั้น ๆ

การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา (ลิขสิทธิ) ซึ่งเป็นความผิดอาญาและแพ่งจำนวน 9 ฐาน จากการวิเคราะห์องค์ประกอบความผิดทั้ง 9 ฐานแล้ว กรณีเป็นคดีที่การละเมิดเป็นทินนาทานเสมอ กรณีที่เป็นภิกษุถ้าละเมิดแล้วความเสียหายมีค่าเกินกว่า 5 มาสกเป็นปาราชิก สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตติพร วัฒนชัย และ กิตติยา พุกษารุ่งเรือง (2562) เรื่อง “การบังคับคดีกับทรัพย์สินทางปัญญา” ผลการวิจัยพบว่า หากเจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าหนี้ และลูกหนี้ไม่ได้มีความเข้าใจลักษณะของความ เป็นทรัพย์ชนิดพิเศษของทรัพย์สินทางปัญญาที่ไม่เหมือนกัน เช่น การประเมินราคาควรเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสม ทั้งเรื่องสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้าลิขสิทธิ เป็นต้น จากการศึกษาเปรียบเทียบการบังคับคดีกับทรัพย์สินทางปัญญาจาก 5 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สวีเดน ฝรั่งเศส และเยอรมนี พบว่า ที่เหมือนกันคือผู้ประเมินราคาจะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางทรัพย์สินทางปัญญา

ประเภทนั้น ๆ นอกจากนั้นยังพบว่าการบังคับคดีไม่จำเป็นต้องจำหน่ายทรัพย์สินทางปัญญาเสมอไป หากเจ้าหนี้กับลูกหนี้สามารถตกลงโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแก่เจ้าหนี้ แต่ในกฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติลักษณะนี้ ประเทศไทยอาจต้องนำการประเมินมูลค่าที่มีอยู่เดิมมาปรับเปลี่ยนและสร้างเป็นวิธีใหม่ให้กลายเป็น “การประเมินมูลค่าทางเลือก” หรือ “การประเมินมูลค่าวิธีเฉพาะ” และการขายทอดตลาด ประการสุดท้ายคณะผู้วิจัยเสนอให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนของการบังคับคดีให้มีกระบวนการวิธีการเฉพาะสำหรับการบังคับคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและให้มีหน่วยงานอื่นสามารถดำเนินการบังคับคดีเฉพาะนี้ได้ เพื่อแบ่งเบาภาระของกรมบังคับคดีที่มีหน้าที่บังคับคดีต่อทรัพย์สินทั่วไปอยู่แล้ว และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนศักดิ์ รัตนลาภ (2558) เรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก : ศึกษากรณีการนำมาตรการมาใช้กับประเทศไทยเฉพาะกรณี ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า” ผลการวิจัยโดยสรุปว่า ข้อบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก มีการกำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในกรณี ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า ผ่านมาตรการการบังคับสิทธิทางแพ่ง, อาญา, ข้อกำหนดพิเศษ ณ จุดผ่านแดน, ข้อกำหนดพิเศษบังคับสิทธิบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีมาตรฐานสูงกว่าที่กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของไทยทั้ง 3 ฉบับ ได้กำหนดไว้ แต่จะอย่างไรก็ตามข้อตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ฯ ให้ความสำคัญกับการบังคับสิทธิทางแพ่งเป็นสำคัญ จากเหตุผลดังกล่าวประเทศไทยควรจะศึกษาและนำเอาหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาทั้ง 3 ฉบับ ในโอกาสต่อไป ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไข 13 ประการ (ทั้งทางแพ่งและอาญา) เช่น เรื่องกำไรที่ผู้ทำละเมิดได้รับเนื่องจากการกระทำละเมิด เป็นต้น

องค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่านอกจากการใช้วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหการอทินนาทานในยุคดิจิทัลทั้ง 2 วิธี คือการใช้หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา และ การใช้มาตรการทางกฎหมายที่เป็นวิธีการแบบเดิมคือใช้อุปกรณ์และบุคคลากรแบบธรรมดาทั่วไปแล้ว ยังพบว่ายุคปัจจุบันมีอุปกรณ์

ทางเทคโนโลยีสารสนเทศหรือปัญญาประดิษฐ์ : AI (Artificial Intelligence) เป็นเครื่องมือช่วยทั้ง 2 ทาง คือ

ก. AI ช่วยเผยแผ่หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา

1) AI เผยแผ่คำสอนทางอินเทอร์เน็ต เช่น ทางยูทูป ทางแอปพลิเคชันไลน์ ทวิตเตอร์ สื่อ Zoom meeting และหนังสือพิมพ์ออนไลน์ เป็นต้น

2) AI เผยแผ่คำสอนทางสื่อวิทยุโทรทัศน์ดิจิทัลผ่านระบบดาวเทียมเพื่อเผยแผ่ไปทั่วประเทศและทั่วโลก

ข. AI ช่วยให้บ้านเมืองบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

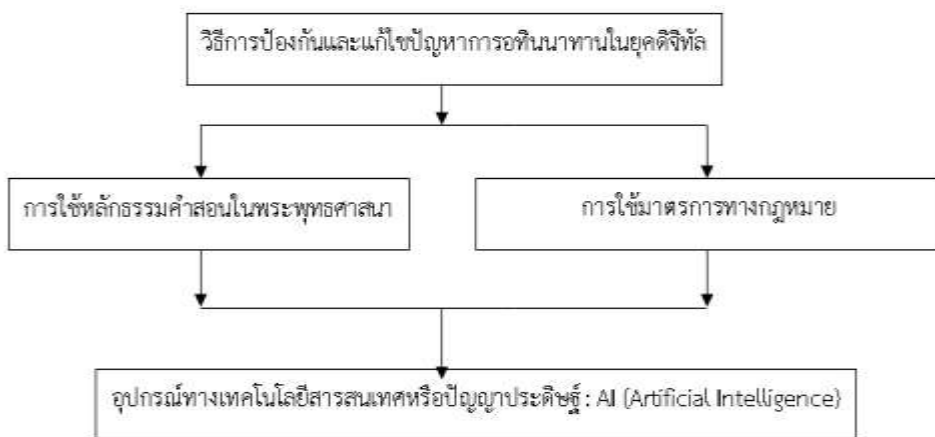
1) AI ช่วยป้องกันการลักทรัพย์

2) AI ช่วยจับกุมผู้กระทำความผิด

3) AI ช่วยศาลพิจารณาคดีลงโทษผู้กระทำความผิด

4) AI ช่วยคุมขังผู้กระทำความผิด

ผลการศึกษาสามารถสรุปองค์ความรู้ ดังนี้

รูปภาพที่ 1 แผนผังแสดงวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาการร่อนราทอนในยุคดิจิทัล

References

กรมทรัพย์สินทางปัญญา, กระทรวงพาณิชย์. (2546). พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

- ฉัตรรัตน์ ไชยจันทร์สม. (2560). *การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา*. เอกสารวิชาการ. กลุ่มงานคณะกรรมการการพาณิชย์และทรัพย์สินทางปัญญา สำนักกรรมการ 1 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ชยุตม์ ศรีทิพย์โพธิ์. (2559). “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับผู้ทรงสิทธิบัตรร่วม”. *วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต*. คณะนิติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2562). *ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท เอ็น โพร โปรดักชั่น จำกัด.
- ฐิติพร วัฒนชัย และ กิตติยา พุกขารุ่งเรือง. (2562). “การบังคับคดีกับทรัพย์สินทางปัญญา” *โครงการวิจัยการบังคับคดีกับทรัพย์สินทางปัญญา* (เสนอกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม). คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บารมี วงษ์สมุทร. (2563). “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบจากการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ให้บริการพื้นที่บนสื่อสังคมออนไลน์”. *วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต*. สาขาวิชานิติศาสตร์. คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ประสาน โสมเสมอสุวรรณ. (2560). “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา : ศึกษากรณีการคุ้มครองลิขสิทธิ์ภาพยนตร์”. *สารนิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต*. คณะนิติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ปริญญาดิษฐ์. (2546). *พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ที่แก้ไข*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2563). *หลักกฎหมายลิขสิทธิ์และบทวิเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาบุญมี ยโสโร (คำลุน). (2549). “การศึกษาทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อทินนาทานในสังคมไทย: ศึกษาเฉพาะกรณี นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนภูเรือ จังหวัดเลย”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอิสระ สิงห์เปี้ย. “การวิเคราะห์ปัญหาทินนาทานตามพุทธจริยศาสตร์เถรวาทในบริบทสังคมไทย”. *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล. 2545.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย 2539*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัตนศักดิ์ รัตนลาภ. (2558). “มาตรการทางกฎหมายในการบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก : ศึกษากรณีการนำมาตรการมาใช้กับประเทศไทยเฉพาะกรณี ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า”. *วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*.

ศิริวัฒน์ ไชยบาง. (2559). “ความสอดคล้องของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของประเทศไทยกับความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า”. *วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.

สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. (2560). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจริญรัฐการพิมพ์.

สุทธิชัย ทักษนันต์. (2563). *AI เปลี่ยนอนาคตโลก*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท โรงพิมพ์ตะวันออก จำกัด (มหาชน).

สัปดาห์ : พิธีกรรมกับชีวิตหลังความตาย

Undertaker : Ritual with Life after Death

พระอนุสรณ์ กิตติวณฺโณ Phra Anusorn Kittiwanno

พระวุฒิชัย ขนฺติพโล Phra Wutthichai Khantipalo

อภิชา สุขจิณ Aphicha Sukjeen

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae campus, Thailand

anusorn.rua@mcu.ac.th

Haripunchai Review 20/02/2024

Haripunchai Review 02/04/2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์พิธีกรรมกับชีวิตหลังความตายมนุษย์ที่เกิดมาอาศัยอยู่บนโลกใบนี้ ไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงซึ่งความตายไปได้ พระพุทธศาสนาสอนให้พิจารณาถึงความตาย เมื่อมีการเกิดเป็นจุดเริ่มต้น ย่อมมีความตายเป็นที่สุด พิจารณาถึงความตายด้วยมรณานุสติ และเห็นความจริงของชีวิตย่อมไม่มีความกลัวในความตายที่จะเกิดขึ้น เมื่อพูดถึงความตาย ส่วนหนึ่งที่จะไม่พูดถึงไม่ได้ นั่นก็คือ บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการผู้ที่เสียชีวิต หรือที่เรียกกันว่า “สัปเหร่อ” ผู้ประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับคนตาย เช่น การอาบน้ำศพ การแต่งหน้า การเปลี่ยนเสื้อผ้า การมัดตราสัง การล้างหน้าด้วยน้ำมะพร้าว การกระทำความดีกล่าว คนทั่วไปมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่บันเทิงรื่นเริงใจ แต่สิ่งนี้ “สัปเหร่อ” แสดงถึงการเคารพคนตาย และมองความตายว่าเป็นเรื่องธรรมดา

สังคมในอดีตมีความเชื่อและความขลาดกลัวในเรื่องของความตายอยู่อย่างไร ความเชื่อเหล่านั้นยังมีอิทธิพลและถูกถ่ายทอดมาจนถึงสังคมในยุคปัจจุบัน เห็นได้จากกระแสของภาพยนตร์ เรื่อง “สัปเหร่อ” ที่ผ่านมา ซึ่งได้เปิดโลกทัศน์ให้กับสังคมไทยเป็นวงกว้าง และได้สร้างมุมมองแง่คิดเกี่ยวกับการมีอยู่ของชีวิต การดำเนินชีวิต และชีวิตหลังความตาย จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้สังคมนำไปเชื่อมโยงและตีความหมายไปต่างๆ นานาให้เข้ากับบริบทของสังคมร่วมสมัย อาทิเช่น มองว่า “สัปเหร่อ” คือ “Soft Power” บ้าง “Events Soft Power” บ้าง “นักส่งวิญญาณ” บ้าง หรือแท้จริงแล้ว “สัปเหร่อ” เป็นแค่เพียงประเพณีและวัฒนธรรมทางความเชื่อของสังคมเท่านั้น

คำสำคัญ: สัปเหร่อ, พิธีกรรม, ชีวิตหลังความตาย

Abstract

This article aimed to analyze rituals and life after death, which human beings cannot escape. Buddhism teaches us how to understand the truth of life: life begins at birth and ends when a person dies. Death contemplation is also included since it helps human understand life and overcome the fear of death. When discussing death, one aspect that is rarely mentioned is the person who deals with death, often known as the undertaker whose responsibilities include bathing, doing makeup, changing clothes, pouring coconut water on the face, and shrouding a dead body. Many people are unwilling to take on this duty. However, completing the tasks of “undertaker” requires belief and familiarity with death.

The beliefs and fears about death in the past have been carried over into modern society. This is reflected in the trend of the current film "The Undertaker", that provides new insight for Thai society and shapes the perspective on the existence of life, lifestyle, and death. The roles of the undertakers are usually interpreted in the context of contemporary society. For example, the undertakers are regarded as soft power, events soft power, and spirit sender. Do their responsibilities just belong to social customs and cultural beliefs?

Key words: Undertaker, Ritual, Life after death

บทนำ

คำว่า “สัปเหร่อ” ที่บันทึกไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้อธิบายความหมายไว้ว่า สัปเหร่อ (สับ-ปะ-เหร่อ) แปลว่า ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับศพ ตั้งแต่ทำพิธีมัดตราสังจนกระทั่งนำศพไปฝังหรือเผา (ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, 2546 : 223) สอดคล้องกับภาษาบาลีที่ว่า “ฉวทาหก” หรือ “ฉวทาหก” (แปลก สมธิรักษ์, พจนานุกรมบาลี-ไทย, 2506 : 113) หรือในภาษาอังกฤษว่า “Undertaker” ซึ่งหมายถึงบุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการคนตาย “ศพ” แล้วคำว่า “สัปเหร่อ” มาจากไหน “สัปเหร่อ” คำนี้มีที่มาจากภาษาเขมร ในสมัยรัชกาลที่ โดยแปลงมาจากคำว่า สัปบุรุษ หรือ สัปเรอ ซึ่งแปลว่า “คนดี” เพราะผู้ที่จะเป็นสัปเหร่อได้นั้นนอกจากจะต้องมีจิตใจที่ดี เสียสละแล้ว ยังต้องมีความกล้าหาญอีกด้วย

ในรัชกาลที่ 5 จากคำว่า สัปเรือ ซึ่งบางคนก็จะเรียกกันว่า “นายป้าช้า” เพราะต้องอาศัยอยู่บริเวณ ป้าช้าเพื่อแปรสภาพร่างกายของผู้วายชนม์เป็นส่วนมากก็ถูกเปลี่ยนเป็นคำว่า “สัปเหร่อ” แทน พ.ศ. 2460 รัชสมัยได้ประกาศใช้ “กฎหมายเสนาบติกระทรวงนครบาลว่าด้วยป้าช้าแลนายป้าช้า” ซึ่งทำให้ “นายป้าช้า” หรือ “สัปเหร่อ” มีหน้าที่ในการจัดการศพอย่างเป็นทางการ และกลายมาเป็นอาชีพที่รู้จักกันจนถึงปัจจุบัน (ความตายกับเพื่อสุดท้ายที่ชื่อว่า “สัปเหร่อ” (29 มกราคม 2567). [ออนไลน์])

จากการทำหน้าที่ของ “สัปเหร่อ” ก้าวสู่คำว่า “Soft Power” ปัจจุบันสังคมไทยต่างก็ให้ความสำคัญ และนิยมนำมาพูดกันอย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือเอกชน ก็ตามต่างก็นิยามคำว่า “Soft Power” แตกต่างกันไป ซึ่งที่มาของคำว่า “Soft Power” Joseph Nye (รัชนิ เอื้อไพโรจน์กิจ, 2565 : 5) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า เป็นอำนาจที่ทำให้ผู้อื่นยินดีปฏิบัติตามความต้องการของเรา โดยไม่ต้องมีการบีบบังคับหรือมีข้อแลกเปลี่ยน หรืออีกนัยหนึ่ง คือ การทำให้ผู้อื่นพอใจในผลลัพธ์ที่เราต้องการโดยใช้สิ่งดึงดูดใจเพื่อนำไปสู่การยอมรับ มากกว่าที่จะขู่หรือใช้กำลังให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม เพราะฉะนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของ การเป็น “สัปเหร่อ” จึงจำเป็นต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามวิธี เพื่อรักษาไว้ซึ่งความถูกต้องตามประเพณีนิยม และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับญาติของผู้วายชนม์ ตลอดถึงผู้มาร่วมเป็นเกียรติในงานศพนั้นด้วย

มุมมองสังคมกับ “สัปเหร่อ”

สัปเหร่อ เป็นอาชีพดูแลศพและการจัดพิธีศพต่าง ๆ เหมือนงานบริการศพ หรือเปรียบเหมือนกับต้นเครื่องบินพาผู้เสียชีวิตเดินทางเที่ยวสุดท้ายสู่ภพภูมิใหม่ ส่วนงานที่ต้องรับผิดชอบจะขึ้นอยู่กับสถานที่และความพร้อม ในบางพื้นที่สัปเหร่อทำหน้าที่แค่ทำพิธี ผังหรือเผาจนเป็นขี้เถ้าเพื่อเก็บไว้กับครอบครัวหรือทำพิธีต่อไป หรืออาจจะตั้งแต่ดูแลป้าช้า ทำโลงศพ แต่งหน้าศพ เป็นคนจัดทำพิธีทางศาสนา ซึ่งปัจจุบันมีช่องทางรายได้หลายทางจากการเป็นสัปเหร่อ ไม่ว่าจะทำศพคนหรือสัตว์เลี้ยง และหนึ่งผลงานจากไต้หวัน เดอะซีรีย์ ‘สัปเหร่อ’ ก็ได้สร้างค่านิยมใหม่กับอาชีพที่ถูกมองข้ามนี้ (แซม เฉลิหมพล อ้วนโพธิ์กลาง),ออนไลน์) สัปเหร่อ จะเรียกว่าเป็นอาชีพหนึ่งก็คงไม่ผิด เพราะเป็นวิถีหรือประเพณีปฏิบัติที่ผูกพันกับวิถีชีวิตคนไทยมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน รวมทั้งยังเป็นอาชีพที่เคียงคู่วัฒนธรรมไทยมาอย่างยาวนาน

สัปเหร่อ คือ ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมความเชื่อการจัดการศพโดยเฉพาะที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับพิธีศพเพื่อให้ศพได้รับการจัดการให้เรียบร้อยและถูกต้องตามประเพณีปฏิบัติของท้องถิ่น ผู้คนโดยทั่วไปจึงมักเชื่อกันว่า สัปเหร่อ จะต้องมีความเมตตา หรือเครื่องรางของขลังไว้ใช้งานและคุ้มภัย

เช่น มีดหมอ (ผี) ผ้ายันต์ และถึงจะมีเวทมนต์คาถา แต่สัปเหร่อมักจะไม่ว่าคาถาให้คนอื่นฟัง เพราะถือว่าเป็นการลบหลู่ครูบาอาจารย์หรือทำตนเสมอครู ยกเว้นสัปเหร่อที่มีอายุมากและเป็นครูของผู้อื่นเท่านั้นจึงจะสามารถกล่าวคาถาให้ผู้อื่นฟังได้ สัปเหร่อในอดีตจะต้องเรียนรู้วิธีการจัดการกับศพให้ถูกต้องกับโบราณปฏิบัติ ทั้งกระบวนการเผาและฝังเรื่องของ ศาสนพิธีตลอดจนการป้องกันตนเองและผู้อื่น โดยไสยเวทย์ สัปเหร่อจะเรียนวิชากันแบบปากต่อปาก จากการปฏิบัติกับของจริงเริ่มจากการเป็นลูกมือและกิจจจำวิธีการสืบต่อกันมา" ลักษณะและข้อปฏิบัติเฉพาะตัวที่ต้องเรียนรู้ นับตั้งแต่การเรียนรู้เกี่ยวกับกรรมวิธีการจัดการศพ ข้อห้ามและข้อปฏิบัติอาทิ การให้ความเคารพแก่นายป่าช้าหรือ "ตากลิยายกลา" คติความเชื่อในสังคม ความรู้ทางไสยศาสตร์ หรือแม้กระทั่งการรักษาศีลอย่างเคร่งครัดในช่วงทำงาน สัปเหร่อยังมีความสำคัญอย่างมากต่อสังคมไทยในฐานะผู้ที่มีบทบาทสำคัญในประเพณีการตาย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันขั้นตอนและบทบาทหน้าที่ในการจัดการพิธีกรรมเกี่ยวกับศพจะลดลงไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง แต่สังคมก็ไม่อาจขาดคนที่ทำหน้าที่สัปเหร่อได้ บทบาทหน้าที่ของสัปเหร่อจึงแสดงถึงว่าเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมความเชื่อการจัดการศพโดยเฉพาะ ฉะนั้นเมื่อมีคนตายเกิดขึ้นจึงมีพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับพิธีศพซึ่งเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของสังคมไทย และมีบุคคลที่ได้รับการเรียกขานว่า สัปเหร่อ ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการจัดการศพให้ได้รับการจัดการให้เรียบร้อยและถูกต้องตามประเพณีปฏิบัติทางศาสนาและชุมชน

ศาสนาทุกศาสนาต่างก็มีความเชื่อและพิธีกรรมในการจัดการกับผู้เสียชีวิตให้ถูกต้องตามประเพณี มิฉะนั้นอาจมีสิ่งไม่พึงประสงค์จะส่งผลกระทบต่อครอบครัวของผู้วายชนม์และดวงวิญญาณของผู้ตายด้วย ซึ่งบุคคลที่จะประกอบพิธีกรรมเหล่านี้ให้ถูกต้องตามหลักความเชื่อทางศาสนาและพิธีปฏิบัติของชุมชน ก็คือ "สัปเหร่อ" ฉะนั้นสัปเหร่อจึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการประกอบพิธีกรรมดังกล่าว เริ่มตั้งแต่การเตรียมโลงศพ การเคลื่อนย้ายศพ การแต่งตัวศพ การอาบน้ำศพ การนำศพลงโลง การเตรียมที่เผา ตลอดจนถึงพิธีการเก็บกระดูก ซึ่งแต่ละขั้นตอน ก็มีพิธีกรรมปลีกย่อยอีก รวมไปถึงการท่องคาถา จากขั้นตอนและพิธีกรรมดังกล่าว จะเห็นได้ว่า บทบาทหน้าที่ของการเป็นสัปเหร่อนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก และเป็นงานที่มิคนให้ความสนใจน้อยมาก เนื่องด้วยทัศนคติและปัจจัยอื่นๆ ทางสังคมในอดีต มักจะมองว่า "สัปเหร่อ" เป็นอาชีพที่คลุกคลีอยู่กับความตาย หรือเป็นอาชีพเกี่ยวกับงานอวมงคล ทั้งที่บทบาทหน้าที่ของสัปเหร่อเป็นการเสียสละและการอำนวยความสะดวกให้แก่ครอบครัวของผู้วายชนม์ และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้วายชนม์เป็นไปตามจารีตประเพณีพิธีและให้ดีที่สุดเท่าที่ตนมีความรู้ความสามารถ เมื่อมีบุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับศพ ที่หลาย

คนมองว่าเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ เป็นสิ่งที่มองว่าไม่น่ามอง เป็นสิ่งที่มองว่าไม่น่าดู เป็นสิ่งที่มองว่าไม่น่าเข้าใกล้ แต่เมื่อเราศึกษาและทำความเข้าใจตามหลักการทางพระพุทธศาสนาแล้ว จะเห็นว่าศพนั้นแท้จริงแล้วไม่น่ากลัวและไม่น่ารังเกียจอย่างที่เรานึกคิด ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาได้อธิบายเกี่ยวกับความตายหรือศพไว้อย่างน่าสนใจ

การจัดการคนตายพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

คำว่า การตาย หรือ มรณ หมายถึง ความสิ้นสุดของชีวิตหรือ การตาย คือ การที่ชั้นทั้ง 5 ที่ประกอบไปด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ของมนุษย์แตกสลายไป เป็นการทอดทิ้งร่างกาย ความขาดสูญแห่งชีวิตินทรีย์ การที่ชีวิตสูญสิ้น ความสิ้นไป ความเสื่อมไป ความแตกแห่งชั้นความทำลายไป ความไม่เที่ยง ความหายไปแห่งธรรมเหล่านั้น อันใด นี้เรียกว่า มรณะ 6 ดังปรากฏคำอธิบายในพระสุตตันตปิฎกฯ พระสารีบุตร ได้กล่าวถึงการตายไว้ว่า "ผู้ตายไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ ทั้งกายสังขาร คือ ลมหายใจเข้าออกก็ดับไป วจิสังขาร ได้แก่ วิตก วิจาร คือความตรึกความตรองก็ดับ ไป และจิตสังขาร คือ สัญญา และเวทนา คือ ความกำหนดได้หมายรู้ก็ดับไป อายุก็หมดสิ้นไป โออุณ คือไฟที่เกิดแก่กรรมก็สงบ อินทรีย์ ได้แก่ ตา หู จมูกลิ้น กาย ก็แตกทำลายไป (ม.มู. (ไทย) 12/456-457/494-495) และเมื่อเราพิจารณาความตายที่เกิดขึ้น ก็จะเห็นถึงความสังเวชใจ เป็นทุกข์ และเป็นอุทาหรณ์ และให้เร่งรีบปฏิบัติตนเพื่อพ้นจากการตาย "ท่านไม่เคยเห็นบ้างหรือไปโลกนี้ ซึ่งบุรุษหรือสตรีหลังจากตายไปแล้ว 1 วัน 2 วัน หรือ 3 วัน พองขึ้นอืด น้ำเลือดน้ำหนองมีสีเขียว มีน้ำเหลืองแตกซ่านและเต็มไปด้วยความเน่าเปื่อย ก็ความคิดไม่เคยเกิดขึ้นแก่ท่านบ้างเลยหรือว่าท่านก็เหมือนกันจะต้องมีการตายเป็นธรรมดาไม่สามารถหนีพ้นการตายได้" เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะอายุคนเรามีเพียงจำกัดเท่านั้น คืออย่างน้อย ๆ ก็ไม่เกิน 100 ปี ดังปรากฏในพระพุทธพจน์ที่ว่า "ภิกษุทั้งหลาย อายุคนเรานี้สั้นนัก ขาดินหายจะต้องไปเกิด กุศลควรสร้างไว้พรหมจรรย์ควรประพฤติไม่มีใครเลยที่เกิดแล้วไม่ตาย ภิกษุทั้งหลาย คนใดอายุยืน คนนั้นจะอยู่ได้แค่ 100 ปีหรือเกินกว่าบ้างก็เล็กน้อยการตายเป็นสิ่งที่ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่พ้นและไม่รู้ได้ว่าจะตายลงเมื่อใด พระพุทธองค์ ทรงเตือนให้รีบกระทำแต่กรรมดีและปฏิบัติเพื่อพ้นทุกข์ เพราะนานหนกหนาแล้วที่เธอทั้งหลายได้ประสบกับความทุกข์ในการตายของบิดา มารดา บุตร ธิดา พี่น้องชายหญิงทั้งหลาย ก็ในขณะที่ประสบความทุกข์เช่นนั้นเธอทั้งหลายได้หลั่งน้ำตา ลงบนหนทางอันยาวนี้มากกว่าน้ำในมหาสมุทรทั้ง 4 ที่เดียว" (อง.ตัก. (ไทย) 20/36/191-192)

จากใจความที่ปรากฏในพระสูตรดังกล่าว หากเราพิจารณาแล้วย่อมเข้าใจกับการมีของชีวิต และการหมดไปของชีวิต เนื่องด้วยชีวิตเราประกอบไปด้วย ธาตุ 4 และขันธ 5 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม และ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เพราะสิ่งเรานี้มีเราจึงมี ดังนั้นเมื่อสิ่งนี้ดับ เราก็ตามเป็นธรรมดา การมีอยู่ของชีวิตนั้นมากที่สุดก็ไม่เกิน 100 ปี หรือมีเกินแต่ก็ไม่มาก เพราะฉะนั้น เมื่อมีการตายเกิดขึ้นร่างกายนี้ ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น มีการพองอืดเกิดขึ้น มีน้ำเลือดน้ำหนองสีเขียว ไหลออกตามร่างกาย และเน่าเปื่อยไปในที่สุด (หลวงพ่อกุศลทาสภิกขุ) ได้อธิบายถึงความตายไว้อย่าง น่าสนใจว่า การตายเป็นหน้าที่ของสังขาร สังขาร คือ สิ่งปรุงแต่งจากเหตุจากปัจจัย เมื่อเหตุปัจจัย บางส่วนหยุดปรุงแต่งมันก็มีการตายบางส่วนปรากฏออกมา สำหรับสังขารส่วนนั้นจึงถือว่าการตาย เป็นหน้าที่ของสังขาร หรือสังขารมีหน้าที่ที่จะต้องตาย หรือ การตายคือ หมดดี หมดสงบสุข หมด ความประเสริฐ หมดอะไร นี่เรียกว่า “ตาย” (พุทธทาสภิกขุ, 2549 : 75) ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีการตาย เกิดขึ้นจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการศพให้ดีที่สุด เพื่อปิดกั้นหรือปกคลุมภาพอันไม่พึงน่านองนั้น ดังการจัดงานพระศพของพระพุทธองค์ที่ปรากฏในมหาปรินิพพานสูตร ตอนหนึ่งว่า “หลังจากที่พระพุทธองค์ ปรินิพพานแล้ว พระอานนท์ได้ไปแจ้งข่าวแก่พวกภิกษุผู้ครองเมืองกุสินาราให้ได้ทราบ และ ได้รับเป็นธุระในการจัดการพระบรมศพตามที่พระพุทธองค์ทรงตรัสกับพระอานนท์ว่า หน้าที่ปฏิบัตินี้ ไม่ใช่หน้าที่ของภิกษุ แต่เป็นหน้าที่ของพระราชา ฆราวาส และพราหมณ์ผู้ศรัทธาในเราจักทำเอง และ ในการจัดการพระบรมศพนั้น ทรงใช้ผ้าไหมในการห่อพระสรีระของพระองค์ เสร็จแล้วห่อด้วยสำลี บริสุทธิ แล้วจึงห่อด้วยผ้าไหมอีกชั้นหนึ่ง ทำโดยวิธีนี้จนห่อพระสรีระของพระพุทธเจ้าด้วยผ้า และสำลี ได้ 1,000 ชั้นแล้ว อัญเชิญพระสรีระลงในรางเหล็กเดิมด้วยน้ำมันเต็มแล้ว ใช้รางเหล็กอีกอันหนึ่ง ครอบแล้วทำจิตกาธานด้วยไม้หอมล้วน แล้วยกพระสรีระของพระพุทธเจ้าขึ้นสู่จิตกาธาน (ที.ม. (ไทย) 10/23/173)

ความตายนอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงการสิ้นสุดของชีวิตแล้ว แต่ยังแฝงไปด้วยคติธรรมคำ สอนทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติให้ชีวิตเป็นไปในทางที่ดี งาม โดยให้มีสติไม่ให้ประมาทในวัยและการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ ของบุคคลที่ต้องประกอบพิธีศพให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นการให้เกียรติแก่ผู้ตาย ซึ่งก็ สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของสัปเหร่อในสังคมปัจจุบัน ที่ต้องปฏิบัติกับผู้ตาย อาทิเช่น การให้ความ เคารพศพด้วยการสักการะศพ การรดน้ำศพ การห่อศพ การนำศพใส่โลง การบำเพ็ญกุศลศพ การ เตรียมสถานที่ฝังหรือเผาศพ ตลอดจนจนถึงการเก็บกระดูกหรืออัฐิ เป็นต้น บทบาทหน้าที่ของ

“สัปเหร่อ” ที่ต้องปฏิบัติกับผู้ตาย หรืออาจจะเรียกว่าเป็นพิธีกรรมที่ถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งอาจจะมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปตามพื้นที่ แต่โดยสรุปแล้ว ก็คือ แนวทางปฏิบัติที่นิยมปฏิบัติกับคนตาย นั่นเอง

บทบาทหน้าที่ของ“สัปเหร่อ” กับคนตาย

การเป็นสัปเหร่อนั้น นอกจากจะเข้าใจในบทบาทหน้าที่แล้ว ยังจำเป็นต้องรู้ขั้นตอนและพิธีกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตหลังคนตาย ด้วย อาทิเช่น

1. การบอกหนทาง เป็นพิธีการที่ญาติพี่น้อง หรือพระสงฆ์ที่ช่วยทำหน้าที่ในการบอกหนทางแก่ผู้ที่ใกล้สิ้นลมหายใจให้ไปสู่ภพภูมิที่ดี โดยการบอกกล่าวให้ผู้ใกล้สิ้นลมหายใจได้นึกถึงพระรัตนตรัย หรือนึกถึงแต่คุณงามความดีบารมีที่ตนได้สั่งสมมา ให้ปล่อยวางบางสิ่งบางอย่างที่ยังอาจค้างคาอยู่ในจิตใจ หรือนิมนต์พระสงฆ์มาเทศน์ให้ฟัง เพื่อให้ผู้ใกล้สิ้นลมหายใจนั้นได้มีสติไม่หลงไปในอกุศลมูล ดังความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่ว่า ถ้าจิตเศร้าหมอง หมกมุ่นอยู่ในทางอันเป็นอกุศล จิตย่อมไปสู่ภพภูมิที่ไม่ดี ตรงกันข้าม เมื่อจิตไม่เศร้าหมอง ไม่หมกมุ่นอยู่ในอกุศล จิตย่อมไปสู่ภพภูมิที่ดี นี่คือลักษณะของการบอกทาง

2. การอาบน้ำศพ เป็นการอาบน้ำของลูกหลานหรือญาติพี่น้องของผู้วายชนม์ โดยการอาบน้ำอุ่นก่อน เสร็จแล้วค่อยอาบน้ำเย็น เป็นการชำระล้างร่างกายของผู้วายชนม์ให้สะอาดโดยการนำขมิ้นชันผสมกับผิวมะกรูดมาขัดสีให้ทั่วร่างกาย ก่อนจะนำร่างของผู้วายชนม์ไปแต่งตัว

3. การแต่งตัวศพ เป็นความเชื่อที่มักจะปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น การหิวผมให้กับผู้วายชนม์ บางพื้นที่อาจจะมีความเชื่อที่แตกต่างกันไป เช่น บางพื้นที่ก็นิยมหิวผมไปทางขวา บางพื้นที่ก็นิยมหิวไปทางซ้าย บางพื้นที่ก็นิยมหิวแบ่งหน้าแบ่งหลัง การสวมใส่เสื้อผ้าให้กับผู้วายชนม์ จะนิยมสวมใส่เสื้อผ้ากลับด้าน การนำเงินใส่ปากผู้วายชนม์ มีคติข้อคิดให้เราพิจารณาว่า การดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินอย่างไม่รู้จักเพียงพอ เมื่อตายไปก็ไม่สามารถนำทรัพย์สินนั้นไปได้ เชื่อว่าเงินที่อยู่ในปากของผู้วายชนม์ จะใช้เป็นค่าเดินทางในการนั่งเรือข้ามฟากไปยังภพภูมิหน้า นอกจากนี้ ยังมีการนำกรวยดอกไม้รูปเทียนใส่ให้กับผู้วายชนม์ด้วย เพราะมีความเชื่อว่า ดอกไม้รูปเทียนที่ผู้วายชนม์ถืออยู่นั้นจะได้นำไปสักการบูชาพระเกษแก้วจุฬามณีบนสรวงสวรรค์ ซึ่งขั้นตอนหรือพิธีกรรมเหล่านี้ ก็ขึ้นอยู่กับสัปเหร่อแต่ละพื้นที่ที่จะปฏิบัติตามประเพณีนิยม หรือประยุกต์ให้เข้ากับสังคมร่วมสมัย

4. การมัดตราสัง เป็นการนำด้านดิบมาผู้นเป็น 3 เปราะ ประกอบไปด้วย เปราะที่หนึ่ง คือ เท้า เปราะที่สอง คือเอว เปราะที่สาม คือคอ ซึ่งเป็นคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยเรื่องผูก 3

ผูก คือ มีลูกเหมือนมีเชือกผูกคอ มีสามีภรรยาเหมือนปอผูกคอ และมีทรัพย์สมบัติ เหมือนมีปอกผูกเท้า เป็นต้น

5. การเบิกโรงศพ ก่อนจะนำร่างของผู้วายชนม์ลงใส่โรงศพ จะต้องประกอบพิธีกรรมเบิกโรงก่อน โดยสัปเหร่อจะทำน้ำมนต์และร้ายคาถาเพื่อใช้สำหรับประพรมแก่สิ่งที่เป็นอัมงคล เสร็จแล้วนำมิดหมอมากดสายสัญญาณที่ตรงหัวโรงแล้วถามเจ้าภาพว่า "โรงนี้ของใคร" เจ้าภาพจะต้องตอบชื่อของผู้ตาย แล้วสัปเหร่อจะเอามิดหมอนสับไปที่หัวโรง 3 ครั้ง จะสับตรงกลางก่อนและจึงสับข้างซ้ายและขวาห่างกันประมาณ 1 นิ้ว สับให้สายสัญญาณขาดออกจากกัน ต่อจากนั้น จึงผลักไม้ปากกาเครื่องเขียน และด้ายสายสัญญาณที่เหลืออยู่ลงไปโรงให้หมด จึงถือว่าเสร็จพิธีเบิกโรง (เสถียร โกเศศ, 2531 : 74)

6. การจุดเทียนไว้หน้าโรงศพ เป็นประเพณีนิยมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ที่แฝงไปด้วยคติคำสอน แสงไฟเปรียบเสมือนสติที่จะนำพาเราข้ามจากความมืดไปสู่ความสว่าง หรือเปรียบชีวิตเราเหมือนแสงไฟที่ค่อยๆ มอดดับลงตามกาลเวลาของมัน ที่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตที่เป็นไปตามกฎของไตรลักษณ์ กล่าวคือ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความไม่มีตัวตนของเรา

7. การนำน้ำมะพร้าวล้างหน้าศพ ก่อนจะทำการเผาร่างของผู้วายชนม์ สัปเหร่อจะทำการเปิดฝาโลงก่อนแล้วใช้พราหรือมิดที่ลงอาคมผ่านมะพร้าวให้แตกแล้วเทน้ำมะพร้าวรดลงบนใบหน้าของผู้วายชนม์ โดยมีคติความที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมาว่า น้ำมะพร้าวเป็นน้ำสะอาดบริสุทธิ์เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ การนำน้ำมะพร้าวล้างหน้าจึงเปรียบเสมือนการเอากุศลลบล้างอกุศล เป็นการช่วยชำระล้างวิญญาณของผู้วายชนม์ให้มีความบริสุทธิ์ การเก็บกระดูก เป็นบทบาทหน้าที่ของสัปเหร่อที่ต้องเตรียมข้าวของก่อนที่จะประกอบพิธีเก็บกระดูกของผู้วายชนม์ อาทิเช่น เตรียมน้ำอบน้ำหอม เมล็ดถั่ว งา ดอกไม้ โศก หรือหม้อ ตลอดจนเหรียญ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมและหน้าที่ของสัปเหร่อ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ลูกหลานของผู้วายชนม์และพระสงฆ์ที่นิมนต์มาประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

สัปเหร่อ นอกจากจะทำหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ยังต้องเผชิญกับอารมณ์ความรู้สึกอีกมากมาย เช่น ต้องพบกับ ความโศกเศร้า คราบน้ำตาของครอบครัวผู้วายชนม์ ดังนั้น ผู้ที่จะมาทำหน้าที่เป็นสัปเหร่อ ต้องมีจิตใจที่เข้มแข็งและเป็นที่ปรึกษาให้กับครอบครัวของผู้วายชนม์ได้ด้วยในบางโอกาส นอกจากนี้ สัปเหร่อยังต้องเผชิญกับความท้าทายและเสี่ยงกับเชื้อโรคอื่นๆ อีกมากมายหลายชนิด เพราะฉะนั้น การเป็นสัปเหร่อ ถือว่าเป็นบุคคลที่มีจิตอาสาจิตสาธารณะกว่าได้ เพราะบางทีการตอบแทนหรือเรียกอีกอย่างว่า ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ก็ใช้ว่าจะได้เหมือนกันทุกงาน บางที่ก็ต้อง

พิจารณาฐานะทางการเงินของผู้วายชนม์ด้วย เพราะฉะนั้น เมื่อไหร่ที่ไม่มีบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ที่ชื่อว่า “สัปเหร่อ” หรือผู้ประกอบพิธีกรรมกับชีวิตหลังความตายแล้ว งานนั้นจะดำเนินการไปได้ด้วยวิธีการใดหรืออย่างไร แม้ว่าในสังคมปัจจุบันจะมองว่า “สัปเหร่อ” เป็นอาชีพอาชีพหนึ่ง แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นอาชีพที่หลายคนปฏิเสธ จนกระทั่งภาพยนตร์ไทยชื่อว่า “สัปเหร่อ” ได้สร้างปรากฏการณ์ขึ้น จนกลายเป็นกระแสทางสังคม และนำไปสู่การตั้งกระทู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ “สัปเหร่อ” บทบาทหน้าที่ดังกล่าวถือเป็นอาชีพหรือไม่เป็นอาชีพ และก็มีนักวิชาการออกมาอธิบายถึงประเด็นดังกล่าวพอสมควร อาทิเช่น “ผศ.ดร.รัตนพล ชื่นคำ” ผู้อำนวยการสถาบันภาษาศาสตร์และวัฒนธรรมศึกษาราชนครินทร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เห็นว่า แม้สัปเหร่อเป็นผู้ทำหน้าที่จัดการศพตั้งแต่แรกเริ่มทำพิธี จนกระทั่งเผาศพ หากในแง่สังคมไทยไม่ได้มองว่าเป็นอาชีพเท่าไรนัก และคนไม่ค่อยให้ความเคารพนับถือ ถ้าหากเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ๆ ซึ่งมุมมองในสังคมตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันมองสัปเหร่อเป็นอาชีพไม่เป็นมงคล เพราะฉะนั้น ใครควรปรับทัศนคติใหม่ เพราะสัปเหร่อทำหน้าที่ตั้งแต่เริ่มไปจนถึงหลังการฃาปนกิจศพ ก็มีราคาค่าใช้จ่าย และคนไทยก็ติดเรื่องการทำบุญ แต่ถ้ามีอะไรแอบแฝงควรใช้กลไกของชุมชนจัดการเพื่อป้องกัน เพราะสัปเหร่อเป็นอีกอาชีพที่เกี่ยวกับเงินทอง และรูปแบบการทำพิธีเปลี่ยนไปตามสังคม แตกต่างจากรูปแบบดั้งเดิมในเรื่องรายละเอียดปลีกย่อย และเมื่อมีคนตายก็ต้องให้สิ่งตอบแทนกับสัปเหร่อ เป็นอาชีพที่ถ่ายทอดกันในครอบครัว แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนไปต้องมองเป็นเรื่องอาชีพ ควรมีมาตรฐานและสวัสดิการเหมือนอาชีพอื่น (สัปเหร่อ อาชีพคนเป็นเมิน ส่งคนตายเดินทางไปยังที่แสนไกล วาระสุดท้ายของชีวิต (19 กุมภาพันธ์ 2567)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากประเด็นที่นำมาเสนอ พอสรุปได้ว่า “สัปเหร่อ” เป็นบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายของผู้วายชน เป็นการสืบสานคติความเชื่อและพิธีปฏิบัติตามประเพณีนิยมของสัปเหร่อและคุณลักษณะสัปเหร่อที่พึงประสงค์ของประชาชน สัปเหร่อเป็นบุคคลที่ทรงความรู้และแสดงบทบาทที่สำคัญต่อพิธีกรรมให้ต้องถูกตามธรรมเนียมปฏิบัติ ตามคติความเชื่อในท้องถิ่น เป็นการสืบสานคติความเชื่อตามโบลานสมัยประกอบความเชื่อร่วมสมัย ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับขั้นตอนพิธีกรรมชีวิตหลังความตายของผู้วายชน สัปเหร่อเป็นอะไรที่มากกว่าตามที่เรารู้เห็น สัปเหร่อเป็นทั้งผู้นำด้านจิตวิญญาณและเป็นปรีक्षाให้กับครอบครัวของผู้วายชน การจัดลำดับความสำคัญด้านพิธีกรรมให้ถูกต้องตามรูปแบบประเพณีท้องถิ่น และเป็นผู้ที่มีความรู้ในการ

ใช้สายเวทย์ที่ได้รับสืบทอดจากครูบาอาจารย์ เมื่อสังคมเปลี่ยนทัศนคติของคนเปลี่ยนย่อมทำให้การจัดงานศพให้เป็นไปในรูปแบบอื่นๆ จากการนำเสนอและเนื้อเรื่องของภาพยนตร์ เรื่อง “สัปเหร่อ” จนกลายเป็นการเชื่อมโยงกับทุนทางวัฒนธรรมในสังคมไทย และมองว่าเป็นซอฟต์แวร์ และควรสนับสนุนผลักดันให้เป็นซอฟต์แวร์ แต่สิ่งหนึ่งที่ให้อะไรมากกว่า “Soft Power” ก็คือ วาระสุดท้ายชีวิตของทุกคน

References

- พุทธทาสภิกขุ. (2549). *พจนานุกรมพุทธทาสพร้อมคำอธิบายขยายศัพท์*. เนื่องในมงคลกาล 100 ปี พุทธทาส พุทธศักราช 2549-2549. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- มหาวิทยาลัยเกษตรราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยเกษตรราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊ค.
- สมธิรักษ์. (2506). *พจนานุกรมบาลี-ไทย*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- เสถียร โกเศศ. (2531). *กายนาย*. กรุงเทพมหานคร : แม่คำผาง
- ความตายกับเพื่อสุดท้ายที่ชื่อว่า “สัปเหร่อ” (29 มกราคม 2567). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.step.cmu.ac.th/view_content.php?ct_id=TVRJMW=
- แซม เฉลิมพล อ้วนโพธิ์กลาง . (28 มกราคม 2567). *สัปเหร่อ : กัปตันเที่ยวสุดท้ายสู่ภาพภูมิใหม่*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://edukey.me/edukeyv3/blog/view/00243/>
- สัปเหร่อ อาชีพคนเป็นเมิน ส่งคนตายเดินทางไปยังที่แสนไกล วาระสุดท้ายของชีวิต (19 กุมภาพันธ์ 2567). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2735585> [29 มกราคม 2567].

ลักษณะเด่นของผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมังคลาจารย์

The Dominant Features in Phrasirimangalacariya's Pali Scripture.

จุมพล สุธะติยะ Jumpol Suyata

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Humanities Mahamakut Buddhist University

Jumpolsuyata@Gmail.com

Haripunchai Review 24/10/2024

Haripunchai Review 04/02/2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอลักษณะเด่นของผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมังคลาจารย์ พระสงฆ์นักปราชญ์ ผู้มีผลงานโดดเด่นในยุคทองของพระพุทธศาสนาในล้านนา (พุทธศตวรรษที่ 21) โดยปรากฏผลงาน 4 เรื่อง คือ 1) เวสสันดรทีปนี 2) จักกวาฬทีปนี 3) สังขยาปกาสกุฎิกา และ 4) มังคลัตถทีปนี จากการศึกษาพบว่า ผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมังคลาจารย์ มีโครงสร้างที่สมบูรณ์ตามองค์ประกอบของวรรณกรรมอัตถวิณณนา มีลักษณะเด่นของการนำเสนอเนื้อหาที่เหมือนกัน 7 วิธี คือ 1) การวิเคราะห์คำศัพท์ 2) การอธิบายคำศัพท์ด้วยคัมภีร์ที่เกี่ยวข้อง 3) การขยายความ 4) การจำแนกประเภท 5) การอ้างอิง 6) การประมวลข้อมูลจากคัมภีร์ต่างๆ และ 7) การประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่น่ามาอ้างอิง มีลักษณะเด่นของผลงาน กล่าวคือ เวสสันดรทีปนี เป็นคู่มือประกอบการศึกษาภาษาและวรรณกรรมบาลี จักกวาฬทีปนีเป็นงานค้นคว้าวิจัยที่ลึกซึ้ง โดยที่ท่านกล่าววิจารณ์และประเมินความถูกต้องของคัมภีร์ต่างๆ ด้วยเหตุผลที่ลึกซึ้งคมคาย โดยมีสังขยาปกาสกุฎิกาเป็นคู่มือในการทำความเข้าใจการคำนวณต่างๆ ในจักกวาฬทีปนี และมังคลัตถทีปนีเป็นสื่อวรรณกรรมที่เขียนออกมาเพื่อใช้เป็นคู่มือการเผยแผ่หลักธรรมขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน วรรณกรรมบาลีเหล่านี้เป็นเสมือนครูที่ผู้ศึกษาได้ยึดเป็นแบบในการเรียน ทั้งในแง่เนื้อหาสาระของวรรณกรรมแต่ละเรื่อง และวิถีอัตลักษณ์ของปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา หรือเป็นการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยตรงจากประวัติของผู้รจนารอง

คำสำคัญ: ลักษณะเด่น, วรรณกรรมบาลี, พระสิริมังคลาจารย์.

Abstract

The objectives of this research were to study the dominant features of structures and substances, including evaluation of quality of Pali literary works of Phra Sirimaṇḍalācāriya based on four works: 1) Vessantaradīpanī, 2) Cakkavāḍīdīpanī, 3) Saṅkhaṇḍapākaṇḍīka, and 4) Maṇḍalatthadīpanī. It was conducted by analytical studying the dominant features of structures, content presentation, and substances, and then summarizing data, evaluating the quality, and writing in descriptive approach. It consisted of seven content presentation styles which were as follows: 1) word analysis, 2) word explanation referenced to related scriptures, 3) subject to clarification, 4) classification, 5) reference, 6) data collection from other scriptures, and 7) evaluation of referenced data accuracy. The dominant features of substances indicated that Vessantaradīpanī was a guidebook for learning language and Pali literature, Cakkavāḍīdīpanī was a profound research work expressed comments and correct evaluations with keen intelligent reasons, Saṅkhaṇḍapākaṇḍīka was a manual for calculations of Cakkavāḍīdīpanī, and Maṇḍalatthadīpanī was literary works invented for basic Dharma propagation to public. All these works were revealed the three values of literatures in the followings: language value that had a correct and smooth grammatical usage, Dharma content value that focused on preaching of the Buddha teachings for supreme beneficial lifestyle, and social value that reflected from literary works themselves which had an effective implementations for learning and teaching manual, Buddhist propagation, including other knowledge associated with daily life of people from the past until now.

Keywords: dominant features, Pali literary works, Phra Sirimaṇḍalācāriya.

บทนำ

ในยุคทองของของพระพุทธศาสนาในล้านนา พระสิริมงคลอาจารย์ ปราชญ์ผู้สร้างผลงานอันทรงคุณค่าต่อพระพุทธศาสนา ท่านมีนามเดิมว่า ศรีปิงเมือง เป็นชาวเชียงใหม่โดยกำเนิด มีชีวิตอยู่ในช่วงรัชสมัยพระเจ้าติโลกราชมาจนถึงพระเมืองเกษเกล้า (พ.ศ.1984 - 2081) ได้รับการบรรพชาและอุปสมบทในสำนักของพระพุทธวิระผู้ที่ได้เดินทางไปศึกษาพระพุทธศาสนาที่ลังกาทวีป มีข้อสันนิษฐานว่า พระสิริมงคลอาจารย์เคยไปศึกษาถึงลังกาทวีป และดำรงตำแหน่งสูงสุดในฐานะพระอาจารย์ของพระเมืองเกษเกล้า กษัตริย์ล้านนา (บาลี พุทธรักษา, 2556: 96) ในท้ายผลงานของท่านได้กล่าวถึงสถานที่พำนัก คือ วิหารสวนขวัญ ตั้งอยู่ในเขตวัดเวฬุวนาราม ทางทิศใต้ของนครเชียงใหม่ ห่างจากวัดสี่หารามไป 100 คาวุต (4 กิโลเมตร) ปัจจุบันคือวัดตำหนัก ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ท่านได้สร้างผลงานอันเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย เป็นคัมภีร์ที่อธิบายขยายความเนื้อหาจากพระไตรปิฎกและคัมภีร์ปกรณ์วิเสส มีจำนวน 4 เรื่อง ประกอบด้วย

1. เวสสันดรทีปนี คู่มืออธิบายเวสสันดรชาดกที่มาในขุททกนิกาย พระสุตตันตปิฎก ว่าด้วยคำศัพท์และเรื่องราวในคัมภีร์เวสสันดรชาดก แต่งเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2060
2. จักกวาฬทีปนี คู่มืออธิบายเกี่ยวกับภูมิวิทยาของจักรวาล มีภูเข แม่ น้ำ สระ บ่อน้ำ ทวีป มนุษย์ เทวดา และอมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในจักรวาล แต่งเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2063
3. สังขยาปกาสกฏีกา คู่มืออธิบายคัมภีร์สังขยาปกาสกปกรณ์ กวินพนธ์ของญาณวิลาส ว่าด้วยเครื่องนับและเครื่องตวง 6 อย่าง แต่งเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2063
4. มังคลัตถทีปนี คู่มืออธิบายความแห่งมงคลสูตรที่มาในขุททกนิกาย พระสุตตันตปิฎก อธิบายความในมงคลสูตรให้พิสดาร แต่งเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2067

ผลงานของท่าน เป็นงานวรรณกรรมที่ผสมผสานทั้งศาสตร์และศิลป์ของการใช้ภาษาบาลีได้อย่างยอดเยี่ยม อีกทั้งยังสอดแทรกองค์ความรู้จากคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา รวมถึงคัมภีร์อื่นหลายคัมภีร์เข้าด้วยกัน ทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นในวงการวรรณกรรมบาลี (ลิขิต ลิขิตานนท์, 2534: 102)

วรรณกรรมบาลีในล้านนา

ภายหลังจากการทำสังคายนาที่วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด ในปัจจุบัน) ในคัมภีร์สังคีติยวงศ์ให้การรับรองว่า เป็นการทำสังคายนาครั้งที่ 8 ของโลก ในปี พ.ศ. 2020 ตรงกับรัชสมัยพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. 1984 - 2030) เกิดการรวบรวมและเรียบเรียงพระธรรมวินัยขึ้นครั้งใหญ่ภายใต้พระ

บรมราชูปถัมภ์ โดยมีพระธรรมทินเถระเป็นประธานในการทำสังคายนา เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการแต่งคัมภีร์ขึ้นอย่างแพร่หลายในล้านนา นับตั้งแต่รัชสมัยพระเจ้าติโลกราชเรื่อยมาจนถึงเมืองเกษเกล้า (พ.ศ. 1984 - 2081) (ลิขิต ลิขิตานนท์, 2516: 12)

ความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในอาณาจักรล้านนาระหว่างรัชสมัยพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. 1984 - 2030) มาจนถึงรัชสมัยพระเมืองแก้ว (พ.ศ. 2038 - 2068) เป็นช่วงเวลา “ยุคทองของพระพุทธศาสนาในล้านนา” (สมหมาย เปรมจิตต์ และคณะ, 2546: 8) ช่วงระยะเวลาดังกล่าว ได้มีการผลิตงานวรรณกรรมบาลีขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ยกตัวอย่างเช่น ผลงานของพระญาณกิตติเถระ จำนวน 12 เรื่อง คือ 1) สมันตปาสาทิกา อรรถโยชนา 2) ภิกขุปาฏิโมกขคัมภีร์ที่ปณี 3) สีมาสังกรวินิจฉัย 4) อัฐธสาลีนีอรรถโยชนา 5) สัมโมหวิโนทน์อรรถโยชนา 6) ธาตุกถาอรรถโยชนา 7) ปุคคลบัญญัติ อรรถโยชนา 8) กลาวัตถุอรรถโยชนา 9) ยมกอรรถโยชนา 10) ปฎิฐานอรรถโยชนา 11) อภิธัมมัตถวิภาวิณีอรรถโยชนา และ 12) มูลกัจจายน์อรรถโยชนา แต่งขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2028 - 2043 (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560: 66)

ผลงานของพระสีลวงสเถระ ชื่อคัมภีร์อุปาทสันติ เป็นบทสวดสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต อีกทั้งสรรเสริญพระคุณของผู้ทรงคุณทรงฤทธิ์ และทรงอำนาจต่างๆ เรียกอีกชื่อว่า มหาสันติหลวง แต่งขึ้นในสมัยของพระเจ้าสิริธรรมจักรกัณหัตถิราชาธิราช (พระเจ้าติโลกราช) ระหว่าง พ.ศ. 1985 - 2030 (พระคันธสาราภิงค์, 2552: 6)

ผลงานของพระญาณวิลาสเถระ ชื่อคัมภีร์สังขยาปกาสะก หนังสืออธิบายถึงการนับและคำนวณ วัน เวลา การชั่งตวงด้วยตาชั่ง ระยะทาง ฤดูกาล และการใช้เงินตราในสมัยพุทธกาล ฯลฯ แต่งขึ้นในปี พ.ศ. 2058 (ฉัตรยุพา สวัสดิพงษ์, 2538: 9) ต่อมาคัมภีร์เรื่องนี้ถูกนำไปแต่งอธิบายขยายความโดยพระสิริมังคลาจารย์

ผลงานของพระโพธิธรรมาจารย์ จำนวน 2 เรื่อง คือ จามเทวีวงศ์ ลำดับราชวงศ์ของพระนางจามเทวี หรือพงศาวดารหริภุญไชย เป็นคัมภีร์วงศ์พงศาวดารเรื่องแรกของล้านนา และสิทธิคนิทาน นิทานพระพุทธสิหิงค์ แต่งขึ้นประมาณปี พ.ศ. 1985 - 2068 (ลิขิต ลิขิตานนท์, 2516: 15)

ผลงานของพระรัตนปัญญาเถระ จำนวน 3 เรื่อง คือ 1) ชินกาลมาลีปกรณ์ คัมภีร์ประวัติพุทธศาสนา งานเขียนชิ้นนี้มีคุณค่าต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ล้านนาอย่างยิ่ง 2) มาติกาตถสรวปอภิธรรมสังคณี และ 3) วชิรสารัตถสังคหะ แต่งขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2060 - 2078

ผลงานของพระสุวรรณรังสีเถระ จำนวน 2 เรื่อง คือ ปฐมสมโพธิกถา หนังสือพุทธประวัติฉบับพิสดาร และคันถาภรณ์ฎีกา หนังสืออธิบายคัมภีร์ชื่อ คันถาภรณ์ ของพระชาวพม่า ว่าด้วยหลักเกณฑ์ทางภาษาบาลี แต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2128 ผลงานของท่านถูกนำมาแปลและเรียบเรียงเป็นคัมภีร์ปฐมสมโพธิ โดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส รัตนกิจของกรุงรัตนโกสินทร์ และถูกเลือกให้เป็นหลักสูตรการศึกษาของนักธรรมชั้นเอก

ผลงานของพระอุตรารามเถระ ชื่อคัมภีร์ วิสุทธิมคคทีปนี คู่มืออธิบายความในวิสุทธิมรรคของพระพุทธโฆสาจารย์ พระอรธกถาจารย์ชาวอินเดีย ไม่ปรากฏหลักฐานปีที่แต่ง แต่พอจะสันนิษฐานได้ว่า แต่งขึ้นในสมัยพระเมืองแก้ว

นอกจากนี้ ยังมีปัญญาสชาดก หรือชาดก 50 เรื่อง ซึ่งไม่ปรากฏนามผู้แต่ง สันนิษฐานว่าแต่งสมัยพระเมืองแก้ว ปัญญาสชาดกเป็นงานวรรณกรรมบาลีขึ้นสำคัญของล้านนา เกิดจากการเรียบเรียงชาดกนอกนิบาตในล้านนาที่มีอยู่แล้วให้เป็นภาษาบาลี เป็นต้นกำเนิดของวรรณกรรมไทยหลายเรื่อง เช่น สมุทโฆษชาดก เป็นที่มาของสมุทโฆษคำฉันท์

ผลงานวรรณกรรมบาลีเหล่านี้เป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงยุคทองของพระพุทธศาสนาในล้านนาที่นอกจากจะมีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศาสนวัตถุแล้ว ยังมีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศาสนธรรมคำสอนอีกด้วย และยังเป็นยุคสมัยของการแต่งวรรณกรรมบาลีที่มีรูปแบบและวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่โดดเด่น ดังพบในผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมังคลาจารย์

ลักษณะเด่นของผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมังคลาจารย์

ผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมังคลาจารย์ทั้ง 4 เรื่องคือ เวสสันดรทีปนี (พ.ศ. 2060) จักกวาฬทีปนี (พ.ศ. 2063) สังขยาปกาสฎีกา (พ.ศ. 2063) และมัจฉลิตทีปนีทีปนี (พ.ศ. 2067) ผลงาน 3 เรื่องเป็นงานประเภท “ทีปนี” ยกเว้นคัมภีร์สังขยาปกาสฎีกาเพียงเรื่องเดียวที่เป็นงานประเภท “ฎีกา” ผลงานทั้งหมดมีลักษณะเด่นในการเสนอเนื้อหาอย่างละเอียด มากด้วยข้อมูลที่ยกมาจากคัมภีร์ต่างๆ และนำเสนอในรูปแบบการวิเคราะห์ มีลักษณะเป็นงานอธิบายเชิงวิเคราะห์ (Analytical Exposition) ในงานวิจัยเรื่องวิวัฒนาการวรรณคดีบาลีสายพระสุตตันตปิฎกที่แต่งในประเทศไทย สุภาพรณ ฦ บางช้าง (2533: 525) ได้แสดงทัศนะต่อวรรณกรรมทีปนีของพระสิริมังคลาจารย์ไว้ว่า เป็นจุดเริ่มแรกของวิวัฒนาการของงานอัตถวิถึในสายพระสุตตันตปิฎกที่แต่งในประเทศไทย

ลักษณะเด่นของรูปแบบ

ผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมงคลอาจารย์ มีโครงสร้างที่สมบูรณ์ตามองค์ประกอบของวรรณกรรมประเภทอัตถวิณณนาประกอบด้วยโครงสร้างหลักที่สำคัญคือ ปณามคาถา การลำดับเรื่องและนิคมคาถา โดยส่วนแรก ปณามคาถา หรือคาถาแสดงความนอบน้อม (ส่วนหัวเรื่อง) รูปแบบการนำเสนอปณามคาถามุ่งองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ 1) การแสดงความนอบน้อม กล่าวถึงการแสดงความเคารพต่อพระรัตนตรัย 2) การขออานิสงส์คุ้มครอง กล่าวถึงการขอความคุ้มครองให้การเขียนผลงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี 3) การแสดงปฏินญา กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการแต่ง และ 4) การเชิญชวนผู้ฟังให้ศึกษาคัมภีร์ กล่าวถึงประโยชน์ในการอ่านคัมภีร์ ดังตาราง 1

ลำดับ การ นำเสนอ	ชื่อคัมภีร์			
	เวสสันดรทีปนี	จกกวาฬทีปนี	สังขยาปกาสภิกกา	มังคลัตถทีปนี
ลำดับที่ 1	การแสดงความนอบน้อม	การแสดงความนอบน้อม	การแสดงความนอบน้อม	การแสดงความนอบน้อม
ลำดับที่ 2	การแสดงปฏินญา	การแสดงปฏินญา	การแสดงปฏินญา	การขออานิสงส์คุ้มครอง
ลำดับที่ 3	เชิญชวนให้ผู้ฟังศึกษาคัมภีร์	การเชิญชวนให้ผู้ฟังศึกษาคัมภีร์		การแสดงปฏินญา
ลำดับที่ 4				การเชิญชวนให้ผู้ฟังศึกษาคัมภีร์

ตารางที่ 1 รูปแบบการนำเสนอทปณามคาถาในผลงานทั้ง 4 เรื่อง

จากการเปรียบเทียบทปณามคาถาในผลงานทั้งหมดของพระสิริมงคลอาจารย์ จะเห็นได้ว่า มังคลัตถทีปนี เสนอทปณามคาถาได้ครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด

ส่วนต่อมาคือ การลำดับเรื่อง (ส่วนกลางเรื่อง) เป็นการจัดลำดับเรื่องเป็นตอนๆไปเพื่อให้ง่ายต่อการอ่าน ในบทความนี้จะยกตัวอย่างเฉพาะการลำดับเรื่องในจกกวาฬทีปนี เพื่อให้เห็นภาพรวมของการลำดับเรื่องในผลงาน จกกวาฬทีปนีมีการลำดับเรื่องโดยอาศัยพื้นที่ทางกายภาพจากเรื่องใกล้โลกมนุษย์แล้วขยายพื้นที่ไปไกลจนถึงพรหมโลก โดยแบ่งออกเป็น 6 กัณฑ์ ดังตารางที่ 2

ชื่อเรื่อง	เนื้อเรื่อง
1. จักรกวาง สรูปาทินิเทศ	เป็นการแสดงรูปร่างของจักรกวาง
2. ปัพพตนิเทศ	เป็นการแสดงเรื่องภูเขา เช่น ภูเขาสิเนรุ ภูเขาคุนธร ภูเขาหิมพานต์ ภูเขาจักรกวาง เป็นต้น
3. ชลาสนิเทศ	เป็นการแสดงแหล่งน้ำ คือ สมุทรร สรรน้ำ แม่น้ำ ชลาศัย (โบกขรณี) และอื่นๆ
4. ทวีปนิเทศ	เป็นการแสดงทวีปใหญ่ 4 คือ ชมพูทวีป อุตตรกุทวีป ทวีปเล็ก เช่น ลังกาทวีป เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วยังได้แสดงถึงชื่อบ้าน-ภูมิเมืองของ เมืองสำคัญๆ ตลอดถึงการจัดสรรราชธานีและชนบท
5. ภูมินิเทศ	เป็นการแสดงภาพภูมิต่างๆ 2 ภูมิ (ทวิภูมิ) คือเรื่องอบายภูมิ และเรื่องเทวภูมิ
6. ปกณณกวีนิฉัย	เป็นการแสดงเรื่องอื่นๆ (เบ็ดเตล็ด) เช่น เรื่องอายุของมนุษย์ อายุของเทวดา อายุของสัตว์นรก ฯลฯ อาหาร ต้นไม้ โลก โลกธาตุ ความไม่สิ้นสุด เป็นต้น

ตารางที่ 2 การลำดับเรื่องในจักรกวางทวิปนี

จะเห็นว่า พระสิริมงคลจารย์ลำดับเรื่องโดยการตั้งประเด็นกล่าวถึงเรื่องราวในจักรกวางหรือโลกธาตุก่อน แล้วจึงนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (โอกาสโลก) พรรณนาถึงสถานที่อยู่อาศัยของสัตว์ทั้งหลาย อาหารของสัตว์ ภูเขา แม่น้ำ เทวดา อสูร ฯลฯ ไปตามลำดับ

ส่วนสุดท้าย นิคมคาถา หรือคาถาส่งท้าย (ส่วนท้ายเรื่อง) การนำเสนอ นิคมคาถาในผลงานของพระสิริมงคลจารย์ มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ 1) ประวัติคัมภีร์ กล่าวถึงที่มาของการเขียน สถานที่ ผู้ให้การอุปถัมภ์ และประวัติของตนเองโดยย่อ 2) การขออานิสสงส์ แผลผลบุญจากการแต่งคัมภีร์แก่สรรพสัตว์ และ 3) คำอธิษฐาน ขอผลบุญนั้นแก่ตนเอง ดังตารางที่ 3

ลำดับการนำเสนอ	ชื่อคัมภีร์			
	เวสสันดรทีปนี	จกกวาฬทีปนี	มังคลัตถทีปนี	สังขยาปภาสกฏีกา
ลำดับที่ 1	ประวัติคัมภีร์	ประวัติคัมภีร์	ประวัติคัมภีร์	ประวัติคัมภีร์
ลำดับที่ 2	การขออาณิสส	การขออาณิสส	การขออาณิสส	การขออาณิสส
ลำดับที่ 3	คำอธิษฐาน	คำอธิษฐาน	คำอธิษฐาน	คำอธิษฐาน

ตารางที่ 3 แสดงเปรียบเทียบลำดับรูปแบบการนำเสนอในบทนิคมคาถา

การนำเสนอนิคมคาถาของผลงานทุกเรื่องมีองค์ประกอบครบทั้ง 3 ประการ ในมังคลัตถทีปนีเพียงเรื่องเดียว พบว่า มีการเอ่ยชื่ออาจารย์ของผู้แต่งไว้ว่า พระพุทธิวัระ ซึ่งไม่ปรากฏในผลงานอื่น

ลักษณะเด่นของวิธีการนำเสนอเนื้อหา

วิธีการนำเสนอเนื้อหาในผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมังคลาจารย์สามารถสรุปให้เห็นลักษณะการนำเสนอที่โดดเด่นในงานของพระสิริมังคลาจารย์ได้ 7 วิธี คือ 1) การวิเคราะห์คำศัพท์ 2) การอธิบายคำศัพท์ด้วยคัมภีร์ที่เกี่ยวข้อง 3) การขยายความ 4) การจำแนกประเภท 5) การอ้างอิง 6) การประมวลข้อมูลจากคัมภีร์ต่างๆ และ 7) การประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่น่ามาอ้างอิง ซึ่งจะอธิบายโดยยกตัวอย่างจากผลงานบางเรื่อง เพื่อชี้ให้เห็นถึงความเด่นของวิธีการนำเสนอได้ดังนี้

1) การวิเคราะห์คำศัพท์ ในการอธิบายคำศัพท์ประเภท “ศัพท์สมาส” ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่มีรูปวิเคราะห์ ผู้แต่งได้อธิบายด้วยวิธีแสดงรูปวิเคราะห์ตามหลักบาลีไวยากรณ์ เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจความหมายอย่างชัดเจนขึ้น เช่น วิเคราะห์คำศัพท์ว่า **กลิงครกฎโฐษ** ในเวสสันดรทีปนี และคำศัพท์ว่า **มงคล** ในมังคลัตถทีปนี ว่า

กลิงครกฎเฐติ กลิงคนามเก ฐฐเฐ ฯ	(เวสสันดรทีปนี ภาคภาษาบาลี, 2540: 173)
คำแปล: คำว่า ในแคว้นกลิงครฐ หมายถึงแคว้นที่ชื่อกลิงคะ ฯ	
(เวสสันดรทีปนี ภาคภาษาบาลี, 2540: 244)	
สทฺทหนิตฺตมปิ มงฺคฺลนฺติ เอตถ มคิ คคฺติยนฺติ ธาตุวตฺถํ วตฺวา มงฺคตฺติ กิริยาปทํ วุตฺตํ ฯ อี การนโถ หิ มคิ ธาตุ เตน นิปพนฺนรูป พินฺทาโกโม โหติ ฯ (มังคลัตถทีปนี ปฐโม ภาโค, 2543: 11)	
คำแปล: แม้ในสหพันธิภรณ์ ท่านก็กล่าวอรรถแห่งธาตุว่า ในบทว่า มงคล นี้ มคิธาตุ เป็นในความถึง	

แล้วกล่าวบทกิริยาว่า มงฺคติ (ย่อมถึง) ก็ มคิธาตุ เป็น อี การันต์ เพราะเหตุนี้ ในนิปผันนรูป จึงลงนิคคหิตอาคม ฯ (มังคลัตถทีปนี แปล เล่ม 1, 2543: 16)

การตั้งรูปวิเคราะห์เพื่ออธิบายคำศัพท์ตามตัวอย่างที่ยกมา จะเห็นว่า ผู้แต่งวิเคราะห์คำศัพท์โดยการตั้งรูปวิเคราะห์ตามหลักบาลีไวยากรณ์

2) การอธิบายคำศัพท์ด้วยคัมภีร์ที่เกี่ยวข้อง ในการอธิบายความหมายของคำศัพท์ที่เห็นว่าควรวิเคราะห์ให้ละเอียด ผู้แต่งจะอธิบายโดยใช้คัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์นั้น ส่วนมากเป็นคัมภีร์ประเภทอภิธานศัพท์ (พจนานุกรมคำศัพท์) ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจถึงรากของคำศัพท์ (Root) และสะดวกในการสืบค้นข้อมูล เช่น การอธิบายคำศัพท์ว่า อุตฺสว และ ฉณ ในเวสสันดรทีปนี อธิบายโดยอ้างคัมภีร์อภิธานคั่นถะว่า

อุตฺสโว ตฺ ฉณ มโตตฺยภิธานคณโณ ฯ ทวยมุสสเว ฯ อุตฺสํ ทาโห ตํ วมนติ อุกฺคิรณตฺยตฺเรติ อุตฺสโว ฯ ฉิ
 เณเน ฯ ฉินฺทนติ โสตเมตฺถาติ ฉณโณ ฯ ยฺยู ฯ อิสฺส โลโป ฯ ลามกํ ปาปญจ ฉินฺทนโต อณฺณติ สทฺธายนติ
 เอตฺถาติ วา ฉณโณ ฯ ฉิ เณเน ฯ อณฺสทฺทโต โทณฺทโก ธาตุติ ตมฺภูฏิกาทิ ฯ (เวสสันดรทีปนี ภาคภาษา
 บาลี, 2540: 180)

คำแปล: อภิธานคั่นถะแก้ไว้ดังนี้ ทั้ง 2 ศัพท์ เป็นไปในการเล่นสนุกสนาน ฎีกาแห่งบทนั้นแก้ว่า
 มหฺรสปทฺธิชื่อว่า อุตฺสว เพราะเป็นที่คลายซึ่งความร้อนคือความร่ำร้อน (หรือ) เป็นที่ส่งเสียงดังฟังได้
 ไกล ฯ ฉิ ธาตุเป็นไปในการตัด ฯ มหฺรสปทฺธิชื่อว่า ฉณ เพราะเป็นที่ตัดกระแสแห่งความชั่ว (ของเหล่า
 ชน) ฯ ลง ยฺยู ปัจจัย ฯ ลบ อี (ทีฉิ) เสีย ฯ ตัดความชั่วและบาป ฯ แปลง ยฺยู เป็น อณ ฯ อีกอย่างหนึ่ง
 มหฺรสปทฺธิชื่อว่า ฉณ เพราะเป็นที่เชื่อถือของหมู่ชน ฯ ฉิ ธาตุเป็นไปในการตัดขาด (ความไม่เชื่อถือ) ฯ
 ธาตุที่แสดงความหมายแห่ง อณ ศัพท์ เป็นธาตุอีกแขนงหนึ่ง ฯ (เวสสันดรทีปนี ภาคภาษาไทย, 2540:
 255)

ผู้แต่งได้วิเคราะห์คำศัพท์ที่มีความหมายเหมือนกันนั้น ด้วยการอ้างคัมภีร์อภิธานคั่นถะเข้ามาประกอบการอธิบาย ช่วยชี้ให้เห็นว่าคำศัพท์ทั้งสองมีความหมายเดียวกัน แต่มีรูปวิเคราะห์ที่ไม่เหมือนกัน

3) การขยายความ เมื่อวิเคราะห์ความหมายของศัพท์แล้ว ผู้แต่งจะประมวลเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศัพท์นั้นมาขยายความ โดยการนำเสนอรายละเอียดของเนื้อหาไปตามลำดับ หากข้อมูลมี

ความขัดแย้งกัน ผู้แต่งจะหาข้อมูลที่ต้องมาอธิบาย เช่น ในการอธิบายเรื่องทวีปทั้ง 4 ในจกกวฬที่ปนี ผู้แต่งได้ขยายความว่า

โลกที่กปกสเร ปน อายมโต จ วิตถารโต จ ทสสสสโยชน ชมพูทีโป สกฏปณชรสณฐาโน ฯ ปุพพิเทโท วฏฏโฏ อาทาสณฐาโน สตตสสสปปมาโน อายมวิตถาเรน ฯ อุตตรกฐ รสสปีฐชน ฐาโน อฏฐชนสสปปมาโน อายมวิตถาเรน ฯ อปรโคยาน อทณจนทสณฐานํ สตตสสสโยชนปมาณํ อายมวิตถาเรน ฯ ตตํทีปวาสินํ มุขํ ตตํทีปสณฐานนติ วุตตํ ฯ (จกกวฬที่ปนี, 2548: 65)

คำแปล: แต่ในโลกที่กปกสเรได้กล่าวไว้ว่า ชมพูทวีป มีประมาณ 10,000 โยชน์ ทั้งด้านยาวและด้านกว้างมีสณฐานดังเรือนเกวียน ฯ บพพิเทโท กลม มีสณฐานดังกระจกเงา มีประมาณ 7,000 โยชน์ ทั้งด้านยาวด้านกว้าง ฯ อุตตรกฐ มีสณฐานดังตั่งเหลียม มีประมาณ 8,000 โยชน์ ทั้งด้านยาวและด้านกว้าง ฯ อปรโคยาน มีสณฐานดังอัมจันทร์ มีประมาณ 7,000 โยชน์ ทั้งด้านยาวและด้านกว้าง, ดวงหน้าของชาวทวีปนั้นๆ มีสณฐานเหมือนทวีปนั้นๆ ฯ (จกกวฬที่ปนี, 2548: 302)

แสดงให้เห็นถึงทัศนะของผู้แต่งที่ได้ขยายความเกี่ยวกับโลกและจักรวาลตามแนวทางของพุทธศาสนา โดยได้พรรณาถึงสณฐานของทวีปทั้ง 4 คือ อุตตรกฐทวีป ชมพูทวีป อปรโคยานทวีป และบพพิเททวีป โดยหยิบยืมภีร์แต่ละเรื่องขึ้นมาเสริมประกอบการขยายความ

4) การจำแนกประเภท ใช้ในการให้รายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาของสิ่งที่ต้องการจะอธิบาย เป็นการเปิดประเด็นเพื่อเริ่มเรื่องที่จะอธิบาย เช่น ในมังคลัตถที่ปนี จำแนกการบูชาไว้ 2 ประเภท ว่า

บูชา นาม อามิสปปฎิปตติวเสน ทวิธา โหติ ฯ ตตถ ปุพพาทีนา จตูปปจเจยน จ ปุชนํ อามิสบูชา นาม ปฎิปตติยา ปุชนํ ปฎิปตติบูชา นาม ฯ (มังคลัตถที่ปนี ปฐโม ภาโค, 2543: 54)

คำแปล: ชื่อว่าบูชา มี 2 อย่าง ด้วยสามารถอามิสบูชาและปฏิบัติบูชา บรรดาบูชา 2 อย่างนั้น การบูชาด้วยสักการะมีดอกไม้เป็นต้น และด้วยปัจจัย 4 ชื่อว่า อามิสบูชา, การบูชาด้วยปฏิบัติ ชื่อว่าปฏิบัติบูชา ฯ (มังคลัตถที่ปนี แปล เล่ม 1, 2543: 81)

จะเห็นว่าผู้แต่งได้แบ่งประเภท การบูชาออกเป็น 2 ประเภท และอธิบายเพิ่มเติมความหมายของแต่ละประเภท หรือในจกกวฬที่ปนี มีการจำแนกประเภทเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาของสิ่งที่ต้องการจะอธิบาย โดยการเปิดประเด็นจำแนกหัวข้อว่าจะอธิบายเรื่องอะไรบ้าง ว่า

กถียิสส์ อหันทานิ

ภูมิโย ตา ทวีธา มตา

อปายเทวภูมิณี

วสา, ตา กตมา ทเว ฯ

(จกกวาพทีปนี, 2558: 100)

คำแปล: บัดนี้ ข้าพเจ้าจักกล่าวภูมิ ฯ ภูมินั้นจัดเป็น 2 คืออบายภูมิ และเทวภูมิ ฯ ภูมิ 2 นั้น มี
อรรถาธิบายเป็นไฉน ฯ บรรดาภูมิ 2 นั้น จะกล่าวอบายภูมิก่อน ฯ (จกกวาพทีปนี, 2558: 341)

จะเห็นว่าผู้แต่งเริ่มการอธิบายโดยการจำแนกออกเป็น 2 ประเภทก่อนคือ อบายภูมิ และเทว
ภูมิ พร้อมกับเปิดประเด็นว่า จะอธิบายอบายภูมิก่อน

5) การอ้างอิง ในการอ้างอิงคัมภีร์ต่างๆ ซึ่งเป็นที่มาของข้อมูล ผู้แต่งมักจะแสดงรายละเอียด
ปลีกย่อย ช่วยให้สะดวกต่อการค้นหาข้อมูลได้ง่ายขึ้น เช่น ในคัมภีร์เวสสันดรทีปนี มีการอ้างอิงโดย
ระบุชื่อสูตร ชื่อตอน ชื่อวรรคในคัมภีร์ที่ข้อมูลนั้นๆ อย่างชัดเจน ดังพบในการอ้างอิงอรรถกถาอาทิจจัมม
ปัญฐานชาดกในทุกนิบาต หรือเมื่ออ้างอิงถึงคัมภีร์สัททนีติ ก็ไม่ได้บอกแต่ชื่อคัมภีร์ หากแต่ระบุหมวด
เรื่องเอาไว้ด้วย เช่น อาขยาสัททนีติ จำนวนการอ้างอิงในเวสสันดรทีปนีมีมากถึง 4,022 ครั้ง ซึ่งเป็น
ผลงานที่มีจำนวนการอ้างอิงมากกว่าผลงานทั้งหมด หรือการอ้างอิงในจกกวาพทีปนี ผู้แต่งได้ระบุที่มา
ของข้อมูลในลักษณะบ่งรายละเอียดที่สะดวกแก่ผู้สนใจจะติดตามศึกษาข้อมูลนั้นๆ ได้โดยตรง
กล่าวคือ ได้ระบุชื่อสูตร ชื่อตอน ชื่อวรรคในคัมภีร์ข้อมูลนั้นๆ ปรากฏอย่างชัดเจน เช่น ในอรรถกถา
สันทกสูตร ในมัชฌิมปัณณาสก์ หรือในอรรถกถาวัคคีสสังยุต ในสคาถวรรค การอ้างอิงในจกกวาพ
ทีปนีมีจำนวน 1,089 ครั้ง (สุภาพรรณ ณ บางช้าง, 2554: 235-239)

6) การประมวลข้อมูลจากคัมภีร์ต่างๆ ในการแต่งคัมภีร์ ผู้แต่งได้ประมวลความเห็นจาก
ข้อมูลต่างๆ มานำเสนอ เพื่อสนับสนุนกันบ้าง เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความเหมือนและความต่างบ้าง
สามารถรวบรวมรายชื่อคัมภีร์ที่ผู้แต่งประมวลมาใช้ในการอ้างอิง ตัวอย่างเช่น การประมวลข้อมูลมาใช้
อ้างอิงในสังขยาปาสกฏีกา ดังตารางที่ 5

คัมภีร์ที่ประมวลมาใช้ในการอ้างอิง	จำนวน
ประเภทพระไตรปิฎก	
ไม่ระบุชื่อ : ตามในพระบาฬี,ในพระบาฬี (ปาฬิเยน,ปาฬิยา)	3
พระวินัยปิฎก	1

ประเภทอัฐกถา	
ไม่ระบุชื่อ	2
อัฐกถาพระสุตตันตปิฎก	1
ประเภทปกรณ์พิเศษชั้นฎีกา	
วิสุทธิมคคฎีกา (ปรมัตถมัญชุสา)	1
ประเภทคัมภีร์พงศาวดาร	
มหาวิสุฎีกา	1
ประเภทคัมภีร์ไวยากรณ์	
กัจจายณะ	2
สัททนีติ	2
ประเภทคัมภีร์พจนานุกรม / ปทานุกรม	
อภิธาน์ปทีปิกา	1
อมรโกสะ	1
ประเภทบุคคล	
1) บุคคลชั้นอัฐกถา	
บุพพาจารย์ (บุพพาจารย์)	1
โบราณจารย์ (โบราณ)	1
อาจารย์พวกอื่น (อญญะ อาจารย์)	1
2) ผู้แต่งคัมภีร์ไวยากรณ์	
กัจจายนเถระ (ผู้แต่งกัจจายนปกรณ์)	1
อัครวงศาจารย์ (อัครวงศาจารย์ ผู้แต่งสัททนีติ)	1
ฉัปปทพหยาจารย์ (ฉัปปทพหยาจารย์)	1
ผู้แต่งสุตตนิทเทส (กัจจายนสุตตนิทเทส)	
3) ผู้แต่งคัมภีร์พจนานุกรม / ปทานุกรม	
โมคคัลลานาจารย์ ผู้แต่งอภิธาน์ปทีปิกา	1

จตุรงคพล,จตุรงคพลอำมาตย์

3

(จตุรงคพลามจจ ผู้แต่ง อภิธาน์ปทีปิกาฎีกา)

รวม

25

ตารางที่ 5 รายชื่อคัมภีร์ที่ประมวลมาใช้อ้างอิงในสังขยาปกาสะฎีกา

เฉพาะตัวอย่างที่ยกมา ในสังขยาปกาสะฎีกา มีจำนวนอ้างอิง 25 ครั้ง (สุภาพรรณ ณ บางช้าง, 2554: 235-239) แสดงถึงการประมวลองค์ความรู้จากคัมภีร์เหล่านี้มาใช้ในงาน และยังแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของผู้แต่งในการศึกษาค้นคว้าเรื่องที่ตนเองสนใจอย่างจริงจัง

7) การประเมินความความถูกต้องของข้อมูลที่นำมาอ้างอิง ผู้แต่งมีวิธีการประเมินความถูกต้องของข้อมูล ถ้าหากข้อมูลถูกต้อง จะนำมาใช้โดยไม่วิจารณ์ เป็นแต่เพียงนำมาเสนอเพื่อยืนยันรับรองความถูกต้องของคำอธิบายที่ผู้แต่งเสนอไว้ ถ้าข้อมูลมีความแตกต่างกัน จะประมวลข้อมูลที่แตกต่างเหล่านั้นมาเสนอไว้ทั้งหมด แล้วประเมินวินิจฉัยว่าข้อมูลถูกต้องหรือไม่ ตัวอย่างเช่น ในเวสสันดรที่ปนี ผู้แต่งไม่เห็นด้วยกับพระอรรคณาจารย์ที่กล่าวถึงพระนางมายา เป็นธิดาองค์ที่ชื่อว่า สุธรรมา ในธิดา 7 พระองค์ ของพระเจ้ากิงกิ ผู้แต่งได้ค้นคว้าจากเกรือปาทาน จนได้ข้อสรุปว่า พระนางธัมมทินนาเถรีเป็นธิดาองค์ที่ 6 นามว่า สุธรรมา ส่วนพระธิดาที่เหลือความตรงกัน ท่านจึงสรุปว่า การสลับคนระหว่างพระนางมายากับพระนางธรรมทินนาเถรี เป็นเพียงมติของพระชาตกภาณกาจารย์ ซึ่งเป็นการอ้างอิงผิดจากพระบาลีเกรือปาทาน (เวสสันดรที่ปนี ภาคภาษาไทย, 2540: 14) เมื่อชั่งน้ำหนักของข้อมูลที่ควรให้ความสำคัญจริงๆ ต้องยกเอาพระบาลีเป็นหลัก

ลักษณะเด่นของการนำเสนอเนื้อหาในผลงานวรรณกรรมบาลีของของพระสิริมงคลาจารย์ ทั้ง 7 วิธี ล้วนแล้วแต่มีรูปแบบเฉพาะตัว อาจกล่าวได้ว่าเป็นแบบฉบับของคัมภีร์ที่ปนีที่แต่งขึ้นในล้านนาหรือวรรณกรรมบาลีล้านนา ซึ่งมีคุณค่าและความสำคัญต่อการศึกษาทางพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง ผลงานบางเรื่อง เช่น มังคลัตถที่ปนี ถูกจัดให้เป็นหลักสูตรการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ไทยโดยใช้เรียนในชั้นเปรียญธรรม 4 ประโยค 5 ประโยค และ 7 ประโยค (กระทรวงศึกษาธิการ, 2527: 29) นับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

องค์ความรู้จากการสังเคราะห์

เมื่อวิเคราะห์รูปแบบและวิธีการนำเสนอเนื้อหาแล้ว สามารถมองเห็นความโดดเด่นของผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมังคลาจารย์ ได้ 4 ประการ ดังตารางที่ 6

ความโดดเด่นของผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมังคลาจารย์	
1) ประมวลคำอธิบายและความเห็นในคัมภีร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาอธิบาย	2) วิจารณ์และวินิจฉัยความถูกต้องเหมาะสมของข้อมูลในบริบทนั้นๆ
3) ตั้งประเด็นคำถามที่น่าสงสัยแล้วตอบแบบวิเคราะห์วิจารณ์	4) นำเสนอคำอธิบายอย่างละเอียดชัดเจน

ตารางที่ 6 ความโดดเด่นของผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมังคลาจารย์

1) การประมวลคำอธิบายและความเห็นในคัมภีร์ต่างๆ ทั้งในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและคัมภีร์ปกรณ์วิเสสที่เกี่ยวข้อง มาเรียงลำดับให้พิจารณาจำนวนมาก คำอธิบายหรือความเห็นเหล่านั้นนำเสนอโดยมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลอย่างชัดเจน สะดวกสำหรับผู้สนใจจะย้อนกลับไปอ่านสาระในคัมภีร์เหล่านั้นได้โดยตรง

2) เมื่อนำเสนอในลักษณะเปรียบเทียบข้อมูลแล้ว ผู้แต่งจะทำหน้าที่วิจารณ์และวินิจฉัยความถูกต้องเหมาะสมของข้อมูลในบริบทนั้นๆ โดยมีหลักเกณฑ์เทียบความถูกต้องกับพระไตรปิฎก

3) นอกจากการวินิจฉัยข้อมูลแล้ว ผู้แต่งยังสร้างความชัดเจนเชิงวิเคราะห์ ผ่านรูปแบบคำถามคำตอบ (ปุจฉา-วิสัชนา) มีการตั้งประเด็นคำถามที่น่าสงสัยแล้วตอบแบบวิเคราะห์วิจารณ์ มิได้ให้คำตอบเพียงอย่างเดียวทันที แต่มีการเสนอคำตอบหลายแง่มุมให้พิจารณาแล้วสรุปภายหลัง บางครั้งผู้แต่งไม่สรุป แต่เชิญชวนให้ผู้อ่านพิจารณาตัดสินใจความถูกต้องเอาเอง

4) การเสนอคำอธิบายอย่างละเอียดชัดเจน บางครั้งได้เพิ่มลักษณะการนำเสนอให้เกิดความกระจ่างชัดเป็นพิเศษ เช่น คัมภีร์จักกวัตถิปินี เพิ่มการเล่าประวัติความเป็นมาของเมืองต่างๆ ในตอนที่กล่าวถึงนครในชมพูทวีป หรือคัมภีร์มังคลัตถิปินี มีความเด่นในการประมวลนิทานในคัมภีร์ต่างๆ มากเป็นอุทราหรณ์ประกอบคำอธิบายจำนวนมาก

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมงคลอาจารย์ทั้ง 4 เรื่องคือ เวสสันดรทีปนี (พ.ศ. 2060) จักกวาฬทีปนี (พ.ศ. 2063) สังขยาปกาสกุฎิกา (พ.ศ. 2063) และมังคลัตถทีปนีทีปนี (พ.ศ. 2067) ผลงาน 3 เรื่อง เป็นงานประเภท “ทีปนี” ยกเว้นคัมภีร์สังขยาปกาสกุฎิกาเพียงเรื่องเดียวที่เป็นงานประเภท “กุฎิกา” ผลงานทีปนีทั้งหมดมีลักษณะเด่นในการเสนอเนื้อหาอย่างละเอียด มากด้วยข้อมูลที่ยกมาจากคัมภีร์ต่างๆ และนำเสนอในรูปแบบการวิเคราะห์วินิจฉัย มีลักษณะเป็นงานประเภทอธิบายเชิงวิเคราะห์ (Analytical Exposition) ส่วนงานกุฎิกามีลักษณะร่วมกับคัมภีร์กุฎิกาที่แต่งในลังกา เป็นเหมือนคู่มือประกอบการอ่านคัมภีร์ที่กุฎิกาอธิบาย การอธิบายในงานกุฎิกาของพระสิริมงคลอาจารย์ไม่ได้มุ่งให้เกิดความเข้าใจง่ายด้วยวิธีการเสนออย่างกระชับเหมือนอย่างกุฎิกาของลังกา หากแต่ได้เน้นการสรุปแก่นสาระในเนื้อหาแล้วอธิบายขยายความให้กว้างออกไป ผลงานเหล่านี้ล้วนแล้วแต่แสดงให้เห็นถึงภูมิรู้ภูมิธรรมของพระสงฆ์ล้านนา รวมถึงแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการขั้นสูงของงานวรรณกรรมบาลีในล้านนา อาจเรียกผลงานของพระสิริมงคลอาจารย์ได้ว่าเป็น *วรรณกรรมทีปนีล้านนา* ที่ส่องฉายความเจริญรุ่งเรืองแห่งภูมิปัญญาด้านการเขียนงานวรรณกรรมบาลีของบรรพชนล้านนาแต่ครั้งอดีต บทความชิ้นนี้ได้ศึกษาเฉพาะลักษณะเด่นเฉพาะผลงานวรรณกรรมบาลีของพระสิริมงคลอาจารย์ ทำให้พบประเด็นเพิ่มเติมที่อาจนำไปสู่การขยายผลของการศึกษาโดยใช้มุมมองในการวิเคราะห์ลักษณะเด่นในผลงานวรรณกรรมบาลีของปราชญ์ท่านอื่นในล้านนา เช่น พระญาณกิตติ พระโพธิ์รังสี และพระรัตนปัญญา

References

- กรมศิลปากร. (2548). *จักกวาฬทีปนี*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- _____. (2540). *เวสสันดรทีปนี ภาคภาษาบาลี*. พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระเทพวัชรธรรมาภรณ์ (สุรพงษ์ ฐานวโร). กรุงเทพมหานคร : สำนักกราชเลขาธิการ.
- _____. (2540). *เวสสันดรทีปนี ภาคภาษาไทย*. พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระเทพวัชรธรรมาภรณ์ (สุรพงษ์ ฐานวโร). กรุงเทพมหานคร : สำนักกราชเลขาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2527). *ประวัติการศึกษาของสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

คณะกรรมการแผนกตำราและวิชาการ. (2555). *มงคลตถทีปนี* (ปฐม ภาค). พิมพ์ครั้งที่ 17.

กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

_____. (2558). *มงคลตถทีปนีแปล เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2550). *วรรณคดีบาลี*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ฉัตรยุพา สวัสดิพงษ์. (2538). *วรรณกรรมท้องถิ่นล้านนา*. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรีเมียมแฮนด์.

บาลี พุทธรักษา. (2556). *จกกวาททีปนี: “การวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าวรรณกรรม”. รวมบทความตามรอยพระลัทธิมงคลอาจารย์ สังฆปราชญ์ล้านนา*. 90-96. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.

บุญหนา สอนใจ. (2523). “สังขยาปกาสกปกรณ์และฎีกา : การตรวจชำระและการศึกษาเชิงวิเคราะห์”. *วิทยานพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต (ภาษาบาลีและสันสกฤต)*. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระคันธสารภินวศ์ (2552). *บทสวดอุปปาตสันติ*. ลำปาง : วัดท่ามะโอ.

ลิขิต ลิขิตานนท์. (2534). *วรรณกรรมพุทธศาสนาเถรวาท*. เชียงใหม่ : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

_____. (2516). *ยุคทองแห่งวรรณกรรมพุทธศาสนาของล้านนาไทย*. เชียงใหม่ : วิบูลย์การพิมพ์.

สุภาพรรณ ณ บางช้าง. (2533). *วิวัฒนาการวรรณคดีบาลีสายพระสุตตันตปิฎกที่แต่งในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2554). *จกกวาททีปนี: ลักษณะเด่น ภูมิปัญญา และคุณค่า*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สมหมาย เปรมจิตต์ และคณะ. (2546). *โครงการปริวรรตพระคัมภีร์ล้านนา*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

การสร้างสัมพันธภาพระหว่างข้าราชการตำรวจกับประชาชนด้วยหลักสังคหัตถุธรรม ในยุคไทยแลนด์ 4.0

Building relationships between police officers and the public with the principles
of Sangha Vatthu in the Thailand 4.0 era

ชลิดา นาคสุด Chalida Narksut

ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 3

Provincial Police Training Center 3

yayaying959@hotmail.com

Haripunchai Review 10/05/2024

Haripunchai Review 25/06/2024

บทคัดย่อ

การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในประเทศไทยถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กัน
กับประชาชนอย่างมากกล่าวคือ ตำรวจเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชน คอยป้องกัน ปรามปราม และ
รักษาความสงบเรียบร้อยให้กับสังคมผ่านกระบวนการความร่วมมือของประชาชน จนเกิดความไว้วางใจในการ
ปฏิบัติงาน แต่ความรู้สึกของประชาชนโดยมากมักมองข้าราชการตำรวจในทางไม่สู้ดีนักทำให้
การทำงานในเชิงรุกแต่ละสถานการณ์ไม่สามารถเข้าถึงแก่นแท้ของหัวใจแห่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นได้
จนนำไปสู่ความลำบากต่อการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น ฉะนั้น การปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานใน
เชิงรุกผ่านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีอาจจะเป็นเส้นทางหลักของข้าราชการตำรวจในการ
ปฏิบัติงานให้เกิดการแก้ไขปัญหและความร่วมมือกับประชาชนได้มากขึ้นจึงต้องนำหลักสังคหัตถุ
ธรรมมาปรับใช้อย่างเหมาะสม เพราะหลักสังคหัตถุธรรมเป็นหลักธรรมที่สามารถก่อให้เกิดความไว
เนื้อเชื่อใจระหว่างกันด้วยวิธีการ ดังนี้ 1) การให้ใจในความเสียสละ (ทาน) ทูมเทแรงกายใจเพื่่อมุ่
สร้างสังคมแห่งสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมนั้น ๆ 2) การจัดการสื่อสาร (ปิยวาจา) ประชาสัมพันธ์เพื่
ให้เกิดความเข้าใจในข้อมูล สารสนเทศต่าง ๆ อย่างเหมาะสม จริงจัง จริงใจ และถูกต้อง 3) การ
ช่วยเหลือ (อตถจริยา) คำจุนและเข้าไปแก้ไขปัญหให้กับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง และ
ไม่หวังสิ่งตอบแทน และ4) การทำงานด้วยความเป็นกลาง (สมานัตตตา) ไม่เลือกข้าง ไม่เลือกกลุ่ม

โดยมองประชาชนเป็นกัลยาณมิตรที่สามารถทำงานร่วมกับข้าราชการตำรวจได้อย่างดี ภายใต้ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงไทยแลนด์ 4.0

คำสำคัญ : สัมพันธภาพ, ข้าราชการตำรวจ, ประชาชน, หลักสังคหวัตถุธรรม, ไทยแลนด์ 4.0.

Abstract

The performance of police officers in Thailand can be considered to be highly interrelated. The police are those close to the people who maintain peace and order in society through the process of public cooperation. Until trust in working But the feelings of the majority of the public tend to view police officers in a very unfavorable way, causing proactive work in each situation to be unable to reach the essence of the heart of those various problems, leading to difficulty in managing the problems that arise. Therefore, proactively changing work styles through building good relationships may be the main path for police officers to work towards solving problems and collaborating more with the public. Therefore, Sangha principles must be applied. Dhamma objects are applied appropriately. Because the principles of Sangha Vatthu Dhamma are principles that can build trust between each other in the following ways: 1) Giving the heart for sacrifice (donation), devoting one's body and mind to creating a society of peace in that society. 2) Communication management (Piyavaja), public relations to create an understanding of various data and information appropriately, seriously, sincerely and correctly. 3) Assistance (Atthacariya), sustaining and solving problems for the people regularly, continuously and without hope. compensation and 4) working with neutrality (samanatta), not choosing sides, not choosing groups, viewing the people as friends who can work well with police officers. Under the era of change Thailand 4.0

Key words: Relationships, police officers, citizens, principles of Sangha Vatthu Dhamma, Thailand 4.0.

บทนำ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่รักษาความสงบต่อสังคมโดยรวม ได้แก่ การบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชน ดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อำนาจความสะดวกด้านการจราจร จัดระเบียบ การจราจร อำนาจความยุติธรรม รักษากฎหมาย ที่เกี่ยวกับการกระทำผิดอาญา ดูแลรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ การให้บริการประชาชน หน้าที่พิเศษอื่น ๆ เช่น ให้การศึกษากับผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ให้การอารักขาบุคคล การตรวจคนเข้าเมือง และการทะเบียนต่าง ๆ ตลอดจนปฏิบัติตามแนวนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้สมาชิกของสังคมอยู่ร่วมกันภายใต้ กฎ กติกา อย่างเป็นปกติสุข นอกจากนี้สำนักงานตำรวจชาติยังมีหน้าที่ซึ่งกำหนด ไว้ในกฎหมายอีกหลายประการ ลักษณะหน้าที่หลักของตำรวจก็คือ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย (law enforcement agency) ซึ่งเป็นผู้ควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมให้อยู่ภายใต้กรอบหรือระเบียบที่สังคมนั้น ๆ กำหนดให้สมาชิกปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติเพื่อให้สมาชิกในสังคมอยู่อย่างเป็นสุข หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นผู้ปกป้องรักษา มิให้กฎหมายของสังคมถูกละเมิด และทำให้เกิดความปลอดภัยในสังคม (ถิรวุฒิ เฉลิมศรี, 2565) นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 76 วรรคสาม บัญญัติให้รัฐ พึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับ เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ โดยเฉพาะการให้ผู้บังคับบัญชาสนับสนุนส่งเสริมให้ข้าราชการตำรวจในสังกัดปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติตน ของข้าราชการตำรวจตามประมวลจริยธรรมข้าราชการตำรวจมาตรฐานทางจริยธรรม พร้อมทั้งสอดส่องดูแล อบรมชี้แจงแนวทางปฏิบัติ ประกอบการขับเคลื่อน ด้วยการเป็นแบบอย่างภายใต้หลักการและเหตุผลที่ถูกต้อง ตามทำนองคลองธรรม เพื่อพัฒนาให้ข้าราชการตำรวจมีความประพฤติและการปฏิบัติที่ดีงาม สร้างความ เชื่อมั่นศรัทธาและได้รับการยอมรับจากประชาชน (สถานีตำรวจนครบาลพระราชวัง, ออนไลน์)

ดังนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในยุคปัจจุบันได้นำการบริหารภาครัฐแนวใหม่มาใช้โดยปรับปรุงกระบวนการทัศน์พัฒนากระบวนการปฏิบัติงาน ผนวกเข้ากับองค์ความรู้ที่ “ตำรวจ” ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาจากอดีตเพื่อตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของประชาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ผล โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างชุมชนเพื่อขจัดภัยอาชญากรรมแนวคิดนี้ได้รับการยอมรับและถูกนำไปประยุกต์ใช้กับตำรวจเกือบทุกประเทศในโลกแต่อย่างไรก็ตามบางชุมชนอาจต้องมีการพิจารณาถึงปรัชญา และ

แนวคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ดังเช่นตำราวจุมนชนและมวชนสัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหอาชญากรรมของชุมชนในกองบัญชาการตำรวจภูธรต่าง ๆ โดยการทำงานของตำรวจตามแนวคิดการตำรวจชุมชนจะให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันกับชุมชนโดยลดความเป็นระบบราชการสายการบังคับบัญชาของตำรวจลง เปลี่ยนรูปแบบจากการมอบนโยบายจากส่วนกลาง (Top-down approach) ไปเป็นการฟังเสียงสะท้อนจากตำรวจในพื้นที่ (Bottom-up approach) เน้นการสร้างควมไว้วางใจกับคนในชุมชน การออกตรวจโดยการเดินเท้า การจัดตั้งสถานีตำรวจ หรือตุ๋ยมตำรวจในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวอาจไม่สามารถนำไปใช้ได้กับทุกประเทศ แต่คงพิจารณาถึงการนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมต่อไป (ประสงค์ น้ำสมบูรณ์, 2565 : 716) แต่ถึงอย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยบางฉบับชี้ว่า ปัญหาจากการส่งเสริมประสิทธิภาพ คือ ปัญหาการละเลยการใช้ระบบคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ ปัญหาการขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ ปัญหาเรื่องการให้บริการประชาชน ปัญหาเรื่องพฤติกรรมของข้าราชการตำรวจ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เสนอแนะแนวทางการประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อการทำงานของข้าราชการตำรวจ คือ 1. ทาน การให้เพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่น 2. ปิยวาจา กล่าวคำพูดที่สุภาพ 3. อัตถจริยา การประพฤติให้เป็นประโยชน์ทั้งฝ่ายตนเองและคนอื่น 4. สมานัตตตา การปฏิบัติตนสม่ำเสมอในบุคคลทั้งหลาย (สมเกียรติ ชุมพล, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยอีกฉบับจากผลสำรวจพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสถานีตำรวจภูธร ทากาศ อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน พบว่าประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นใน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านทาน ปิยวาจาและอัตถจริยา อยู่ในระดับปานกลาง (ปรีชา แสงผาบ, 2557) ดังนั้น การทำงานข้าราชการทั้งหมดสังคมไทยอาจจะต้องมุ่งไปสู่ความร่วมมือจากประชาชนให้เข้ามามีส่วนในการช่วยเหลือสังคมผ่านกระบวนการสร้างไว้วางใจหรือสัมพันธ์ภาพให้มากขึ้นและที่สำคัญการนำหลักสังคหวัตถุธรรมมาปรับใช้น่าจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดภาพลักษณ์และแก้ไขปัญหตามบทบาทของข้าราชการไทยได้ต่อไป

นโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไทยในปัจจุบัน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นสถาบันที่มีเกียรติและศักดิ์ศรีอย่างมาก เพื่อมิให้สถาบันเกิดความเสื่อมเสียในการปฏิบัติงานจำเป็นต้องกรอบระเบียบ กฎหมาย จริยธรรม และแนวทาง

การทำงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น เมื่อการปรับเปลี่ยนหรือการปฏิรูปสำนักงานตำรวจมักจะมี การปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานตามวัฒนธรรมของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติคนใหม่ ซึ่งปัจจุบันมี พลตำรวจเอกต่อศักดิ์ สุขวิมล (2567 : 6-14) คนล่าสุดได้ออกนโยบายสำหรับการบริหารราชการ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติจำนวน 10 ประการ (ต่อศักดิ์ สุขวิมล, 2567 : 6-14) ได้แก่

- 1) ปกป้อง เทิดทูน และพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 2) เพิ่มขีดความสามารถในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมที่สร้างความเดือดร้อน เอารัด เอาเปรียบ หรือกระทบต่อการดำเนินชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน
- 3) ป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีและอาชญากรรมรูปแบบ ใหม่
- 4) แก้ไขปัญหาเสพติดในทุกมิติอย่างเป็นระบบ
- 5) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานีตำรวจให้มีความพร้อมในการดูแลประชาชน อำนวย ความยุติธรรม และยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง
- 6) พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งความรู้ ทักษะ ยุทธวิธี คุณธรรมจริยธรรม และมีการ ฝึกอบรมทวนอย่างสม่ำเสมอ
- 7) พัฒนาระบบฐานข้อมูล และนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ
- 8) บริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส ยุติธรรม ตรวจสอบได้
- 9) พัฒนาคุณภาพชีวิต สวัสดิการขวัญกำลังใจ และความสามัคคีของข้าราชการตำรวจ
- 10) เน้นภาวะผู้นำในทุกระดับ ผู้บังคับบัญชาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา

กล่าวได้ว่า นโยบายการบริหารราชการของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติจะครอบคลุมภารกิจ เกือบทั้งหมดที่สามารถดูแลสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อยได้อย่างชัดเจน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงบริบทบริบทของสังคมทั้งวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สภาพภูมิอากาศ และวิธีการ การทำผิดกฎหมายในรูปแบบต่าง ๆ อาจต้องตั้งรับ และศึกษาเชิงรุกให้มากขึ้นผ่านกระบวนการ ทำงานแบบเข้าใจ เข้าถึงปัญหาของประชาชน ยิ่งปัจจุบันมียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีที่จำเป็นต้องเท่าทัน และรองรับกิจกรรมได้อย่างทันถ่วงทีของสถานการณ์ปัญหาทางสังคม เทคโนโลยี รวมทั้งฝ่ายข้อมูล ข่าวสารที่สามารถทำให้กำลังพลมีความพร้อมในการจัดการปัญหาในระดับของพื้นที่ได้อย่างครอบ ครอบจึงจะสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนต่อ

ประมวลจริยธรรมข้าราชการตำรวจ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 76 วรรคสามบัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าวและพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 5 ได้กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อใช้เป็นหลักสำคัญในการจัดทำประมวลจริยธรรมของหน่วยงานของรัฐเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 กำหนดประมวลจริยธรรมข้าราชการตำรวจ (กิจจานุเบกษา, 2564) ไว้ดังต่อไปนี้

- 1) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยการแสดงออกถึงความภูมิใจในชาติและรักษาผลประโยชน์ของชาติ ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ เคารพในความแตกต่างของการนับถือศาสนา ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย และเทิดทูนรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์
- 2) ซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติด้วยความโปร่งใส ไม่แสดงออกถึงพฤติกรรมที่มีนัยเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่มีความพร้อมรับการตรวจสอบและรับผิดชอบ มีจิตสำนึกที่ดี คำนึงถึงสังคม สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชนเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- 3) กล้าตัดสินใจและยืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม กล้าคัดค้านและดำเนินการแก้ไขในสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามอำนาจหน้าที่ ใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากอคติ ไม่ยอมกระทำการในสิ่งที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมเพียงเพื่อรักษาประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ ไม่คบหาหรือให้การสนับสนุนแก่ผู้ประพฤติผิดกฎหมาย ผู้มีอิทธิพล หรือผู้มีความประพฤติหรือมีชื่อในทางเสื่อมเสีย อันอาจกระทบกระเทือนต่อความเชื่อถือศรัทธาของประชาชน และต้องวางตัวเป็นกลางในฐานะผู้รักษากฎหมายในกระบวนการยุติธรรม
- 4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีจิตสาธารณะ ร่วมมือ ร่วมใจและเสียสละในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม

5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ และคุณภาพของงาน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว เที่ยงธรรม ทนต่อสถานการณ์ คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นที่ตั้ง รักษาผลประโยชน์ของรัฐ มีมาตรฐานการทำงานที่เป็นสากล พัฒนاتตนเองอย่างต่อเนื่อง เชื่อมั่นใน ระบบการทำงานเป็นทีม ให้บริการแก่ประชาชนด้วยความเต็มใจ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง เหมาะสมตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

6) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ โดยยึดถือความเสมอภาคและไม่เลือก ปฏิบัติโดยไม่ใช้ความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจส่วนตัวต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นเนื่องมาจาก ชชาติกำเนิด เพศ ศาสนาหรือความเชื่อ เชื้อชาติ สัญชาติ อายุ การศึกษาความเห็นทางการเมืองหรือ ความเห็นอื่น เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และยอมรับความแตกต่างของบุคคลหรือสถานะทาง เศรษฐกิจหรือสังคม และพึงวางตัวเป็นกลางทางการเมือง

7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างด้วยการเป็นข้าราชการที่ดี รักษาภาพลักษณ์ของทางราชการและ ความเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ พึงปฏิบัติตนให้เป็นที่ยึดถือศรัทธาแก่ประชาชน ปฏิบัติต่อประชาชน ด้วยความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่อ้างหรือใช้อำนาจโดยปราศจากเหตุผล ดำเนินชีวิตอย่าง เรียบง่ายโดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบรมราโชวาท หลักคำสอนทางศาสนา มา ปรับใช้และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีด้วยการเคารพกฎหมาย และมีวินัย

กล่าวได้ว่า ประมวลจริยธรรมของข้าราชการตำรวจก็เหมือนกับประมวลจริยธรรมอื่น ๆ เช่น ประมวลจริยธรรมของนักการเมือง แพทย์ พยาบาล ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น ตุลาการ ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น โดยฐานหลักมาจากรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่บังคับให้ทุกหน่วยงานจัดทำประมวลจริยธรรมของตนเองโดยมี ประมวลหลักที่พึงปฏิบัติ ทั้งนี้ การกำหนดกรอบจริยธรรมดังกล่าวย่อมสะท้อนถึงเงื่อนไขในเชิง พฤติกรรมขององค์กรให้พยายามสื่อสารไปยังประชาชนว่า ตำรวจสามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้ มีเกียรติและศักดิ์ศรี มีภาพลักษณ์ทางสังคมที่ดี แต่ถึงอย่างไรก็ตามการเขียนกรอบจริยธรรมสำหรับ หลักดังกล่าวก็เพื่อหวังอย่างยิ่งว่า จะสามารถทำให้ประชาชนเข้าใจการทำงาน การปฏิบัติงานของ ตำรวจมากขึ้นตามสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้

การสร้างสัมพันธภาพระหว่างข้าราชการตำรวจกับประชาชนด้วยหลักสังคหวัตถุธรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0

ภายใต้ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงหรือที่เรียกว่า ยุคไทยแลนด์ 4.0 ทำให้องค์กรตำรวจต้องทำงานร่วมกับประชาชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งนโยบายของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติที่ต้องการให้ข้าราชการตำรวจทุกนายทำงานแบบ *เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา* สังคมไปพร้อมกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้มากที่สุด แต่ถึงอย่างไรก็ตามที่ผ่านมากระบวนการสร้างทีมตำรวจสัมพันธ์ลงพื้นที่เพื่อสร้างภาพลักษณ์ก็ตาม ด้วยจำนวนและการปรับวิธีการแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกันอย่างมากจึงต้องอาศัยกลยุทธ์ต่าง ๆ มากมายที่จะสามารถทำงานให้เกิดความสำเร็จได้ ดังนั้นแม้ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเชื่อว่า การนำหลักสังคหวัตถุธรรมมาใช้ในการสร้างสัมพันธภาพย่อมก่อให้เกิดความสำเร็จได้โดยง่าย เพราะหลักสังคหวัตถุธรรมเป็นหลักการที่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือยึดเอาหัวใจของผู้ที่ทำงานร่วมกันไว้ได้ สามารถสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจให้เกิดขึ้น โดยมีแนวทางดังต่อไปนี้

1) การให้ใจในความเสียสละ (ทาน) ทุ่มเทแรงกายใจเพื่่อมุ่งสร้างสังคมแห่งสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมนั้น ๆ เพราะการให้ใจมาเป็นอันดับแรกย่อมสร้างเงื่อนไขที่เริ่มจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น การแจกวัตถุต่าง ๆ ยามที่ประชาชนเดือดร้อนในช่วงที่เกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ทั้งนี้หากน้ำท่วม จะต้องเข้าไปมีบทบาทในการแจกจ่ายเสบียงให้กับประชาชนให้มากที่สุดตามพื้นที่ต่าง ๆ รวมทั้งดูแลป้องกันอันตรายจากโจรภัยอีกด้วย ช่วงอากาศหนาวจัดอาจจะต้องดำเนินโครงการแจกจ่ายสิ่งของตามพื้นที่ขาดแคลน เป็นต้น เพราะฉะนั้น ข้าราชการตำรวจมีความสุขในฐานะเป็นผู้ให้ และประชาชนในฐานะผู้รับ จะมีความสุขของผู้รับคือ ความยินดีที่ได้รับสิ่งที่มอบให้ ในขณะที่ผู้ให้นั้น สุขใจที่ได้ช่วยเหลือและแบ่งเบาความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การให้ที่ปราศจากเงื่อนไขเป็นการให้ที่ทำให้ ทั้งผู้ให้และผู้รับมีความสุข ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ให้ความเต็มใจ และเปี่ยมไปด้วยเมตตาจิต ไม่รู้สึกเสียตายหรืออาลัยอาวรณ์ในสิ่งที่ให้นั้น และการได้รับสิ่งตอบแทนกลับคืนมานั้น เป็นเพียงผลพลอยได้จากการให้ เช่น การให้ของขวัญวันปีใหม่ ซึ่งเรามักจะได้รับของขวัญกลับคืนมาด้วยเช่นกัน (วัดปากน้ำภาษีเจริญ, 2563) ดังนั้น ข้าราชการตำรวจอาจต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ใหม่เพื่อการให้ทานที่มีแบบแผนและมีพฤติกรรมที่สามารถขึ้นนำสังคมได้ รวมทั้งสร้างแนวทางในการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาตามประเพณีวันสำคัญ หรือเทศกาลต่าง ๆ โดยการนำขององค์กรตำรวจ

และพุทธศาสนิกชนมีความพร้อมเพรียงกันให้ทานโดยเฉพาะช่วงฤดูกาลเข้าพรรษา และเทศกาลต่าง ๆ โดยการนำอาหารไปให้ทาน หรือเป็นเจ้าภาพโรงทานร่วมด้วยช่วยกันโดยไม่จำเพาะว่าเป็นที่ไหนซึ่งเป็นการแสดงถึงการเอื้อเฟื้อเกื้อกูลสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและเกิดความสามัคคีพร้อมเพรียงกันเพิ่มขึ้นอีกมากแสดงให้เห็นว่าการให้ทานนั้นก่อให้เกิดความสามัคคีได้จริง นำไปสู่สังคมสันติสุขและเป็นแบบอย่างที่ดี (สมจิตร์ พยัคษา, 2561) จะเห็นได้ว่า การให้ใจในการให้ (ทาน) ของข้าราชการตำรวจไปสู่ประชาชนจะสร้างเงื่อนไขแห่งการทำงานเชิงรุกในโลกยุคใหม่ได้เป็นอย่างดีเพราะประชาชนต้องการความช่วยเหลือยังมีอีกมากมาย ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับองค์กรตำรวจว่าจะมองเห็นทิศทางดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร เพราะการให้จะก่อให้เกิดความสุขทั้งผู้รับและผู้ให้ไปพร้อม ๆ กัน เมื่อผู้ให้ต้องการที่จะให้ ผู้รับต้องการที่จะรับนั้นก็แปลว่ามีความต้องการเดียวกัน เมื่อเห็นในสิ่งเดียวกันย่อมทำให้ก่อให้เกิดสัมพันธภาพได้โดยง่ายจนนำไปสู่ภาวะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

2) การจัดการสื่อสาร (ปียวาจา) ประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ อย่างเหมาะสม จริงจัง จริงใจ และถูกต้อง เพราะการสื่อสาร เป็นกระบวนการหนึ่ง ในการถ่ายทอดเรื่องราวจากบุคคลหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าผู้ส่งสาร ไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า ผู้รับสาร ผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยการสื่อสาร มีความจำเป็นต่อทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม ที่สื่อสารออกไปเพื่อให้เกิดความเข้าใจ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อีกทั้ง การสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญ ที่ทำให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจกัน ทั้งในเรื่องระหว่างบุคคล เรื่องงาน เรื่องเรียน และเรื่องอื่น ๆ ซึ่งผู้ส่งสาร จะมีหน้าที่ทำให้ผู้รับสาร เข้าใจความต้องการ และเกิดการกระทำ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ จากการสื่อสาร ผู้ส่งสาร จะต้องโน้มน้าวใจ ชักจูงใจ ให้ผู้รับสารสามารถคล้อยตามได้ นั้นเรียกว่า ทักษะการสื่อสารด้วย นอกจากการมีคุณสมบัติในการใช้ทักษะสื่อสารตามที่กล่าวไปข้างต้นแล้ว ความสามารถในการสื่อสารที่ดี ก็ต้องมาพร้อมกับการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจทั้งผู้พูดและผู้ฟัง เมื่อมีทักษะการสื่อสารที่ดี ก็ต้องตามด้วยทักษะในการนำเสนอ ที่ฟังแล้วไหลลื่น ชูใจ ชวนคนให้เกิดความคล้อยตาม จะนำเสนออย่างไรให้คนสนใจเนื้อที่ที่ต้องการสื่อสารออกไปให้ได้มากที่สุด และอย่างสุดท้าย ต้องเป็นคนเล่าเรื่องเป็น ซึ่งคนที่เล่าเรื่องเก่ง สามารถทำให้คนฟังเกิดแรงกระตุ้นภายในจิตใจได้ (Funcrowd Thailand, ออนไลน์) ดังนั้น ปียวาจาจึงเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ถ่ายทอดออกมาจากจิตใจเปล่งออกมาเป็นภาษา ดังนั้น จะต้องระวังคำพูดของตนเองในขณะที่พูด เมื่อจะกล่าวถ้อยคำใดควรจะต้องใคร่ครวญเสียก่อนว่า สิ่งที่พูดออกปะนั้นเป็นประโยชน์หรือสอดคล้องกับความจริงหรือไม่

เพราะว่าการกล่าวถ้อยคำที่ไม่เป็นประโยชน์หรือกล่าวคำเท็จ จะทำให้เกิดความเสียหายและทำอันตรายแก่ตนเองและองค์การตำรวจได้ ในทางตรงกันข้ามเมื่อกกล่าวถ้อยคำอันเป็นประโยชน์หรือกล่าวคำสัตย์ จะทำให้เกิดประโยชน์และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและองค์การตำรวจทุกเมื่อ การสงเคราะห์บุคคลด้วยปิตุวาจาโดยการแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ จะทำให้ผู้ที่ได้ฟังเกิดความเห็นชอบและมีความคิดที่เป็นระบบความคิดแบบการคิดพิจารณาอย่างละเอียด ถี่ถ้วนและลึกซึ้ง หรือการคิดที่ถูกต้อง หรือเรียกว่า โยนิโสมนัสสิการ (พระปัลลัตนรงค์ศักดิ์ วิสุทธิเมธี และสุชี มากมูลดี, 2562 : 15) ดังนั้น การใช้คำพูดเพื่อการสื่อสารของข้าราชการตำรวจไปยังประชาชนที่ดีจะก่อให้เกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ ประชาชนรู้สึกดี ยิ่งเมื่อการทำงานอะไร ๆ ก็ตามจะต้องมีการจัดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเกิดการรับรู้ถึงกิจกรรมดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ยิ่งในยุคปัจจุบันมีข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศมากมายทั้งจริงบ้างเท็จบ้างข้าราชการตำรวจองค์การตำรวจอาจต้องปรับรูปแบบการนำเสนอเรื่องราวและช่องทางต่าง ๆ ได้ง่าย ๆ สะดวก รวดเร็ว อีกทั้งการพัฒนาหน่วยงานที่เกี่ยวกับการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติงานข้าราชการตำรวจกับประชาชนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดจึงจะสามารถสร้างภาพลักษณ์และสัมพันธภาพที่ดีกับประชาชนได้

3) การช่วยเหลือ (อรรถจริยา) คำจูนและเข้าไปแก้ไขปัญหให้กับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง และไม่หวังสิ่งตอบแทน แม้สังคมทุกวันนี้ จะดูเหมือนว่าเราต่างคนต่างอยู่กันมากขึ้น เพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้เรามีเครื่องอำนวยความสะดวก มีเครื่องมือสื่อสาร มีหลายสิ่งหลายอย่างที่ทำให้ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่นดังเช่นแต่ก่อน แต่แท้จริงแล้ว มนุษย์เราเป็นสัตว์สังคม ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ตามลำพังได้ ยังต้องมีกิจกรรมร่วมกัน ยังต้องการความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเพราะแต่ละคนยังต่างจิตต่างใจ ต่างความคิด จึงยากที่จะหลีกเลี่ยงสารพัดปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ฉะนั้น ข้าราชการตำรวจต้องประพฤติตนให้ประโยชน์ เป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นตามกำลังความสามารถที่ตนมีอยู่ อาจจะด้วยกำลังกาย กำลังความคิด หรือกำลังทรัพย์ โดยทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมไม่ว่าจะเพื่อสถานที่ องค์กร หรือหมู่คณะ (ทัศนัย เทพกำปนาท, 2564) เพราะการช่วยเหลือ (อรรถจริยา) มีเป้าหมายเชิงสังคม ก็คือ เมื่อเราประพฤติประโยชน์การช่วยเหลือตามหลักอรรถจริยาแล้ว จะทำให้เกิดผลดีในระดับครอบครัว สังคมและประเทศชาติ วิธีการคือ การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งปัน ทั้งทรัพย์สิน เงินทอง สิ่งของ เครื่องใช้ ให้ความรู้ ให้อภัย ตามกำลังของตน ใช้วาจาสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน มีความเสมอต้นเสมอปลาย (พระกุศล เกียนดึกและสมเดช นามเกตุ, 2565 : 1045) เพราะฉะนั้น การช่วยเหลือเกื้อกูลในปัญหาและภาวะงานทั้งหลายของ

ประชาชนเป็นสิ่งที่ข้าราชการตำรวจอาจต้องขบคิด พิจารณาถึงภารกิจขององค์กรตำรวจว่าสามารถเข้าไปช่วยเหลืออย่างไรได้ และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้ ที่สำคัญการใช้หลักความต่อเนื่องแห่งการช่วยเหลือและไม่หวังผลตอบแทนกลับนั้นคือสิ่งที่สามารถสร้างสัมพันธภาพไว้ได้

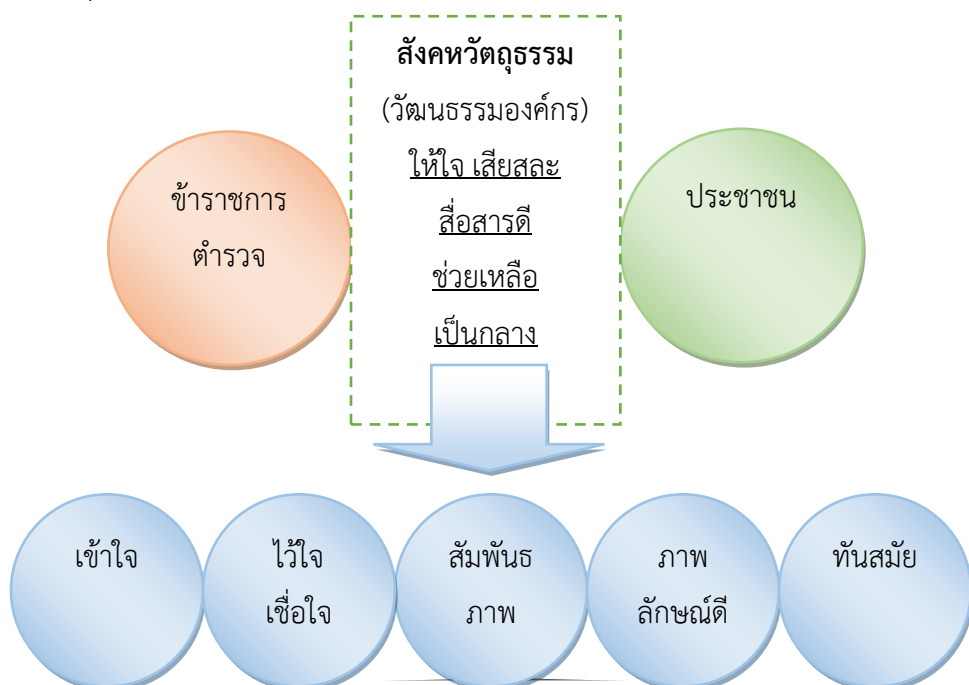
4) การทำงานด้วยความเป็นกลาง (สมานัตตตา) ไม่เลือกข้าง ไม่เลือกกลุ่มโดยมองประชาชนเป็นกัลยาณมิตรที่สามารถทำงานร่วมกับข้าราชการตำรวจได้อย่างดี ในข้อนี้ จะเป็นการนำตนเข้าไปเชื่อมหรือผูกพันกับคนอื่น หรือการวางตนให้เสมอต้นเสมอปลายกับคนอื่นไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน ประชาชน ชุมชน ร่วมสถาบันต่าง ๆ อันเป็นการลดความต้องการในส่วนของตนแล้วไปเพิ่มให้คนรอบข้างสามารถทำให้คนไม่ตึกลายเป็นเป็นคนดีได้ ถึงแม้ว่าผู้ที่เราจะเพิ่มให้นั้นมีเจตนาไม่ดีก็ตาม อีกทั้ง การเอาใจเขามาใส่ใจเราเป็นเรื่องสำคัญในการผูกมิตรไมตรีกับผู้อื่น หรือกับคนรักที่เข้าไปเชื่อมหรือผูกพันกับคนอื่น ถ้าองค์กรตำรวจปฏิบัติอย่างนี้ จะนำความสุขความเจริญรุ่งเรืองมาสู่องค์กรและประชาชนตลอดไป (พระมหาธัญญกรณ จันทวณโณ (วรตันติ), 2565 : 11-12) ซึ่งการทำงานด้วยความเป็นกลาง (สมานัตตตา) คือ องค์กรตำรวจต้องมีการร่วมทุกข์ร่วมสุขในทุกรวากับประชาชน เคียงข้าง เคียงบ่าเคียงไหล่ให้มากที่สุด เพราะการเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย หรือการสร้างองค์กรแห่งวัฒนธรรมการทำงานแบบร่วมกันกับประชาชน จะต้องยึดคติที่ว่า “มีทุกข์ร่วมทุกข์ มีสุขร่วมสุข” และผู้ร่วมงานทำงานทุกคนจะต้องไม่ถือตัว มีความเสมอภาค วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ทำตนให้เป็นที่น่ารัก ที่เคารพนับถือ และนำให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ รวมถึงการทำตนให้คงเส้นคงวา มีความมั่นคงในอารมณ์ (Maturity) หรือการที่ EQ (Emotional Quotient) หรือความฉลาดทางอารมณ์ที่ดี (กัลยา ทองนุช, 2564 : 298) ดังนั้น การทำงานให้เป็นกลางเกิดการตั้งจิตใจเจตนาไว้กลาง ๆ ไม่เลือกข้างใดข้างหนึ่งไว้ก่อน จิตใจมั่นคงต่อกิจกรรมไม่ขึ้นอยู่ตัวบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า หรือมีอิทธิพลต่อตนเอง หรือมองประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียม เสมอภาคไม่เลือกที่รักที่ชังใด ๆ อย่างนี้เรียกว่า การทำงานด้วยจิตใจเป็นกลางจะทำให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจต่อข้าราชการตำรวจตลอดไป

สรุปได้ว่า การสร้างสัมพันธภาพระหว่างข้าราชการตำรวจกับประชาชนด้วยหลักสังคหวัตถุธรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นหลักพุทธธรรมหนึ่งที่นักวิชาการต่าง ๆ นำไปประยุกต์อธิบายบนฐานของความสัมพันธ์และเป็นหลักแห่งความเกื้อกูลระหว่างกันได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าในสถาบันใด องค์กรใด

ชุมชนใด หรือกระทั่งในครอบครัวก็สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสถานที่นั้น ๆ เพราะอานิสงส์ของหลักสังคหวัตถุธรรมจะเป็นไปเพื่อความสามารถที่กันในกลุ่มหรือหมู่คณะอย่างเหนียวแน่นมากที่สุด หรือสามารถก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันอย่างแนบแน่น หากข้าราชการตำรวจนำไปใช้ในกิจกรรมที่ดำเนินร่วมกันกับประชาชนจะยิ่งเห็นภาพของความเข้าใจต่อการทำงานของข้าราชการตำรวจอย่างมาก หรือแม้กระทั่งบุคคลใดนำไปปฏิบัติย่อมนำมาซึ่งความสงบ ความสุข และประโยชน์อื่นอย่างมากมาย ทั้งนี้ การนำหลักสังคหวัตถุธรรมไปประยุกต์ดังกล่าวอาจจะต้องวางแนวทางในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรร่วมกันให้เป็นอย่างดี ด้วยความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในยุคไทยแลนด์ 4.0 เพื่อที่จะช่วยให้ภาพลักษณ์องค์กรตำรวจในสายตาของประชาชนดีขึ้นอย่างชัดเจน

ความรู้ใหม่

การเขียนบทความเรื่อง การสร้างสัมพันธภาพระหว่างข้าราชการตำรวจกับประชาชนด้วยหลักสังคหวัตถุธรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0 จะช่วยให้ข้าราชการตำรวจสามารถหยิบยกและนำไปเป็นแนวทางการทำงานโดยเฉพาะกลุ่มงานต่าง ๆ มิใช่เฉพาะตำรวจสัมพันธ์เท่านั้น แต่หมายรวมถึงตำรวจทุกสังกัดกรม กองและพื้นที่ต่าง ๆ จะต้องนำหลักสังคหวัตถุไปใช้จนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรได้ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์เหตุผลมาทั้งหมดทำให้เห็นดังแผนภาพนี้

ภาพที่ 1 อาณิสสรสร้างสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการตำรวจกับประชาชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การเขียนบทความเรื่อง การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างข้าราชการตำรวจกับประชาชนด้วยหลักสังคหวัตถุธรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0 เป็นอีกหนึ่งเป้าหมายของการทำงานในฐานะข้าราชการตำรวจที่ต้องการเห็นภาพระหว่างข้าราชการตำรวจกับประชาชนไม่เป็นภัยคุกคาม แต่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกันเพิ่มขึ้น จนกระทั่งเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานร่วมกันเพื่อบรรเทาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเชื่อว่า หากข้าราชการตำรวจกับประชาชนไว้วางใจกัน เชื่อใจกันอย่างสนิทกันดี จะลดปัญหาทางสังคมลงได้อย่างมาก แต่ทั้งนี้ การบังคับข้าราชการให้อยู่ในกรอบทั้งหมดก็คงจะยากเพราะทุกคน ทุกสังคมย่อมมีทั้งคนและคนไม่ดีปะปนกันไป แต่กระนั้น นโยบายของผู้บังคับการตำรวจแห่งชาติได้เน้นย้ำอย่างมากต่อกระบวนการสร้างความเข้าใจ เข้าใจ และพัฒนาร่วมกันกับประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ให้เกิดความโดดเด่น ซึ่งอาจจะต้องอาศัยหลักสังคหวัตถุธรรมเข้ามาเสริมเติมแต่งให้ภารกิจตามนโยบายดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จได้ ก็ด้วยการวางแผนและทิศทางการทำงานด้วยใจที่เสียสละ (ทาน) มากกว่าคาดหวังให้ประชาชนเป็นอย่างไร แต่จงทำองค์กรให้เป็นองค์กรที่พึงของประชาชน รวมทั้งเมื่อองค์กรตำรวจมีงานมากมายขนาดไหนก็ตาม หากไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่สื่อสารและการประชาสัมพันธ์อยู่เสมอก็เท่ากับว่า มิได้ทำงานอะไรให้โดดเด่นมากนักจึงต้องพัฒนาหน่วยงานที่ทำหน้าที่สื่อสารและประชาสัมพันธ์อยู่เสมอและให้มีประสิทธิภาพตามหลักแห่งความจริง (ปิยวาจา) นอกจากนี้ การยกระดับกิจกรรมไปสู่ความเป็นสาธารณะมากขึ้นผ่านการช่วยเหลือที่เป็นประโยชน์ (อัทธจริยา) ต่อสังคม ชุมชน และประชาชน ที่ได้รับความเดือดร้อนในทุกกรณีให้มากขึ้น และการทำงานทุกอย่างต่อไม่เลือกปฏิบัติใด ๆ (สมานัตตตา) ต่อชุมชน ต่อองค์กร และต่อประชาชน โดยการทำงานอย่างเสมอภาคไม่เลือกที่รักมักที่ชังใด ๆ ซึ่งเชื่อว่าหากโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ไม่ว่า 4.0 5.0 หรือ 6.0 ก็ตามย่อมจะทำให้หลักสังคหวัตถุธรรมยังมีบทบาทเข้าไปช่วยประสานการปฏิบัติต่าง ๆ ด้วยความร่วมมือร่วมใจให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างยอดเยี่ยมต่อไป

References

- กิจจานุเบกษา. (2564). *ประมวลจริยธรรมข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2564*. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 204 ง. ลงวันที่ 1 กันยายน 2564.
- กัลยา ทองนุช. (2564). หลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานให้มีความสุข. *วารสารวิจัยวิชาการ*. 4 (4), 295-304.
- ทศชล เทพกำปนาท. (2564). *เล่าสู่กันฟัง...เรื่อง “สังคหวัตถุ ๔ ธรรมแห่งการเกื้อกูลกันและกัน”*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : https://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=5921&filename=index [22 เมษายน 2567].
- ถิรภูมิ เฉลิมศรี. (2565). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 2. *หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ต่อศักดิ์ สุขวิมล. (2567). *แนวทางการบริหารราชการประจำงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- ประสงค์ น้ำสมบุรณ์. (2565). นโยบายตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมของชุมชนในกองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 7. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*. 6 (3), 713-728.
- ปรีชา แสงผาบ. (2557). การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสถานีดำรวจภูธรตากอากาศอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. *พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขารัฐประศาสนศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัดปากน้ำภาษีเจริญ. (2563). *การให้ คือ ความสุข*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.sila5.com/blog/blog/detail/var/44s2c4> [22 เมษายน 2567].
- พระปลัดณรงค์ศักดิ์ วิสุทธิเมธี และสุชี มากมูลดี. (2562). สังคหวัตถุองค์ธรรมแห่งการสังคมสงเคราะห์. *วารสารพุทธมคัศ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม*. 4 (2), 10-19.
- พระมหาธนัญกรณ์ จันทวนโณ (วรตันติ). (2565). *หลักการครองตน ครองคน และครองงาน : รูปแบบการบริหารในยุค 4.0*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://plg.onab.go.th/th/file/get/file/20210727477926165c77710a0f6ac83e96d8e923163038.pdf> [22 เมษายน 2567].

พระกุศล ถิ่นนาคและสมเด็จ นามเกตุ. (2565). วิเคราะห์เป้าหมายของหลักอรรถจริยาในคัมภีร์
พระพุทธศาสนา. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7 (1), 1045-1060.

สถานีตำรวจนครบาลพระราชวัง. แนวทางการปฏิบัติตนของข้าราชการตำรวจตามประมวลจริยธรรม.
[ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://phrarachawang.metro.police.go.th> [22 เมษายน
2567].

สมเกียรติ ชุมพล. (2560). พุทธบูรณาการการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ
ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลสายไหม. พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (พธ.ด.) สาขา
พระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมจิตร พยัคษา. (2561). ศึกษาการให้ทานเพื่อส่งเสริมความสามัคคีของพุทธศาสนิกชนในอำเภอประ
โคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Funcrowd Thailand. การสื่อสาร: ความสำคัญที่หลายธุรกิจกลับมองข้าม. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล :
<https://funcrowd.co.th/การสื่อสาร/> [22 เมษายน 2567].

คุณลักษณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขที่พึงประสงค์ของสังคมไทย

Characteristics of the Minister of Public Health that depends on the wishes of Thai society

วิรกานต์ ชัยสิริสุวรรณ Virakan Chaisirisuwan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Chaysirisuwan@gmail.com

Haripunchai Review 06/03/2024

Haripunchai Review 17/06/2024

บทคัดย่อ

รัฐมนตรีทุกกระทรวงในประเทศไทยถือได้ว่าเป็นผู้บริหารระดับที่ผันตนเองจากนักการเมืองมาเป็นนักบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ และพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ ให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี แต่กระนั้น การเป็นรัฐมนตรีกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ.2560 ในมาตรา 160 ได้กำหนดคุณสมบัติของคณะรัฐมนตรีไว้ เช่น มีสัญชาติไทย มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ไม่มีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง เป็นต้น ทำให้ใคร ๆ ที่ได้รับคัดเลือกสามารถเข้ารับตำแหน่งหากมีคุณสมบัติดังกล่าว ซึ่งมีได้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในเชิงผลงานสร้างสรรค์ใด ๆ อีกทั้งหากมีการปรับคณะรัฐมนตรีจะต้องปรับเปลี่ยนตัวบุคคลเข้ามาทำหน้าที่ใหม่ มอบหมายนโยบายใหม่ ข้าราชการต้องปรับตัวใหม่ ๆ อย่างนี้เรื่อยไปๆ ทำให้การทำงานไม่ค่อยมีความต่อเนื่องและมักมีปัญหามากมายอันเป็นผลสะท้อนเกี่ยวกับคุณลักษณะของรัฐมนตรีนั้น ๆ ทุกยุคทุกสมัย ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขเป็นกระทรวงที่ดูแลสวัสดิภาพ สวัสดิการแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ทั้งในเมืองและชนบทอย่างเท่าเทียมทุกกลุ่ม และสร้างสุขภาพที่ดีให้กับประชาชนทั่วทั้งประเทศย่อมพิจารณาคุณสมบัติมากขึ้นให้กลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่พึงประสงค์ ได้แก่ 1.การได้มาซึ่งรัฐมนตรีต้องมาจากเสียงส่วนใหญ่ของแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ 2.มีวุฒิการศึกษาเกี่ยวกับแพทย์หรือความเข้าใจในระบบการทำงานทางการแพทย์เป็นอย่างดี 3.มีภาวะผู้นำเชิงการแพทย์แผนไทยและแผนปัจจุบัน 4.รักษากฎหมายมีความยุติธรรมและเสมอภาค 5.มองผลประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง 6.มีวิสัยทัศน์และนโยบายทาง

แพทย์ที่กว้างไกล

คำสำคัญ: คุณลักษณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข, สังคมไทย.**ABSTRACT**

Every minister in Thailand can be considered an executive who has transformed himself from a politician into an organization manager in order to solve existing problems. and develop various innovations to create good management. However, being a minister of any ministry must be in accordance with the Constitution of the Kingdom of 2017. Section 160 specifies the qualifications of the Cabinet, such as having Thai nationality, being honest. Honesty is evident No behavior that violates or seriously fails to comply with ethical standards, etc., making it possible for anyone selected to take the position if they have the said qualifications. This is not an indicator of success in terms of any creative work. Moreover, if there is a cabinet reshuffle, people will have to be changed to take on new duties. Assign new policy Civil servants must constantly adapt to new things like this. As a result, work is rarely continuous and there are often many problems that are a reflection of the characteristics of the ministers of every era. The Ministry of Public Health is the ministry that takes care of welfare. Congratulations to all medical groups and medical personnel in both urban and rural areas equally. and create good health for people throughout the country will consider more qualifications to become the desired organizational culture, including: 1. The acquisition of ministers must come from a majority vote of doctors and medical personnel. 2. Have a medical education or a good understanding of the medical work system. 3. Have leadership in traditional Thai and modern medicine. 4. Maintain laws that are fair and equitable. 5. Look at the interests of the people as the primary focus. 6. Have a broad medical vision.

Keywords: Characteristics of the Minister of Public Health, Thai society.

บทนำ

ข่าวคราวการแบ่งโควตาของรัฐบาลนายกเศรษฐา ทวีสินเกี่ยวกับตำแหน่งต่าง ๆ ของผู้มีอำนาจเหนือกระทรวงทำให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ไปต่าง ๆ นานาจนกลายเป็นไวรัลของเกมส่ทางการเมืองให้เกิดการก่อตัวความสับสนให้เกิดขึ้นในการสรรหาและแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ผู้ช่วยรัฐมนตรี ซึ่งได้ผู้ที่เหมาะสมบ้าง ไม่เหมาะสมบ้างตามสัดส่วนของการตกลงในการจัดตั้งรัฐบาล ซึ่งก็คาดหวังว่าจะได้ผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ มาทำหน้าที่เพราะในตอนนี้นี่ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองฝ่ายใดก็ยังมีคุณสมบัติ และศักยภาพไม่เพียงพอที่จะนำพาประเทศฝ่าฝันวิกฤติไปได้ เพราะต่างก็มุ่งหวังแต่การสร้างคะแนนนิยม ไม่ได้ทุ่มเททำงานเพื่อประเทศชาติเท่าที่ควร แต่ก็ต้องดูการทำงานของแต่ละคนจึงต้องเร่งพิสูจน์ฝีมือหลายอย่างในท่ามกลางวิกฤติบ้านเมืองที่ยังอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องเร่งแก้ปัญหาอย่างเป็นธรรมให้กับทุกฝ่าย เพราะฉะนั้นอย่ามัวแต่หลงไหล เคลิบเคลิ้ม กับตำแหน่งเสนบดีที่เพิ่งได้รับมาหมาด ๆ อยู่เลย โปรดเร่งทำงาน แสดงวิสัยทัศน์ ออกนโยบายให้พี่น้องชาวไทยได้อยู่ดี กินดีต่อไป (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2553) แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การได้มาซึ่งคณะมนตรีมิได้มีคุณสมบัติต้องห้ามที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 กำหนดตามมาตรา 158 ก็ถือว่าเป็นไปตามหลักการและอาจต้องตั้งโจทย์การพัฒนางาน พิจารณาจากสภาพความเป็นจริงต่อความรู้ความสามารถในระยะเวลาที่กำหนดก่อนจะเลือกตั้งในครั้งต่อไป

คุณลักษณะของรัฐมนตรีไม่ว่ากระทรวงใดก็ย่อมต้องการบริหารจัดการองค์กรให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยไร้การทุจริตและเกิดการผิดพลาดใด ๆ แต่ถึงอย่างไรก็ตามที่ผ่านมาการทำหน้าที่ของรัฐมนตรียังมีปัญหาที่เกิดผลเสียหายต่อชาติบ้านเมืองอย่างมาก เช่น อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขท่านหนึ่งต้องถูกจำคุกและยึดทรัพย์ เพราะถูกศาลตัดสินว่าทุจริตรับสินบน ซึ่งถูกจำคุก 15 ปี ตามที่ศาลตัดสิน ได้รับพระราชทานอภัยโทษ 2 ครั้ง เหลือจำคุก 7 ปี 6 เดือน เมื่อติดจริงครบ 5 ปี (workpointTODAY, 2562) นอกจากนี้ยังมีอีกหลายอดีตรัฐมนตรีที่ถูกลงโทษ เช่น บุญทรง เตริยาภิรมย์ (จำนำข้าวจีทูจี) ภูมิ สารผล (คดีจำนำข้าวจีทูจี) วัฒนา เมืองสุข (คดีทุจริตบ้านเอื้ออาทร) เบญจา หลุยเจริญ (คดีช่วย "ไอ้ค-एम" ชื้อหุ้นชินคอร์ปไม่เสียภาษี) ยงยุทธ วิชัยดิษฐ (คดีที่ดินอัลไพน์) พลอดประสพ สุรัสวดี (คดีโยกย้ายไม่เป็นธรรม) ดังนั้น ท่ามกลางความกังขาและข้อครหาว่านักการเมืองคือชนชั้นอภิสิทธิ์ ทำอะไรก็ไม่ผิด แต่ในข้อเท็จจริง เมื่อสืบค้นข้อมูลย้อนหลัง พบว่านักการเมืองอีกจำนวนไม่น้อย ที่ทำผิดกฎหมายและถูกศาลฯ ตัดสินจำคุกจริง รับโทษจริงอยู่ในเรือนจำ หลายคนพ้นมลทินไปแล้ว และหลายคนยังรับกรรมอยู่ในเรือนจำ (ไทยพีบีเอส (Thai PBS),

2566) ดังนั้น การเข้ามาเป็นรัฐมนตรีแม้ว่าจะระบุไว้ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับเกี่ยวกับการบริหารจัดการกระทรวงให้เกิดความสุจริต มีผลงาน ยุติธรรม และสร้างไว้นับถือเชื่อใจต่อประชาชนทั้งหมดจะทำให้เกิดการยอมรับจากภายในกระทรวงนั้น และแผ่กระจายผลงานดีอันเป็นที่ยอมรับของสังคมภายนอก

ผู้เขียนเห็นว่า แม้ว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 จะระบุคุณสมบัติไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับรัฐมนตรีทุกกระทรวงภายใต้มาตรา 158 แล้วก็ตามก็ไม่ช่วยให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้นโดยนัยยะสำคัญมากนักนั้นก็เพราะการเข้ามาสู่ตำแหน่งดังกล่าวเกิดจากการตกลงของฝ่ายการเมืองที่อิงผลประโยชน์ของพรรคการเมืองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เป็นสำคัญแม้ว่าจะถูกดำเนินเรื่องคุณสมบัติแต่ก็ได้กระทบต่อการรับตำแหน่งแต่ประการใดทำให้การบริหารงานในทุกกระทรวงมิได้เกิดการพัฒนามากนัก ดังนั้น พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 มาตรา 42 กระทรวงสาธารณสุข มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพอนามัย การป้องกัน ควบคุม และรักษาโรคภัย การฟื้นฟูสมรรถภาพของประชาชน และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุขหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยมีภารกิจมี 3 กลุ่มภารกิจได้แก่ กลุ่มภารกิจด้านพัฒนาการแพทย์เกี่ยวกับการพัฒนาวิชาการด้านการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ กลุ่มภารกิจด้านพัฒนาการสาธารณสุข เกี่ยวกับการพัฒนาวิชาการด้านส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมและป้องกันโรค และกลุ่มภารกิจด้านสนับสนุนงานบริการสุขภาพ เกี่ยวกับการสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยบริการสุขภาพ (พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545) ดังนั้น คุณลักษณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขที่พึงประสงค์ของสังคมไทยควรรับได้โอกาสในการได้มาซึ่งรัฐมนตรีที่เพียบพร้อมไปด้วยองค์ความรู้ทางการแพทย์และสามารถทำงานร่วมกับแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ได้อย่างสนิทใจมากขึ้นเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันและร่วมกันพัฒนาสุขภาพของคนไทยต่อไป

คุณลักษณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่พึงประสงค์ของสังคมไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้คณะรัฐมนตรีประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกินสามสิบห้าคน (มาตรา 158 วรรคแรก) ดังนี้

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปี
3. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
4. มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์

5.ไม่มีพฤติกรรมอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

6.ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 98 ได้แก่ 1) ดิยาเสพติดให้โทษ 2) เป็นบุคคลล้มละลาย หรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต 3) เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ 4) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา 96 (1) (2) หรือ (4) 5) อยู่ระหว่างถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวหรือถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง 6) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล 7) เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ 8) เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ 9) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือเคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต 10) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน 11) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง 12) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง 13) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น 14) เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่เกินสองปี 15) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจหรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ 16) เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ 17) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และ 18) เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุตามมาตรา 144 หรือมาตรา 235 วรรคสาม

7.ไม่เป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุด หรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท

8. ไม่เป็นผู้เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา 186 ได้แก่ 1) การดำรงตำแหน่งหรือการดำเนินการที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่หรืออำนาจของรัฐมนตรี 2) การกระทำตามหน้าที่และอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดิน หรือตามนโยบายที่ได้แถลงต่อรัฐสภา หรือตามที่กฎหมายบัญญัติ นอกจากกรณีตามวรรคหนึ่ง รัฐมนตรีต้องไม่ใช่สถานะหรือตำแหน่งกระทำการใดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม อันเป็นการก้ำก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมืองโดยมิชอบตามที่กำหนดในมาตรฐานทางจริยธรรมหรือมาตรา 187 มาแล้วยังไม่ถึงสองปีนับถึงวันแต่งตั้ง ได้แก่ รัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทหรือไม่คงไว้ ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไปตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ และต้องไม่เป็นลูกจ้างของบุคคลใดในกรณีที่รัฐมนตรีผู้ใดประสงค์จะได้รับประโยชน์จากกรณีตามวรรคหนึ่งต่อไป ให้แจ้งประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้โอนหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าวให้แก่นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ รัฐมนตรีจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหุ้นหรือกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามวรรคสองไม่ว่าในทางใด ๆ มิได้ มาตรานี้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้น ให้ใช้บังคับแก่คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของรัฐมนตรี และการถือหุ้นของรัฐมนตรีที่อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของบุคคลอื่นไม่ว่าโดยทางใด ๆ ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2561)

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดห้ามมิให้ข้าราชการและพนักงานของรัฐซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง จะเป็นข้าราชการการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นมิได้ (มาตรา 181) หมายความว่า รัฐธรรมนูญได้กำหนดคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าจะต้องไม่เป็นข้าราชการและพนักงานของรัฐที่มีเงินเดือนประจำหรือข้าราชการการเมืองอื่น ๆ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญมาตรา 98 ต้องไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีที่เข้าลักษณะตาม (1)-(18) เช่น เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่เกินสองปี เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือ เป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ดังนั้น รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดคุณสมบัติในการของรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (พนารัตน์ มาศมงคล,

2561) ดังนั้น ผู้ที่จะเป็นรัฐมนตรีอาจจะมาจากผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ได้เช่นเดียวกับกรณีของนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

กล่าวได้ว่า คุณลักษณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่พึงประสงค์ของสังคมไทยที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญจะระบุไว้อย่างชัดเจนถึงคุณสมบัติมากมาย ทั้งข้อห้าม และคุณสมบัติอื่น ๆ ที่จำเป็น แต่ทั้งนี้หากมองในเชิงวุฒิภาวะหรือคุณธรรมอาจจะไม่ครอบคลุมมากนัก กล่าวคือ ไม่มีข้อความใดเลยที่กล่าวถึงคุณธรรมที่ควรจะมีหรือจริยธรรมอันเป็นพฤติกรรมที่สามารถตรวจสอบในเชิงการทำงานให้มีประสิทธิภาพ หรือหากการบริหารงานขาดประสิทธิภาพจะต้องมีกระบวนการพิจารณาว่าขาดคุณสมบัติการเป็นรัฐมนตรีในกระทรวงนั้น ๆ ซึ่งอาจต้องรอให้มีการปรับคณะรัฐมนตรีจึงจะสามารถปรับเปลี่ยนตำแหน่ง ดังนั้น การที่นักการเมืองได้รับคัดเลือกเข้ามา และมีการจัดสรรตำแหน่งให้ดำรงตำแหน่งรัฐควรได้รับการตรวจสอบจากบุคลากรในสังกัดหรือพึงเสียงวิพากษ์จากนักวิชาการและประชาชนด้วยมิใช่เป็นผู้สามารถวางดุลอำนาจจากฝ่ายการเมืองเท่านั้นน่าจะสร้างความไว้วางใจ และการยอมรับให้เกิดขึ้นเพื่อการทำงานได้อย่างลงตัวต่อไป

คุณลักษณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขที่พึงประสงค์ของสังคมไทย

การเป็นรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขมิใช่ใคร ๆ จะสามารถเข้ามาทำงานในเชิงการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพแต่ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในบริบทเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรที่ดูแลเกี่ยวกับสุขภาพของประชาชนจะช่วยให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดการเข้ามารับตำแหน่งในกระทรวงนี้ ทั้งนี้ คุณลักษณะรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขที่พึงประสงค์ของสังคมไทยนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแล้วยังต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1.การได้มาซึ่งรัฐมนตรีต้องมาจากเสียงส่วนใหญ่ของแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ โดยวิธีการของได้มาซึ่งรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขจะไม่ได้แตกต่างไปจากกระทรวงอื่น ๆ ที่ฝ่ายการเมืองจัดสรรบุคคลเข้ารับตำแหน่งบางครั้งก็สามารถทำงานร่วมกับแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ได้ดี แต่หลายครั้งจะไม่สามารถบริหารจัดการองค์กรเพื่อการทำงานร่วมกันโดยเฉพาะรัฐมนตรีที่มีความรู้เรื่องแพทยอย่างแท้จริงทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มแพทย์ด้วยกันหรือระหว่างแพทย์กับรัฐมนตรี เช่นกรณีแพทย์ชนบท กับ กลุ่มหมอที่ทำหน้าที่บริหารในกระทรวงสาธารณสุขตั้งแต่นโยบายป้องกันและรักษาโรคโควิด-19 การจัดซื้อวัคซีนจนล้นคลัง รวมถึงความไม่ชอบมาพากลเรื่องการจัดซื้อเครื่องตรวจ ATK และการโยกย้ายภายในกระทรวง อีกทั้งนโยบายกัญชาจนถึงขั้นเกิดวิาทะ

ทำรระหว่างประธานชมรมแพทย์ชนบทกับนักการเมืองในพรรคภูมิใจไทย (สนาฆ่า 7 สี, 2566) เป็นต้น ซึ่งวิธีการคัดเลือกรัฐมนตรีควรได้รับการยินยอมจากสมาคมการแพทย์ที่มีอยู่ผ่านข้อตกลงของสมาคมต่าง ๆ เช่น สมาคมการแพทย์ในประเทศไทย สมาคมหมออนามัย แพทยสภา สภาการแพทย์แผนไทย และชมรมแพทย์ชนบท เป็นต้น ควรมีส่วนในการให้ความคิดเห็นไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาบุคคลเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ดังนั้น การรวมตัวของสมาคมเกี่ยวกับการแพทย์ในประเทศไทยจะสามารถต่อรองอำนาจของฝ่ายการเมืองจะสามารถเขียนวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งได้นั้นก็ด้วยมีสิทธิตั้งข้อเสนไปยังนายกรัฐมนตรีถึงตัวบุคคลที่จะเข้ามารับตำแหน่งว่าการกระทรวงดังกล่าวจะช่วยให้ลดความขัดแย้ง และสามารถพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพอย่างสูงสุดต่อไป

2. มีวุฒิการศึกษาเกี่ยวกับแพทย์หรือความเข้าใจในระบบการทำงานทางการแพทย์เป็นอย่างดี เพราะการทำงานที่เกี่ยวกับการสาธารณสุขได้นั้นอย่างน้อยที่สุดต้องมีวุฒิการศึกษาเกี่ยวกับการแพทย์เป็นหลักใหญ่หรือการระบุไว้ในกฎกระทรวงไว้ว่า นักการเมืองใดก็ตามที่จะเป็นรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขต้องมีวุฒิการศึกษาทางการแพทย์เท่านั้นจะจบสาขาใดก็ได้หรือมีประสบการณ์ทางการแพทย์มาก่อนเพื่อความเข้าใจในบริบททางการแพทย์มากยิ่งขึ้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามที่ผ่านในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น ๆ มิได้กำหนดคุณสมบัติดังกล่าวไว้ทำให้นักเมืองสามารถเข้ามารับตำแหน่งได้ทุกคนหากนายกรัฐมนตรีสั่งการให้รับตำแหน่งนั้น ๆ แม้ว่าคนรุ่นใหม่หรือนักวิชาการมากมายอาจจะมองวุฒิตึกษาเป็นเพียงใบเบิกทางเท่านั้น แต่ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์จะช่วยให้การบริหารมีประสิทธิภาพได้จึงไม่จำเป็นต้องสนใจวุฒิตึกษาก็ได้ หรือแม้กระทั่งเด็กจบใหม่หรือหลาย ๆ องค์กรไม่ได้มองว่าใบปริญญาหรือวุฒิตึกษานั้นสำคัญเท่ากับประสบการณ์ที่มาจากตัวพนักงาน เพราะบางทีความรู้ที่ได้รับมาจากห้องเรียนก็เทียบเท่าสิ่งที่ได้เรียนรู้จากนอกห้องเรียนไม่ได้ (Nichaphat Srijumpa, 2566) แม้ว่าความคิดเห็นดังกล่าวจะดูน่าฟังแต่สำหรับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขอาจแตกต่างไปจากความคิดเห็นเหล่านี้เพราะต้องมีความรู้ทางการแพทย์ รู้ระบบการทำงานของแพทย์และบุคลากรทางแพทย์จะอาศัยประสบการณ์การบริหารเพียงอย่างเดียวคงไม่ได้

3. มีภาวะผู้นำเชิงการแพทย์แผนไทยและแผนปัจจุบัน จากงานวิจัยบางเรื่องค้นพบว่า องค์ประกอบของสมรรถนะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการปฏิบัติประกอบด้วย 1.สมรรถนะด้านบุคลิกภาพที่มีบารมีและน่าเชื่อถือ 2.สมรรถนะด้านการกระตุ้นทางปัญญา

3.สมรรถนะด้านการจัดการองค์การโดยยึดกฎระเบียบ 4. สมรรถนะด้านการสร้างแรงบันดาลใจ
 5.สมรรถนะด้านการสร้างแรงจูงใจโดยยึดผลสัมฤทธิ์ 6.สมรรถนะด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (สุขุมล นعيمประดิษฐ์, 2558) นอกจากนี้ในคัมภีร์แพทยาลังการ ของพระยาพิศณุประสาทเวช ระบุคุณลักษณะที่สำคัญได้แก่ มีเมตตาจิตแก่คนไข้ ไม่เห็นแก่ลาภ ไม่เป็นคนโอ้อวด ความไม่ปิดบังความเขลาของตนไว้ ไม่ปิดบังความดีของผู้อื่น ไม่หวงกันลาภของผู้อื่น และไม่ลู่แก่อำนาจ ดังนั้น สรุปได้ว่า คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับแพทย์แผนไทย หมายความว่า สภาพคุณงามความดีและความเป็นธรรม ใช้เป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนในการบำบัดโรคและรักษาสุขภาพให้กับผู้ป่วยหรือคนไข้ ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและบุคคลทั่วไป (กิตติชัย อนุวัชประยูร, 2550) เพราะฉะนั้น การเข้ามาสู่ตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขย่อมต้องมีสมรรถนะที่ปรากฏอีกทั้งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพทย์สมัยใหม่หรือการแพทย์ปัจจุบัน และการแพทย์ทางเลือกหรือแพทย์แผนไทยอย่างชัดเจนเพื่อการเติมเต็มบริบทสังคมให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่ธุรกิจทางแพทย์ให้กับคนไทยและวงการแพทย์ไทยในอนาคตจึงได้จะได้ว่ามีภาวะผู้นำทางแพทย์อย่างแท้จริง

4.รักษากฎหมายมีความยุติธรรมและเสมอภาค เพราะกฎหมาย ความยุติธรรม และการให้ความเสมอภาคเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขต้องมีเพราะการยึดถือกฎหมาย รักความยุติธรรม และเสมอภาคเป็นหลักสำคัญในการปกครองคน ความรัก ความผูกพัน ความสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจ ความเชื่อถือและศรัทธา ก็เกิดมาจากความยุติธรรมของผู้นำทั้งสิ้น ผู้นำที่มีสิ่งดังกล่าว ย่อมทำให้คนที่อยู่ในปกครองก็มีแต่ความสุข เพราะได้รับความเป็นธรรม ผู้นำก็จะได้รับความชื่นชมยกย่อง มีเกียรติยศ มีศักดิ์ศรี ประการสำคัญจะได้รับความเชื่อถือ ศรัทธา และได้รับการยอมรับในที่สุด แต่ในทางกลับกัน หากผู้นำไม่มีความยุติธรรม มีแต่การเอารัดเอาเปรียบ คนในองค์กรนั้น ๆ จะมีแต่ความทุกข์ มีแต่ความวุ่นวาย มีแต่ความโกรธแค้น เกิดความแตกแยก ขาดความสามัคคี ไม่มีความสงบสุข ที่เป็นเช่นนี้เพราะความเชื่อถือและศรัทธาในตัวผู้นำหมดไป แล้วสุดท้ายก็จะหมดอำนาจไม่สามารถนำใครได้เพราะไม่มีใครเชื่อและศรัทธาอีกต่อไป (กร การันตี, มปป.) ดังนั้น การเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขนอกจากจะมีความรู้เกี่ยวกับการแพทย์แล้ว ยังต้องรักษากฎหมายเป็นที่ตั้ง รักษาในความยุติธรรมอย่างสูงสุด และการให้ความเสมอภาคแก่ประชาชนและบุคลากรทุกกลุ่มจะก่อให้เกิดการยอมรับ นับถือ และเคารพศรัทธาจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างสูงสุด

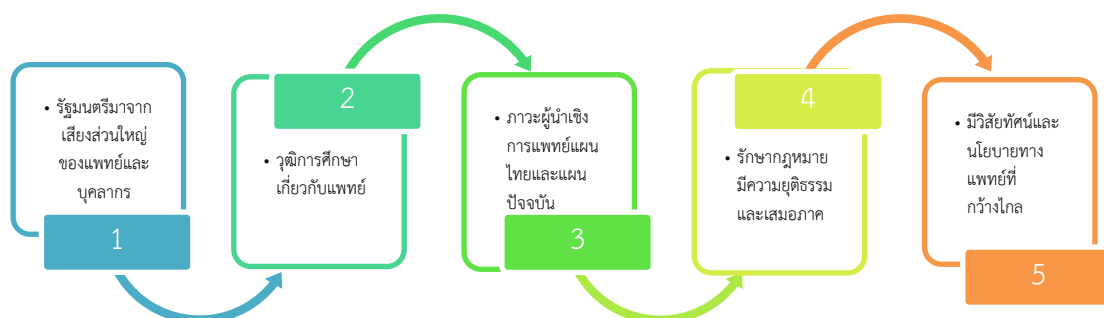
5.มองผลประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง ในพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ระบุว่า การบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

หมายถึง การปฏิบัติราชการที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ความสงบและปลอดภัยของสังคมส่วนรวม ตลอดจนประโยชน์สูงสุดของประเทศ โดยถือว่าประชาชนเป็นศูนย์กลางที่จะได้รับการบริการจากรัฐ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ ได้แก่ 1.ให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน 2.ความสงบและความปลอดภัยต่อสังคมส่วนรวมและ3.ประโยชน์สูงสุดของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, มปป.) อีกทั้งยังต้องทำงานในเชิงรุกและมองไปข้างหน้า โดยตั้งคำถามกับตนเองเสมอว่า ประชาชนจะได้อะไร มุ่งเน้นแก้ไข ปัญหาความต้องการและตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยไม่ต้องรอให้ประชาชนเข้ามาติดต่อขอรับบริการหรือร้องขอความช่วยเหลือจากทางราชการรวมทั้งใช้ประโยชน์จากข้อมูลของทางราชการและระบบดิจิทัลสมัยใหม่ในการจัดบริการสาธารณะที่ตรงกับความต้องการของประชาชน พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกโดยมีการเชื่อมโยง กันเองของหน่วยงานราชการเพื่อให้บริการต่าง ๆ สามารถเสร็จสิ้นในจุดเดียว ประชาชนสามารถเรียกใช้บริการ ของทางราชการได้ตลอดเวลาตามความต้องการของตน และผ่านการติดต่อได้หลายช่องทางผสมผสานกัน ไม่ว่าจะ ติดต่อมาด้วยตนเอง อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย หรือแอปพลิเคชันทางโทรศัพท์มือถือ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2566) ดังนั้น เหนือใหญ่ในกรอบการบริหารมุ่งตรงไปสู่เป้าหมายนั้นก็คือการทำให้ประชาชนได้รับความสุขโดยเฉพาะรัฐธรรมนูญมาตรา 73 ที่มีหน้าที่บริหารจัดการสุขภาพของประชาชนต้องใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการองค์การที่สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในพื้นที่ของคนไทยที่จะมีโอกาสในการสร้างความเข้มแข็งทางด้วยสุขภาพและสุขภาพใจให้มากที่สุด

6.มีวิสัยทัศน์และนโยบายทางแพทย์ที่กว้างไกล ทั้งนี้การเข้ารับตำแหน่งของรัฐมนตรีได้วางนโยบายกระทรวง สาธารณสุข พ.ศ. 2567 โดยชูประเด็นการขับเคลื่อนด้านการบริการทางการแพทย์ให้ครอบคลุม พร้อมส่งเสริมงานสุขภาพจิตเพื่อลด ช่องว่างการเข้าถึงบริการจิตเวชและยาเสพติด เชื่อมโยงการทำงานทุกภาคส่วนและการวิเคราะห์ข้อมูลยกระดับนโยบายบัตรทอง 30 บาท เพิ่มคุณภาพชีวิตประชาชนทั้งนี้ นโยบายที่สำคัญ คือ โครงการพระราชดำริและโครงการพระราชดำริฯ ตลอดจนโครงการเฉลิมพระเกียรติที่ เกี่ยวเนื่องกับพระบรมวงศานุวงศ์ และนโยบายกระทรวง สาธารณสุขอีก 11 เรื่องโดยมีเป้าหมายเพื่อลดช่องว่างบริการสาธารณสุข 3 ประการ ได้แก่ 1.การแก้ปัญหาที่สำคัญได้แก่การขยายโรงพยาบาลในพื้นที่กทม. 50 เขตและ50 โรงพยาบาลและปริมณฑล, การส่งเสริมและการพัฒนางานสุขภาพจิตและยาเสพติด,การดูแลผู้ป่วยและการพัฒนาระบบ การให้บริการมะเร็งแบบครบวงจร และการสร้างขวัญ กำลังใจบุคลากร 2.การวางรากฐาน อาทิจากพัฒนา

การแพทย์ปฐมภูมิ การสาธารณสุขชายแดนและพื้นที่เฉพาะ สถานชิวาภิบาลและพัฒนาโรงพยาบาลชุมชนแม่ข่าย และ3.การสร้างเศรษฐกิจ ได้แก่ การพัฒนา ดิจิทัลสุขภาพ,การส่งเสริมการมีบุตรและเศรษฐกิจสุขภาพ (ฐานเศรษฐกิจ, 2566) ซึ่งหากมองในเชิงโครงสร้างจะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบที่เอื้อต่อประชาชนอย่างมาก แต่ถึงอย่างไรก็ตามคงต้องให้ตัวผลงานเป็นสิ่งตัดสินของการนำนโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติจะสามารถยืดหยัลดต่อผลลัพธ์ได้มากน้อยเพียงก็ขึ้นอยู่กับการกำกับดูแลนโยบายดังกล่าวอย่างจริงจังต่อไป

กล่าวได้ว่า แม้ว่าความหวังในคุณลักษณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขจะมีมากน้อยเพียงใดก็ตามระบบการได้ซึ่งมาของผู้นำของกระทรวงนี้ยังติดกับดักจากฝ่ายการเมืองอันเป็นไปตามระบบวิธีแห่งประชาธิปไตยอาจจะได้ผู้นำที่ดีบ้าง เก่งบ้าง มีวิสัยทัศน์บ้างก็นับได้ว่าเป็นความโชคดีของบุคลากรและประชาชนถ้วนหน้า แต่หากได้รัฐมนตรีที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนทำเพื่อพวกพ้องจะยิ่งซ้ำเติมความเจ็บปวดรวดร้าวในเกิดขึ้นในความทุกข์ของประชาชนด้วยเช่นกันดังนั้น คุณสมบัติที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นเพียงข้อเสนอเพิ่มเติมที่อาจใช้เป็นเกณฑ์บางประการสำหรับการคัดเลือกหรือคัดสรรบุคคลที่เหมาะสมในการเข้ามาสู่ตำแหน่งว่าการกระทรวงสาธารณสุขต่อไปดังภาพนี้

ภาพที่ 1 คุณลักษณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขที่พึงประสงค์ของสังคมไทย

สรุปและข้อเสนอแนะ

กระทรวงสาธารณสุขเป็นกระทรวงที่มีหน้าที่ในการดูแลสุขภาพของคนไทยทั่วประเทศ รวมทั้งคนที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเพื่อสุขภาพของประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีหลักประกันสุขภาพเช่นกันแต่ถึงอย่างไรก็ตามที่ผ่านมามักจะมีปัญหาเกี่ยวกับการบริการและสถานการณ์การรับมือจากโรคต่าง ๆ ยังไม่เข้มแข็งมากพอนั่นก็เพราะระบบการบริหารจัดการยังมีอุปสรรคหลายประการอันทำให้คนไทยสูญเสียโอกาสที่จะใช้ความรู้ทางการแพทย์เพื่อรักษาคนและต่อ

ยอดไปสู่กิจกรรมเชิงอุตสาหกรรมทางการแพทย์แบบสมัยใหม่ จึงต้องหวังพึ่งพารัฐมนตรีที่เห็นความสำคัญอย่างแท้จริงในการเข้ามพลิกวิกฤติให้กลายเป็นโอกาสใหม่ในวงการแพทย์ทั้งการแพทย์ทางเลือก การแพทย์สมัยใหม่ การแพทย์แผนไทย และการแพทย์ประยุกต์ รวมทั้งการแพทย์อื่น ๆ ที่จะช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพภายใต้การนำของผู้นำกระทรวงสาธารณสุข ดังนั้น คุณลักษณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขที่พึงประสงค์ของสังคมไทยที่กล่าวมาทั้งหมดจะเป็นเส้นทางการค้นหาและคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามารับตำแหน่งดังกล่าวให้เกิดการยอมรับและสร้างผลงานเชิงประจักษ์ได้ในอนาคตเพื่อความหวังของคนไทยทุกคน

References

- กร การันตี. (มปป.). *บทบาทภาวะผู้นำตอน...ผู้นำที่ดี..ต้องมีความยุติธรรม*. สืบค้น 17 มิถุนายน 2566, <https://www.richtraining.com/>
- กิตติชัย อนวัชประยูร. (2550). *คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับแพทย์แผนไทย*. สืบค้น 15 มิถุนายน 2566, https://www.stou.ac.th/Schools/Shs/booklet/2550_6/Planthai.htm
- ไทยพีบีเอส (Thai PBS). (2566). *ย้อนรอย "อดีต 9 นักการเมืองชื่อดัง" ถูกจองจำในคุกจริง*. สืบค้น 12 มิถุนายน 2566, <https://www.thaipbs.or.th/news/content/330930>
- ฐานเศรษฐกิจ. (2566). *เปิดนโยบายกระทรวงสาธารณสุขปี 67 ภายใต้ "รณว.สธ. ชลน่าน ศรีแก้ว"*. สืบค้น 12 มิถุนายน 2566, <https://www.thansettakij.com/politics/575721>
- ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล. (2553). *วิพากษ์ ครม.ใหม่ 'หล่อแต่กินไม่ได้' ชื่อเวลา-ไม่ได้แก้ปัญหา*. สืบค้น 12 มิถุนายน 2566, <https://www.thairath.co.th/news/politic/88363>
- พนารัตน์ มาศมณฑล. (2561). *คุณสมบัติของนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี และสมาชิกสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. สืบค้น 12 มิถุนายน 2566, <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=คุณสมบัติของนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี และสมาชิกสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย>
- ราชกิจจานุเบกษา. *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. (6 เมษายน 2560). เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.
- ราชกิจจานุเบกษา. *พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545*. (2 ตุลาคม 2545). เล่ม 119 ตอนที่ 99 ก.

ราชกิจจานุเบกษา. พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. (9 ตุลาคม 2546). เล่ม 120 ตอนที่ 100 ก.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (มปป.). *คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2566). *เครื่องมือประเมินสถานะของหน่วยงานภาครัฐ ในการเป็นระบบราชการ 4.0*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2561). *องค์ความรู้กฎหมาย, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560*. สืบค้น 12 มิถุนายน 2566, <https://wiki.ocsc.go.th/>

สนามข่าว 7 สี. (2566). *ย้อนปมเหตุขัดแย้ง แพทย์ชนบท vs สธ.* สืบค้น 15 มิถุนายน 2566, <https://news.ch7.com/detail/624531>

สุขุมาล เนียมประดิษฐ์. (2558). สมรรถนะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำการปฏิบัติของ หัวหน้าพยาบาลในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร. *หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีสเทียณ.

Nichaphat Srijumpa. (2566). *รู้หรือไม่ มากกว่า 41% ของเด็กจบใหม่เชื่อว่าวุฒิการศึกษาไม่สำคัญเท่าประสบการณ์*. สืบค้น 15 มิถุนายน 2566, <https://techsauce.co/connext/career-insight/did-you-know-that-over-41-of-new-graduates-believe-that-experience-is-more-important-than-education>

workpointTODAY. (2562). *ย้อนคดีทุจริตยา รักเกียรติ สุขธนะ รมต.คนแรกที่ติดคุกเพราะสินบน*. สืบค้น 12 มิถุนายน 2566, <https://workpointtoday.com/rakkiet-the-former-minister-of-public-health/>

มรรค: จริยธรรมการบริหาร

The Eightfold Path: Administrative Ethics

พระครูโกวิทบุญเขต Phrakhru Kowitbunkhet

พระครูประภาตปัญญาธร Phrakhru Prapatpanyatorn

พระใบฎีกาวัชชัย จรณธมโม Phrabaidika Thawatchai Charanathammo

อำนาจ ทาปิน Amnaj Thapin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

amnajnrms@gmail.com

Haripunchai Review 02/02/2024

Haripunchai Review 02/04/2024

บทคัดย่อ

หนึ่งในบริบทของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประเทศในปัจจุบัน คือ การทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้ประเทศต้องสูญเสียงบประมาณอย่างมากมายมหาศาล และเป็นเหตุที่ทำให้ประเทศต้องติดกับดักประเทศกำลังพัฒนามาช้านาน ต้นเหตุดังกล่าวส่งผลมาจากปัญหาจริยธรรมแทบทั้งสิ้นจึงส่งผลให้ไม่สามารถควบคุมประสิทธิภาพทางการบริหารได้ ถึงแม้จะมีมาตรการควบคุมในรูปแบบกฎหมายตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต่าง ๆ หรือองค์กระอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบประเมินผล ก็ยังไม่สามารถลดอัตราการกระทำความผิดทางจริยธรรมได้ ซึ่งมีปรากฏตามข่าวและสื่อสังคมออนไลน์ทุกวัน ความรุนแรงขึ้นอยู่กับฐานของการกระทำความผิดนั้น ๆ จนกลายเป็นประเด็นทางสังคมที่ได้รับความสนใจเพราะเหตุที่เกิดความเสียหายกับประเทศโดยบุคลากรของรัฐ ในบทความนี้ผู้เขียนจึงอยากนำเสนอแนวคิดในการสังเคราะห์มรรค 8 กับจริยธรรมทางการบริหารเพื่อเป็นแนวทางในการควบคุมระบบกลไกการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: มรรค, จริยธรรมทางการบริหาร, การควบคุมประสิทธิภาพทางการบริหาร.

Abstract

An observation of the problems currently affecting the country is that corruption complaints in the country cost a lot of money, to the point that the country has been stuck with developing countries for a long time. This cause is the result of common problems. General characteristics of efficiency can control administrative efficiency, until legal form control measures based on different considerations and laws or independent organizations that inspect and evaluate can also reduce the rate of recognition of illegal acts. This is clearly evident in the news and online news every day. The severity of the false belief That will become an important issue for obvious reasons with the country in particular of the state in this article. The reason for wanting to present the idea of synthesizing the Eightfold Path is to start considering management and control in the control system to control work efficiently.

Keywords: the noble Eightfold Path, Administrative ethics, administrative efficiency control.

บทนำ

พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ อธิบายจริยธรรมว่า “ธรรมคือความประพฤติ”, “ธรรมคือการดำเนินชีวิต”, หลักความประพฤติ, หลักการดำเนินชีวิต; คำ “จริยธรรม” นี้ นักปราชญ์ในประเทศไทยได้บัญญัติให้ใช้สำหรับคำภาษาอังกฤษว่า ethics หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม หรือกฎศีลธรรม; จริยะ (หรือ จริยธรรม) อันประเสริฐ เรียกว่า พรหมจริยะ (พรหมจริยธรรม หรือพรหมจรรย์) แปลว่า “ความประพฤติอันประเสริฐ” หรือทางดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ หมายถึง มรรคมีองค์ 8 หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา; เทียบ ศีลธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). 2558) จริยธรรมกับมรรคมีองค์ความหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แสดงให้เห็นได้ว่า มรรคมีองค์ 8 เป็นบรรทัดฐานที่ทำให้เกิดกุศลกรรมหรือการทำความดี ทำถูกต้อง ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ เป็นต้น อันประกอบด้วย เห็นชอบ ดำริชอบ พุทชอบ กระทำชอบ เลี้ยงชีพชอบ พยายามชอบ ระลึกชอบ และตั้งจิตชอบ ก็จะเป็นกำแพงกันความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้นจากการบริหาร ผู้ประพฤติปฏิบัติจะพบแต่ความสุข เพราะมรรค 8 เป็นความสุขภายนอก (โลกียสุข) และความสุขที่เกิดจากภายใน (โลกุตระสุข) อันนำไปสู่

ประโยชน์สุข 3 ชั้น คือ 1)ประโยชน์ปัจจุบัน ได้แก่ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ หรือทรัพย์สิน ฐานะ เกียรติ ไม้ตรี ชีวิตคู่ครองที่เป็นสุข 2)ประโยชน์ภายหน้า คุณค่าแก่คุณธรรมความดีงาม ความเจริญงอกงาม ของจิตใจ 3)ประโยชน์สูงสุด การประจักษ์แจ้งความสุขภายในที่สะอาดบริสุทธิ์ เรียกว่า วิมุตติและ นิพพาน และนอกจากนี้ระบบการปฏิบัติของมรรคถูกจัดขึ้นตอนออกมาในรูปของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ที่เป็นทั้งโลกียะและโลกุตตระ หรือศีลธรรม ที่เป็นเครื่องชำระจิตใจในเบื้องต้น เกิดการ ประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เกิดปัญญาและสมาธิ เป็นการพัฒนาจิตในระดับสูงให้เข้าถึง เป้าหมายแท้จริง คือ นิพพาน (ทรงวิทย์ ปลัดศรี, 2564) คงไม่มีใครปฏิเสธหลักของการทำดี ได้ดี มีความสุข หากไม่เกิดขึ้นกับตัวเองจากการบริหารงานภายใต้กรอบกฎเกณฑ์ของคุณธรรมจริยธรรมตาม ตัวบทกฎหมายที่กำหนด แต่อาจจะมีความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจจากการเห็นคนที่ทุจริตแล้วอยู่ดีมีสุขเกิด คิดอิจฉาริษยาอยากเลียนแบบทำบ้าง แต่เมื่อได้เข้าใจในหลักการของจริยธรรมและมรรคเป็นอย่างดี ยิ่งแล้ว จะเข้าใจและกระหยิ่มยิ้มจากประโยชน์สุขแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ได้กำจัดอวิชชาออกไป จากจิตใจ จะเกิดประโยชน์แก่ตนเอง องค์กร สังคมและประเทศปิดช่องว่างของการทุจริตคอร์รัปชัน ลดความสูญเสียทางการบริหาร ตระหนักในคุณค่าและประโยชน์สาธารณะ

มรรค 8

อัฐชังกิมมรรค เรียกเต็มว่า อริยอัฐชังกิมมรรค แปลว่า “ทางมีองค์ 8 ประการ อันประเสริฐ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). 2558) ดังนี้

- 1) สัมมาทิฐิ เห็นชอบ (Right View; Right Understanding)
- 2) สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ (Right Thought)
- 3) สัมมาวาจา เจรจาชอบ (Right Speech)
- 4) สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ (Right Action)
- 5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ (Right Livelihood)
- 6) สัมมาวายามะ พยายามชอบ (Right Effort)
- 7) สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ (Right Mindfulness)
- 8) สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ (Right Concentration)

องค์ 8 ของมรรค จัดเข้าในธรรมชั้น 3 ข้อต้น คือ ข้อ 3-4-5 เป็น ศีล ข้อ 6-7-8 เป็น สมาธิ ข้อ 1-2 เป็น ปัญญา

มรรคมีองค์ 8 นี้ ได้ชื่อว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง เพราะเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้นเป็นอิสระ ดับทุกข์ ปลอดภัย ไม่ติดข้องในที่สุดทั้งสอง คือ กามสุขัลลิกานุโยค และอัตตakilมณานุโยค

จะเห็นได้ว่า เป็นแนวปฏิบัติทางการบริหารที่ดีและถูกนำมาพัฒนาเป็นกรอบแห่งการทำงาน ทั้งองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนในรูปแบบของจรรยาบรรณ กฎ ระเบียบและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ทั้งระดับบุคคล องค์กรและประเทศ เป็นแนวปฏิบัติที่ดีทางการบริหารในการใช้เป็นระบบกลไกควบคุมการประพฤติมิชอบเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นสติย้าคิดย้าทำตามองค์ประกอบของมรรคทั้ง 8 ตามกระบวนการของศีล การสำรวมกายวาจา สมาธิ การตั้งมั่นแห่งจิต ปัญญา การรู้ผิดชอบชั่วดี

ในบทวิจารณ์หนังสือ Buddha: 9 to 5 The Eightfold Path to Enlightening your workplace and Improving your bottom line ของ Nancy Spears ผู้ก่อตั้งและ CEO บริษัทด้านการตลาด ที่ได้นำเอาคำสอนเรื่องมรรค 8 มาเทียบเคียงกับหลักการบริหาร โดยอธิบายมรรค 8 ในพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่าเป็นดังลอรด 8 ซี่ ที่มีความเชื่อมโยงกันในการนำมนุษย์ไปสู่คุณค่าที่สำคัญของชีวิต 3 ประการ ได้แก่ ปัญญา จริยธรรม และความตื่นรู้อย่างมีสติ องค์คุณสัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ คือ ด้าน “ปัญญา” สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ คือ ด้าน “จริยธรรม” สอนสัมมาสติและสัมมาสมาธิ คือ ด้าน “ความตื่นรู้” และได้เปรียบเทียบ(สมชาย ศุภธาดา, 2561) ดังนี้

- 1) สัมมาทิฐิ – มีปัญญาเห็นชอบ เทียบกับ Vision
- 2) สัมมาสังกัปปะ – ดำริชอบ เทียบกับ Intention
- 3) สัมมาวาจา – เจรจาชอบ เทียบกับ Speech
- 4) สัมมากรรมันตะ – ความประพฤติชอบ เทียบกับ Accountability
- 5) สัมมาอาชีวะ – การมีอาชีพชอบ เทียบกับ Passion
- 6) สัมมาวายามะ – การมีความมานะชอบ เทียบกับ Integrity
- 7) สัมมาสติ – การมีสติชอบดำรงอยู่ด้วยความรู้ตัวอยู่เป็นปกติเทียบกับ Present และ
- 8) สัมมาสมาธิ – การมีสมาธิชอบ เทียบกับ Focus

การเปรียบเทียบและจับคู่พุทธธรรม มรรค 8 กับศาสตร์ทางการบริหาร เป็นแนวคิดในการบูรณาการความรู้ทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อส่งเสริมหลักการทำงานกับการพัฒนา

ปัญญา องค์ความรู้ จริยธรรม การประพฤติปฏิบัติ และความตื่นตัว การมีสติกำกับกับการกระทำ โดยสามารถพิจารณาได้ว่า มรรค 8 เป็นรูปแบบในการกำกับจริยธรรมและสร้างความชอบธรรมทางการบริหารได้เป็นอย่างดีในทุกระดับของการบริหาร

ได้อธิบายมรรค 8 กับวัฒนธรรมองค์กรเพื่อให้พนักงานได้ร่วมกันยึดถือ เพื่อจะได้ประพฤติปฏิบัติเป็นไปในทิศทาง (ทองมา วิจิตรพงศ์พันธุ์, 2553) ดังนี้

1) Specific การตระหนักถึงงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเอง หรือเหตุการณ์ในการทำงานที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่เป็นจุดเริ่มต้นของการนำค่านิยมมาประยุกต์กับการทำงาน โดยเริ่มจากการตระหนักถึงงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเอง หรือเหตุการณ์ในการทำงานที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่

2) Passion ใจรัก เมตตา ช่วยเหลือ พุทธิ ทำดี แสดงออกถึงความปรารถนาดี กระตือรือร้น และพร้อมช่วยเหลือให้ผู้อื่น (ลูกค้า/เพื่อนร่วมงาน) ให้ได้รับสินค้า/บริการที่ดี หรือได้รับในสิ่งที่ต้องการ

3) Customer Focus ใจมีสติสมาธิพิจารณาสิ่งที่ลูกค้าต้องการ รับฟังและพยายามทำความเข้าใจ เพื่อสามารถวิเคราะห์ได้ถึงสิ่งที่ลูกค้า/เพื่อนร่วมงานต้องการ เพื่อนำไปปฏิบัติให้ลูกค้า/เพื่อนร่วมงานได้รับสินค้า/บริการที่ดี หรือได้รับในสิ่งที่ต้องการ

4) Think it Right ใจคิดไตร่ตรองและรู้แจ้งชัด คิดหาแนวทางที่เกิดคุณประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง และผู้อื่น (ลูกค้า/เพื่อนร่วมงาน) เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า/เพื่อนร่วมงานให้ได้รับสินค้า/บริการที่เหมาะสมหรือตรงกับความต้องการ

5) Execute ใจมุ่งมั่นปฏิบัติ นำสิ่งที่ได้พิจารณาแล้วว่าถูกต้องและเหมาะสมสำหรับลูกค้า/เพื่อนร่วมงานมาลงมือปฏิบัติ ด้วยความทุ่มเทและพยายามติดตามความคืบหน้าของงานให้ได้ผลสำเร็จตามที่ได้คิดวางแผนไว้

6) Deliver Excellence ส่งมอบผลงานเป็นเลิศ ส่งมอบผลงานที่มีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นสินค้า/บริการ ให้กับลูกค้า และรักษาคุณภาพการส่งมอบได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

Pruksa Culture เป็นการประยุกต์หลักมรรค 8 ของพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าเป็นการเกิดขึ้นและส่งต่อกันเป็นลำดับขั้นสอดคล้องกับแนวคิดของหลัก Supply Chain หรือความสัมพันธ์ที่ส่งต่อเป็นทอด ๆ เป็นกระบวนการตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input) ผ่านกระบวนการต่าง ๆ จนถึงการส่งมอบสินค้าและบริการแก่ลูกค้า (End to End Process) นั่นเอง

จากการประยุกต์มรรค 8 กับวัฒนธรรมองค์กรพหุภาษาข้างต้น เป็นแนวคิดสำคัญในการวางกรอบจริยธรรมการทำงานให้กับบุคลากรได้ตระหนักถึงรูปแบบและกระบวนการทำงานตั้งแต่การผลิตสินค้าและบริการจนถึงส่งมอบสินค้าและบริการแก่ลูกค้า สร้างความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะแก่องค์กรได้เป็นอย่างดี ส่งผลถึงความเชื่อมั่นในคุณภาพสินค้าและบริการที่ลูกค้าจะได้รับ

จริยธรรมการบริหาร

“ตัวแบบเชิงจริยธรรมแบบดาวห้าแฉก” ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการที่ว่า ในการบริหารรัฐกิจนั้นผู้บริหารและเจ้าหน้าที่รัฐไม่ได้ใช้เกณฑ์ตัดสินเชิงจริยธรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดทางปรัชญากระแสหลัก (กฎเกณฑ์และผลลัพธ์) และแนวคิดทางปรัชญากระแสรอง (คุณธรรมและการสำนึก) ดังเช่นที่มีการนำไปประยุกต์ใช้เป็นเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมในส่วนของปัจเจกบุคคลและบุคคลทั่วไปเท่านั้น แต่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องแบกรับภาระทางจริยธรรมอีกประการหนึ่ง ซึ่งบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้เป็นบุคลากรในภาครัฐไม่จำเป็นต้องมีและไม่จำเป็นต้องปฏิบัติ กล่าวคือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องแบกรับภาระทางจริยธรรมที่เกิดจาก “หน้าที่” (duties) ในทันทีที่เขา หรือเธอเข้ามาประกอบอาชีพเป็นบุคลากรในภาครัฐ และการที่เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องมีพันธกรณีทางจริยธรรมที่ “เหนือกว่า” คนทั่วไปที่ไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่รัฐนี้เองที่เป็นที่มาของความมีเกียรติยศชื่อเสียงและความภาคภูมิใจของผู้ที่อยู่ในอาชีพนี้ ซึ่งบุคคลที่อยู่ในอาชีพอื่นไม่มี ดังนั้น ตัวแบบเชิงจริยธรรมแบบดาวห้าแฉกจึงประกอบด้วย องค์ประกอบ 5 ประการ(ประโยชน์ ส่งกลิ่น, 2563) คือ

1)หน้าที่ (duties) หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่คาดหวังว่า จะต้องทำเมื่อเขาได้เข้าครอบครองบทบาทบางอย่าง หรือพันธกรณีที่บุคคลจะต้องปฏิบัติเมื่อได้รับบทบาทหรือตำแหน่งหน้าที่การทำงาน โดยในบริบทของการบริหารรัฐกิจ องค์ประกอบ ข้อนี้นี้หมายถึง “ผลประโยชน์สาธารณะ” (public interest)

2)กฎเกณฑ์ (rules) หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับชนิดของการกระทำที่ถูกต้องและมีลักษณะบังคับ

3)ผลลัพธ์ (results) หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดผลดีสูงสุดต่อคนจำนวนมากที่สุด

4)คุณธรรม (virtues) หมายถึง ลักษณะนิสัยที่จะทำให้ได้มาซึ่งความเป็นเลิศทางศีลธรรมหรือคุณสมบัติของผู้ที่เป็นคนดี

5)การสำนึก (intuition) หมายถึง สามัญสำนึก (common sense) ที่คอยเฝ้าสังเกตความเหมาะสมทางศีลธรรมซึ่งมีอยู่โดยธรรมชาติในตัวของคุณบุคคล

จากตัวแบบเชิงจริยธรรมทั้ง 5 ซึ่งให้เห็นมุมมองของอำนาจหน้าที่ จากการเข้าสู่ตำแหน่งที่จะพึงมีพึงได้ ด้วยการแสดงบทบาทและใช้สิทธิ์ในการทำตามกฎหมาย โดยมีเป้าหมายสำคัญในการให้บริการสาธารณะอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ภายใต้สามัญสำนึกของแต่ละบุคคล ส่งผลให้การเข้าสู่ตำแหน่งเต็มไปด้วยผลประโยชน์และเป็นเส้นทางแห่งการทำผิดจริยธรรม

องค์กรอิสระที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการการเลือกตั้ง มาตรา 136 2) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มาตรา 196 3) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน มาตรา 199 4) ศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา 255 5) ศาลปกครอง มาตรา 276 6) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มาตรา 297 7) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน มาตรา 312(สถาบันพระปกเกล้า, 2545)

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 76 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ และพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 หมวด 1 มาตรา 5 หลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ 7 ประการ 1) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดีและรับผิดชอบต่อหน้าที่ 3) กล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม 4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวและมีจิตสาธารณะ 5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน 6) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ 7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ (พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม, 2562)

การที่มีองค์กรอิสระและการกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมภาครัฐ เป็นกลไกสำคัญในการควบคุมการบริหารให้อยู่ภายใต้กฎหมายที่กำหนด ไม่ให้นอกกลุ่มนอกทางจากความซื่อสัตย์สุจริตโดยมุ่งประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญบนพื้นฐานของความถูกต้องชอบธรรมเพื่อสร้างภาพลักษณ์ในการเป็นข้าราชการที่ดี อีกทั้งเป็นการถ่วงดุลอำนาจในการตรวจสอบผลการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนองค์ประกอบของจริยธรรมในการทำงานที่ควรจะเป็น (กิตติยา โสภณโกโคย, 2553) ดังนี้

1) มีความรู้/ปัญญาอริสโตเทิล (Aristotle) ได้กล่าวไว้ว่า “จุดหมายของชีวิตอยู่ที่การหาความรู้โดยการถอดสิ่งสากลจากสิ่งเฉพาะหน่วย อันเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดความกลมกลืนในทุกสิ่งทั้งภายในและภายนอก และเมื่อนั้นจิตของเรา ก็จะทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว ราบรื่น อันเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาสูงสุดในชีวิต โดยต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจตัวเองและสิ่งแวดล้อมให้ดีที่สุด” เช่น

เดียวกับโสเครตีส (Socrates) ได้กล่าวว่า “หากว่ามนุษย์ไม่ได้มีความต้องการตามธรรมชาติก็ตาม แต่ความรู้สึกก็เป็นสิ่งสำคัญสำหรับพวกเขา ดังนั้นหากใครที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของความดี (Goodness) เขาก็จะไม่ทำชั่วนั่นเอง”

2) มีเหตุผล ค่าน้ำ (Immanuel Kant) เห็นว่า “ในบรรดาสมรรถภาพต่าง ๆ ของปัญญา ไม่มีสมรรถภาพใดสูงกว่าเหตุผล ดังนั้นการทำให้ปัญญามีศักยภาพสูงขึ้น จึงอยู่ที่การฝึกใช้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น ความรู้อย่างอื่นทุกอย่างมีไว้เพื่อการใช้เหตุผลเป็นที่ตั้ง อย่างไรก็ตามเหตุผลจะทำการอะไรไม่ได้หากร่างกายไม่อยู่สภาพพร้อม จึงต้องพัฒนาสมรรถภาพอื่น ๆ ไปพร้อมกันเพื่อให้กลมกลืนกันไปด้วย”

3) ยึดผลประโยชน์ส่วนรวม สจิวต มิลล์ (John Stuart Mill) ได้กล่าวว่า “จริยธรรมที่เหมาะสมกับมนุษย์นั้น ควรเป็นจริยธรรมที่ก่อให้เกิดความผาสุกแก่คนจำนวนมากที่สุดเป็นที่ตั้ง และคนเราเมื่อมีการศึกษาดีขึ้นแล้ว ย่อมจะไม่มอง เพียงแค่สิ่งเฉพาะหน้า คนยิ่งฉลาดขึ้นเท่าไรก็ยิ่งหวังผลในระยะยาวทุกที เพราะฉะนั้นการอบรมให้คนมุ่งหน้าทำการเพิ่มผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งโดยหวังว่าผลประโยชน์ส่วนตัวจะตามมาเอง จะได้ผลมากกว่าที่ต่างคนต่างมุ่งหาผลประโยชน์ของตนเองโดยลำพัง”

4) ยึดหลักสันโดษ เป็นหลักธรรมหนึ่งในพระพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึง ความยินดีพอใจในสิ่งที่ตนได้ในสิ่งที่มีซึ่งมีรายละเอียด 3 ประการ คือ ยถาลาภสันโดษ คือ ยินดีพอใจในผลตอบแทน ยถาพลสันโดษ คือ ยินดีพอใจในงานที่สุจริต ยถาสารูปสันโดษ คือ ยินดีพอใจ ตามควรแก่ชีวิต

5) มีคุณลักษณะตามหลักทศุติยาปาณิกสูตร 3 ประการ ดังนี้ มีวิสัยทัศน์ (จักขุมา) หมายถึง การมีปัญญามองการณ์ไกล ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill มีความเป็นมืออาชีพ (วิรูโร) หมายถึง จัดการธุระได้ดีมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Technical Skill คือ ความชำนาญด้านเทคนิคหรือวิชาชีพ มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี (นิสสย สัมปโน) หมายถึง พึงพาอาศัยคนอื่นได้ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Human Relations Skill คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์

6) ยึดหลักธรรมาธิปไตย โดยถือเอาหลักธรรมหรือหลักการเป็นใหญ่และความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง อันได้แก่ พละ (หมายถึง พลังหรือกำลัง) ทั้ง 4 ประการ ซึ่ง ในที่นี้ขอนำมาอธิบาย 2 ประการ คือ มีความขยันหมั่นเพียร (วิริยพละ) มีความซื่อสัตย์สุจริต (อนวัช พละ)

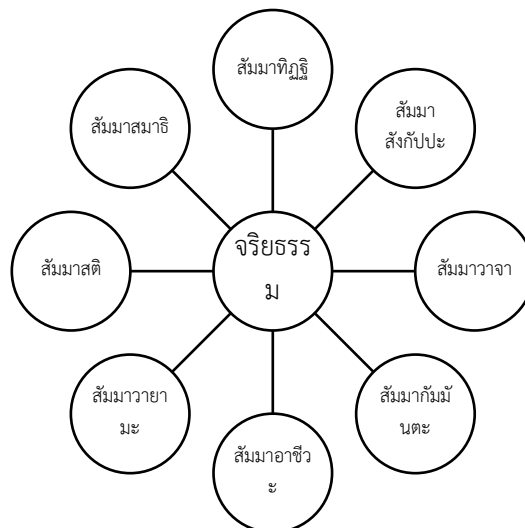
7) มีความรักและสามัคคีทั้งกับเพื่อน มนุษย์และประเทศชาติ

8)ปราศจากอคติ 4 ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ) โทสาคติ (ลำเอียงเพราะชัง) โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง) ภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว)

จากลักษณะองค์ประกอบจริยธรรมที่ควรมีในการทำงาน สามารถสรุปได้ว่าเป็นบรรทัดฐานที่ดีในการครองตน ครองคน ครองงาน ในการบริหารองค์กรเป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดตะวันตกกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาภายใต้กรอบของกุศลกรรมการประพฤติดีทั้งกับตนเองและผู้อื่น เป็นที่ตั้งแห่งการงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ เป็นคุณสมบัติในกระบวนการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ของงานและองค์กรนั้น ๆ

สรุป และข้อเสนอแนะ

โดยเนื้อหาสาระธรรมของ “มรรค 8” และความหมายของ “จริยธรรม” มีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งในเชิงความหมายของนามธรรมและรูปธรรมแนวทางแห่งการปฏิบัติภายใต้กฎเกณฑ์แห่งความถูกต้องชอบธรรม เพราะโดยรูปศัพท์ทั้งมรรคและจริยธรรมเป็นศัพท์ชั้นสูงตามแนวทางพระพุทธศาสนาและถูกนำมาใช้ในทุกแวดวงของการบริหารที่สื่อถึงแนวทางแห่งการประพฤติดีปฏิบัติชอบ การที่องค์กรนำหลักมรรค 8 มาบูรณาการกับจริยธรรมทางการบริหารจะทำให้กระบวนการจริยธรรมทางการบริหารมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นจากรายละเอียดแนวปฏิบัติของมรรค 8 ซึ่งให้ความชัดเจนมากกว่ากรอบของจริยธรรม อันนำไปสู่หนทางแห่งความสำเร็จทางการบริหาร ดังที่องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า “เป็นทางสายเอกสายเดียวแห่งอริยสัจ” ดังภาพ

หากแต่ตามหลักจริยธรรมทางการบริหารโดยทั่วไป มุ่งเน้นเฉพาะกรอบอันเป็นตัวบทกฎหมายแห่งการควบคุมการปฏิบัติงานในองค์กรเท่านั้น มิได้ให้ความสำคัญกับรายละเอียดแห่งจริยธรรมที่ประกอบอยู่ในมรรค 8 จึงทำให้จริยธรรมที่ปรากฏในแนวคิดทฤษฎีสัมัยใหม่เป็นสิ่งที่ควบคุมระบบกลไกการบริหารงานเท่านั้น จึงเป็นช่องว่างของผู้แสวงหาโอกาสในการทุจริตคอร์รัปชัน จนทำให้องค์กรภาครัฐขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงานและทำให้ระบบราชการเสียภาพลักษณ์ การที่จะทำให้ระบบการทำงานมีคุณภาพและประเทศชาติพัฒนาองค์กรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับกระบวนการปฏิบัติทางจริยธรรมตามหลักมรรค 8 มากกว่าการควบคุมที่ปรากฏดังตัวบทกฎหมายต่าง ๆ

References

- กิตติยา โสภณโกโคย. (2553). “คุณธรรม” “จริยธรรม” และการดำรงอยู่กับสังคมประชาธิปไตย (ความหมาย และแนวคิดเชิงทฤษฎี). *วารสารสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน*. 3 (2).
- ทรงวิทย์ ปลัดศรี. “ความสุขในมรรค 8” *วารสารเสถียรวิทย์ปริทัศน์*. 1 (1): 51-66.
- ทองมา วิจิตรพงศ์พันธุ์. (25 กุมภาพันธ์ 2553). *มรรค 8 กับวัฒนธรรมองค์กร*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/politics/12729>.
- ประโยชน์ ส่งกลิ่น. (2563). *จริยธรรมในการบริหารรัฐกิจสำหรับศตวรรษที่ 21*. มหาสารคาม: หจก. อภิชาติการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ผลิธัมม์.
- พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม (2562). (15 เมษายน 2562). *ราชกิจจานุเบกษา*. (หมายเลข 136/50A/2).
- สมชาย ศุภธาดา. (2561). “บทวิจารณ์หนังสือ Buddha: 9 to 5 The Eightfold Path to Enlightening your workplace and Improving your bottom line”. *วารสารวิชาชีพ บัญชี*. 14 (43).
- สถาบันพระปกเกล้า. (2545). *องค์กรอิสระของประเทศไทยและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง*. นนทบุรี: สถาบัน พระปกเกล้า.

การเปลี่ยนแปลงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในยุค New Normal Changes in the propagation of Buddhism by monks in the New Normal era

พระมหาเอกพล ชุตินฺธโร (มุลโลก) Phramaha Akkapon Chutintharo (Moonlok)

ไพรินทร์ ณ วันนา Phairin Na Wanna

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lamphun Buddhist College

axkapon2534@gmail.com

Haripunchai Review 16/08/2023

Haripunchai Review 23/10/2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีเป้าหมายต่อการวิเคราะห์แง่มุมการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตใหม่หรือ New Normal ของพระสงฆ์ในทางพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นหลังจากวิกฤตโควิด-19 (COVID-2019) ได้มีการแพร่ระบาดเป็นวงกว้างมากและทำให้มีผู้เสียชีวิตมากขึ้นและทำให้นักบวชแต่ละประเทศได้มีการออกมาตรการในการป้องกัน รวมถึงการจัดรูปแบบในการดำเนินชีวิต ที่มีรูปแบบที่แตกต่างจากเดิม เช่น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการอยู่ร่วมกันทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางการประกอบอาชีพ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นต้น แต่เมื่อโลกเปลี่ยนไป พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เป็นผู้นำเชิงศาสนาต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองเพื่อรองรับกิจกรรมของคณะสงฆ์โดยเฉพาะภารกิจหลักของกิจกรรมการทำงานเชิงรุกให้มากขึ้น ได้แก่ 1.การเปลี่ยนแปลงและปรับตัวด้านการศึกษาให้มีวิทยาการ วิจัยและนวัตกรรมแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อการยอมรับของสังคมโลก และ2.การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวด้านการเผยแผ่ธรรมะโดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาในรูปแบบการทำงานเชิงออนไลน์และนวัตกรรมการสื่อสารต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น แม้ว่ารูปแบบการเปลี่ยนแปลงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในยุค New Normal จะมีหลากหลายแต่ผู้เขียนจะนำเสนอไว้เพียง 2 ประเด็นเท่านั้นเพราะเห็นว่าทั้ง 2 ประเด็นนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อโลกในปัจจุบันที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันและเกื้อกูลต่อบทบาทการทำงานของพระสงฆ์ในยุคใหม่

คำสำคัญ : การปรับตัว, การเปลี่ยนแปลง, พระสงฆ์, วิถีใหม่.

Abstract

This article aims to analyze aspects of the new lifestyle change or New Normal of Buddhist monks that occurred after the COVID-19 crisis (COVID-2019) had spread widely and caused More deaths and the leaders of each country to take measures to prevent it. Including formatting in life with a different form, such as a change in the form of social coexistence educational change occupational change cultural changes, etc., but when the world changes Buddhist monks who are religious leaders must change their roles to support the activities of the Sangha, especially the main tasks of more proactive work activities, namely: 1. Change and adaptation in education to have science Leapfrog research and innovation that affects the acceptance of the global society. and 2. Changes and adaptations in the propagation of Dharma, especially the use of technology in the form of online work and various media innovations to reach the target group easily, conveniently and quickly. Although there are many variations in the Buddhist propagation patterns of Buddhist monks in the New Normal era, the author will present only 2 issues because both of them are very important to the world today that is related. between each other and supporting the work roles of monks in the new era.

Keywords: Adaptation, transformation, monks. New Normal.

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 เมื่อปลายปี 2562 ได้กระจายไปทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมการใช้ชีวิตอย่างฉับพลัน ทำให้ความหมายของ “New Normal” ในอดีตกับปัจจุบัน และการเรียนรู้วิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่เพื่อป้องกันตนเองและผู้อื่น สมัยก่อน New Normal ใช้กับสภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งมีมานานหลายปี แล้วตั้งแต่สมัยวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ เมื่อปี 2007 ยุคนั้นเศรษฐกิจโลกขยายและเติบโตอย่างรวดเร็ว จนเกิดวิกฤตทำให้ทุกอย่างซาลง ทุกอย่างเปลี่ยนเศรษฐกิจกลับมาโตใหม่เป็นวัฏจักร ซึ่งวิกฤต แฮมเบอร์เกอร์ ในอเมริกา แก้ไขด้วยการนำเงินมาใช้เยอะจนกลายเป็นหนี้ เพื่อผลักดันให้ภาคธุรกิจ กลับมา

เหมือนเดิม จนเกิดคำว่า “New Normal” แต่ก็ไม่สามารถทำให้เศรษฐกิจกลับมาเหมือนเดิม จากที่เคยมี GDP 10 กว่า% กลับมาอยู่ที่ต่ำกว่า 7% ซึ่งไม่ดีเหมือนที่เคยเป็น (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2562) อย่างไรก็ตาม วิกฤตโควิด-19 มีผลด้านเศรษฐกิจอย่างมากต่อภาวะการหยุดชะงักของกลุ่มธุรกิจมากมายจึงเกิดธุรกิจใหม่ ๆ ออกมาเพื่อการปรับตัวกันมากขึ้นหรือจะเรียกสถานการณ์บังคับให้ต้องปรับตัวไปสู่สังคมในยุค New Normal จึงจะเป็นทั้ง เรื่องของเศรษฐกิจ วิถีชีวิตของคน การจับจ่ายใช้สอย การบริโภค การไปทำงาน การใช้บริการขนส่ง สาธารณะการเดินทาง การท่องเที่ยว แม้กระทั่งการเข้าไปใช้ในสถานรักษาพยาบาล New Normal หลังโควิด-19 มีผลกับทุกคนไม่ใช่เฉพาะธุรกิจสถาบันการเงิน ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ แต่วิถีชีวิตของ คนที่จะต้องเปลี่ยนไปแม้สถานการณ์ดีขึ้นแต่ยังคงมาตรการเดิม สิ่งที่ต้องทำในยุค New Normal ของวันนี้ ก็คือ ทำอย่างใดก็ได้ที่จะการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค เพื่อลดผลกระทบอื่น ๆ ที่จะ ตามมาเป็นลูกโซ่กลับไปปัญหาตอนแรกที่มีคนไข้เยอะ แต่ละวันมีคนเป็นร้อยถูกวินิจฉัยว่าติดเชื้อโควิด-19 คนที่ยังไม่ติดก็จะระวังตัว มีการใส่หน้ากากอนามัย ล้างมือให้ถูกต้อง ไม่เอามือไปสัมผัสบริเวณ ใบหน้า มีระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ใช้ชีวิตในพื้นที่ส่วนรวม มีระยะห่างประมาณ 2 เมตร (ศุภานนท์ ขอบประดิษฐ์, 2563 : 10)

วิกฤตโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกทำให้ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคม หรือวิถีชีวิตใหม่(New Normal)เพื่อหาแนวทางในการป้องกันการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-2019) โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การศึกษาพฤติกรรมของผู้ติดเชื้อโควิด-19 การเว้นระยะห่างทางคม การล้างมือด้วยยาฆ่าเชื้อ(เจลแอลกอฮอล์)การสวมใส่หน้ากากอนามัยเมื่อต้องการไปในที่สาธารณะ การเลื่อน หรืองดการจัดกิจกรรมทางสังคมเพื่อหลีกเลี่ยงอยู่รวมกันอย่างแออัด และยังมี การขอความร่วมมือกับองค์กรของภาครัฐ เอกชน สถานศึกษา ถานที่ทางศาสนาหรือวัด รวมทั้งประชาชนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-2019) โดยการปิดให้บริการ หรือปรับเปลี่ยนวิธีการให้บริการ เช่น การทำเครื่องหมายทางเข้า/ออก การทำเครื่องหมายระยะห่างจุดนั่ง/ยืน การวัดอุณหภูมิร่างกาย การสวมใส่หน้ากากอนามัย ก่อนเข้าใช้บริการสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งช่วยแบ่งเบาภาระของบุคลากรการ อย่างในกรณีของนักโทษติเจที่ทำงานในสถานบันเทิงแห่งหนึ่งที่ถูกจับกุมในคดียาเสพติด ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะนำตัวไปดำเนินคดีนั้นได้มีการตรวจหาเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-2019) (โอภาส การย์กวินพงศ์, 2563) จากเหตุการณ์ดังกล่าวถือว่าเป็นการป้องกันได้ดี ซึ่งสิ่งที่ทำให้สามารถจัดการสถานการณ์อยู่ในระดับนี้ได้ เพราะประชาชนทุกคนสวมหน้ากากอนามัย ล้าง

มือบ่อย ๆ เว้นระยะห่างทางสังคม คนวัยหนุ่มสาวตระหนักเรื่องการป้องกันโรค ฝ่าระงับอาการป่วยมีไข้ ไอ เจ็บคอ น้ำมูกไหล ไม่ได้กลืนหรือรส รีบไปตรวจรักษาทันที

แต่ถึงอย่างไรก็ตามบทบาทของพระสงฆ์ยุคใหม่ที่เรียกว่า ยุค New Normal ถือว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อการปรับเปลี่ยนทั้งบทบาทและศักยภาพของพระสงฆ์โดยเฉพาะการบ่มเพาะองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาใช้สำหรับการพัฒนาตนเองและชาวพุทธได้มากขึ้น รวมทั้งนวัตกรรมทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่เชื่อมกับพระพุทธศาสนาให้มีความก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต นอกจากนี้เมื่อมีศักยภาพการเรียนรู้และการทำงานแล้วสิ่งที่น่ากังวลและต้องให้ความสำคัญในฐานะเสาหลักของการทำงานเชิงรุกนั้นก็คือ ด้านการเผยแพร่ธรรมะโดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาในรูปแบบการทำงานเชิงออนไลน์และนวัตกรรมการสื่อสารต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วมากยิ่งขึ้นที่จะต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวอย่างเท่าทันทั้งบริบทการทำงานเดี่ยว กลุ่ม และทีมงานให้มีประสิทธิภาพอย่างสูงสุดต่อไปอย่างไร

การปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของพระสงฆ์ในยุค New Normal

เมื่อความเปลี่ยนแปลงกำลังกลายเป็นเรื่องปกติ ทำให้ไม่ว่าใครก็ตาม จะเป็นองค์กรเล็กหรือใหญ่ ต่างต้องยอมรับและเรียนรู้ที่จะปรับตัว เพื่อให้พร้อมที่จะตั้งหลักกับวิถีชีวิตใหม่ หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา หรือโควิด -19 ได้มีหน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์กรคณะสงฆ์ ก็เช่นกัน ได้มีมาตรการมาควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา หรือโควิด -19 อย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา หรือโควิด -19 โดยมาตรการพื้นฐานที่มีในทุกพื้นที่ที่มีกิจของพระสงฆ์ประชาชนทั่วไป ก็คือการตรวจคัดกรอง วัดอุณหภูมิ ก่อนเข้าอาคาร/สถานศึกษาหรือวัด และจัดวางเจลแอลกอฮอล์ไว้หลาย ๆ จุดเพื่อไว้ใช้งานได้อย่างสะดวก รวมถึงมีมาตรการในการใช้สื่อออนไลน์เข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอน เพื่อเว้นระยะห่างทางสังคม คือ วัดยังคงอยู่ ความต้องการธรรมะยังมี แต่พฤติกรรมการเข้าวัดของพุทธศาสนิกชนได้เปลี่ยนไป และวิธีแสวงหาธรรมะก็ได้ปรับเปลี่ยนไปด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้นวัดจะต้องปรับตัวในการให้บริการธรรมะ ไม่ใช่ให้คนมาหาที่โบสถ์ ศาลาการเปรียญอีกต่อไป ทำอย่างไรธรรมะจึงจะบริการไปให้ถึงยังห้องนอน บ้าน ที่ทำงาน โรงพยาบาล โรงแรม เป็นต้น ส่วนหลักธรรมคำสอนนั้นทำอย่างไรจะมาเป็นสื่อออนไลน์ โดยจะต้องเข้าถึงได้ง่าย กระชับ เข้าใจ แก้ปัญหาชีวิตประจำวันได้และที่สำคัญจะต้องมีทิศทางที่ชัดเจนในการสื่อสารต่อผู้คนในสังคมด้วย วันนี้โลกเปลี่ยนแปลงไปเพราะวิกฤติของ

โควิด-19 ทำให้ต้องปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลง การปรับตัว การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่มียกเว้นใครรวมถึงการพระศาสนาในทั่วโลกด้วย(พระเมธีธรรมาจารย์, 2564)

พระสงฆ์ คือ หมู่สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วเลื่อมใส สละเรือนออกบวช ถือวัตรปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดาสั่งสอนกำหนดไว้ ผู้ซึ่งสละแล้วซึ่งสภาวะความเป็นปัจเจกภาวะ แต่มีชีวิตเพื่อสังฆภาวะเพื่อชุมชน มีจิตวิญญานเพื่อ ชุมชน ต้องมีความรู้สึกที่เป็นชุมชนเพราะชีวิตต้องมีความเกี่ยวข้องมีการติดต่อสื่อสารกันตลอด เวลา ยิ่งในสมัยโบราณด้วยแล้ว วัดหรือพระสงฆ์กลายเป็นศูนย์กลางของชุมชนไปในตัว วัดเป็น ศูนย์กลางของการเรียนรู้ของชุมชน มีเรื่องอะไรเกิดขึ้นก็มาประชุมกันที่วัด มาร่วมกิจกรรมทาง ศาสนา เช่น มาทำบุญใส่บาตรที่วัด ในวันสำคัญทางศาสนา คือ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วัน อาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษาและวันสำคัญอื่นๆ และวันที่มีการประชุมเรื่องราวที่ทางราชการให้ ผู้นำหมู่บ้านอย่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เมื่อได้รับเรื่องราวข่าวสารจากทางราชการมาก็มาประชุมกัน ที่วัด เมื่อกล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยด้วยแล้ว จะเห็นได้ชัดเจนมาก เพราะสังคมไทย ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงตายจะมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ตลอด อย่างงานแต่งงานก็ต้องนิมนต์พระสงฆ์มาในงานแต่งด้วย พอเกิดก็ต้องนิมนต์พระมาในงานวันเกิด หรือ ใส่บาตรทำบุญวันเกิด เจ็บป่วยก็ไปหาพระทำบุญ และบางแห่งพระอาจเป็นหมอกกลางบ้าน เป็น เจ้าของตำราหมอยาพื้นบ้าน ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน บทบาทที่มีความชัดเจนมากขึ้น(พระครูนนทมงคลวิเศษ, 2559 : 20) อย่างไรก็ตาม เมื่อมีสภาวะวิกฤตการณ์เกิดขึ้นแล้วไม่สามารถที่จะฟันผลกระทบบดงกล่าวได้ และต้องยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรวมทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของชีวิตและสังคม

การปรับตัวด้านการศึกษา

เป้าหมายของการศึกษาในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงวางพระธรรมวินัยและสั่งสอนพระสงฆ์ศากยบุตรเอาไว้ให้เป็นบุคคลที่มีปัญญาและมีอิสระจะได้เป็นที่พึ่งแก่คนทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นยาจกเข็ญใจ หรือเป็นเศรษฐี หรือพระราชา พระสงฆ์ศากยบุตรมี หน้าที่ทำ ให้แผ่นดินเย็นลงด้วยธรรม แผ่นดิน รุ่มร้อน รุนวายเพราะความไม่ถูกต้อง การที่ แผ่นดินจะเย็นลงด้วยธรรมหรือความถูกต้อง นั้น หลักธรรมจะต้องหนักแน่นลึกซึ้ง ผู้แสดง จะต้องมีความปัญญาและอิสรภาพ อีกทั้งมีอนุสาสนี ปาฏิหาริย์ พระศาสดาผู้เป็นมหาบุรุษเอกของ โลกประกอบด้วยสัพพัญญุตญาณ ได้ทรงวาง หลักธรรมและการวางรูปแบบพระสงฆ์พุทธ บุตรเอาไว้ให้สามารถทำ ให้แผ่นดินเย็นลงด้วย ธรรม หากคณะสงฆ์ได้เอาใจใส่ดูแลนุวรรตให้ เป็นไปตามที่พระศาสดาได้วางหลักและกรอบ เอาไว้ ศักยภาพจักเกิดขึ้น

อย่างมหาศาลในการ ดับความร้อนของแผ่นดินและของโลกด้วย ธรรม หากเป็นไปในทางตรงข้าม กล่าวคือ คณะสงฆ์สนใจแต่การพัฒนาวัตถุยิ่งกว่าการพัฒนาคน คณะสงฆ์สนใจในอิทธิปาฏิหาริย์ยิ่งกว่าอนุศาสน์ปาฏิหาริย์ คณะสงฆ์สนใจในการ ประจบผู้มีอำนาจและผู้ให้ผลประโยชน์ยิ่งกว่า การดำรงตนให้มี อิสระ แล้วไซ้ร คณะสงฆ์ยอม เสร้าหมองและไม่สามารถทำให้แผ่นดินเย็นลง ด้วยธรรมได้เลย จุดสำคัญอยู่ที่การศึกษาของ คณะสงฆ์ การศึกษาที่ถูกต้องของคณะสงฆ์ เท่านั้นที่จะจรรโลงพระพุทธศาสนาไว้ได้ หาใช่ การก่อสร้างทางวัตถุไม่ การศึกษาของสงฆ์ควร จะมีแนวทาง 3 ประการ คือ

1.ศึกษาพุทธธรรมให้ลึกซึ้ง ทั้ง ทางปริยัติและปฏิบัติ เพราะหากขาดการศึกษา ที่ลึกซึ้งจนตนเองรู้ธรรมและบรรลุอิสรภาพใน ระดับหนึ่งย่อมยากที่จะแสดงธรรมให้จับผู้คน

2.ศึกษาให้เข้าใจชีวิตและสังคม ของคนปัจจุบัน สังคมเปลี่ยนแปลงไปมาก มี ปัญหาใหม่ ๆ ที่สลับซับซ้อนเกิดขึ้นมากมาย ถ้าพระสงฆ์ไม่เข้าใจชีวิตและสังคมของคน ปัจจุบัน ย่อมไม่สามารถแสดงธรรมให้เป็นที่น่าสนใจหรือสะกิดใจมหาชนได้ คงฟัง ๆ กันไปพอ เป็นพิธีกรรมมากกว่าจะสนใจให้เกิดปัญญา

3.ศึกษาเรื่องการติดต่อสื่อสาร ทั้ง ทางทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้การแสดงธรรมมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้ง 3 ข้อนี้เป็นไปเพื่อส่งเสริม อิสรภาพและความสามารถในการแสดง อนุศาสน์ปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์ทั้งสิ้นนอกจากส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณรโดยทั่วไปแล้ว ควรจะมีการคัดเลือกพระภิกษุและสามเณรที่มีปัญญาเลิศ และส่งเสริมให้ท่านได้เล่าเรียนตามแนวทางทั้ง 3 ที่กล่าวข้างต้นอย่างเต็มตามศักยภาพ เพื่อเตรียมไว้เป็นครูการมีพระสงฆ์ทรงปัญญาสูง แม้เพียงรูปเดียวก็เกิดอานิสงส์แผ่ไปได้อย่างกว้างขวาง (พระครูอุทัยพัฒนโกศล (ฉลอง กุสโล), 2559 : 134) ดังนั้น บทบาทของพระสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ให้ความอนุเคราะห์ในด้าน การ ศึกษา ทั้งส่วนที่จัดการศึกษาเองโดยตรงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่ทางรัฐบาลไม่สามารถจัดการศึกษาบริการได้ทั่วถึง อันได้แก่กลุ่มประชากรที่ด้อยโอกาสทางสังคม ด้อยโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ก็ได้อาศัยพระสงฆ์ให้การศึกษา อาจมองได้ทั้งที่เป็นระบบ คือจัดตั้งโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอน มีหลักสูตรที่แน่นอนและอีกที่จัดอย่างไม่เป็นระบบ อาจเป็นลักษณะการให้ทุนสนับสนุนการศึกษา การให้ทุนในสร้างอาคารเรียน ให้ทุนซื้อสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ทางการศึกษา ให้ทุนการศึกษากับครูเพื่อพัฒนาครูในสาขาวิชาที่ขาดแคลน ให้ทุนการศึกษาแก่เด็กผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์(พระเลิศพิพัฒน์ จันทปญโญ (แก้ววันทอง), 2554 :14)

วัดจึงเป็นสถานที่ในการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาทางโลกหรือทางธรรม และพระสงฆ์ได้ให้ความอนุเคราะห์ และอบรมสั่งสอนเยาวชนเพื่อให้เกิดความรู้ หรือให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม วัดได้ให้ความอนุเคราะห์ในการจัดตั้งโรงเรียนหรือตลอดจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ได้มีจัดจ้างครูสอน ชักชวนพุทธศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษา รวมถึงสถานที่พักอาศัยของนิสิต หรือนักเรียน ที่มีภูมิสำเนาที่ห่างไกลจากสถานศึกษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเดินทางจึงจำเป็นต้องมาพักอาศัยในสถานที่ ที่ใกล้เคียงกับสถานศึกษา เพื่อลดระยะเวลาในการเดินทาง เช่น วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร จังหวัดลำพูน เป็นต้นที่ได้มีการสนับสนุนสถานศึกษาในระดับประถมศึกษามัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา รวมทั้งสนับสนุนในการสร้างหอพักสำหรับนิสิตและนักเรียนเพื่อช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม การได้รับการสนับสนุนจากทางวัดอย่างเดียวนั้น คงไม่เพียงพอต่อการพัฒนาการศึกษาได้ เพราะว่าวัดนั้นได้สนับสนุนได้เพียงปัจจัยเบื้องต้นเท่านั้น ปัจจัยที่สำคัญนั้นยังต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลนั้นเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ และนโยบายด้านการศึกษา รวมทั้งการประเมินความรู้เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันทั่วประเทศ จากวิกฤติ โควิด-19 เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการศึกษา และแนวโน้มของการศึกษาไทยในอนาคตจะเปลี่ยนไปอย่างไรบ้าง กับความท้าทายของโลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว จากผลกระทบจากการระบาดครั้งใหญ่นี้ และจะส่งผลกระทบการศึกษาในระยะยาวอย่างไร

การปรับตัวด้านการเผยแผ่ธรรมะ

การถ่ายทอดหลักธรรมให้กับผู้พูดสู่ผู้ฟัง หรือผู้สอนกับผู้เรียน ที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะเป็นภักษณมิตรเพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ผู้เผยแผ่กับผู้ฟัง หรือ ผู้สอนกับผู้เรียนนั้น ต้องประสานสัมพันธ์กัน (ธนิพร จุลศักดิ์, 2555 : 38) ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ สื่อออนไลน์บนโลกอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้าง ขวางภายใต้บริบทและแนวโน้มของประชากรโลกที่จะใช้ชีวิตในโลกออนไลน์(เมธี เชษฐวิสูตร, 2563 : 521) อย่างไรก็ตาม การถ่ายทอดหลักธรรมของพุทธศาสนานั้น ไม่ว่าจะถ่ายทอดออกมาโดยวิธีการใดก็ตาม คำสอนนั้นต้องไม่เป็นการบิดเบือนพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ตามพระไตรปิฎก เพื่อดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาสืบต่อไป ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคใหม่จึงต้องให้คณะสงฆ์มีการใช้ประโยชน์จากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในโลกปัจจุบันในการนำเสนอหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เด็กและเยาวชนหรือบุคคลทั่วไปเข้าถึงได้แหล่งธรรมได้ง่ายมากขึ้นให้สอดคล้อง

กับวิถีชีวิตในสังคมใหม่ (พระพงษ์พัฒน์ วิจิตตธมโม, วันชัย สุขตามและจิรายุ ทรัพย์สิน, 2563 : 1) เพราะฉะนั้น การเผยแพร่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา แพร่ออกไปในสังคมออนไลน์นั้น ในยุคปัจจุบันนี้มีวิธีที่นิยมใช้อยู่ 2 ประเภท(พระมหาจักรพล สิริธโร, 2563 : 80) ดังนี้

การเผยแพร่ผ่านวิดีโอออนไลน์ (Online Video) เป็นการเผยแพร่ประเภทภาพเสียง หรือ ภาพเคลื่อนไหว โดยใช้เว็บไซต์ที่ให้บริการวิดีโอออนไลน์โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้ ผู้ใช้บริการสามารถติดตามชมได้อย่างต่อเนื่อง ผู้ใช้สามารถเลือกชม เนื้อหาได้ตามความต้องการ และยังสามารถเชื่อมโยงไปยังเว็บวิดีโออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย เช่น YouTube, Facebook, Line, Twitter, We Chat, Instagram เป็นต้น ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวได้เชื่อมโยงให้โลกมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน มวลมนุษยชาติสามารถเข้าถึงได้ และรับรู้ข้อมูล ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว(พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์, 2559 : 20) ในมิติของพระพุทธศาสนา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อพระพุทธศาสนา เช่น การเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวางทั่วโลก ผู้คนสามารถเข้าถึงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารได้โดยสะดวก ทุกที่ ทุกเวลา ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบด้านลบด้วย เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เผยแพร่คำสอนของพระพุทธศาสนาที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม การดูหมิ่นพระพุทธศาสนาโดยกลุ่มต่างศาสนา เป็นต้น

การเผยแพร่ผ่าน Photo Sharing เป็นการเผยแพร่ประเภทภาพนิ่งโดยมีการนำเอารูปภาพต่าง ๆ มาเผยแพร่ พร้อมแทรกข้อความที่เป็นหลักคำสอนของพุทธศาสนาไว้ในรูปภาพ เพื่อให้เข้าใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนามากขึ้น และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต โดยใช้ผ่านเว็บไซต์ที่เน้นให้บริการฝากรูปภาพโดยผู้ให้บริการ สามารถอัปโหลด และดาวน์โหลด หรือแบ่งปันรูปภาพให้กับบุคคลต่าง ๆ ที่สนใจศึกษาใน เช่น Facebook, Line, Twitter, We Chat, Instagram เป็นต้น ซึ่งการนำรูปภาพต่างมาประกอบกับถ้อยคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคติหรือหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นทำให้เกิดความตื่นตาตื่นใจอีกมุมหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดผลด้านลบเช่นเดียวกัน เช่นการนำรูปภาพต่างมาประกอบกับถ้อยคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคติหรือหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาส่งต่อกันทุกวัน เช่น สวัสดิ์วันอาทิตย์ ขอให้ชีวิตสุขสันต์, สวัสดิ์วันจันทร์ พรอันได้ประเสริฐ ขอให้เกิดกับตัวท่าน เป็นต้นซึ่งอาจทำให้เกิดความรำคาญได้

สรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในยุค New Normal เป็นการนำเสนอและมุมมองของผู้ที่เห็นว่า ความก้าวหน้าของกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จะเติบโตและเข้าถึงแก่นแท้ของเป้าหมายได้แท้จริงนั้น อาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ เรื่องที่ยัง ล้าหลังและไม่ทันต่อสถานการณ์โลก ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการการเปลี่ยนแปลงในพุทธกาลตลอดจนถึง การเปลี่ยนแปลงของพระสงฆ์ในประเทศไทยในปัจจุบัน เพียงแต่ว่าการเปลี่ยนแปลงของพระสงฆ์ใน ครั้งนี้ได้มีการเกิดขึ้นอย่างกระตือรือร้น และทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมมากอย่างชัดเจน มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมายเพื่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ที่เหมาะสมต่อการดำเนินวิถีชีวิตใหม่ของพระสงฆ์ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตามจะส่งผลจะมีลักษณะ โครงสร้างอำนาจอย่างไรควรคำนึงถึงความอยู่รอดและความก้าวหน้าของพระพุทธศาสนาในภาพผ่านการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษาให้เกิด การพัฒนาในกลุ่มพระสงฆ์รุ่นใหม่และศาสนทายาทให้มากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อนำมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มากที่สุด

References

- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงอุตสาหกรรม.
- พระมหาจักรพล สิริธโร. (2563). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0*. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร 11 (1) :
- ธนพร จุลศักดิ์. (2555). *การเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระครูนวมงคลวิศิษฐ์. (2559). พระสงฆ์กับบทบาทการพัฒนาสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 1(2), (พฤษภาคม – สิงหาคม) : 20 - 31.
- พระมหาจักรพล สิริธโร. (2563). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0*. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. 11 (1), (มกราคม – มิถุนายน) : 80)

พระพงษ์พัฒน์ วิจิตรตมโม, วันชัย สุขตามและจิรายุ ทรัพย์สิน. (2563). บทบาทของพระสงฆ์ในยุค

4.0 : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหาร
การปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 4 (1), (มกราคม-เมษายน) : 1 – 14.

พระเมธีธรรมอาจารย์. *แนะพระสงฆ์ปรับวิถีให้บริการธรรมะรับมือโควิด 19*. เติลินิวส์: 2564.

พระครูอุทัยพัฒนโกศล (ฉลอง กุศลโล). (2559). บทบาทคณะสงฆ์กับการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์
ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 3 (3), (กรกฎาคม-
กันยายน) : 120-135.

เมธี เชษฐวิสูตร. (2563). สื่อสังคมออนไลน์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*.
10 (2), (กรกฎาคม – ธันวาคม) : 521 – 531.

ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์. (2563). วิฤตโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร.
วารสารชัยภูมิปริทรรศน์. 3 (2), (พฤษภาคม – สิงหาคม) : 1 – 14.

โอภาส การย์กวินพงศ์. (2363). *Remote Working” วิถีใหม่ที่ช่วยบริหารองค์กรยุค New Normal*.
กรุงเทพธุรกิจ.

BBC Thai. *เมื่อการเรียนการสอนต้องดำเนินต่อไป*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.bbc.com/thai/thailand> [วันที่ 28 กรกฎาคม 2566].

คำแนะนำ

สำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับ สำหรับการตีพิมพ์ลงในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด B5 (JIS) โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนกับด้านซ้าย 2.0 ซม. ด้านขวากับด้านล่าง 1.5 ซม.

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

1.2.1 ขนาดกระดาษ ประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่องต้นฉบับของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งตรงกลางกระดาษ

2. เลขหน้า ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งตรงกลางด้านล่าง

1.2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.4 ชื่อผู้เขียนไทย-อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
ได้ชื่อเรื่อง (ในกรณีที่มิอาจารย์ที่ปรึกษาให้ลงชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาด้วย)

1.2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวปกติ ตำแหน่งตรงกลางใต้ชื่อผู้เขียน พร้อมภาษาอังกฤษด้วย

1.2.6 หัวข้อของบทความย่อไทย/อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษ

1.2.7 เนื้อหาบทความย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.2.8 หัวข้อของคำคีย์เวิร์ด ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้าย หน้ากระดาษใต้บทคัดย่อภาษาไทย

1.2.9 หัวข้อของคำคีย์เวิร์ด ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้าย หน้ากระดาษใต้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

1.2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.11 หัวข้อย่อ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวประมาณ 10-17 หน้า

2. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

เนื้อหาภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้ หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจ ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อนเนื้อหาต้องเรียงลำดับดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (title of the article) ควรสั้น และกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2.2 ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทย และตัดคำนำหน้านามออกทั้งหมด

2.3 ที่อยู่ ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบัน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.4 บทคัดย่อ (Abstract) เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง

2.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

2.6 **วัตถุประสงค์ (Objective)** ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2.7 **วิธีดำเนินการวิจัย (Methods)** กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

2.8 **ผลการวิจัย (Results)** เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตาราง กราฟ แผนภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้น ขอบตาราง ด้านซ้ายและขวา หัวตารางแบบธรรมดา ไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพขาว-ดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายได้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้ และภาพประกอบ (Figure) และตาราง (Table) ควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์ได้ภาพหรือตาราง

2.9 **อภิปรายผล (Discussion)** เป็นการอภิปรายผลจากข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

2.10 **องค์ความรู้จากการวิจัย (Body of knowledge)** ความคิดรวบยอด หลักการ วิธีการ ที่อยู่ในตำรา อยู่ในห้องสมุด ซึ่งอยู่ภายนอกตัวบุคคล ที่สั่งสมกันมาเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ โครงสร้างความรู้ หมายถึง ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล ที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งไม่ได้ลอกเลียนมาจากองค์ความรู้ แต่ผู้เรียนต้องสร้างขึ้นมาจากตนเอง เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ เมื่อพัฒนาโครงสร้างความรู้ต่อไปก็สามารถสร้างผลงานเป็นองค์ความรู้ให้คนอื่นค้นคว้าได้

2.11 **สรุปผลและข้อเสนอแนะ (Conclusion)** และข้อเสนอแนะ (Recommendation) เป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิจัย ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการ หรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำผลไปใช้ประโยชน์ และการให้ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต หรือ

เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด และแนวทางการอ้างอิงแนวการเขียนตำราของมหาวิทยาลัย และการอ้างอิง คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาให้ใช้ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงตามมาตรฐานสากลมีรูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

การอ้างอิงแบบ APA

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อยอคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น (ขุ.ชา. (บาลี) 27/855/191).

1.2 หนังสือทั่วไป

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : หน้า). ตัวอย่างเช่น

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2544 : 38).

(Venerable Dr. W. Rahula, 2004 : 69)

2. วารสาร

ผู้เขียน, เล่มที่หรือปีที่ (ฉบับที่): หน้า. ตัวอย่างเช่น

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, 3 (1) : 14-28.

K.N., Jayatileke, 77 (1): 10-15.

3. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้วิจัย, ปีที่พิมพ์. ตัวอย่างเช่น

สามารถ บุญรัตน์, (2557).

4. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ปี ตัวอย่าง

สัมภาษณ์ พระเทพโสภณ, (18 กรกฎาคม 2557).

5. เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (7 กันยายน 2555).

6. ภาษาอังกฤษ

(Maslow Abraham, 1970 : 58)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือ

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์. (2544). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) วารสาร

ผู้เขียน. “ข้อบทความ”. ชื่อวารสาร. ปีที่ (ฉบับที่), (เดือน) : หน้า ตัวอย่างเช่น
สามารถ บุญรัตน์. “พฤติกรรมภาวะผู้นำกับการสร้างความสุขวิถีพุทธในองค์กร.. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. 9 (1), 224-243.

3) วิทยานิพนธ์

สามารถ บุญรัตน์. (2557). “การบริหารการพัฒนาบทบาทสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคใต้ตอนบน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (สาขารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, (วัน เดือน ปี). ตำแหน่ง ตัวอย่าง
ชวน หลีกภัย. (19 พฤษภาคม 2541). นายกรัฐมนตรี. สัมภาษณ์.

Ross, R. 1980, May 5. Associate Director, Cornell University Libraries. Interview.

5) เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมมจิตโต). *ธรรมประกาศโนบาย*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.buddhismth.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538970572&Ntype=9> [7 กันยายน 2566].

2. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham. (1970). *Motivation and Personnality*. New York : Harper and Row Publishers.

3. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆดังนี้

1. **บทความพิเศษ** บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้นและผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการ/วิชาชีพ

2. **บทความทางวิชาการ** ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการไม่เข้มข้นนัก เน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนทั่วไป

3. **บทความวิจัย** (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

4. **บทความปริทรรศน์** (Review article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้มีพหุวิชาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

5. **ปกิณกะ** (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

4. การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ ได้ที่ <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMHR/submissions>

5. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอนพร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารก่อน

6. การอ่านประเมินต้นฉบับ

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกและภายในมหาวิทยาลัย ในสาขาวิชานั้น ๆ จำนวน 3 ท่าน ต่อเรื่อง และส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

7. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่ว่า จะได้รับอนุญาตจากวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เป็นลายลักษณ์อักษร และเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์ บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น

8. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาด อันเกิดจากเทคนิคการจัดพิมพ์

9. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการเป็นสมาชิกวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ กรุณาติดต่อ “หัวหน้ากองบรรณาธิการวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์” วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 192 หมู่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลต้นธง อำเภอมือเมือง จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105 e-mail : mcuharipunchai@gmail.com อัตราค่าวารสาร กำหนดออกรวบรวมปีละ 2 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 150 บาท ไม่รวมค่าส่ง อัตราค่าสมาชิก ปีละ 200 บาท

10. มาตรการตีพิมพ์

การลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร. หรือวิทยุชัยปริทรรศน์ (Journal of MCU Haripunchai Review) ผู้เขียนหรือผู้วิจัยจะต้องชำระค่าใช้จ่ายจำนวน 3,500 บาทต่อ 1 ผลงานโดยโอนเข้าชื่อบัญชีวารสาร หรือวิทยุชัยปริทรรศน์ ธนาคารกรุงไทย เลขบัญชี 511-3-06403-3 พร้อมแนบสลิปมาด้วย

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสาร มจร. หรือวิทยุชัยปริทรรศน์

1. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน
2. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ในระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
3. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือตัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
4. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบคำแนะนำที่กำหนด
5. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน ทั้งภายในและภายนอกแล้ว

หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขบทความเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงในวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/น.ส.).....

2. วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ(ถ้ามี).....

3. สถานภาพผู้เขียน ☐ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน).....โปรแกรม..... คณะ..... ☐ บุคคลทั่วไป
(ชื่อหน่วยงาน)

4. ขอส่งต้นฉบับ (Original Article) เรื่อง

.....
.....

5. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี)

.....
6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวกเลขที่..... ถนน.....

แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....โทรสาร.....

E-mail.....

7. สิ่งที่ส่งมาด้วย ☐ แผ่นดิสก์ข้อมูลต้นฉบับ ชื่อแฟ้มข้อมูล.....☐ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 2 ชุด

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน

(.....)

วันที่...../...../.....

ลงนาม.....อาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)

(.....)

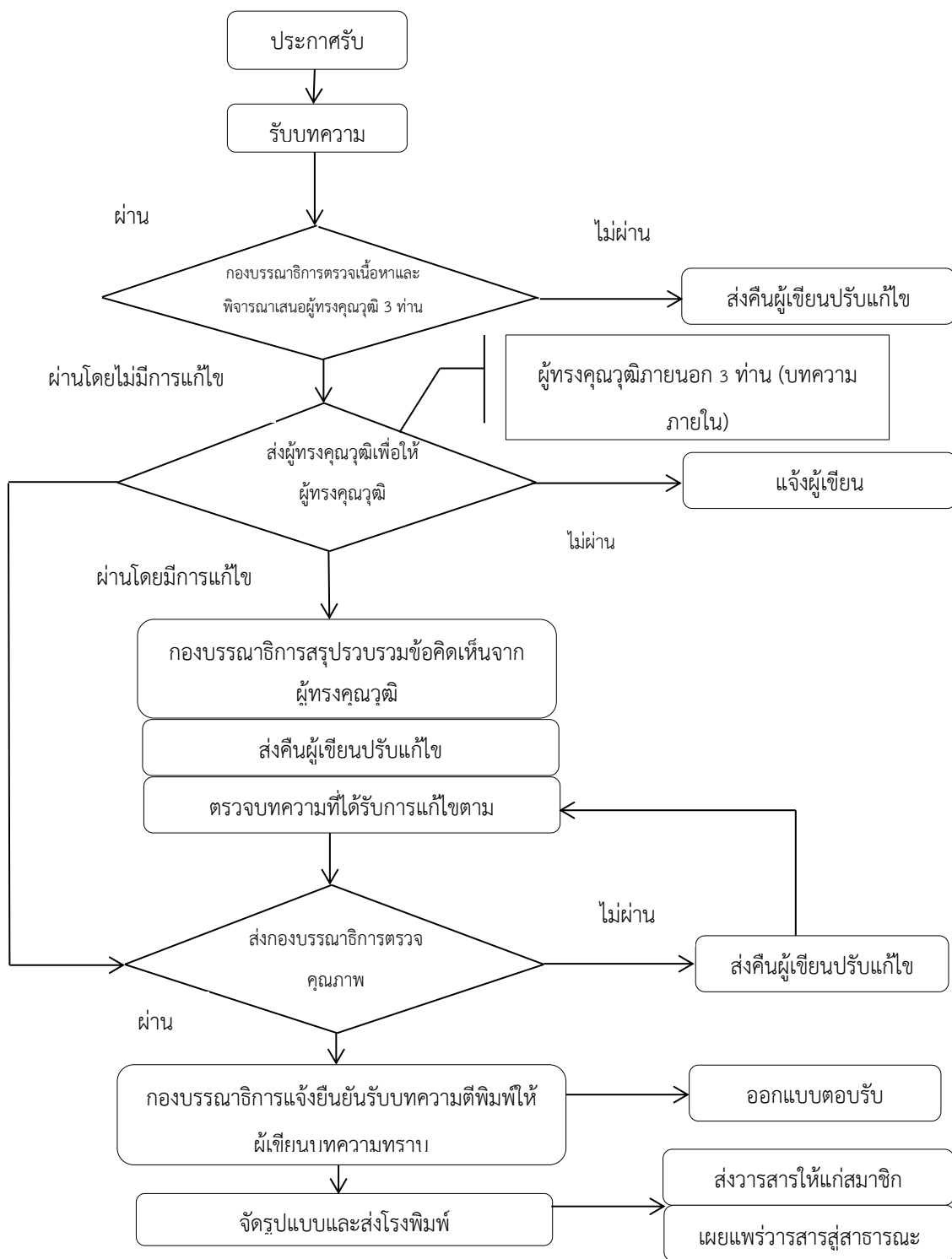
วันที่...../...../.....

กระบวนการจัดทำวารสาร มจร. ตรีภุมชัยปริทรรศน์

วารสาร มจร. ตรีภุมชัยปริทรรศน์ เป็นวารสารทางวิชาการที่มีวัตถุประสงค์มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยสาขาวิชา ศาสนา ปรัชญา พระพุทธศาสนา ครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย ในการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยแก่ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนิสิต นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านศาสนา ปรัชญา พระพุทธศาสนา ครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ซึ่งเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำดังต่อไปนี้

1. ประกาศรับต้นฉบับจากคณาจารย์หรือนักวิจัย ช่วงที่ 1 พ.ย.-ม.ค., ช่วงที่ 2 พ.ค.-ก.ค.
2. กองบรรณาธิการวารสารฯ รับบทความตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของต้นฉบับและ
พิจารณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน
3. กองบรรณาธิการวารสารฯ จัดส่งต้นฉบับให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชานั้นๆ อ่านประเมินต้นฉบับจำนวน 3 ท่าน ต่อเรื่อง
4. ส่งให้ผู้เขียนแก้ไขตามผลการอ่านประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
5. กองบรรณาธิการวารสารฯ ตรวจสอบคุณภาพบทความและจัดทำเนื้อหาต้นฉบับวารสาร มจร. ตรีภุมชัยปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. กองบรรณาธิการแจ้งยืนยันรับบทความให้ผู้เขียนบทความทราบ
7. ดำเนินการจัดพิมพ์
8. กองบรรณาธิการวารสารฯ ดำเนินการเผยแพร่วารสารฯ

ขั้นตอนการดำเนินงานของวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์

ติดต่อประสานงาน

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000
โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105
e-mail: mcuharipunchai@gmail.com
ผศ.ดร.สามารถ บุญรัตน์ ผู้ประสานงานประจำวารสาร ฯ มือถือ 089-2909775

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก

ที่.....

วัน.....เดือน.....ปี.....

กราบนมัสการ / เรียน บรรณาธิการวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ)

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้)

.....

E – Mail.....เบอร์โทรศัพท์..... โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

() สมาชิกประเภทรายปี 300 บาท (จำนวน 2 เล่ม)

() เล่มละ 150 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() ธนาณัติ (ส่งจ่าย.....)

() ตัวแลกเงินไปรษณีย์

() แคชเชียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสารหริภุญชัยปริทรรศน์

สถานที่ติดต่อ [] ที่บ้าน [] ที่ทำงาน [] เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่

.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์

.....โทรศัพท์.....โทรศัพท์เคลื่อนที่.....โทรสาร

..... E-Mail.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

คำบารุงปี พ.ศ.....

ลงชื่อ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

()

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....